

I. STALIN

OPERE

1

ORIGINALUL IN LIMBA RUSĂ
A FOST TIPĂRIT ÎN URMA DECIZIEI
COMITETULUI CENTRAL AL
PARTIDULUI COMUNIST (BOLȘEVIC)
AL UNIUNII SOVIETICE

Proletari din toate țările, uniți-vă!

INSTITUTUL MARX — ENGELS — LENIN
de pe lângă C. C. al P. C. (b) al UNIUNII SOVIETICE

I. V. STALIN

OPERE

EDITURA PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN

I. V. STALIN

VOL.

1

1901 - 1907

Scanare efectuată de Paradigma Muncitorească

Instagram

Telegram

YouTube

**Traducerea în limba română apare în urma deciziei C. C. al P.M.R.
Ea a fost întocmită sub îngrijirea unei Comisii a C. C. al P.M.R.**

M. G. Allen.

P R E F A Ț A

Prezenta culegere de Opere ale lui I. V. Stalin se editează pe baza hotărîrii Comitetului Central al Partidului Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice.

Până acum, numai o parte din lucrările tovarășului Stalin a fost editată în volume aparte. Astfel, articolele și cuvântările din perioada dinainte de Octombrie 1917 au fost adunate în cartea „Căile spre Octombrie“, apărută în 1925 în două ediții. În 1932 s'a publicat volumul „Despre revoluția din Octombrie“, care cuprindea articole și cuvântări închinete Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Operele care tratează problema națională au intrat în volumul „Marxismul și problema național-colonială“, apărut în câteva ediții. Articolele și cuvântările dintre anii 1921—1927, consacrate cu precădere problemelor interne de partid și zdrobirii grupurilor opoziționiste vrăjmașe partidului, au alcătuit un volum aparte „Despre opoziție“, editat în 1928. În afară de acestea mai există și alte volume, în care sunt adunate articolele și cuvântările lui I. V. Stalin consacrate unei anumite teme, bunăoară volumele: „Despre Lenin“, „Articole și cuvântări

despre Ucraina“, „Problema țărănească“, „Despre comsomol“ și altele.

În diferite momente au apărut câteva cărți în care au fost publicate la un loc operele lui V. I. Lenin și cele ale lui I. V. Stalin: „Opere alese din 1917“, „Despre apărarea patriei socialiste“, „Culegere de opere pentru studiul istoriei P.C. (b) al U.R.S.S.“ în trei volume, „Lenin-Stalin“ — opere alese într'un volum, „Despre munca de partid“, „Despre întrecerea socialistă“, „Despre muncă“ etc.

Cea mai răspândită culegere de lucrări a tovarășului Stalin este, până în prezent, „Problemele leninismului“, care a apărut în unsprezece ediții. Alcătuirea acestei cărți a suferit schimbări simțitoare la fiecare nouă ediție: aproape fiecare ediție a fost complectată cu lucrări noi și, în acelaș timp, pentru ca volumul să păstreze aceleași dimensiuni, autorul scotea din ea unele lucrări. Cuvântările, rapoartele și ordinele de zi date de tovarășul Stalin în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei, pe care poporul sovietic l-a dus împotriva cotropitorilor germano-fasciști, au fost adunate în cartea „Despre Marele Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei“, apărută în cinci ediții.

Totuși, există un mare număr de opere ale lui I. V. Stalin, scrise înainte și după Revoluția din Octombrie, care, după ce au fost publicate la timpul lor în ziare și reviste, nu au fost retipărite nicăieri și până în prezent n'au fost adunate la un loc. În afară de aceasta, s'au păstrat articole și scrisori ale tovarășului Stalin care nu s'au publicat până acum.

Ediția de față este prima încercare de a aduna la un loc aproape toate operele lui I. V. Stalin.

Volumul întâi al operelor lui I. V. Stalin cuprinde operele scrise în intervalul dintre 1901 și Aprilie 1907.

Volumul al doilea cuprinde operele scrise în intervalul dintre anii 1907 și 1913.

Volumul al treilea este alcătuit din operele care se referă la perioada de pregătire a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie (Martie-Octombrie 1917). Acestea sunt mai ales articole publicate în „Pravda”.

Volumul al patrulea (Noembrie 1917—1920) cuprinde operele scrise în primele luni de existență a puterii sovietice și în perioada intervenției militare străine și a războiului civil.

Cele trei volume care le urmează acestora — al cincilea, al șaselea și al șaptelea — cuprind operele care se referă la perioada trecerii statului sovietic la munca pașnică de refacere a economiei naționale (1921—1925). Volumul al cincilea cuprinde operele scrise din anul 1921 până la moartea lui V. I. Lenin (Ianuarie 1924). Volumul al șaselea cuprinde operele care se referă la anul 1924. Volumul al șaptelea cuprinde operele scrise în 1925.

Lucrările lui I. V. Stalin din perioada luptei pentru industrializarea socialistă a țării (1926—1929) alcătuiesc volumele al optulea, al nouălea, al zecelea, al unsprezecelea și al doisprezecelea. Volumele al optulea și al nouălea cuprind articolele, discursurile și rapoartele din 1926, iar volumele al zecelea și al unsprezecelea—pe cele din 1927. Volumul al doisprezecelea cuprinde pe cele din anii 1928—1929.

Volumul al treisprezecelea cuprinde operele scrise în anii 1930—1933, închinare, mai ales, problemelor

colectivizării agriculturii și dezvoltării industrializării socialiste.

Volumul al patrusprezecelea cuprinde operele din anii 1934—1940, consacrate luptei pentru desăvârșirea construcției socialismului în U.R.S.S., creării noii constituții a Uniunii Sovietice, luptei pentru pace în condițiile începutului celui de al doilea război mondial.

Volumul al cincisprezecelea cuprinde opera lui I. V. Stalin „Cursul scurt de istorie a P.C. (b) al U.R.S.S.”, apărut în 1938 în ediție separată.

Volumul al șasesprezecelea cuprinde operele scrise în perioada Marelui Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei: rapoartele, discursurile și ordinele de zi ale lui I. V. Stalin din zilele de aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, mesagiile către popor în legătură cu zdrobirea și capitularea Germaniei și Japoniei, precum și alte documente.

În aceste volume, toate operele sunt așezate în ordine cronologică după timpul în care au fost scrise sau publicate. Fiecare volum are o introducere, scurte adnotări cu caracter informativ și o cronică biografică. Până în momentul trecerii la stilul nou (până în 14 Februarie 1918), datele sunt însemnate după stilul vechi, iar după aceea — după stilul nou.

Textul operelor tovarășului Stalin a fost respectat în întregime. Numai în unele articole autorul a introdus schimbări neînsemnate cu caracter pur redacțional.

*Institutul Marx-Engels-Lenin,
de pe lângă
C. C. al P. C. (b) al U.R.S.S.*

PREFAȚA LA VOLUMUL ÎNȚAI

Volumul întâi al operelor lui I. V. Stalin cuprinde operele scrise în intervalul din 1901 până în Aprilie 1907, în perioada când I. V. Stalin își ducea activitatea sa revoluționară mai ales în Tiflis.

În anii aceștia, sub conducerea lui V. I. Lenin, bolșevicii au pus bazele partidului marxist-leninist, ale ideologiei lui, ale principiilor lui organizatorice.

În lupta dusă împotriva diferitelor curente antimarxiste și oportuniste, tovarășul Stalin creează în această perioadă în Transcaucazia organizații bolșevice leninist-iscriste, conducându-le activitatea. În operele sale el fundamentează și apără principiile de bază ale învățaturii marxist-leniniste.

Numai o mică parte din operele lui I. V. Stalin, care alcătuiesc volumul întâi, a fost publicată în limba rusă. Cea mai mare parte a fost publicată în ziare georgiene și în broșuri separate. Majoritatea acestor opere apar pentru prima oară în limba rusă.

Până în prezent nu s'a găsit încă arhiva Comitetului unional caucazian al P.M.S.D.R. *, nici unele pu-

* P.M.S.D.R. — Partidul Muncitoresc Social-Democrat din Rusia. — Nota Red.

blicații ale organizațiilor bolșevice transcaucaziene, în care au apărut lucrări ale lui I. V. Stalin. Nu s'au găsit până în prezent lucrările „Programul de studii al cercurilor muncitorești marxiste” (1898) și „Credo” (1904).

Volumul întâi al ediției de față nu cuprinde deci toate operele lui I. V. Stalin scrise în intervalul dintre 1901—Aprilie 1907.

*Institutul Marx-Engels-Lenin,
de pe lângă*

C. C. al P. C. (b) al U.R.S.S.

P R E F A Ț A

AUTORULUI LA VOLUMUL ÎNȚĂI

Lucrările pe care le cuprinde volumul întâi sunt scrise în perioada de început a activității autorului (1901—1907), atunci când ideologia și politica leninismului nu fusese încă deplin elaborată. Aceasta se referă în parte și la volumul al doilea al operelor.

Pentru a înțelege și a judeca așa cum se cuvine aceste opere, ele trebuiesc privite ca scrieri ale unui tânăr marxist, care încă nu s'a format ca un marxist-leninist desăvârșit. Deaceea, se înțelege că în aceste opere s'au păstrat urmele unor teze ale vechilor marxiști, teze care s'au învechit mai târziu și pe care partidul nostru le-a depășit ulterior. Mă refer la două chestiuni: chestiunea programului agrar și chestiunea condițiunilor victoriei revoluției socialiste.

După cum se vede din volumul întâi (vezi articolele „Problema agrară”), autorul apăra atunci punctul de vedere al împărțirii pământurilor moșierești și trecerea lor în proprietatea țăranilor. La congresul de unificare a partidului, unde s'a discutat problema agrară, majoritatea delegaților-practicieni bolșevici au adoptat punctul de vedere al împărțirii, majoritatea menșe-

vicilor au preconizat municipalizarea, iar Lenin și restul delegaților bolșevici au fost pentru naționalizarea pământului; dar în cursul luptei dintre cele trei proiecte, după ce s'a văzut că nu există nicio speranță ca proiectul de naționalizare să fie adoptat de congres, Lenin și ceilalți partizani ai naționalizării au votat la congres alături de partizanii împărțirii.

Partizanii împărțirii au ridicat trei obiecțiuni împotriva naționalizării: a) țăranii nu vor accepta naționalizarea pământurilor moșierești, dat fiind că ei vor să primească aceste pământuri în proprietate; b) țăranii se vor împotrivi naționalizării, deoarece vor vedea în ea o măsură care desființează proprietatea privată asupra pământurilor care pe atunci se aflau deja în posesiunea țăranilor; c) chiar dacă se va reuși să se învingă obiecțiunile țăranilor împotriva naționalizării, noi, marxistii, nu trebuie totuși să apărăm naționalizarea, dat fiind că după victoria revoluției burghezo-democratice, statul, în Rusia, nu va fi socialist, ci burghez, iar faptul că mari întinderi de pământuri naționalizate vor fi în mâinile statului burghez, va întări peste măsură burghezia în dauna intereselor proletariatului.

Totodată, partizanii împărțirii porneau dela premisa acceptată de marxistii ruși, inclusiv bolșevicii, și anume că după victoria revoluției burghezo-democratice va începe o perioadă, mai mult sau mai puțin îndelungată, de întrerupere a revoluției, perioada intervalului dintre revoluția burgheză victorioasă și viitoarea revoluție socialistă; în acest interval, capitalismul va căpăta posibilitatea de a se desvolta mai liber și mai mult, extinzându-se și la domeniul agriculturii, lupta de clasă se va ascuți și va lua amploare, clasa

proletarilor va crește în număr, conștiința și organiza-rea proletariatului se vor ridica la nivelul cuvenit, și numai după toate acestea va putea începe perioada revoluției socialiste.

Trebue să notăm că premisa referitoare la intervalul îndelungat dintre cele două revoluții nu a întâmpinat la congres nicio obiecțiune din partea nimănui; totodată, atât partizanii naționalizării și ai împărțirii, cât și partizanii municipalizării socoteau că programul agrar al social-democrației din Rusia trebue să contribuie la o mai mare și mai puternică dezvoltare a capitalismului în Rusia.

Știam noi oare, bolșevicii-practicieni, că în acea epocă Lenin adoptase punctul de vedere al transformării revoluției burgheze din Rusia în revoluție socialistă, punctul de vedere al revoluției neîntrerupte? Da, știam. O știam din broșura lui, „Două tactici“ (1905), precum și din renumitul lui articol „Atitudinea social-democrației față de mișcarea țărănească“, publicat în 1905, în care el declara că „noi suntem pentru revoluția neîntreruptă“ și că „nu ne vom opri la jumătatea drumului“. Dar noi, practicienii, nu pătrunsesem fondul acestei chestiuni și nu înțelesesem marea ei însemnătate, din cauza insuficienței noastre pregătiri teoretice, precum și din cauza nepăsării față de problemele teoretice, nepăsare caracteristică practicienilor. După cum se știe, Lenin, din anumite motive, nu a dezvoltat atunci și nu a folosit la congres, pentru a justifica naționalizarea, argumentele teoriei transformării revoluției burgheze în revoluție socialistă. Motivul pentru care n'a folosit aceste argumente n'a fost, oare, acela că socotea că problema nu este încă actuală și că ma-

joritatea bolșevicilor-practicieni care participau la congres nu erau pregătiți să înțeleagă și să-și însușească teoria transformării revoluției burgheze în revoluție socialistă ?

Numai după un timp oarecare, când teoria leninistă a transformării revoluției burgheze din Rusia în revoluție socialistă devenise linia de conducere a partidului bolșevic, divergențele din partid în privința problemei agrare au dispărut, deoarece devenise clar faptul că într-o țară ca Rusia, în care condiții deosebite de dezvoltare creaseră un teren propice transformării revoluției burgheze în revoluție socialistă — partidul marxist nu poate avea alt program agrar decât acela al naționalizării pământului.

A doua chestiune se referă la problema victoriei revoluției socialiste. După cum se vede din volumul întâi (vezi articolele „Anarhism sau socialism?“), autorul susținea teza cunoscută atunci printre marxiști, în virtutea căreia una din condițiile principale ale victoriei revoluției socialiste este ca proletariatul să crească, devenind majoritatea populației, ceea ce înseamnă că victoria socialismului nu este posibilă în țările unde proletariatul nu constituie încă majoritatea populației, din cauză că nu e destul de dezvoltat capitalismul.

În rândurile marxiștilor ruși și deci și ale bolșevicilor, precum și în sânul partidelor social-democrate din alte țări, această teză era atunci îndeobște acceptată. Totuși, dezvoltarea de mai târziu a capitalismului în Europa și America, trecerea dela capitalismul preimperialist la cel imperialist, în sfârșit, legea înegalei dezvoltări economice și politice a diferitelor țări, lege descoperită de Lenin, au dovedit că această teză nu mai cores-

punde noilor condițiuni de dezvoltare și că victoria socialismului este în totul posibilă în diferite țări în care capitalismul nu a atins încă punctul culminant al dezvoltării și în care proletariatul nu formează majoritatea populației, dar în care frontul capitalist este destul de slab pentru a fi rupt de proletariat. Astfel a luat naștere, în anii 1915—1916, teoria leninistă a revoluției socialiste. După cum se știe, teoria leninistă a revoluției socialiste pleacă dela teza că revoluția socialistă va învinge nu neapărat în țările în care capitalismul a luat dezvoltarea cea mai mare, ci, înainte de toate, în țările în care frontul capitalist este slab, în care proletariatului îi este mai lesne să-l rupă și în care există măcar un nivel mediu de dezvoltare a capitalismului.

La aceasta se limitează observațiunile pe care le are de făcut autorul cu privire la operele adunate în volumul întâi.

I. Stalin

Ianuarie 1946.

1901-1907

DIN PARTEA REDACȚIEI *

Încredințați că pentru cititorii georgieni conști-enți o publicație periodică liberă este o chestiune ar-zătoare; încredințați că astăzi chestiunea aceasta trebuie să fie rezolvată și că orice amânare va aduce numai prejudicii cauzei generale; încredințați că fie-care cititor conștient va primi cu mulțumire o astfel de publicație și-i va acorda tot ajutorul său — noi, un grup de social-democrați revoluționari georgieni, răspundem acestei necesități, străduindu-ne, în măsura posibilităților noastre, să satisfacem dorința cititorilor. Scoatem primul număr al celui dintâi ziar georgian liber „Brdzola”¹.

Pentru ca cititorul să-și poată forma o părere pre-cisă asupra publicației noastre și îndeosebi asupra noastră, vom spune câteva cuvinte.

Mișcarea social-democrată nu a lăsat neatins nici-un colț al țării. Această mișcare nu a ocolit nici acel colț din Rusia pe care-l numim Caucaz, și odată cu Cau-

* Articol de fond apărut în ziarul social-democrat ilegal „Brdzola” („Lupta”).

cazul nu a ocolit nici Georgia noastră. Mișcarea social-democrată din Georgia este de dată recentă, are o vechime de numai câțiva ani, mai precis, bazele acestei mișcări s'au pus abia în 1896. Și la noi, ca și pretutindeni, activitatea nu ieșea, la început, din cadrul conspirației. Agitația și propaganda largă, în forma în care le vedem în ultimul timp, erau imposibile și, vrând-nevrând, toate forțele erau concentrate într'un număr mic de cercuri. Acum această perioadă a trecut, ideile social-democrate s'au răspândit în masele muncitoare și activitatea a ieșit și ea din cadrul strâmt conspirativ, cuprinzând o însemnată parte din muncitori. A început lupta deschisă. În fața celor dintâi activiști lupta a ridicat multe probleme care până atunci rămăseseră în umbră și de a căror explicare nu se simțea o prea mare nevoie. Înainte de toate s'a pus cu toată vigoarea problema următoare: ce mijloace avem noi pentru a da o mai largă desfășurare luptei? În vorbe este foarte simplu și ușor să răspunzi la această întrebare. În fapt, însă, e cu totul altceva.

Se înțelege dela sine că pentru mișcarea social-democrată organizată mijlocul principal este agitația și propagarea largă a ideilor revoluționare. Dar condițiunile în care trebuie să activeze revoluționarul sunt atât de complexe, atât de grele și cer atât de multe jertfe, încât și propaganda și agitația devin adeseori imposibile în forma pe care o necesită mișcarea la începuturile ei.

Studiul în cercuri cu ajutorul cărților și broșurilor devine imposibil, înainte de toate, din cauza măsurilor polițienestre și apoi și din cauza felului însuși de organizare a lucrului. Chiar după primele arestări agi-

tația slăbește. Legătura cu muncitorii și frecvența lor vizitare devin imposibile, și totuși muncitorul așteaptă să i se lămurească multe probleme arzătoare. În jurul lui se dă o luptă crâncenă, toate forțele guvernului sunt îndreptate împotriva sa și el nu are posibilitatea să privească în mod critic situația actuală, nu are niciun fel de informații asupra fondului lucrurilor și deseori este de ajuns să se înregistreze un neînsemnat eșec la vreo uzină apropiată, pentru ca muncitorul cu spirit revoluționar să piardă entuziasmul, să piardă încrederea în viitor, iar activistul să fie nevoit să-l atragă din nou în muncă.

Agitația cu ajutorul broșurilor care dau răspunsuri numai la anumite chestiuni concrete este în majoritatea cazurilor prea puțin eficace. Se naște nevoia de a se crea o literatură care să dea răspuns la chestiunile ce se ivesc zilnic. Nu ne vom apuca să demonstrăm acest adevăr cunoscut de toți. Pentru mișcarea muncitorească georgiană a sosit momentul în care o publicație periodică devine unul din mijloacele cele mai importante ale muncii revoluționare.

Spre a lămuri pe unii cititori neinițiați, socotim necesar să spunem câteva cuvinte despre ziarul legal. Noi am socoti o mare greșală ca un muncitor să privească un ziar legal indiferent de condițiunile în care apare și de orientarea pe care o are, ca un ziar ce exprimă interesele sale muncitorești. Sub un guvern „care are grijă” de muncitori, chestiunea ziarelor legale este bine pusă la punct. O întreagă bandă de slujbași, denumiți cenzori, este atașată pe lângă aceste ziare și le supraveghează în mod special, recurgând la cerneală roșie și la foarfeci de îndată ce vreo rază de adevăr

străbate prin vreo crăpătură. Comitetul cenzorilor primește neîncetat circulară după circulară: „Să nu lăsați să treacă nimic despre muncitori, să nu se publice despre cutare sau cutare eveniment, să nu se îngăduie discutarea cutărei sau cutărei chestiuni” etc. etc. În asemenea condițiuni desigur că ziarul nu-și poate îndeplini bine menirea și muncitorul ar căuta zadarnic în paginile lui, chiar și printre rânduri, informații și o apreciere justă a problemelor sale. Dacă ar fi să credem că muncitorul poate să se folosească de rarele rânduri ale cutărui sau cutărui ziar legal care atinge în treacăt problemele sale, rânduri care numai din greșală au scăpat vigilenței călăilor-cenzori, atunci ar trebui să spunem că a ne pune toate speranțele în aceste frânturi și a clădi pe aceste lucruri mărunte un sistem oarecare de propagandă, ar însemna să dăm dovadă că nu înțelegem problema.

Repetăm că noi spunem toate acestea pentru a lămurii numai pe unii cititori neinițiați.

Așa dar, o publicație periodică georgiană liberă este o necesitate urgentă a mișcării social-democrate. Acum se pune numai problema modului de organizare a acestei publicații, a principiilor după care trebuie să se conducă ea și a ceea ce anume trebuie să dea o astfel de publicație social-democratului georgian.

Dacă, în necunoștință de cauză, am privi problema existenței unui ziar georgian în general, și problema conținutului și orientării lui în special, ar putea să pară că această problemă se rezolvă dela sine, simplu și firesc: mișcarea social-democrată georgiană nu este o mișcare muncitorească izolată, numai georgiană, cu un program propriu; ea merge mână în mână cu în-

treaga mișcare din Rusia și deci se subordonează partidului social-democrat din Rusia. Este deci limpede că ziarul social-democrat georgian trebuie să fie numai un organ local, care tratează mai ales problemele locale și care reflectă mișcarea locală. Dar acest răspuns omite o greutate pe care nu o putem ocoli și de care inevitabil ne vom lovi. Este vorba despre greutatea ce o prezintă limba. În timp ce Comitetul Central al partidului social-democrat din Rusia are posibilitatea ca, prin mijlocirea ziarului central al partidului, să lămurească toate problemele de ordin general, lăsând în sarcina comitetelor sale regionale lămurirea numai a problemelor locale, ziarul georgian se află într-o situație grea în privința conținutului. Un ziar georgian trebuie să aibă, în același timp, rolul de organ de partid cu caracter general și totodată de organ regional, local. Deoarece majoritatea cititorilor-muncitori georgieni nu pot citi curent un ziar rusesc, conducătorii unui ziar georgian nu au dreptul să lase nelămurite toate problemele pe care le tratează și pe care trebuie să le trateze un ziar central rus al partidului. Astfel, un ziar georgian este dator să lămurească cititorului toate problemele principale de ordin teoretic și tactic. În același timp, el e dator să fie în fruntea mișcării locale și să lămurească așa cum trebuie fiecare eveniment, să nu lase neexplicat niciun singur fapt și să răspundă la toate întrebările care-i frământă pe muncitorii locali. Un ziar georgian trebuie să facă legătura și să unească pe muncitorii care luptă, georgieni și ruși. Ziarul trebuie să-i informeze pe cititori despre toate fenomenele care-i interesează din viața locală, din viața Rusiei și din străinătate.

Aceasta este, în linii generale, concepția noastră asupra unui ziar georgian.

Câteva cuvinte cu privire la conținutul și orientarea ziarului:

Fiind un ziar social-democrat, noi trebuie să-i cerem să acorde atenție mai ales muncitorilor care luptă. Credem că este de prisos să spunem că în Rusia și, în genere, pretutindeni numai proletariatul revoluționar este chemat de istorie să elibereze omenirea și să dea lumii fericirea. Este limpede că numai mișcarea muncitorească stă pe un teren solid și că numai această mișcare este ferită de orice fel de gogorițe utopice. Deci ziarul, ca organ al social-democrațiilor, trebuie să fie în fruntea mișcării muncitorești, arătându-i drumul și ferind-o de greșeli. Într'un cuvânt, una din datoriile cele mai de seamă ale ziarului este de a fi cât mai aproape de masa muncitoare, de a avea posibilitatea unei influențe permanente asupra ei, de a fi centrul ei conștient și conducător.

Dar, dat fiind că, în condițiunile actuale ale Rusiei, este posibil ca în afară de muncitori să acționeze ca luptători „pentru libertate” și alte elemente ale societății, și dat fiind că această libertate este ținta cea mai apropiată a muncitorilor în luptă din Rusia, — ziarul trebuie să facă loc oricărei mișcări revoluționare, chiar dacă aceasta se desfășoară în afara mișcării muncitorești. Spunem „să facă loc” nu în sensul ca el să dea numai în treacăt informații sau să facă o simplă cronică; nu, ziarul trebuie să acorde o atenție deosebită mișcării revoluționare care se desfășoară sau se va desfășura în sânul celorlalte elemente ale societății. El trebuie să lămurească fiecare fenomen social și, prin a-

ceasta, să exercite influență asupra tuturor celor care luptă pentru libertate. Deaceia ziarul este dator să acorde o deosebită atenție situației politice din Rusia, să ia în considerare toate consecințele acestei situații și să pună cât mai pe larg problema necesității luptei politice.

Suntem convinși că nimeni nu poate să folosească cuvintele noastre pentru a demonstra că suntem adepții legăturilor și compromisurilor cu burghezia. Aprecieră justă, scoaterea în evidență a părților slabe și a greșelilor mișcării împotriva regimului existent, chiar dacă această mișcare are loc în societatea burgheză, nu pot arunca asupra social-democratului pata oportunismului. Numai că nu trebuie să uităm, făcând aceasta, principiile social-democrate și metodele revoluționare de luptă. Dacă vom măsura fiecare mișcare cu această măsură, vom evita orice aiureli bernsteiniene.

Așa dar, ziarul social-democrat georgian trebuie să răspundă limpede tuturor chestiunilor legate de mișcarea muncitorească, trebuie să lămurească chestiunile de ordin principial, trebuie să lămurească din punct de vedere teoretic rolul clasei muncitoare în luptă și să lumineze cu lumina socialismului științific fiecare fenomen de care se ciocnește muncitorul.

În același timp, ziarul trebuie să fie reprezentantul partidului social-democrat din Rusia și să informeze la timp cititorii asupra tuturor punctelor de vedere tactice pe care le are social-democrația revoluționară din Rusia. El trebuie să-i informeze pe cititori asupra felului în care trăiesc muncitorii în alte țări, ce fac ei și cum anume fac pentru a-și îmbunătăți situația, și trebuie să-i cheme la timp pe muncitorii georgieni ca să por-

nească la luptă. Totodată, ziarul nu trebuie să lase neînregistrată nicio mișcare socială și pe care să nu o supună unei critici social-democrate.

Acesta este punctul nostru de vedere asupra ziarului georgian.

Nu putem să ne înșelăm nici pe noi, nici pe cititori, făgăduind că vom îndeplini în întregime sarcinile acestea cu forțele noastre actuale. Pentru ca ziarul să fie organizat cum trebuie este necesar concursul cititorilor și al simpatizanților. Cititorul va observa că primul număr al ziarului „Brdzola” are multe neajunsuri, însă sunt neajunsuri care pot fi îndreptate, dacă cititorul îi va da concursul. Subliniem îndeosebi lipsurile pe care le are cronica internă. Noi, care ne aflăm departe de patrie, nu avem posibilitatea de a urmări desfășurarea mișcării revoluționare din Georgia și de a da la timp informații și lămuriri asupra problemelor acestei mișcări. Deaceia este nevoie ca ajutorul să vină chiar din Georgia. Cine dorește să ne ajute și în domeniul literar, acela va găsi desigur modul de a stabili o legătură directă sau indirectă cu redacția ziarului „Brdzola”.

Facem apel la toți social-democrații georgieni care luptă, să se preocupe cu toată căldura de soarta ziarului „Brdzola”, să contribuie cu orice pot la publicarea și la răspândirea lui, pentru ca astfel să transforme cel dintâi ziar georgian liber, „Brdzola”, într-o armă de luptă revoluționară.

*Ziarul „Brdzola” („Lupta”) Nr. 1,
Septembrie 1911.
Articol fără semnătură.*

PARTIDUL SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA ȘI SARCINILE LUI IMEDIATE

I

Gândirea omenească a trebuit să treacă prin multe peregrinări, chinuri și transformări înainte de a fi ajuns la socialismul elaborat și fundamentat din punct de vedere științific. Socialiștii din Europa occidentală au trebuit, timp foarte îndelungat, să rătăcească dibuind în pustiu socialismului utopic (irealizabil), înainte de a-și fi croit drumul, de a fi cercetat și statornicit legile vieții sociale, pentru ca, pornind de aici, să stabilească necesitatea socialismului pentru omenire. Dela începutul secolului trecut, Europa a dat mulți savanți curajoși, plini de abnegație, cinstiți care s'au străduit să lămurească și să rezolve problema: ce anume poate salva omenirea de boala care se face tot mai simțită și care se agravează odată cu dezvoltarea comerțului și a industriei. Multe furtuni, multe torente de sânge s'au revărsat asupra Europei occidentale pentru a desființa asupra majorității de către minoritate, dar durerea rămânea totuși nespulberată, rănila la fel de grave, iar chinurile din zi în zi mai insuportabile. Trebuie să socotim că una din cauzele principale ale acestui fenomen este faptul că socialismul utopic nu explica legile vieții

sociale, ci plutea deasupra vieții, năzuia spre înălțimi, atunci când se simțea nevoia unei legături trainice cu realitatea. Utopiștii considerau înfăptuirea socialismului ca țintă imediată, atunci când viața nu oferea nicio bază pentru înfăptuirea lui, și — ceea ce era mai trist din punctul de vedere al rezultatelor — utopiștii așteptau înfăptuirea socialismului dela cei puternici în lumea aceasta, care, după părerea lor, s'ar fi putut convinge ușor de justetea idealului socialist (Robert Owen, Louis Blanc, Fourier și alții). Această concepție puneă complet în umbră mișcarea muncitorească reală și masa muncitorească, singura exponentă firească a idealului socialist. Utopiștii nu au fost în stare să înțeleagă acest lucru. Ei voiau să aducă fericirea pe pământ prin legiferare, prin declarații, fără ajutorul poporului însuși (al muncitorilor). Mișcării muncitorești însă nu-i dădeau o atenție deosebită și deseori îi negau chiar însemnătatea. Rezultatul a fost că teoriile lor rămăneau simple teorii, care treceau pe lângă masa muncitoare, în rândurile căreia, cu totul independent de aceste teorii, se maturiza marea idee pe care a vestit-o pe la mijlocul secolului trecut genialul Karl Marx: „Eliberarea clasei muncitoare poate fi numai opera clasei muncitoare însăși... Proletari din toate țările, uniți-vă!” *

Din aceste cuvinte a reieșit cu claritate adevărul care astăzi este evident și pentru „orbi”: pentru ca idealul socialist să fie înfăptuit, trebuie ca muncitorii să acționeze ei înșiși și să se unească într'o forță organizată, indiferent de naționalitate și țară. Acest adevăr trebuia

* Vezi Marx-Engels: „Manifestul Partidului Comunist”, ed. P. C. R. 1947, pag. 14, 64. — Nota Red.

fundamentat — lucru pe care l-au făcut strălucit Marx și prietenul lui, Engels — pentru a pune temelia trainică a unui puternic partid social-democrat, care ca un destin implacabil amenință astăzi orânduirea burgheză europeană cu distrugerea și cu construirea pe ruinele ei a orânduirii socialiste.

Desvoltarea ideii socialiste a urmat în Rusia aproape acelaș drum ca și în Europa occidentală. Și în Rusia, socialiștii au trebuit să bătâie vreme îndelungată înainte de a fi ajuns la conștiința social-democrată, la socialismul științific. Și aici au fost socialiști, a fost și mișcare muncitorească, dar ei au mers fiecare pe drumul lui, independent unul de altul: socialiștii spre visul utopic („Zemlia i volia“, * „Narodnaia volia“ **), iar mișcarea muncitorească spre revolte spontane. Amândouă au acționat în aceiași ani (deceniul al optulea și al nouălea al secolului trecut), fără să știe una de alta. Socialiștii nu aveau teren în rândurile populației muncitoare, și din această cauză acțiunile lor erau abstracte și nu aveau o bază, iar muncitorii nu aveau conducători, organizatori, și din această cauză mișcarea lor se revărsa în revolte desordonate. Aceasta a fost cauza principală pentru care lupta eroică a socialiștilor pentru socialism rămânea infructuoasă și curajul lor legendar s'a frânt de zidurile tari ale absolutismului. Socialiștii ruși s'au apropiat de masa muncitoare abia la începutul ultimului deceniu al veacului trecut. Ei și-au dat seama că salvarea poate fi găsită numai în clasa muncitoare și că numai această clasă va realiza idealul socialist. Social-democrația rusă și-a

* „Pământ și libertate“. — Nota Red.

** „Voința poporului“. — Nota Red.

concentrat apoi toate eforturile și atenția asupra mișcării care se desfășura în timpul acela în sânul muncitorilor ruși. Muncitorul rus, încă neîndeajuns de conștient și nepregătit pentru luptă, se străduia să iasă treptat din starea lui desnădăjduită și să-și îmbunătățească cât de puțin soarta. Desigur că în această mișcare nu exista atunci o muncă organizatorică sistematică; mișcarea era spontană.

Și iată că social-democrația se apucă să organizeze această mișcare inconștientă, spontană și neorganizată. Ea se strădui să desvolte conștiința muncitorilor, se strădui să unească lupta separată, fărâmițată, a diferitelor grupuri de muncitori împotriva a diferiți patroni, să le contopească într'o luptă de clasă generală, pentru ca aceasta să fie lupta clasei muncitoare ruse împotriva clasei asupritoare din Rusia, străduindu-se să dea acestei lupte un caracter organizat.

La început, social-democrația nu putea să-și extindă activitatea în masa muncitoare și din această cauză se limita la munca în cercuri de propagandă și agitație. Unica ei formă de muncă era atunci studiul în cercuri. Scopul acestor cercuri era să creeze chiar printre muncitori un grup care să poată conduce mișcarea în viitor. Deaceea aceste cercuri erau alcătuite din muncitori înaintați: numai muncitorii aleși aveau putința să studieze în aceste cercuri.

Dar în curând timpul cercurilor trecu. Social-democrația simți curând că trebuie să iasă din cadrul îngust al cercurilor, pentru a-și extinde influența asupra masei largi a muncitorilor. La aceasta au contribuit și condițiunile exterioare. În acest timp, în rândurile muncitorilor mișcarea spontană a luat un deosebit a-

vânt. Cine dintre dumneavoastră nu-și amintește de anul în care mișcarea spontană se întinse aproape în întreg Tiflisul? Grevele neorganizate dela fabricile de tutun și dela atelierele căilor ferate se țineau lanț. La noi, acestea s'au petrecut în anii 1897—1898, iar în Rusia puțin mai înainte. Trebuia să se vină în ajutor la timp și social-democrația se grăbi să dea ajutorul său. Incepu lupta pentru micșorarea zilei de lucru, pentru desființarea amenzilor, pentru mărirea salariului etc. Social-democrația știa foarte bine că dezvoltarea mișcării muncitorești nu se mărginea la aceste revendicări mărunte, că ele nu erau scopul mișcării și că reprezentau numai un mijloc pentru a atinge scopul. Chiar dacă aceste revendicări sunt mărunte, chiar dacă muncitorii din diferite orașe și regiuni luptă astăzi separat, lupta aceasta însăși îi va învăța pe muncitori că victoria deplină se va obține numai atunci când întreaga clasă muncitoare va porni, ca forță unică, puternică, organizată la asalt împotriva dușmanului său. Aceeași luptă va arăta muncitorilor că în afară de dușmanul lor direct — capitalistul — ei mai au un alt dușman și mai vigilant: forța organizată a întregii clase burgheze, actualul stat capitalist cu armata, justiția, poliția, temnițele și jandarmeria sa. Dacă chiar în Europa occidentală cea mai mică încercare a muncitorilor de a-și îmbunătăți situația se lovește de puterea burgheză, dacă în Europa occidentală, unde drepturile omului au fost deja cucerite, muncitorul are de dus o luptă directă împotriva puterii de stat, — cu atât mai mult muncitorii din Rusia se vor ciocni inevitabil, în mișcarea lor, de puterea absolutistă, care este dușmanul neadormit al oricărei mișcări muncitorești, nu numai pentru că acea-

stă putere îi apără pe capitaliști, dar și pentru faptul că, fiind putere absolutistă, ea nu se poate împăca cu activitatea proprie a claselor sociale și îndeosebi cu activitatea unei clase cum este clasa muncitoare — mai asuprită și mai oprimată decât celelalte clase. În felul acesta înțelegea social-democrația din Rusia mersul mișcării, făcând toate eforturile pentru a răspândi aceste idei printre muncitori. În aceasta consta forța ei și prin aceasta se explică marea și victorioasă ei dezvoltare chiar din prima zi a existenței sale, fapt pe care l-a demonstrat grandioasa grevă a muncitorilor din fabricile textile din Petersburg în 1896.

Dar cele dintâi victorii zăpăciră și amețiră pe unii oameni slabi. Așa cum altădată socialiștii utopiști își concentrau atenția numai asupra scopului final și, orbiți de acesta, nu observau deloc sau negau mișcarea muncitorească reală care se desfășura sub ochii lor, tot așa unii social-democrați ruși au acordat dimpotrivă, toată atenția numai mișcării muncitorești spontane, nevoilor ei zilnice. Atunci (acum cinci ani) nivelul conștiinței de clasă a muncitorilor ruși era foarte redus. Muncitorul rus abia se trezea dintr'un somn secular și ochii lui, deprinși cu bezna, nu observau, desigur, tot ce se întâmpla în lumea care i se deschidea pentru prima oară. El nu avea trebuințe mari, iar cerințele sale erau neînsemnate. Muncitorul rus nu merse cu revendicările lui mai departe de mărirea neînsemnată a salariului sau de o neînsemnată micșorare a zilei de muncă. Despre necesitatea de a schimba neapărat orânduirea existentă, despre faptul că trebuie desființată proprietatea privată, că trebuie organizată orânduirea socialistă, — despre toate acestea masa

muncitorească rusă nici nu avea idee. Deasemenea ea nu se prea hotăra să se gândească la desființarea robiei în care lăncezește tot poporul rus sub puterea absolutistă, să se gândească la libertatea poporului, la participarea poporului la cârmuirea statului. Și iată că în timp ce o parte a social-democrației din Rusia socotea de datoria ei să introducă ideile sale socialiste în mișcarea muncitorească, cealaltă parte a ei, antrenată de lupta economică, de lupta pentru îmbunătățirea parțială a situației muncitorilor (ca, de pildă, micșorarea timpului de lucru și mărirea salariului), era gata să uite cu totul marea ei datorie, marile ei idealuri.

Ca și tovarășii lor de idei din Europa occidentală (așa numiții bernsteinieni), ei afirmă: „Pentru noi mișcarea este totul, scopul final nu este nimic“. Pe ei nu-i interesa câtuși de puțin pentru ce luptă clasa muncitoare — numai luptă să fie. Se desvolta așa numita politică de doi bani. Lucrurile ajunseseră până acolo încât, într-o bună zi, ziarul petersburghez „Rabociaia Mâsl“² anunță: „Programul nostru politic este: ziua de lucru de zece ore, reînființarea sărbătorilor desființate prin legea din 2 Iunie³“ (!!!) *.

În loc să conducă mișcarea spontană, să facă să pătrundă în masă idealurile social-democrate, îndreptând-o spre țelul nostru final, această parte a social-democrațiilor ruși s'a transformat într-o unealtă oarbă a acestei mișcări; ea a urmat orbește acea parte a muncitorilor care nu erau îndeajuns de desvoltați, mărgi-

* Trebuie să notăm că în ultimul timp „Uniunea de luptă“ din Petersburg, precum și redacția ziarului ei au renunțat la orientarea lor de până atunci, orientare cu caracter exclusiv economic, străduindu-se să introducă în acțiunile lor ideile luptei politice.

nindu-se să formuleze acele trebuințe și nevoi de care era conștientă în acel moment masa muncitoare. Intr'un cuvânt, stătea în fața ușii deschise, bătând în ea și neîn-drăsniind să intre în casă. Ea s'a dovedit incapabilă de a lămuri masei muncitoare scopul final — socialismul, sau măcar ținta cea mai apropiată — răsturnarea absolutismului, și, ceea ce este și mai trist, socotea că toate acestea sunt inutile și chiar dăunătoare. Această parte a social-democrației ruse îl considera pe muncitorul rus un copil, temându-se să nu-l înspăimânte cu astfel de idei îndrăsnețe. Și chiar în afară de aceasta, după părerea unei anumite părți a social-democrației, pentru a se ajunge la socialism nu este nevoie de nicio luptă revoluționară: este necesară numai lupta economică — greve și sindicate, societăți de consum și de producție — și socialismul este gata. Ea socotea greșită doctrina vechii social-democrații internaționale, care demonstra că atâta timp cât puterea politică nu va trece în mâinile proletariatului (dictatura proletariatului), nu va fi posibilă schimbarea orânduirii existente, nu va fi posibilă eliberarea deplină a muncitorilor. După părerea ei, socialismul nu reprezintă nimic nou și, la drept vorbind, nu se deosebește de orânduirea capitalistă existentă: socialismul se va integra cu ușurință în orânduirea existentă și fiecare sindicat, chiar prăvălioara de consum sau societatea de producție sunt „o parte a socialismului” — spuneau ei. Și cu o astfel de cârpăceală absurdă a hainei vechi voiau ei să coase haină nouă pentru omenirea în suferință ! Dar mai trist decât orice și cu totul de neînțeles pentru revoluționari este faptul că această parte a social-democrațiilor ruși au dat învățăturii dascălilor lor din Eu-

ropa occidentală (Bernstein & Co.) o atât de mare am-ploare, încât au ajuns să declare fără rușine: liberta-tea politică (libertatea grevelor, a asociațiilor, a cu-vântului etc.) este compatibilă cu țarismul și deaceea lupta politică specială, lupta pentru răsturnarea absolu-tismului, este cu totul de prisos, deoarece, vedeți dum-neavoastră, pentru atingerea scopului ar fi deajuns nu-mai lupta economică, ar fi deajuns ca grevele să aibă loc mai des, cu toată interdicția autorităților, și atunci auto-ritățile vor obosi să-i tot pedepsească pe greviști, și ast-fel libertatea grevelor și a întrunirilor va veni dela sine.

Așa dar, acești preținși „social-democrați” căutau să demonstreze că muncitorul rus trebuie să-și jertfea-scă toate forțele și energia numai luptei economice și că nu trebuie să se ia după diferite „idealuri mari”. În mod practic, acțiunile lor se exprimau prin aceea că so-coteau de datoria lor să facă numai muncă locală în cutare sau cutare oraș. Pentru ei, organizarea parti-dului muncitoresc social-democrat din Rusia nu prezen-ta niciun interes; dimpotrivă, organizarea partidului le părea un joc ridicol și distractiv, care îi împiedeca să-și îndeplinească „datoria” lor directă — lupta economică. Grevă și iarăși grevă și colectare de copeici pentru fon-dul de susținere a luptei — iată alfa și omega activităților lor.

Veți înclina, desigur, să credeți că din moment ce ei și-au limitat astfel sarcinile, din moment ce au renunțat la social-democratism, acești adoratori ai „mișcării” spon-tane vor excela cel puțin în acest domeniu. Dar și aici am fost înșelați. De aceasta ne convinge istoria mișcării din Petersburg. Desvoltarea strălucită a acestei mișcări și înaintarea ei temerară dela început, din anii 1895—1897, s'a transformat mai târziu într'o rătăcire oar-

bă și, în sfârșit, mișcarea s'a oprit în loc. Nici nu este de mirare : toate eforturile „ekonomiștilor“ de a crea o organizație trainică pentru lupta economică se loveau invariabil de zidul tare al puterii de stat, de care s'au sfărâmat întotdeauna. Ingrozitoarele măsuri polițienești înlăturau orice posibilitate de existență oricăror organizații economice. Și grevele nu erau folosite, deoarece 99 de greve din 100 erau înăbușite de poliție, muncitorii alungați fără milă din Petersburg, iar energia lor revoluționară suptă fără milă de zidurile temnițelor și de gerurile siberiene. Noi suntem profund încredințați că vina acestei întârzieri (relativă, desigur) a mișcării trebuie s'o căutăm nu numai în condițiunile exterioare, polițienești; nu mai puțin e de vină întârzierea în dezvoltarea ideilor înseși și a conștiinței de clasă, ceea ce a dus la scăderea energiei revoluționare a muncitorilor.

Dat fiind că, odată cu dezvoltarea mișcării, muncitorii nu au putut înțelege scopurile înalte și conținutul luptei în toată amploarea lor, și deoarece steagul sub care a trebuit să lupte muncitorul rus devenise o cârpă decolorată și veche cu ieftina lozincă a luptei economice, muncitorii au trebuit să aducă în această luptă mai puțină energie, mai puțin elan, mai puține aspirații revoluționare, deoarece o energie mare ia naștere numai pentru un scop mare.

Dar primejdia de care, în consecință, era amenințată mișcarea ar fi fost mai mare, dacă condițiunile vieții noastre nu i-ar fi împins tot mai mult, pe zi ce trecea, pe muncitorii ruși la lupta politică directă. Chiar și o grevă simplă și neînsemnată le puneă categoric muncitorilor chestiunea lipsei noastre de drepturi poli-

tice, îi făcea să se ciocnească cu puterea de stat și cu forța armată și le demonstra în mod elocvent insuficiența luptei exclusiv economice. Deaceea, în pofida dorinței acestor „social-democrați”, pe zi ce trecea lupta căpăta un caracter politic tot mai pronunțat. Fiecare încercare a muncitorilor, care se deșteptaseră, de a-și exprima făliș nemulțumirea față de situația economică și politică existentă, sub al cărei jug geme astăzi muncitorul rus, fiecare încercare de a scutura acest jug, îi împingea pe muncitori la manifestații în care nuanța de luptă economică se estompa tot mai mult. Sărbătorile de 1 Mai din Rusia au croit drumul spre lupta politică și spre demonstrațiile politice. Iar muncitorul rus adăuga unicului și vechiului său mijloc de luptă — greva — un nou mijloc puternic: demonstrația politică, pe care a încercat-o pentru prima oară în 1900, la Harcov, în timpul grandioasei sărbătoriri a zilei de 1 Mai.

Astfel, datorită dezvoltării sale interioare, mișcarea muncitorească din Rusia trecea, dela propaganda în cercuri și lupta economică cu ajutorul grevelor, la calea luptei politice și a agitației.

Această trecere s'a accelerat simțitor atunci când clasa muncitoare a văzut în arena luptei elemente din alte clase sociale ale Rusiei, care păseau ferm hotărâte să cucerească libertatea politică.

II

Sub jugul regimului țarist nu geme numai clasa muncitoare. Laba grea a absolutismului înăbușe și alte clase sociale. Geme țărănimea rusă, suptă de foamea permanentă, sărăcită din cauza poverilor fiscale

peste măsură de mari, lăsată pradă negustorilor burghezi și „nobililor” moșieri. Geme mica lume orășenească, micii slujbași din instituțiile statului și cele particulare, micii funcționari publici — în general, numeroasa populație măruntă dela orașe, a cărei existență, la fel ca și a clasei muncitoare, nu este asigurată și care are motive să fie nemulțumită de starea sa socială. Geme o parte a micii burghezii și chiar a burgheziei mijlocii, care nu se poate împăca cu cnutul și cu harapnicul țarist, îndeosebi partea cultă a burgheziei, așa numiții reprezentanți ai profesiunilor libere (învățătorii, medicii, avocații, studenții și, în genere, tinerele studios). Gem națiunile și cultele religioase asuprite din Rusia, printre care Polonezii alungați din patria lor, ale căror sentimente au fost jignite în tot ce au ei mai sfânt, Finlandezii, ale căror drepturi și libertate date de istorie au fost cu impertinență călcate în picioare de absolutism. Gem Evreii mereu persecutați și umiliți, lipsiți chiar și de mizerabilele drepturi de care se bucură ceilalți cetățeni ai Rusiei : dreptul de a locui oriunde, dreptul de a învăța în școli, dreptul de a ocupa o funcție în stat etc. Gem Georgienii, Armenii și alte națiuni lipsite de dreptul de a avea școli proprii, de a lucra în instituții de stat, siliți să se supună rușinoasei și asupritoarei politici de rusificare pe care absolutismul o duce cu atâta râvnă. Gem multe milioane de sectanți ruși, care vor să aibă o credință a lor și să o practice așa cum le cere conștiința și nu cum vor popii ortodocși. Gem... dar este cu neputință să înșirăm pe toți cei asupriți și persecutați de absolutismul rus. Ei sunt atât de numeroși, încât, dacă toți ar înțelege aceasta și dacă toți ar înțelege care este dușmanul lor comun,

puterea despotică din Rusia n'ar mai dăinui nicio zi. Din păcate, țărănimea rusă este încă apăsată de robia seculară, de sărăcie și beznă; ea se deșteaptă abia acum și încă n'a înțeles care este dușmanul său. Națiunile asuprite din Rusia nu se pot nici măcar gândi să se elibereze cu forțele lor proprii, atâta timp cât împotriva lor este nu numai guvernul rus, dar chiar și poporul rus, care nu a ajuns încă să înțeleagă că dușmanul lor comun este absolutismul. Rămâne clasa muncitoare, populația măruntă dela oraș și partea cultă a burgheziei.

Dar burghezia tuturor țărilor și națiunilor se pricepe de minune să culeagă roadele victoriei altora, se pricepe de minune să scoată castanele din foc cu mâinile altora. Ea nu are niciodată dorința de a-și risca situația, oarecum privilegiată, în lupta împotriva unui dușman puternic, într'o luptă pe care nu este încă atât de ușor s'o câștigi. Cu toate că este nemulțumită, ea trăiește totuși destul de bine și deaceea cedează bucuros clasei muncitoare și în genere poporului de jos, dreptul de a-și expune spinarea cravașei căzăcești și gloanțelor soldățești, de a lupta pe baricade etc. Ea doar „simpatizează” cu această luptă și în cel mai bun caz „se indignează” (în sinea sa) de cruzimea cu care dușmanul bestial reprimă mișcarea populară. Ea se teme de acțiunile revoluționare, și numai în ultimul moment al luptei, atunci când vede limpede neputința dușmanului, trece și ea la măsuri revoluționare. Iată ce ne învață experiența istoriei... Numai clasa muncitoare și în general poporul care nu are de pierdut în luptă decât lanțurile — numai ei reprezintă adevărata forță revoluționară. Și experiența Rusiei, deși încă săracă, confir-

mă acest vechi adevăr — învățătură a istoriei tuturor mișcărilor revoluționare.

Din reprezentanții păturii privilegiate numai o parte a studențimii și-a arătat hotărîrea de a lupta până la capăt pentru revendicările ei. Dar noi nu trebuie să uităm că și această parte a studențimii este formată din fiii acelorași cetățeni asupriți; în afară de aceasta, studențimea, ca tineret studios, atîta timp cît n'a intrat în vâltoarea vieții și cît nu a avut în viață o anumită situație socială, înclină mai mult decît oricine spre năzuinți ideale care o îndeamnă să lupte pentru libertate.

Oricum, actualmente studențimea apare în mișcarea „societății” aproape ca un conducător, un detașament de frunte. În jurul ei se grupează astăzi nemulțumiții din diferitele clase sociale. La început, studențimea a încercat să lupte cu ajutorul unui mijloc de luptă împrumutat dela muncitori: grevele. Dar cînd guvernul a răspuns grevelor lor printr'o lege bestială („Regulamentul provizoriu”⁴), potrivit căreia studenții greviști erau încorporați în armată, studențimii nu-i mai rămânea decît un singur mijloc de luptă: să ceară ajutorul societății ruse și să treacă dela greve la demonstrații de stradă. În felul acesta a și procedat studențimea. Ea nu a depus armele, ci, dimpotrivă, a început să lupte și mai curajos, și mai hotărît. În jurul ei se grupară cetățenii asupriți, clasa muncitoare îi întinse o mână de ajutor, și mișcarea deveni puternică, amenințătoare pentru cîrmuire. Sunt doi ani de cînd, cu ajutorul numeroaselor sale trupe, poliții și jandarmii, guvernul Rusiei duce o luptă crâncenă, dar fără rezultate, împotriva cetățenilor nesupuși.

Evenimentele din ultimul timp dovedesc că nu e posibil ca demonstrațiile politice să fie înăbușite. Cazurile întâmplate în primele zile ale lunii Decembrie la Harcov, Moscova, Nijni-Novgorod, Riga etc. arată că acum nemulțumirea societății se manifestă în mod conștient și că această societate nemulțumită este gata să treacă dela protestul mut la acțiuni revoluționare. Dar revendicările formulate de studențime, și anume: libertatea învățământului, libertatea vieții universitare interne, sunt mult prea înguste pentru o largă mișcare socială. Pentru unirea tuturor participanților la această mișcare este nevoie de un stindard, un stindard pe care să fie înscrisă o lozincă apropiată lor și pe înțelesul tuturor, care să reunească toate revendicările. Acest stindard este răsturnarea absolutismului. Numai pe ruinele absolutismului se poate clădi orânduirea socială care se bizue pe participarea poporului la cârmuirea statului, care asigură și libertatea învățământului, și a grevelor, și a cuvântului, și a religiei, și a naționalităților etc. etc. Numai o astfel de orânduire îi va da poporului mijlocul de apărare împotriva oricăror asupritori, negustori și capitaliști, clerici, nobili; numai o astfel de orânduire va deschide drum liber către un viitor mai bun, către lupta liberă pentru instaurarea orânduirii socialiste.

Desigur, studențimea cu forțele sale nu poate să ducă această luptă grandioasă; brațele ei slabe nu vor putea ține acest stindard greu. Pentru a-l ține trebuiesc brațe mai viguroase, iar în condițiunile de față o astfel de forță este numai forța unită a poporului muncitor. Prin urmare, clasa muncitoare trebuie să ia din mâinile slabe ale studențimii stindardul întregii Rusii și înscriind pe el „Jos absolutismul ! Trăiască constituția demo-

cratică!", să ducă poporul rus spre libertate. Trebuie însă să le fim recunoscători studenților pentru lecția pe care ne-au dat-o; ei au arătat ce mare însemnătate are demonstrația politică în lupta revoluționară.

Demonstrația de stradă prezintă interes pentru că ea atrage repede în mișcare o mare masă a populației, o familiarizează dintr'odată cu revendicările noastre și creează terenul vast și prielnic în care putem sădi cu îndrăsneală sămânța ideilor socialiste și a libertății politice. Demonstrația de stradă creează o agitație de stradă sub a cărei influență nu poate să nu cadă partea înapoiată și timidă a societății *. Este de ajuns ca omul să iasă în stradă în timpul demonstrației pentru a-i vedea pe luptătorii curajoși, pentru a înțelege motivul pentru care ei luptă, pentru a auzi cuvântul liber care chiamă pe toți la luptă, cântecul de luptă care demască orânduirea existentă, care desvăluie plăgile noastre sociale. Iată de ce cârmuirea se teme mai mult ca de orice de demonstrațiile de stradă. Iată de ce ea amenință cu represalii aspre nu numai pe demonstranți, dar și pe „cei care manifestă curiozitate”. În această curiozitate a poporului se ascunde pentru cârmuire primejdia cea mai mare: „curiosul” de astăzi este demonstrantul de mâine, care va strânge în jurul său noi grupuri de „curioși”. Iar asemenea „curioși” se numără astăzi cu zecile de mil în fiecare oraș mare. Astăzi, locuitorul din Rusia nu se mai as-

* Cartea ilegală, manifestele agitatorice, în condițiunile de azi din Rusia ajung cu foarte mare greutate la fiecare locuitor. Cu toate că roadele răspândirii literaturii ilegale sunt mari, în cele mai multe cazuri această răspândire atinge numai o parte redusă a populației.

cunde, ca înainte, atunci când aude că undeva au loc turburări („te pomenești că mă înfundă și pe mine, mai bine s'o iau la sănătoasa” — spunea el înainte). Astăzi însă se grăbește spre locul unde se petrec turburările și „e curios” să știe din ce cauză se produc aceste turburări, de ce atâta popor își expune spinarea cravașelor căzăcești.

În aceste condițiuni „curioșii” încetează să asculte nepăsători șuerul cravașelor și al săbiilor. „Curioșii” văd că demonstrații s'au adunat în stradă pentru a-și exprima dorințele și revendicările, în timp ce cârmuirea le răspunde prin bătăi și reprimare bestială. „Curiosul” nu mai fuge când aude șuerul harapnicelor, ci, dimpotrivă, vine mai aproape, iar harapnicul nu mai poate să deosebească unde sfârșește simplul „curios” și unde începe „răzvrătitul”. Acum harapnicul, respectând „deplina egalitate democratică”, nelăsând deosebire de sex, de vârstă și nici chiar de stare socială, se plimbă și pe spinările unora și pe ale celorlalți. Prin aceasta, harapnicul ne face mari servicii, grăbind revoluționarea „curioșilor”. Din armă de potolire, ea devine armă de deșteptare.

Deaceea, chiar dacă demonstrațiile de stradă nu ne aduc rezultate directe, chiar dacă forța demonstrațiilor este astăzi încă prea slabă pentru ca prin ea să silim cârmuirea să facă de îndată concesii revendicărilor populare, jertfele aduse de noi astăzi în demonstrațiile de stradă ne vor fi compensate însutit. Fiecare luptător căzut în luptă sau smuls din rândurile noastre ridică sute de noi luptători. Deocamdată, nu odată vom mai fi bătuți în stradă, nu odată va mai ieși învingător guvernul în luptele de stradă. Dar aceasta va

fi „o victorie a lui Pyrrus“. Încă câteva victorii de acest fel, și înfrângerea absolutismului va fi inevitabilă. Prin victoria de astăzi el își pregătește înfrângerea. Și noi, ferm încredințați că această zi va veni, că această zi nu este departe, înfruntăm harapnicele pentru a sădi sămânța agitației politice și a socialismului.

Cârmuirea nu este mai puțin convinsă decât noi că agitația de stradă înseamnă pentru ea condamnarea la moarte, că este de ajuns să treacă încă 2—3 ani pentru ca în fața ei să se ridice spectrul revoluției populare. Zilele acestea guvernul a anunțat prin guvernatorul din Ecaterinoslav că „nu va da înapoi nici chiar dela măsuri extreme pentru a zădărnici chiar cele mai slabe încercări de a se face o demonstrație de stradă“. După cum vedeți, această declarație miroase a gloanțe și, se prea poate, chiar a obuze, dar noi credem că gloanțele reprezintă un mijloc care trezește nemulțumirea nu mai puțin decât harapnicul. Nu credem că guvernul va putea, chiar prin aceste „măsuri extreme“, să frâneze pentru multă vreme agitația politică și prin aceasta să-i împiedice dezvoltarea. Sperăm că social-democrația revoluționară va ști să-și adapteze agitația și la noile condițiuni pe care le va crea guvernul prin aplicarea acestor „măsuri extreme“. În orice caz, social-democrația trebuie să urmărească cu vigilență evenimentele, trebuie să folosească rapid învățămintele pe care le aduc aceste evenimente, adaptându-și cu pricepere acțiunile la condițiunile care se schimbă.

Dar pentru aceasta, social-democrația are nevoie de o organizație puternică și strâns unită, și anume: organizația partidului, care va fi strâns unită nu nu-

mai prin denumirea sa, dar și prin principiile fundamentale și prin concepțiile de ordin tactic. Sarcina noastră este să muncim pentru a crea un astfel de partid puternic, care să fie înarmat cu principii statornice și cu o conspirativitate de neînvins.

Partidul social-democrat trebuie să folosească noua mișcare de stradă în curs de desfășurare, trebuie să ia în mâinile sale steagul democrației din Rusia, pentru a o duce spre victoria dorită de toți !

Astfel, înaintea noastră se deschide perioada în care predomină lupta politică. O asemenea luptă este inevitabilă pentru noi, deoarece în condițiunile politice existente lupta economică (grevele) nu poate să aducă nimic esențial. Și în statele libere grevele sunt o armă cu două tăișuri: chiar și acolo, cu toate că muncitorii au mijloace de luptă — libertatea politică, organizații puternice ale asociațiilor muncitorești, fonduri bogate —, grevele se încheie deseori prin înfrângerea muncitorilor. Dar la noi, unde greva este o crimă care se pedepsește cu închisoarea și este înăbușită cu forța armată, unde sunt interzise orice asociații muncitorești, — la noi grevele au numai însemnătatea unui protest. Pentru protest, însă, demonstrațiile sunt arme mai puternice. În greve, forța muncitorilor este fărâmițată, la greve iau parte numai muncitorii dintr'o singură uzină sau din câteva uzine, în cel mai bun caz muncitori de aceeași profesiune. Greva generală este foarte greu de organizat chiar în Europa occidentală, iar la noi este cu desăvârșire imposibil; în schimb, în demonstrațiile de stradă muncitorii își unesc dintr'odată forțele.

Din aceasta se vede cât de strâmt privesc lucrurile

acei „social-democrați” care vor să închidă mișcarea muncitorească în cadrul luptei economice și al organizațiilor economice, lăsând lupta politică pe seama „intelectualilor”, a studenților, a societății, dând muncitorilor numai rolul de forță auxiliară. Istoria ne învață că, în asemenea condițiuni, muncitorii vor fi siliți să scoată castanele din foc numai în folosul burgheziei. Burghezia se folosește de obicei bucuroasă de brațele mușchiuloase ale muncitorilor în lupta împotriva puterii absolutiste, iar după ce victoria a fost câștigată ea își însușește roadele, lăsându-i pe muncitori cu mâinile goale. Dacă și la noi lucrurile vor merge astfel, muncitorii nu vor câștiga nimic din această luptă. În ceea ce privește pe studenți și alți protestatari din societate, ei sunt doar aceeași burghezie. Este de ajuns să li se dea o „constituție jumulită”, cu desăvârșire inofensivă, care să acorde poporului drepturi mai puțin decât neînsemnate, pentru ca toți acești protestatari să cânte o altă melodie: ei vor începe să laude „noul” regim. Burghezia este cuprinsă de o groază permanentă în fața „spectrului roșu” al comunismului și se străduiește în toate revoluțiile să termine lupta acolo unde ea abia începe. Burghezia, înspăimântată de muncitori, oricâteori obține vreo concesie neînsemnată în favoarea ei, întinde cârmuirii o mână de împăcare și fără nicio rușine trădează cauza libertății*.

Numai clasa muncitoare este reazimul sigur al adevăratei democrații. Numai ea nu se poate preta la o înțelegere cu absolutismul pentru o concesie oare-

* Nu ne gândim, desigur, la intelectualii care se dezic de clasa lor și luptă în rândurile social-democrațiilor. Inșă astfel de intelectuali sunt numai o excepție, sunt „clori albe”.

care și nu se va lăsa adormită atunci când i se va cânta dulce din harpa constituțională.

Deaceea pentru cauza democrației din Rusia este extrem de important dacă clasa muncitoare va ști să se pună în fruntea mișcării democratice generale, sau dacă se va târî în coada mișcării ca forță auxiliară a „intelectualității”, adică a burgheziei. În primul caz, rezultatul răsturnării absolutismului va fi o constituție democratică largă, care va oferi drepturi egale și muncitorului, și țăranului oprimat, și capitalistului. În cel de al doilea caz, rezultatul va fi o „constituție jumulită”, care, la fel ca și absolutismul, va ști să calce în picioare revendicările muncitorilor, oferind poporului numai spectrul libertății.

Dar pentru a avea acest rol conducător, clasa muncitoare trebuie să se organizeze într'un partid politic independent. Atunci nu se va mai teme, în lupta pe care o duce împotriva absolutismului, de niciun fel de trădări din partea aliatului său provizoriu, „societatea”. În clipa în care această „societate” va trăda cauza democrației, clasa muncitoare însăși, cu forțele sale proprii, va duce această luptă mai departe; partidul politic independent îi va da forța de care are nevoie pentru aceasta.

*Ziarul „Brdzola” („Lupta”) Nr. 2—3,
Noembrie—Decembrie 1901.
Articol fără semnătură.*

CUM ÎNȚELEGE SOCIAL-DEMOCRAȚIA PROBLEMA NAȚIONALĂ?

I

Totul se schimbă... Se schimbă viața socială și odată cu ea și „problema națională”. În timpuri diferite pășesc în arena luptei clase diferite, și fiecare clasă înțelege în felul ei „problema națională”. Prin urmare, în epoci diferite „problema națională” servește interese diferite și capătă diferite nuanțe, în funcție de clasa care pune chestiunea și de timpul când o pune.

A existat la noi, de pildă, așa numita „problemă națională” a nobililor, atunci când — după „alipirea Georgiei la Rusia” — nobilimea georgiană a simțit cât de desavantajos era pentru ea să piardă vechile privilegii și puterea pe care o avusese sub regii georgieni și, socotind că „simpla supușenie” este o înjosire a demnității sale, a dorit „eliberarea Georgiei”. Prin aceasta, ea voia să pună în fruntea „Georgiei” și regii și nobilimea georgiană și astfel să dea pe mâna lor soarta poporului georgian! Acesta era un „naționalism” feudalo-monarhic. Dacă nu ținem seamă de comploturile izolate ale nobililor georgieni împotriva guvernatorilor ruși din Caucaz, această „mișcare” n’a lăsat nicio urmă vizibilă în viața georgienilor, n’a înscris nicio faptă glorioasă. A fost deajuns ca evenimentele

vieții sociale să atingă cât de puțin această „mișcare“, oricum slabă, pentru ca să o distrugă din rădăcină. Și, într'adevăr, dezvoltarea producției de mărfuri, desființarea iobăgiei, întemeierea băncii nobilimii, ascuțirea antagonismelor de clasă la oraș și la sat, intensificarea mișcării săracimii dela sate etc. — toate acestea au dat lovitura de grație nobilimii georgiene și totodată „naționalismului feudalo-monarhic“. Nobilimea georgiană s'a scindat în două grupuri. Unul din ele a renunțat la orice „naționalism“ și a întins mâna absolutismului rus, pentru ca să primească în schimb funcții grase, credit ieftin și unelte agricole, pentru ca guvernul să-l asigure împotriva „răzvrătiților“ dela sate etc. Iar celălalt grup al nobilimii georgiene, mai slab, s'a împrietenit cu episcopii și arhimandriții georgieni și a ascuns astfel „naționalismul“, respins de viață, sub aripioara clericalismului. Acest grup se ocupă cu mare interes de restaurarea bisericilor georgiene distruse (acesta este punctul principal al „programului“ lui!) — „monumente ale măreției apuse“ — așteptând cu evlavie o minune care să îndeplinească „dorințele“ ei monarho-iobăgiste.

Astfel, naționalismul feudalo-monarhic a luat, în ultimele clipe ale vieții sale, forma clericală.

În acelaș timp, viața socială contemporană a pus la noi problema națională a burgheziei. Când tânăra burghezie georgiană a simțit cât de grea este pentru dânsa libera concurență cu capitaliștii „străini“, a început, prin gura național-democraților georgieni, să bolborosească despre o Georgie independentă. Burghezia georgiană voia să înconjoare piața georgiană cu un cordon vamal, să alunge cu forța de pe această piață burghezia „străină“, să ridice în mod artificial prețu-

rile mărfurilor și prin aceste manopere „patriotice“ să obțină succese pe terenul îmbogățirii.

Acesta a fost și rămâne scopul naționalismului burgheziei georgiene. Nici vorbă că pentru a putea atinge această țintă era nevoie de forță, iar această forță este proletariatul. Numai proletariatul putea da viață „patriotismului“ găunos al burgheziei. Trebuia deci să atragă de partea sa proletariatul, și iată că pe scenă apar „național-democrații“. Mult praf de pușcă au cheltuit ei pentru a combate socialismul științific, mult i-au ponegrit pe social-democrați, sfătuindu-i pe proletarii georgieni să se lepede de ei; au lăudat proletariatul georgian și au căutat să-l convingă „în interesul chiar al muncitorilor“ să întărească oarecum burghezia georgiană. Au implorat fără încetare pe proletarii georgieni: nu duceți la pieire „Georgia“ (sau burghezia georgiană?), uitați de „divergențele interne“, împrieteniți-vă cu burghezia georgiană etc. Dar în zadar! Basmeele dulcele publiciștilor burghezi n'au fost în stare să adoarmă proletariatul georgian! Atacurile necruțătoare ale marxiștilor georgieni, îndeosebi puternicele acțiuni de clasă care au făcut din proletarii ruși, armeni, georgieni și alții un singur detașament socialist, au dat naționaliștilor noștri burghezi o lovitură zdrobitoare, alungându-i de pe câmpul de luptă.

„Pentru a-și reabilita numele compromis“, patrioții noștri fugari trebuiau „să-și schimbe cel puțin culoarea“, trebuiau cel puțin să se îmbrace în vestmânt socialist, din moment ce nu-și puteau însuși concepțiile socialiste. Și, într'adevăr, pe scenă apărură organul ilegal... burghezo-naționalist—pasă-mi-te „socialist“—„Sakartvelo“⁵¹! Așa încercară să-i ademenească pe munci-

torii georgieni ! Dar era prea târziu ! Muncitorii georgieni învățaseră să deosebească negrul de alb și își dăduseră ușor seama că naționaliștii burghezi „își schimbaseră numai culoarea“, iar nu esența concepțiilor lor, și că „Sacartvelo“ era socialist numai cu numele. Ei înțeleseseră acest lucru și luară în răs pe „salvatorii“ Georgiei ! Speranțele Don-Quijoților dela „Sacartvelo“ nu s'au îndeplinit !

Pe de altă parte, dezvoltarea noastră economică clădește treptat o punte între cercurile progresiste ale burgheziei georgiene și „Rusia“, leagă aceste cercuri din punct de vedere economic și politic cu „Rusia“ și, prin aceasta, clatină terenul, și așa șubred, al naționalismului burghez. Și aceasta este a doua lovitură dată naționalismului burghez !

În arena luptei păși o nouă clasă, proletariatul, și odată cu el apăru o nouă „problemă națională“, „problema națională“ a proletariatului. În aceeași măsură în care se deosebește proletariatul de nobilime și de burghezie, se deosebește „problema națională“ formulată de proletariat de „problema națională“ a nobilimii și a burgheziei.

Să vorbim acum despre acest „naționalism“.

Cum înțelege social-democrația „problema națională“ ?

Proletariatul din Rusia a început demult să vorbească despre luptă. După cum se știe, ținta oricărei lupte este victoria. Însă pentru victoria proletariatului este nevoie de unirea tuturor muncitorilor fără deosebire de naționalitate. Este limpede că desființarea barierelor naționale și unirea strânsă a proletarilor ruși, georgieni, armeni, polonezi, evrei și alții este o condiție indispensabilă pentru victoria proletariatului din Rusia.

Acestea sunt interesele proletariatului din Rusia.

Dar absolutismul rus, fiind dușmanul cel mai înverșunat al proletariatului din Rusia, se opune în permanență unirii proletarilor. El persecută banditește cultura națională, limba, obiceiurile și instituțiile naționalităților „străine” din Rusia. Absolutismul lipsește naționalitățile de drepturile civile elementare, le asuprește pe toate căile, seamănă în chip fariseic între ele neîncredere și ură, le instigă la ciocniri sângeroase, arătând astfel că unicul scop al absolutismului rus este să provoace certuri între națiunile care populează Rusia, să întărească între ele discordiile naționale, să întărească barierele naționale, pentru ca astfel să poată desbina și mai bine pe proletari, să fărâmițeze cu și mai mult succes întregul proletariat din Rusia în grupuri naționale mărunte și, în felul acesta, să sape groapa conștiinței de clasă a muncitorilor, a unității lor de clasă.

Acestea sunt interesele reacțiunii ruse, aceasta este politica absolutismului rus.

Este clar că, mai devreme sau mai târziu, interesele proletariatului din Rusia trebuiau să se ciocnească în mod inevitabil cu politica reacționară a absolutismului țarist. Așa s'a și întâmplat, și tocmai pe această bază s'a ivit în social-democrație „problema națională”.

Cum să desființăm barierele naționale ridicate între națiuni, cum să lichidăm izolarea națională, pentru ca astfel proletarii din Rusia să se apropie mai mult unul de altul, să se unească mai strâns?

Acesta este fondul „problemei naționale” în social-democrație.

Să ne împărțim în partide naționale separate pentru a crea din ele o „uniune liberă” — răspund social-democrații federaliști.

Acelaș lucru îl repetă și „Organizația muncitorească social-democrată armeană” 6.

După cum vedeți, suntem sfătuiți să nu ne unim într'un singur partid pe întreaga Rusie, condus de un centru unic, ci să ne împărțim în câteva partide, cu câteva centre de conducere, și toate acestea pentru întărirea unității de clasă ! Noi vrem să apropiem între ei pe proletarii de diferite națiuni. Ce trebuie deci să facem? — Indepărtați-i pe proletari unul de altul și vă veți atinge scopul ! — răspund social-democrații federaliști. Noi vrem să unim pe proletari într'un singur partid. Ce trebuie deci să întreprindem?—Dispersați proletariatul din Rusia în partide separate și vă veți atinge scopul !—răspund social-democrații federaliști. Vrem să desființăm barierele naționale. Ce măsuri trebuie să luăm? — Întăriți barierele naționale prin bariere organizatorice și vă veți atinge scopul ! — răspund ei. Și toate aceste sfaturi ni se dau nouă, proletarilor din Rusia, care ducem lupta având toți aceleași condițiuni politice, având un dușman comun ! Intr'un cuvânt, ni se spune : faceți așa spre bucuria dușmanilor și înmormântați țelul vostru comun cu propriile voastre mâini !

Dar să fim pentru o clipă de acord cu social-democrații federaliști și să-i urmăm; să vedem unde ne vor duce ! Se spune: urmărește pe mincinos până în pragul minciunii.

Să admitem că i-am ascultat pe federaliștii noștri și că am creat partide naționale separate. Care vor fi rezultatele?

Nu este greu de înțeles. Dacă până astăzi, cât timp am fost centraliști, am acordat cea mai mare atenție condițiunilor comune situației proletarilor, unității in-

tereselor lor, iar despre „deosebirile naționale” am vorbit numai în măsura în care ele nu erau în contradicție cu interesele comune proletarilor; dacă până astăzi prima chestiune era pentru noi: prin ce se aseamănă între ei proletarii de diferite naționalități din Rusia, ce au ei comun, pentru ca pe baza acestor interese comune să organizăm un singur partid centralizat al muncitorilor din întreaga Rusie, — astăzi, când „noi” am devenit federaliști, o nouă și foarte importantă chestiune atrage atenția noastră: prin ce se deosebesc unii de alții proletarii de diferite naționalități din Rusia, care este deosebirea dintre ei, pentru ca pe baza „deosebirii naționale” să organizăm partide naționale separate. Așa dar, „deosebirile naționale” care pentru centralist au o importanță secundară devin, pentru federalist, baza partidelor naționale.

Dacă vom merge mai departe pe acest drum, mai devreme sau mai târziu va trebui să ajungem la concluzia că „particularitățile naționale” și oricare altele, de pildă, ale proletarului armean, sunt aceleași particularități ca cele ale burgheziei armene; că proletarul armean și burghezul armean au aceleași obiceiuri și caractere; că ei alcătuiesc un singur popor, o singură „națiune” * indivizibilă. De aici nu e mult până la „plat-

* „Organizația muncitorească social-democrată armeană” a făcut de curând acest pas demn de laudă. În „Manifestul” său, ea declară cu hotărîre că „proletariatul (armean) nu poate fi despărțit de societatea (armeană): proletariatul (armean) unit trebuie să fie organul cel mai inteligent și puternic al poporului armean”, că „proletariatul armean, unit în partidul socialist, trebuie să tindă să definească gândirea socială armeană, că proletariatul armean va fi fiul bun al neamului său” etc. (vezi art. 3 al „Manifestului” „Organizației muncitorești social-democrate armene”).

În primul rând, nu e de înțeles de ce „nu poate fi despărțit proletariatul armean de societatea armeană”, din moment ce a-

forma unică de acțiune comună", pe care trebuie să se situeze și burghezii, și proletarii, întinzându-și priete-

ceastă „despărțire” se întâmplă la fiecare pas? Oare proletariatul armean unit nu „s'a despărțit” de societatea armeană când, în anul 1900 (la Tiflis), a pornit lupta împotriva burgheziei armenice și a Armenilor care gândesc în spirit burghez? Ce este atunci „Organizația muncitorească social-democrată armeană”, dacă nu o organizație de clasă a proletarilor armeni care „s'au despărțit” de celelalte clase ale societății armenice? Sau poate că „Organizația muncitorească social-democrată armeană” este o organizație a tuturor claselor? Și cum poate proletariatul armean care luptă, să se mărginească la „definirea gândirii sociale armenice”? Nu este el oare dator să meargă înainte și să declare război acestei „gândiri sociale”, burgheză până în măduva oaselor, insuflându-i spirit revoluționar? Faptele spun că el este dator s'o facă. Dar dacă lucrurile stau așa, atunci este dela sine înțeles că „Manifestul” trebuia să atragă atenția cititorului nu asupra „definirii gândirii sociale”, ci asupra luptei împotriva acestei gândiri, asupra necesității de a o revoluționa: în felul acesta, el ar fi caracterizat mai bine îndatoririle „proletariatului socialist”. Și, în sfârșit, poate oare proletariatul armean să fie „fiul bun al neamului său”, atunci când o parte din acest neam — burghezia armeană — îi sughe sângele ca un păianjen, iar cealaltă parte — clerul armean — în afară de faptul că sughe sângele muncitorilor, le pervertește sistematic conștiința? Toate aceste chestiuni sunt simple și inevitabile, dacă privim problema din punctul de vedere al luptei de clasă. Însă autorii „Manifestului” nu observă aceste chestiuni, pentru că privesc lucrurile din punctul de vedere federalist-naționalist, pe care și l-au însușit dela Bund (uniunea muncitorilor evrei)¹. Și, în genere, se pare că autorii „Manifestului” și-au propus să imite în totul Bundul. În „Manifestul” lor, ei au introdus și al doilea articol din rezoluția congresului al V-lea al Bundului „Despre situația Bundului în partid”. Ei văd în „Organizația muncitorească social-democrată armeană” singura apărătoare a intereselor proletariatului armean (vezi art. 3 al „Manifestului” indicat mai sus). Autorii „Manifestului” au uitat că de câțiva ani comitetele partidului nostru din Caucaz² sunt considerate ca reprezentante ale proletarilor armeni (și ale celorlalți proletari) din Caucaz, au uitat că ele desvoltă în acești proletari conștiința de clasă cu ajutorul propagandei și agitației verbale și scrise în limba armeană, și că li conduc în timpul luptei etc., pe când „Organizația muncitorească social-democrată armeană” s'a născut abia alaltăieri. Ei au uitat toate acestea și înclinăm să credem că vor mai uita multe, numai și numai spre a-și însuși în totul concepțiile organizatorice și politice ale Bundului.

nește mâinile, ca membri ai aceleiași „națiuni”. Totodată, politica fariseică a țarului autocrat poate să pară o „nouă” dovadă a prieteniei de acest fel, iar discuțiile asupra antagonismelor de clasă pot să pară „doctrinarism deplasat”. Și, apoi, o mână poetică va atinge „cu mai multă îndrăzneală” strunele îngust-naționale, care mai există încă în proletarii de diferite naționalități din Rusia, și va scoate din ele acorduri potrivite. Șarlatanismului șovin i se va deschide credit (încredere), prietenii vor părea dușmani, dușmanii — prieteni, se va produce confuzie, iar conștiința de clasă a proletariatului din Rusia va degenera.

Așa dar, în loc să desființăm barierele naționale, noi, prin grația federaliștilor, le vom întări și mai mult cu ajutorul barierelor organizatorice; în loc să facem să se ridice conștiința de clasă a proletariatului, o vom face să coboare, supunând-o unor încercări primejdioase. Și „va tresălta de bucurie inima” țarului autocrat, căci el n’ar fi reușit niciodată să găsească pe gratis ajutoare de seama noastră.

Oare pentru aceasta ne-am străduit noi?

Și, în sfârșit, în timp ce noi avem nevoie de un partid unic, elastic și centralizat, al cărui Comitet Central să poată ridica într’o clipă pe muncitorii din întreaga Rusie pentru a-i duce la asaltul hotărîtor împotriva absolutismului și burgheziei — ni se bagă pe gât monstruoasa „uniune federalistă”, fără-mișcată în partide separate! În loc de o armă ascuțită ne dau una ruginită, asigurându-ne: cu ea veți doborî mai repede pe dușmanii voștri de moarte!

Iată unde ne duc social-democrații federaliști!

Dar, dat fiind că noi ne străduim să obținem nu

„întărirea barierelor naționale“, ci desființarea lor, dat fiind că avem nevoie nu de o armă ruginită, ci de una ascuțită, pentru a smulge din rădăcină nedreptatea actuală, și dat fiind că vrem să aducem dușmanilor noștri nu bucurie, ci amărăciune, și că vrem să-i facem una cu pământul, este limpede că avem datoria de a întoarce federaliștilor spatele și de a găsi un răspuns mai bun pentru soluționarea „problemei naționale“.

II

Am vorbit până acum despre felul în care nu trebuie rezolvată „problema națională“. Să vorbim acum și despre felul în care trebuie s'o rezolvăm, adică despre felul în care a rezolvat-o partidul muncitoresc social-democrat *.

Trebue să ținem minte înainte de toate că partidul social-democrat care activează în Rusia s'a denumit din Rusia (și nu rus). Este evident că prin aceasta el voia să ne arate că va aduna sub steagul său nu numai pe proletarii ruși, dar și pe proletarii tuturor naționalităților din Rusia și, prin urmare, că va lua toate măsurile pentru a desființa barierele naționale ridicate între ele.

Mai departe, partidul nostru a împrăștiat ceața care învăluia „problema națională“ și care-i dădea un aspect misterios, a scos în evidență diferitele ei laturi, dând fiecăreia din ele un caracter de revendicare de

* Nu credem că e de prisos să spunem că rândurile de mai jos alcătuiesc comentariul la articolele programului partidului nostru care se referă la problema națională.

clasă, și le-a formulat în program în articole deosebite. Prin aceasta, el ne-a arătat limpede că așa numitele „interese naționale” și „revendicări naționale” luate în sine nu au o valoare deosebită și că aceste „interese” și „revendicări” merită atenție numai în măsura în care ridică sau pot să ridice conștiința de clasă a proletariatului, dezvoltarea lui ca clasă.

Prin toate acestea, partidul muncitoresc social-democrat din Rusia a trasat clar drumul pe care a pornit și poziția pe care a adoptat-o în legătură cu rezolvarea „problemei naționale”.

Care sunt laturile „problemei naționale”?

Ce cer domnii social-democrați federaliști?

1. „Egalitatea cetățenească pentru naționalitățile din Rusia”?

Vă turbură inegalitatea cetățenească care domnește în Rusia? Vreți să redați naționalităților din Rusia drepturile cetățenești ce le-au fost răpite de guvern și de aceea cereți pentru aceste naționalități egalitatea cetățenească? Dar noi oare suntem împotriva acestor revendicări? Noi înțelegem foarte bine ce mare însemnătate au pentru proletari drepturile cetățenești. Drepturile cetățenești reprezintă o armă de luptă; a răpi cuiva aceste drepturi, înseamnă a-i răpi această armă. Și cine nu știe că proletarii neînarmați nu pot să lupte bine? Or, pentru proletariatul din Rusia este necesar ca proletarii de toate naționalitățile din Rusia să lupte bine, deoarece cu cât vor lupta mai bine acești proletari, cu atât conștiința lor de clasă se va dezvolta mai mult, și cu cât conștiința lor de clasă va fi mai dezvoltată, cu atât unitatea de clasă a proletariatului din Rusia va fi mai strânsă. Da, noi știm toate

acestea și deaceea luptăm și vom lupta din toate puterile noastre pentru egalitatea cetățenească a naționalităților din Rusia ! Citiți articolul 7 din programul partidului nostru, în care partidul vorbește despre „deplină egalitate de drepturi pentru toți cetățenii, indiferent de sex, religie, rasă și naționalitate“ — și veți vedea că partidul muncitoresc social-democrat din Rusia își pune sarcina de a realiza aceste revendicări.

Ce mai cer social-democrații federaliști ?

2. „Libertatea limbii pentru naționalitățile din Rusia“?

Vă turbură faptul că proletarilor de naționalități „străine“ din Rusia le este aproape interzis să învețe în limba lor maternă și să vorbească în limba lor maternă în instituțiile publice, de stat și altele ? Desigur că aveți de ce să fiți turburați ! Limba este un mijloc de dezvoltare și de luptă. Fiecare națiune își are limba sa. Interesele proletariatului din Rusia cer ca proletarii de diferite naționalități din Rusia să aibă dreptul deplin de a se folosi de acea limbă în care pot învăța mai cu ușurință, în care pot lupta mai bine la întruniri, în instituțiile publice, de stat și altele, împotriva dușmanilor. Este recunoscut faptul că limba maternă este o astfel de limbă. Proletarii de naționalitate „străină“ sunt lipsiți de posibilitatea de a folosi limba maternă și întreabă : putem oare să tăcem ? Dar cum răspunde la această întrebare a proletariatului din Rusia programul partidului nostru ? Citiți articolul 8 din programul partidului nostru, în care partidul nostru cere : „Dreptul populației de a învăța în limba maternă, asigurat prin crearea, pe contul statului și a organelor administrației locale, de școli necesare în acest scop ; dreptul fie-

cărui cetățean de a vorbi în limba maternă la întruniri; introducerea limbii materne la egalitate cu cea oficială în toate instituțiile publice și de stat locale". Citiți toate acestea pentru a vă convinge că partidul muncitoresc social-democrat își ia sarcina de a realiza și această revendicare.

Ce mai cer social-democrații federaliști ?

3. „Autoadministrare pentru naționalitățile din Rusia“ ?

Vreți să spuneți prin aceasta că aceleași legi nu pot fi aplicate la fel în diferitele regiuni ale statului rus, care se deosebesc una de alta prin condițiuni de trai specifice și prin componența populației ? Vreți ca regiunilor amintite să li se acorde dreptul de a adapta legile generale ale statului condițiunilor lor specifice ? Dacă așa stau lucrurile, dacă acesta este fondul revendicării voastre, atunci trebuie să-i dați și formă corespunzătoare, trebuie să înlăturați nebulozitatea naționalistă, confuzia, și să spuneți lucrurilor pe nume. Și dacă veți urma acest sfat, vă veți încredința că noi nu avem nimic împotriva unei astfel de revendicări. Nu avem nicio îndoială că în diferitele regiuni ale statului rus, care se deosebesc una de alta prin condițiuni de trai specifice și prin componența populației lor, nu se poate aplica la fel constituția statului și că trebuie să se dea acestor regiuni posibilitatea de a aplica constituția generală a statului în forma în care le va folosi cel mai mult, în care ele vor desvolta cât mai complex forțele politice ce există în popor. Aceasta o cer interesele de clasă ale proletariatului din Rusia. Și dacă veți reciti articolul 3 din programul partidului nostru, în care partidul nostru cere „o largă autoadministrare

locală, autoadministrare regională pentru regiunile care se deosebesc prin condițiuni de trai specifice și prin componența populației” — veți vedea că partidul muncitoresc social-democrat din Rusia a împrăștiat, întâi, ceața naționalistă care plutea deasupra acestei revendicări și, pe urmă, și-a luat sarcina de a realiza această revendicare.

4. Voi ne atrageți atenția asupra absolutismului țarist, care persecută în mod bestial „cultura națională” a naționalităților „străine” din Rusia, care se amestecă în mod banditesc în viața lor internă, asuprindu-le în toate felurile, care a distrus în mod barbar (și continuă să distrugă) instituțiile culturale ale Finlandezilor, care în mod banditesc a pus mâna pe averea națională a Armenilor etc.? Voi cereți garanții împotriva violențelor banditești ale absolutismului? Dar noi oare nu vedem violențele absolutismului țarist și n'am luptat noi oare în permanență împotriva acestor violențe? Acum este evident pentru oricine că actualul guvern al Rusiei oprimă și sugrumă naționalitățile „străine” din Rusia. Deasemenea nu încapă îndoială că această politică a guvernului pervertește pe zi ce trece și supune unor încercări primejdioase conștiința de clasă a proletariatului din Rusia. Prin urmare, noi vom lupta pretutindeni și întotdeauna împotriva politicii de pervertire dusă de guvernul țarist. Prin urmare, noi vom apăra pretutindeni și întotdeauna de violențele polițienești ale absolutismului nu numai instituțiile utile ale acestor naționalități, dar și pe cele inutile, dat fiind că interesele proletariatului din Rusia ne arată că numai singure naționalitățile au dreptul să distrugă sau să desvolte anumite laturi ale culturii lor naționale. Dar ci-

tiți articolul 9 al programului nostru. Doar despre aceasta este vorba și în articolul 9 din programul partidului nostru, articol care, în trecut fie zis, a provocat multe comentarii, atât în rândurile dușmanilor noștri cât și printre prieteni.

Dar iată că suntem întrerupți și sfătuiți să încetăm discuțiile cu privire la articolul 9. Dece? — întrebăm noi. „Fiindcă” — răspund ei — acest articol din programul nostru „contrazice radical” articolele 3, 7 și 8 ale aceluiaș program; fiindcă, dacă li se acordă naționalităților dreptul de a-și organiza întreaga lor viață națională după propria lor voință (vezi art. 9), atunci în programul amintit nu poate fi loc pentru articolele 3, 7 și 8, și, dimpotrivă, dacă aceste articole rămân în program, atunci fără îndoială că articolul 9 trebuie eliminat din program. Fără îndoială că „Sacartvelo” * afirmă ceva în genul acesta atunci când, cu ușurința caracteristică lui, întreabă: „ce fel de logică este să spui unei națiuni: îți acord autoadministrare regională, — și în acelaș timp să-i amintești că ea are dreptul să-și organizeze viața națională după cum crede de cuviință?” (vezi „Sacartvelo” Nr. 9). „Se vede” că în program s’a strecurat o contradicție de ordin logic, „se vede” că pentru înlăturarea acestei contradicții trebuie să excludem din program unul sau mai multe articole! Da, trebuie să le excludem „neapărat”, căci altfel, vedeți doar, însăși logica protestează prin gura ilogicului „Sacartvelo”.

* Ne referim aici la „Sacartvelo” numai pentru a lămurii mai bine conținutul articolului 9. Scopul acestui articol este criticarea social-democrațiilor federaliști și nu a „sacartvelo-iștilor”, care se deosebesc radical de primii (vezi cap. I).

Ne amintim de o legendă străveche. Trăia odată „un înțelept anatomist“. El avea la îndemână „tot ce-i trebuia“ unui anatomist „adevărat“: diplomă, clădire, instrumente și pretenții nemăsurate. Ii lipsea numai un lucru neînsemnat: cunoașterea anatomiei. Odată, oamenii i se adresară cu rugămintea de a explica ce legătură există între diferitele părți ale scheletului pe care el le împrăștiase pe masa de anatomie. Astfel, „renumitului“ nostru „înțelept“ i se ivi prilejul de a se distinge. „Înțeleptul“ se apucă de „treabă“ cu multă pompă și solemnitate! Dar vai! „Înțeleptul“ habar n'avea de anatomie, nu știa unde să așeze fiecare parte pentru a obține un schelet întreg! Mult se chinui, sărmanul, mult asudă, dar în zadar! În sfârșit, când le încurcă pe toate și nu reuși să facă nimic, apucă câteva părți din schelet, le asvârli cât colo, înjurând cu un aer filosofic persoanele „rău intenționate“ care, spunea el, puseseră pe masa lui părți care nu formau un schelet. Cei de față au râs, desigur, de „înțeleptul anatomist“.

O astfel de „aventură“ a avut și „Sacartvelo“. Și-a pus în gând să analizeze programul partidului nostru, dar, după cum se vede, nu știa în ce constă programul nostru și cum trebuie să-l analizeze, nu înțelegea ce legătură există între diferitele articole ale acestui program și ce reprezintă fiecare articol în parte, și iată că ne sfătuiește cu un aer „filosofic“: nu am putut înțelege cutare și cutare articole din programul vostru; deaceia (?) trebuie să le dați afară din program.

Dar eu nu vreau să râd de „Sacartvelo“, care și așa este destul de ridicol. Se spune: capul ce se pleacă, sabia nu-l taie! Dimpotrivă, eu sunt gata chiar să-i ajut

să înțeleagă programul nostru, însă cu condiția ca 1) să-și recunoască el însuși ignoranța, 2) să mă asculte cu atenție și 3) să nu fie certat cu logica *.

Iată cum stau lucrurile. Articolele 3, 7 și 8 din programul nostru au luat naștere pe baza centralismului politic. Atunci când partidul muncitoresc social-democrat din Rusia a înscris aceste articole în programul său, el pornea dela considerentul că așa numita soluționare „definitivă” a „problemei naționale”, adică „eliberarea” naționalităților „străine” din Rusia, în genere, nu este posibilă atâta timp cât dominația politică o are burghezia. Acest lucru are două cauze : în primul rând, dezvoltarea economică actuală întinde treptat o punte între „naționalitățile străine” și „Rusia”, stabilește o legătură din ce în ce mai strânsă între ele, și, prin aceasta, face să se nască sentimente de prietenie în cercurile conducătoare ale burgheziei acestor naționalități, fapt care ia orice bază aspirațiilor lor „de eliberare națională”; și, în al doilea rând, în general vorbind, proletariatul nu va susține așa numita mișcare „de eliberare națională”, dat fiind că până în timpul de față orice mișcare de acest fel era în folosul burgheziei, pervertea și deforma conștiința de clasă a proletariatului. Aceste considerente au dat naștere ideii centralismului politic și articolelor 3, 7 și 8 din programul partidului nostru, condiționate de ea.

* Socotesc necesar să comunic cititorului că dela primele sale numere „Sacartvelo” a declarat război logicii ca unor lanțuri împotriva cărora trebuie luptat. Nu trebuie să dăm atenție faptului că „Sacartvelo” vorbește deseori în numele logicii; el procedează astfel din cauza nechibzuinței și lipsei de memorie care-i sunt proprii.

După cum se spune mai sus, acesta este punctul de vedere general.

Acest lucru nu exclude, totuși, faptul că se pot crea condițiuni economice și politice în care cercurile înaintate ale burgheziei naționalităților „străine” să vrea „eliberarea națională”.

Deasemenea se poate întâmpla ca o astfel de mișcare să devină folositoare dezvoltării conștiinței de clasă a proletariatului.

Cum trebuie să procedeze atunci partidul nostru?

Tocmai pentru eventualitatea unor asemenea cazuri s'a introdus în programul nostru articolul 9; tocmai prevăzând eventualitatea unor asemenea împrejurări se acordă naționalităților dreptul în virtutea căruia ele se vor strădui să-și organizeze viața lor națională potrivit dorințelor lor (bunăoară, „să se elibereze” cu totul, să se despartă).

Partidul nostru, partid al cărui țel este să fie conducătorul proletariatului care luptă din întreaga Rusie, trebuie să întâmpine pregătit aceste cazuri care pot surveni în viața proletariatului și tocmai deaceia a trebuit să introducă un astfel de articol în programul său.

Așa trebuie să procedeze orice partid prevăzător, care știe să vadă departe.

Totuși, se vedește că pe „înțelepții” dela „Sacartvelo”, precum și pe unii social-democrați federaliști, nu-i satisface acest sens al articolului 9. Ei cer un răspuns „hotărît” și „direct” la întrebarea lor: îi este folositoare sau nu proletariatului „independența națională”? *

* Vezi articolul „Vechiului (adică învechitului I) revoluționar”, în Nr. 9 din „Sacartvelo”.

Imi amintesc de metafizicienii ruși de prin deceniul al șaselea al secolului trecut, care plictiseau pe dialecticienii din acel timp cu întrebarea dacă ploaia este folositoare sau vătămătoare recoltei și le cereau un răspuns „hotărît”. Dialecticienilor nu le-a fost greu să demonstreze că nu este deloc științific să pui problema în felul acesta, că în diferite perioade trebuie să se dea un răspuns diferit unor astfel de întrebări; că în timpul secetei ploaia este folositoare, iar în timpul ploios este inutilă și chiar dăunătoare; că, prin urmare, a se cere un răspuns „hotărît” la o astfel de întrebare este o prostie crasă.

Dar aceste exemple nu i-au folosit ziarului „Sakartvelo”.

Un asemenea răspuns „hotărît” ceruseră dela mariști adepții lui Bernstein, la chestiunea: cooperativele (adică asociațiile de producție și consum) sunt folositoare sau dăunătoare pentru proletariat? Marxiștilor nu le-a fost greu să dovedească inconsistența acestui fel de a pune problema. Ei au explicat foarte simplu că totul depinde de timp și loc; că acolo unde conștiința de clasă a proletariatului a ajuns la un nivel de dezvoltare mai ridicat, acolo unde proletarii sunt uniți într'un singur partid politic puternic — acolo cooperativele pot fi de un mare folos proletariatului, dacă partidul însuși va porni la înființarea și conducerea lor. Dar acolo unde aceste condițiuni nu există, cooperativele sunt dăunătoare proletariatului, dat fiind că ele fac să se nască în muncitori tendințe de mic-negustor și un îngust spirit de breaslă, deformând astfel conștiința lor de clasă.

Dar nici acest exemplu nu le-a folosit „sacartvelo-

iștilor". Ei întreabă cu și mai multă îndărătnicie : Independența națională este folositoare sau dăunătoare proletariatului ? Dați un răspuns hotărît !

Vedem însă că împrejurările care pot să dea naștere mișcării de „eliberare națională” și s'o desvolte în sânul burgheziei naționalităților „străine” nu există încă și nu sunt chiar atât de inevitabile în viitor. Noi le admitem numai ca împrejurări posibile. În afară de aceasta, deocamdată nici nu se poate ști ce grad de desvoltare va avea atunci conștiința de clasă a proletariatului și în ce măsură această mișcare va fi folositoare sau dăunătoare proletariatului ! Se pune întrebarea : pe ce bază să formulăm * un răspuns „hotărît” la această întrebare, de unde să-l deducem ? Astfel stând lucrurile, nu este oare prostesc să se ceară un răspuns „hotărît” ?

Este limpede că soluționarea acestei probleme trebuie lăsată în sarcina naționalităților „străine” însăși, iar noi trebuie să cucerim pentru ele dreptul de a soluționa această problemă. Să hotărască naționalitățile singure, atunci când va fi cazul, dacă „independența națională” le este folositoare sau dăunătoare, și, în caz că le este folositoare, să hotărască în ce formă trebuie înfăptuită ? Numai ele pot rezolva această problemă !

Astfel, în virtutea articolului 9, naționalităților „străine” li se acordă dreptul de a-și organiza viața națională după cum doresc. Iar noi, în virtutea aceluiaș articol, suntem datori să ne străduim ca dorințele acestor naționalități să fie cu adevărat social-democrate, ca

* Domnii „sacartvelo-iști” își clădesc totdeauna revendicările pe nisip și nu-și închipue că pot exista oameni care să găsească o bază mai trainică pentru revendicările lor !

aceste dorinți să izvorască din interesele de clasă ale proletariatului, fapt pentru care trebuie să educăm pe proletarii acestor naționalități în spirit social-democrat, să supunem unei severe critici, social-democrate, unele moravuri, obiceiuri și instituții „naționale” reacționare, ceea ce nu ne va împiedica câtuși de puțin să luăm apărarea aceluiași moravuri, obiceiuri și instituții împotriva prigoanei polițienești.

Aceasta este ideea principală a articolului 9.

Este ușor de observat ce profundă legătură logică este între acest articol din programul nostru și principiile luptei de clasă proletare. Și, dat fiind că întregul nostru program este făcut pe acest principiu, se înțelege de la sine legătura logică care există între articolul 9 și toate celelalte articole ale programului partidului nostru.

Tocmai deaceia acest obtuz „Sacartvelo” se și numește „înțelept” organ de presă, pentru că nu mistue astfel de idei simple.

Ce-a mai rămas din „problema națională”?

5. „Apărarea spiritului național și a însușirilor sale”?

Dar ce este acest „spirit național și însușirile sale”? Știința a dovedit demult, prin materialismul dialectic, că nu există și nu poate exista „spirit național”. A desmințit oare cineva acest punct de vedere al materialismului dialectic? Istoria ne spune că nimeni nu l-a desmințit. Prin urmare, trebuie să fim de acord cu acest punct de vedere științific și împreună cu știința suntem datori să repetăm că nu există și nu poate exista „spirit național”. Și dacă așa stau lucrurile, dacă nu există „spirit național”, e de la sine înțeles că a a-

păra ceea ce nu există, este din punct de vedere logic o nerozie, care va avea inevitabil urmări istorice corespunzătoare (nedorite). Să spună prostii „filosofice” de acest gen îi stă bine numai lui „Sacartvelo”, „organul partidului revoluționar al social-federaliștilor georgieni” (vezi „Sacartvelo” Nr. 9) *.

* Ce reprezintă deci acest „partid”, cu o denumire atât de ciudată? „Sacartvelo” ne povestește (vezi primul supliment la Nr. 10 al ziarului „Sacartvelo”) că „în primăvara anului curent s’au întrunit în străinătate revoluționarii georgieni: anarhiști georgieni, adepți ai ziarului «Sacartvelo», social-revoluționarii georgieni și... s’au unit... în «partidul» social-federaliștilor georgieni”... Da, tocmai anarhiștii, care disprețuesc profund orice politică, social-revoluționarii, care adoră politica, „sacartvelo-iștii”, care nu admit nicio măsură teroristă și anarhistă — iată, această adunare pestriță, în care toți se neagă unii pe alții, s’a unit, vedeți..., în „partid”! Este o amestecătură ideală, așa cum nimeni nu și-ar putea-o închipui! Iată un loc în care omul nu se poate plietisi! Greșesc acei organizatori care afirmă că pentru ca oamenii să se unească în partid este necesară unitatea de principii! Nu unitatea de principii — ne spune această adunare pestriță — ci lipsa de principii constituie baza pe care trebuie clădit „partidul”! Înălături cu „teoria”, cu principiile, cu aceste lanțuri de rob! Cu cât ne vom elibera mai repede de ele, cu atât mai bine, — filosofează această adunare pestriță. Și, într’adevăr, de îndată ce acești oameni s’au eliberat de principii, au și clădit dintr’o singură mișcare... o căsuță din cărți de joc — pardon — „partidul social-federaliștilor georgieni”. Vedeți, „șapte oameni și jumătate” pot să creeze oricând un „partid”, dacă se adună la un loc! Și cum să nu râzi când acești ignoranți, „ofițeri” fără armată, se dedau filosofării: partidul muncitoresc social-democrat din Rusia „este antisocialist și reacționar” etc.; social-democrații ruși sunt „șoviniști”; Uniunea caucaziană a partidului nostru se supune ca un „rob” Comitetului Central al partidului ** etc. (vezi rezoluția primei conferințe a revoluționarilor georgieni). Ceva mai bun nici nu se putea aștepta dela aceste rămășițe arheologice din timpurile lui Bacunin. Cum e pomul așa și fructele, cum e fabrica așa și mărfurile.

** Trebuie să notez că acțiunile coordonate ale diferitelor părți ale partidului nostru li s’au părut unor „indivizi” anormali ca o „supunere de rob”. Toate acestea — asigură medicii — provin dintr’o slăbire a nervilor.

Astfel stau lucrurile cu problema națională.

După cum se vede, partidul nostru a divizat-o în părți separate, a extras din ea seva, revărsând-o prin arterele programului său, și a arătat astfel tuturor cum trebuie soluționată „problema națională” în social-democrație pentru a desființa cu desăvârșire barierele naționale, fără a se îndepărta nici cu un milimetru dela principiile noastre.

Se pune întrebarea: pentruce avem nevoie de partide naționale separate? Sau: care este „baza” social-democratică pe care trebuiesc clădite principiile organizatorice și politice ale social-democrațiilor federaliști? Această „bază” nu se vede, nu există. Social-democrații federaliști atârnă în aer.

Din această poziție incomodă, ei pot ieși pe două căi. Sau trebuie să renunțe definitiv la punctul de vedere al proletariatului revoluționar, adoptând principiul întăririi barierelor naționale (oportunism sub formă federalistă); sau trebuie să renunțe la orice federalism în organizarea partidului, proclamând cu îndrăsneală lozincă desființării barierelor naționale și unindu-se într'un singur lagăr: acela al partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.

Ziarul „Proletariatul Brdzola”
(„Lupta proletariatului”), Nr. 7,
1 Septembrie 1904.

Articol fără semnătură.

SCRISOARE DIN CUTAIS⁹

Aici se simte nevoia „Iscrei” * ¹⁰ (deși nu scânteiază, totuși i se simte nevoia: cel puțin găsești acolo cronici, dracu să le ia; trebuie să-ți cunoști bine și dușmanul), dela Nr. 63. Avem foarte mare nevoie de ceeace a editat Bonci-Bruevici ¹¹: „Lupta pentru congres”, „Către partid” (nu este, oare, aceasta declarația celor 22 ? ¹²), „Neînțelegerile noastre”, „Despre esența socialismului” și „Despre greve” a lui Readovoi (dacă au apărut), broșura lui Lenin împotriva Rozei și a lui Kautsky ¹³, Procesele-verbale ale congresului Ligii, ¹⁴ „Un pas înainte” ¹⁵ (poți amâna, dacă nu poți reuși acum). Este nevoie de orice publicație nouă, dela simple declarații până la broșuri mari, de tot ce se referă cât de puțin la actuala luptă din interiorul partidului.

Am citit broșura lui Galiorca „Jos bonapartismul”. Destul de bună. Dacă ar fi lovit mai puternic și mai adânc cu ciocanul său, ar fi fost mai bine. Tonul glumeț și rugămintea de a fi cruțat fac ca loviturile lui să nu aibă forță și greutate, și ca impresia pe care o produce

* Iskra înseamnă în limba rusă scântele. — Nota Red.

cititorului să fie mai slabă. Acest neajuns sare în ochi cu atât mai mult, cu cât, după cum se vede, autorul înțelege bine poziția noastră, explicând și dezvoltând strălucit unele chestiuni. Un om care se situează pe poziția noastră trebuie să vorbească pe un ton hotărît și ferm. În această privință, Lenin este un adevărat vultur de munte.

Am citit și articolele lui Plehanov în care analizează „Ce-i de făcut?”¹⁸. Acest om, sau și-a pierdut cu totul mințile sau în el vorbesc ura și vrajba. Eu cred că și una și alta. Cred că Plehanov a rămas în urma noilor probleme. Lui i se năzarește că are de-a face cu vechii oponenți și repetă ca pe vremuri : „conștiința socială este determinată de existența socială”, „ideile nu cad din cer”. Ca și cum Lenin ar afirma că socialismul lui Marx ar fi fost posibil în timpul robiei și al feudalismului. Astăzi până și liceenii știu că „ideile nu cad din cer”. Dar acum este vorba cu totul despre altceva. Noi am digerat demult această formulă generală ; a sosit timpul să studiem în amănunt această chestiune generală. Astăzi ne interesează cum se poate alcătui din idei disparate un sistem de idei (teoria socialismului), cum ideile mari și mici se leagă într'un singur sistem armonios — teoria socialismului — precum și cine elaborează și leagă între ele aceste idei. Masa dă conducătorilor ei un program și o motivare a acestuia, sau conducătorii îl dau masei? Dacă însăși masa și mișcarea ei spontană ne dau teoria socialismului, atunci n'avem nevoie s'o ferim de influența dăunătoare a revizionismului, terorismului, zubatovismului, anarhismului: „Mișcarea spontană generează dela sine socialismul”. Dar dacă mișcarea spontană nu generează dela sine teoria socia-

lismului (nu uita că la Lenin este vorba de teoria socialismului), înseamnă că aceasta din urmă ia naștere în afara mișcării spontane, din observarea și studierea mișcării spontane de către oameni înarmați cu cunoștințele timpului nostru. Înseamnă că teoria socialismului se elaborează „absolut independent de creșterea mișcării spontane”, chiar în pofida acestei mișcări, și că pe urmă este introdusă dinafară în această mișcare, corijând-o potrivit cu conținutul ei, adică potrivit cu cerințele obiective ale luptei de clasă a proletariatului.

De aci ajungem la următoarea încheiere (concluzie practică): să ridicăm proletariatul până la conștiința adevăratelor sale interese de clasă, până la conștiința idealului socialist, iar nu să schimbăm acest ideal pe lucruri mărunte sau să-l adaptăm la mișcarea spontană. Lenin a stabilit baza teoretică pe care se și sprijină această concluzie practică. Ajunge numai să ne însușim această premisă teoretică și niciun oportunism nu se va putea apropia de tine. În aceasta constă însemnătatea ideii leniniste. O numesc leninistă, deoarece nimeni în literatura rusă n'a exprimat-o atât de limpede ca Lenin. Plehanov crede că se află încă în ultimul deceniu al secolului trecut și mestecă de 18 ori ceea ce este deja mestecat: doi ori doi fac patru. Și nu-i este rușine că ajunge să repete ideile lui Martânov...

Cunoști desigur declarația celor 22... A fost pe aici un tovarăș, sosit de prin meleagurile voastre, și a luat cu sine rezoluțiile comitetelor din Caucaz pentru convocarea urgentă a congresului partidului.

Degeaba crezi că nu e nicio speranță; a șovăit numai comitetul din Cutais, dar am reușit să-l conving și, după aceea, au început să jure credință bolșevismului,

N'a fost greu să-i conving: politica fățarnică a C. C. * a devenit evidentă grație declarației, iar după primirea unor noi informații n'a mai fost nicio îndoială asupra acesteia. El (C. C.) își va frânge gâtul ; de aceasta vor avea grijă tovarășii ruși și cei de pe aici. Toți îl poartă pică.

*Scrisă în Septembrie—Octombrie 1904.
Se publică pentru prima oară.*

* Este vorba de C. C.-ul în care menșevicii, în vara anului 1904, au obținut majoritatea cu ajutorul lui Plehanov și datorită trădării a doi bolșevici descompuși. — Nota Red.

SCRISOARE DIN CUTAIS

(De acelaș tovarăș)

Am întârziat cu scrisoarea, nu te supăra. Am fost ocupat tot timpul. Am primit tot ce mi-ai trimis (Procese-verbale ale Ligii; „Neînțelegerile noastre“ a lui Galiorca și Readovoi; „Social-Democratul“ Nr. 1; „Is-cra“, ultimele numere). Ideea lui Readovoi („Una din concluzii“) mi-a plăcut. Este bun și articolul scris împotriva Rozei Luxemburg. Se vede că acești domni — Roza, Kautsky, Plehanov, Axelrod, Vera Zasulici și alții — și-au format, ca vechi cunoștințe, un fel de tradiții de familie. Ei nu se pot „trăda“ unul pe altul și se apără reciproc, tot așa cum membrii clanului din triburile patriarhale se apărau unul pe altul, neținând seamă de vinovăția sau nevinovăția rudei lor. Tocmai acest sentiment de „înrudire“, de familie, a împiedecat-o pe Roza să privească obiectiv criza din partid (desigur, sunt și alte cauze, ca, de pildă, insuficienta cunoaștere a faptelor, ochelarii de peste hotare etc.). Între altele, prin aceasta se explică unele acțiuni nedemne ale lui Plehanov, Kautsky și alții.

Materialul editat de Bonci place aici tuturor, pentru că exprimă strălucit poziția bolșevicilor. Galiorca

ar fi făcut foarte bine dacă ar fi examinat în fond articolele lui Plehanov (Nr. 70, 71 din „Iskra”). Ideea fundamentală a articolelor lui Galiorca este că Plehanov susținea înainte un lucru, iar acum susține altul și că se contrazice singur. Mare lucru ! Ca și cum aceasta ar fi o noutate ! Nu este prima oară că se contrazice. Și se prea poate că se mândrește cu aceasta, socotindu-se o întruchipare vie a „procesului dialectic”. Se înțelege dela sine că inconsecvența este o pată pe fizionomia politică a unui „conducător”, și această (pată) trebuie să fie neapărat scoasă în evidență. Dar la noi (adică în Nr. 70, 71) nu este vorba despre aceasta, ci despre importanta problemă a teoriei (problema raportului dintre existență și conștiință) și a tacticii (despre relațiile dintre conduși și conducători). Galiorca trebuia, după mine, să arate că războiul teoretic dus de Plehanov împotriva lui Lenin este un don-qui-jotism de cea mai pură esență — un război cu morile de vânt — dat fiind că Lenin, în broșura sa, rămâne consecvent tezei lui Marx asupra originii conștiinței. Războiul dus de Plehanov în chestiunea tacticii este o adevărată confuzie, caracteristică unui „individ” care trece în lagărul oportunist. Dacă Plehanov ar fi pus problema limpede, măcar în forma aceasta : „Cine formulează programul, conducătorii sau condușii”? Și apoi: „Cine și pe cine ridică până la înțelegerea programului, conducătorii pe conduși, sau cei din urmă pe cei din față”? Sau : „Se poate să nu fie de dorit ca conducătorii să ridice masa până la înțelegerea programului, a tacticii și a principiilor organizației”? Dacă Plehanov și-ar fi pus atât de limpede aceste întrebări, care conțin în ele însele propria lor rezolvare datorită simplității lor

și caracterului lor tautologic, se prea poate că s'ar fi înspăimântat de intenția sa și că n'ar fi pornit să-l atace pe Lenin cu atâta zarvă. Deoarece, însă, Plehanov nu a făcut-o, adică deoarece a încălcat chestiunea cu fraze despre „eroi și gloată“, el a alunecat pe panta oportunismului tactic. Încălcirea chestiunilor este o trăsătură caracteristică oportuniștilor.

Dacă Galiorca ar fi tratat, în fond, aceste chestiuni, ca și altele asemănătoare, după mine ar fi fost mai bine. Vei spune că aceasta este treaba lui Lenin, dar eu nu pot fi de acord cu acest punct de vedere, deoarece concepțiile criticate ale lui Lenin nu sunt proprietatea lui Lenin, și denaturarea lor privește și pe ceilalți membri de partid nu mai puțin decât pe Lenin. Desigur că Lenin ar fi putut mai bine decât alții să îndeplinească această sarcină...

Avem rezoluții în favoarea publicațiilor lui Bonci. Poate vor fi și bani. Ai citit, probabil, în Nr. 74 al „Iscrei“, rezoluțiile în „favoarea păcii“. Rezoluțiile comitetelor din Imeretia-Mingrelia și din Bacu n'au fost amintite, pentru că nu conțineau nimic despre „încrederea“ în C. C. Rezoluțiile din Septembrie, după cum am scris, cereau în mod stăruitor convocarea congresului. Vom vedea ce va fi, adică vom vedea ce vor arăta rezultatele ședințelor Consiliului de partid¹⁷. Ai primit 6 ruble, sau nu? Zilele acestea vei mai primi. Nu uita să-mi trimiți prin persoana aceea broșura „Scrisoare către un tovarăș“¹⁸, — aici sunt mulți care n'au citit-o. Trimite-mi, deasemenea, și numărul următor din „Social-Democratul“.

Costrov¹⁹ ne-a trimis încă o scrisoare, în care vorbește despre spirit și materie (mi se pare că este vorba

despre materia-stambă). Catărul acesta nu înțelege că nu are în față pe cititorii ziarului „Cvali”²⁰. Ce-l privesc pe el chestiunile organizatorice?

A apărut un număr nou (al 7-lea) din „Lupta Proletariatului” („Proletariatul Brdzola”)²¹. Îți spun în treacăt că este și un articol al meu împotriva federalismului organizatoric și politic²². Dacă voi putea, îți voi trimite numărul acela.

Scrie în Octombrie 1904.

Se publică pentru prima oară.

CLASA PROLETARILOR ȘI PARTIDUL PROLETARILOR

*(Cu privire la primul punct al
statutului Partidului)*

Au trecut timpurile când se proclama cu cutezanță „Rusia este unică și indivizibilă“. Astăzi știe orice copil că nu există o Rusie „unică și indivizibilă“, că ea s'a divizat demult în două clase antagoniste : burghezia și proletariatul. Acum nu mai este un secret pentru nimeni faptul că lupta între aceste două clase a devenit axa în jurul căreia se mișcă viața noastră de astăzi.

Până în clipa de față, totuși, cu greu s'a putut observa acest lucru, pentru că până acum noi n'am văzut în arena luptei decât grupuri răzlețe, și aceasta din cauză că lupta a fost dusă numai de grupuri răzlețe de prin diferite orașe și colțișoare, în timp ce proletariatul și burghezia, ca clase, nici nu se vedeau — era greu să le observi. Dar iată că orașele și ținuturile s'au unit, diferitele grupuri ale proletariatului și-au întins unul altuia mâna, au izbucnit manifestații și greve comune — și privirilor noastre li s'a înfățișat mărețul tablou al luptei dintre cele două Rusii : Rusia burgheză și Rusia proletară. În arena luptei au pășit două armate mari : armata proletarilor și armata burghezilor, iar lupta

dintre aceste două armate a cuprins întreaga noastră viață socială.

Intrucât o armată nu poate acționa fără conducători și întrucât orice armată are detașamentul ei de avangardă, care merge înaintea ei și-i luminează calea, e limpede că împreună cu aceste armate trebuiau să pornească la acțiune și grupurile corespunzătoare de conducători, partidele corespunzătoare, cum se spune de obicei.

Așa dar, tabloul a căpătat următorul aspect: de o parte, armata burgheziei în frunte cu partidul liberal, iar de cealaltă parte armata proletariatului în frunte cu partidul social-democrat, fiecare armată fiind condusă în lupta ei de clasă de un partid propriu*.

Am atins toate aceste chestiuni pentru a compara partidul proletarilor cu clasa proletarilor și a arăta astfel pe scurt fizionomia generală a acestui partid.

Cele spuse au lămurit îndeajuns că partidul proletarilor, ca grup combativ de conducători, trebuie, în primul rând, să fie, ca număr al membrilor săi, cu mult mai mic decât clasa proletarilor; în al doilea rând, el trebuie să fie superior clasei proletarilor prin gradul de conștiință și prin experiența sa; și, în al treilea rând, trebuie să reprezinte o organizație bine încheată.

Cele spuse nu au nevoie, după părerea noastră, să fie demonstrate, deoarece se înțelege dela sine că atâta timp cât există ordinea capitalistă, care invariabil este însoțită de mizeria și starea de înapoiere a maselor populare, întregul proletariat nu se va putea ridica la

* Nu pomenim nimic despre celelalte partide din Rusia, deoarece pentru lămurirea chestiunilor pe care le examinăm nu e deloc necesar să se vorbească de ele.

gradul de conștiință dorit; că este necesar, prin urmare, un grup de conducători conștienți, care instruește armata proletarilor în spirit socialist, o unește și o conduce în cursul luptei. Este de asemenea limpede că partidul care și-a propus ca scop conducerea proletariatului care luptă, trebuie să reprezinte nu o adunare accidentală de indivizi răzleți, ci o organizație centralizată, bine încheagată, pentru ca activitatea ei să poată fi îndrumată după un plan unic.

Așa se prezintă, pe scurt, fizionomia generală a partidului nostru.

Să reținem toate acestea și să trecem la chestiunea noastră principală: pe cine putem numi membru de partid? Primul punct din statutul partidului, în legătură cu care este scris articolul de față, se referă tocmai la această chestiune.

Deci, să examinăm această chestiune.

Pe cine, așa dar, putem numi membru al partidului muncitoresc social-democrat din Rusia; care sunt, adică, îndatoririle unui membru de partid?

Partidul nostru este un partid social-democrat. Aceasta înseamnă că el are un program (scopurile imediate și finale ale mișcării) al său propriu, o tactică (metodele de luptă) proprie și principii organizatorice (forma de unire) proprii. Unitatea de vederi în chestiunea programului, a tacticii și a felului de organizare constituie temelia pe care se clădește partidul nostru. Numai această unitate de vederi îi poate uni pe membrii partidului într'un singur partid centralizat. De îndată ce se năruie unitatea de vederi, se năruie și partidul. Prin urmare, poate fi numit membru de partid numai acela

care adoptă în întregime programul partidului, tactica și principiile de organizare ale partidului. Numai acela care a studiat îndeajuns și a adoptat în întregime vederile partidului nostru, în ceea ce privește programul, tactica și felul de organizare, poate fi în rândurile partidului nostru și, odată cu aceasta, în rândurile conducătorilor armatei proletarilor.

Dar este oare suficient pentru un membru de partid numai să adopte programul partidului, tactica și principiile lui organizatorice? Ar putea fi oare un astfel de om denumit conducător adevărat al armatei proletarilor? Evident că nu! E îndeobște cunoscut, în primul rând, faptul că sunt destui flecari pe lume, care „vor adopta” cu plăcere programul, tactica și principiile organizatorice ale partidului, dar care nu sunt capabili de altceva decât de flecăreală. A da unui asemenea flecar denumirea de membru de partid (adică de conducător al armatei proletarilor), ar însemna să profanezi tot ce are partidul mai sfânt! Și apoi, doar partidul nostru nu este o școală filosofică sau o sectă religioasă. Nu este oare partidul nostru un partid de luptă? Și dacă lucrurile stau așa, nu este oare dela sine înțeles că o adoptare platonică a programului, a tacticii și a principiilor organizatorice ale partidului nu e în măsură să satisfacă partidul nostru, că el va pretinde, fără îndoială, oricărui membru al său realizarea principiilor adoptate? Cine vrea, prin urmare, să ajungă membru al partidului nostru nu se poate mulțumi să adopte principiile programatice, tactice și organizatorice ale partidului nostru, ci trebuie să înceapă să realizeze aceste principii, să le traducă în viață.

Ce înseamnă însă pentru un membru de partid în-

înfăptuirea principiilor partidului? Când le poate el înfăptui? Numai atunci când luptă, când împreună cu întregul partid merge în fruntea armatei proletariatului. Este oare posibilă lupta dusă, în mod izolat, răzlețit? Evident că nu! Dimpotrivă, oamenii întâi se unesc, întâi se organizează, și abia după aceea pornesc la luptă. Fără aceasta orice luptă este infructuoasă. Este clar că și membrii partidului numai atunci pot lupta și, prin urmare, traduce în practică principiile partidului, când se unesc într-o organizație bine încheagată. Este deasemenea clar că cu cât mai încheagată va fi organizația care îi va uni pe toți membrii partidului, cu atât mai bine vor lupta, cu atât mai complet, prin urmare, vor înfăptui programul, tactica și principiile organizatorice ale partidului. Nu în zadar se spune că partidul nostru este o organizație de conducători, și nicidecum o adunare de indivizi-răzleți. Iar dacă partidul nostru este o organizație de conducători, e clar că nu poate fi considerat membru al acestui partid, al acestei organizații, decât cel ce activează în această organizație, cel care, prin urmare, se simte obligat să-și contopească dorințele lui cu cele ale partidului și să acționeze împreună cu partidul.

Aceasta înseamnă că, pentru a avea calitatea de membru de partid, e nevoie să realizezi programul, tactica și principiile organizatorice ale partidului; realizarea principiilor partidului necesită luptă pentru ele; lupta pentru aceste principii necesită muncă în organizația de partid și muncă dusă împreună cu partidul. E limpede că pentru a avea calitatea de membru de partid e necesar să intri în una din organizațiile de par-

tid *. Numai atunci când vom intra în una din organizațiile de partid—și în felul acesta vom contopi interesele noastre personale cu cele ale partidului — numai atunci vom putea deveni membri de partid, și odată cu aceasta adevărați conducători ai armatei proletarilor.

Dacă partidul nostru nu este o adunare de indivizi răzleți, flecari, ci o organizație de conducători, organizație care prin Comitetul Central conduce cu destoinicie înaintea armata proletarilor, atunci toate cele spuse mai sus sunt clare dela sine.

Este necesar a mai releva următoarele :

Până astăzi partidul nostru semăna cu o familie patriarhală ospitalieră, gata să primească în sânul ei pe toți simpatizanții. După ce însă partidul nostru s'a transformat într'o organizație centralizată, s'a scuturat de înfățișarea patriarhală, asemuindu-se în totul cu o fortăreață ale cărei porți se deschid numai celor vrednici de aceasta. E pentru noi un lucru care prezintă mare importanță. În vremuri când absolutismul caută să corupă conștiința de clasă a proletariatului cu „trade-unionism“, naționalism, clericalism etc., când, pe de altă parte, intelectualitatea liberală caută cu îndârjire să nimicească independența politică a proletariatului și să-l pună sub tutela sa, — în vremurile aces-

* După cum orice organism complex e alcătuit dintr'o sumedenie de organisme din cele mai simple, tot așa partidul nostru, ca organizație complexă și generală, e alcătuit dintr'o sumedenie de organizații ronale, locale, care poartă denumirea de organizații de partid, dacă sunt confirmate de congresul partidului sau de Comitetul Central. După cum vedeți, denumirea de organizație de partid nu o poartă numai comitetele. Pentru îndrumarea activității acestor organizații după un singur plan există Comitetul Central, prin care aceste organizații locale de partid alcătuiesc o singură organizație mare centralizată.

tea trebuie să fim extrem de vigilenți și să nu uităm că partidul nostru este o fortăreață ale cărei porți se deschid numai celor verificați.

Am lămurit două condiții (adoptarea programului și activitatea într-o organizație de partid) indispensabile pentru a avea calitatea de membru de partid. Dacă mai adăugăm la aceasta și o a treia condiție, care impune unui membru de partid obligația de a sprijini materialicește partidul, vom avea prezente toate condițiile care dau dreptul de a purta titlul de membru de partid.

Așa dar, membru al partidului muncitoresc social-democrat din Rusia poate fi numit acela care adoptă programul acestui partid, care sprijină materialicește acest partid și face parte din una din organizațiile de partid.

Așa sună formularea primului punct al statutului partidului, formulare dată de tovarășul Lenin *.

Această formulare, precum vedeți, rezultă în întregime din concepția potrivit căreia partidul nostru este o organizație centralizată, iar nu o adunare de indivizi izolați.

În aceasta constă marele merit al acestei formulări.

Dar iată că s'au găsit unii tovarăși care resping formularea lui Lenin, spunând că e „îngustă” și „incomodă”, și propun o formulare proprie, care, e de presupus, nu va fi nici „îngustă”, nici „incomodă”. E vorba de formularea lui Martov **, la a cărei analiză vom trece îndată.

* Lenin — un eminent teoretician și practician al social-democrației revoluționare.

** Martov — unul dintre redactorii „Iscrei”.

După formularea lui Martov, „membru al P. M. S. D. R. este considerat oricine adoptă programul lui, susține partidul prin mijloace materiale și-i dă regulat concursul personal sub conducerea uneia din organizațiile de partid“. După cum vedeți, din această formulare a fost omisă a treia condiție indispensabilă calității de membru de partid, și anume aceea că membrii de partid sunt obligați să facă parte din una din organizațiile de partid. Precum se vede, Martov a găsit că această condiție precisă și indispensabilă este de prisos, iar în locul ei a introdus în formularea sa un nebulos și în-doielnic „concurs personal sub conducerea uneia din organizațiile de partid“. Rezultă că poți fi membru de partid fără a face parte din vreo organizație de partid (halal de așa „partid“ !) și fără a te socoti obligat să te supui voinței partidului (halal de așa „disciplină de partid“ !) ! Și cum ar putea partidul să conducă „în mod regulat“ persoanele care nu fac parte din nicio organizație de partid și care, prin urmare, nū socotesc că au datoria absolută de a se supune disciplinei de partid ?

Iată chestiunea care face să se nărue formularea pe care o dă Martov primului punct din statutul partidului; Lenin rezolvă magistral această chestiune, dând o formulare din care reiese precis că a face parte din una din organizațiile de partid este cea de a treia condiție și o condiție indispensabilă pentru a fi membru de partid.

Ne mai rămâne doar să înlăturăm din formularea lui Martov nebulosul și absurdul „concurs personal sub conducerea uneia din organizațiile de partid“. Fără această condiție rămân în formularea lui Martov numai două condiții (adoptarea programului și sprijinul

material), care nu au nicio valoare în sine, dat fiind că orice flecar poate „să adopte“ programul partidului și să acorde partidului un sprijin material, ceea ce nu-i dă deloc dreptul de a fi membru de partid.

Poftim o formulare „comodă“ !

Noi afirmăm că adevărații membri de partid nu trebuie să se mulțumească în niciun caz numai cu adoptarea programului partidului, ci ei trebuie neapărat să se străduiască să realizeze programul pe care l-au adoptat. Martov răspunde : procedați prea sever, deoarece pentru ca cineva să fie membru de partid nu e chiar neapărat necesar să realizeze programul pe care îl adoptă din moment ce el nu refuză să dea partidului sprijin material și altele de felul acesta. Ii e milă, parcă, lui Martov de unii flecari „social-democrați“ și nu vrea să le închidă porțile partidului.

Noi afirmăm mai departe că, întrucât pentru înfăptuirea programului este nevoie de luptă, iar pentru luptă este nevoie de unire, datorită viitorului membru de partid este de a face parte din una din organizațiile lui, de a-și contopi dorințele cu cele ale partidului și de a conduce, împreună cu partidul, armata de luptă a proletarilor, adică de a se organiza în detașamentele bine alcătuite ale partidului centralizat. Martov răspunde : nu e chiar neapărat necesar pentru membrii de partid să se organizeze în detașamente bine alcătuite, să se unească în organizații; ajunge și lupta dusă în mod individual.

Intrebăm deci : ce este atunci partidul nostru ? O adunare accidentală de indivizi răzleți, sau o organizație de conducători strâns unită ? Și dacă partidul este o organizație de conducători, poate oare fi socotit

membru al acestei organizații acela care nu face parte din ea, care nu socotește, în consecință, că are neapărat datoria de a se supune disciplinei ei? Martov răspunde că partidul nu este o organizație, sau, mai exact, că partidul este o organizație neorganizată (poftim și „centralism“!)!

Precum se vede, după părerea lui Martov partidul nostru nu este o organizație centralizată, ci o adunare de organizații locale și de „social-democrați“ răzleți care au adoptat programul partidului nostru etc. Dar dacă partidul nostru nu este o organizație centralizată, atunci el nu va fi fortăreața ale cărei porți pot fi deschise numai oamenilor verificați. Și într'adevăr, după cum reiese din formularea lui Martov, pentru dânsul partidul nu este o fortăreață, ci un banchet, la care are acces orice simpatizant. Puține cunoștințe, tot atâta simpatie, puțin sprijin material, și treaba merge ca pe roate: aveți tot dreptul să vă numărați printre membrii partidului. Nu ascultați — îi îmbărbătează Martov pe „membrii de partid“ înspălmântați—nu ascultați pe unii oameni, după părerea cărora un membru de partid trebuie să facă parte din una din organizațiile lui, subordonându-și astfel dorințele lui dorințelor partidului. În primul rând, îi vine greu omului să accepte asemenea condiții; doar nu e glumă să-ți subordonezi dorințele tale dorințelor partidului! Iar în al doilea rând, am arătat deja în lămurirea pe care am dat-o, că părerea acestor câtorva oameni este greșită. Poftim, deci, domnilor, poftiți... la banchet!

Li e milă, parcă, lui Martov de unii profesori și liceeni care nu se pot hotărî să-și subordoneze dorințele lor dorințelor partidului, și în felul acesta el face o bre-

șă în fortăreața partidului nostru, prin care acești stimați domni pot pătrunde prin contrabandă. El deschide poarta oportunismului, și aceasta într'un timp când asupra conștiinței de clasă a proletariatului fac presiune mii de dușmani !

Dar nu numai atât. Mulțumită formulării dubioase a lui Martov, oportunismul are posibilitatea de a se ivi în partidul nostru și pe altă cale.

După cum știm, în formularea lui Martov este vorba numai despre adoptarea programului, iar despre tactică și organizație niciun cuvânt ; or, pentru unitatea partidului, unitatea de vederi în chestiunile organizatorice și tactice este tot atât de necesară ca și unitatea de vederi în chestiunile de program. Ni se va spune că despre aceasta nu se vorbește nici în formularea tovarășului Lenin. E just ! Dar în formularea tovarășului Lenin nici nu e nevoie să se vorbească despre aceasta ! Nu este oare dela sine înțeles că acela care activează în una din organizațiile de partid și deci luptă împreună cu partidul, supunându-se disciplinei de partid, nu poate să urmeze altă tactică și alte principii organizatorice decât tactica și principiile organizatorice ale partidului ? Dar ce veți spune de acel „membru de partid“ care a adoptat programul partidului, dar nu face parte din nicio organizație de partid ? Ce garanție putem avea că tactica acestui „membru“ și vederile lui în chestiunile organizatorice vor fi partinice și nu de altă natură ? Iată ce nu ne poate explica formularea lui Martov ! Și drept rezultat al formulării lui Martov, ne-am alege cu un „partid“ ciudat, ai cărui „membri“ au acelaș program (asta mai rămâne de văzut !), dar ale căror vederi în chestiunile tactice și organizatorice sunt diferite ! Ideală

varietate ! Prin ce se va deosebi oare partidul nostru de un banchet ?

Trebue să punem numai o întrebare : unde să asvârlim centralismul ideologic și practic pe care ni l-a dat al II-lea congres al partidului și pe care formularea lui Martov îl contrazice în totul ? Fără îndoială că, dacă va fi să alegem, va fi mai just să asvârlim afară formularea lui Martov.

Iată ce formulare absurdă ne servește Martov, în opoziție cu formularea tovarășului Lenin !

Socotim că hotărîrea celui de al II-lea congres al partidului, care și-a însușit formularea lui Martov, este rezultatul unei lipse de chibzuință și ne exprimăm speranța că cel de al III-lea congres al partidului va îndrepta, fără îndoială, greșala celui de al II-lea, însușindu-și formularea tovarășului Lenin.

Să repetăm pe scurt cele spuse mai sus. Pe arena luptei a apărut armata proletarilor. Dacă orice armată are nevoie de un detașament de avantgardă propriu, atunci îi trebuie și acestei armate un asemenea detașament. De aici, apariția grupului de conducători proletari care este partidul muncitoresc social-democrat din Rusia. Ca detașament de avantgardă al unei armate anumite, acest partid va trebui, în primul rând, să fie înarmat cu un program propriu, cu o tactică proprie și cu principii organizatorice proprii, iar în al doilea rând va trebui să fie o organizație strâns unită. Dacă punem întrebarea: pe cine trebuie să socotim membru al partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, partidul acesta nu poate da decât un singur răspuns : pe acela care adoptă programul partidului, spri-

jină materialicește partidul și activează în una din organizațiile de partid.

Tocmai acesta este adevărul evident pe care l-a exprimat tovarășul Lenin în minunata sa formulare.

*Ziarul „Proletariatul Brzola”.
(„Lupta proletariatalui”) Nr. 8,
1 Ianuarie 1905.
Articol fără semnătură.*

MUNCITORI DIN CAUCAZ, A SOSIT VREMEA RĂZBUNĂRII!

Se răresc batalioanele țariste, pierе flota țaristă și, în sfârșit, a capitulat în mod rușinos Port-Arthur, desvăluind încă odată senilitatea absolutismului țarist...

Hrana proastă și lipsa oricăror măsuri sanitare fac să se răspândească printre soldați bolile molipsitoare. Aceste condițiuni insuportabile se înrăutățesc și mai mult din cauza lipsei de locuințe cât de cât acceptabile și a lipsei de efecte. Soldații, slăbiți, chinuiți, mor ca muștele. Și aceasta, după ce atâtea zeci de mii au fost secerăți de gloanțe!... Toate acestea provoacă printre soldați fierbere și nemulțumire. Soldații se trezesc din letargie, încep să se simtă oameni, nu se mai supun orbește ordinelor superiorilor lor și deseori întâmpină cu fluerături și amenințări pe ofițerii parveniți.

Iată ce ne scrie un ofițer din Extremul Orient :

„Am făcut o prostie ! În urma insistenței șefului meu, am ținut de curând o cuvântare în fața soldaților. Abia începui să vorbesc despre necesitatea de a lupta pentru țară și patrie, că au și început să curgă fluerăturile, înjurăturile și amenințările... Am fost nevoit să mă retrag cât mai departe de mulțimea infuriată...”

Așa stau lucrurile în Extremul Orient !

La aceasta se adaugă turburările printre rezerviștii din Rusia, demonstrațiile lor revoluționare din Odesa, Ecaterinoslav, Cursc, Penza și alte orașe, protestele recruților din Guria, Imeretia, Cartalinia, din Sudul și Nordul Rusiei; luați aminte că pe cei care protestează nu-i opresc nici închisorile, nici gloanțele (de curând la Penza au fost împușcați câțiva rezerviști pentru că participaseră la o demonstrație), și veți înțelege ușor ce gândește soldatul rus...

Absolutismul țarist pierde principalul sprijin — „oastea lui de nădejde“ !

Pe de altă parte, pe zi ce trece se secătuește vistieria țaristă. Infrângerile se țin lanț. Guvernul țarist pierde treptat încrederea statelor străine. El găsește cu greu banii de care are nevoie și nu este departe clipa când nu va mai găsi niciun credit ! „Cine ne va plăti când te vor răsturna, iar căderea ta, bate, fără îndoială, la ușă“ — iată răspunsul ce se dă guvernului țarist, care a pierdut încrederea tuturor ! Iar poporul, oropsitul, flămândul popor, ce poate da el guvernului țarist, dacă el însuși n'are ce mânca ?!

Și astfel, absolutismul țarist își pierde și al doilea sprijin principal al său — vistieria bogată cu creditul care o alimentează !

Totodată, pe zi ce trece, criza industrială se agravează, fabricile și uzinele se închid, milioane de muncitori cer pâine și lucru. Foametea crește mereu în sânul sărăcimii chinuite dela sate. Tot mai sus se ridică valurile indignării populare, lovindu-se tot mai puternic de tronul țarului, și se clatină din temelii senilul absolutism țarist...

Absolutismul țarist asediat își leapădă, asemenea șarpelui, pielea cea veche, și în timp ce Rusia nemulțumită se pregătește pentru asaltul hotărîtor, el își lasă (s'ar părea că lasă!) harapnicul său și, travestindu-se în blană de oaie, proclamă politica împăciuirii !

Auziți, tovarăși ? El ne roagă să dăm uitării șuierul harapnicilor și al gloanțelor, sutele de tovarăși eroi uciși, umbrele lor glorioase care plutesc în jurul nostru șoptindu-ne : „Răzbunați-ne“ !

Absolutismul ne întinde fără rușine mâinile însângerate, sfătuindu-ne să ne împăcăm ! El a publicat un fel de „înalt ucaz“²³, în care ne făgăduiește un fel de „libertate“... Bandiți inveterați ! Vor să hrănească cu vorbe milioanele de proletari înfometați din Rusia ! Speră să satisfacă, prin vorbe, milioanele de țărani sărăciți și chinuiți ! Vor să înnăbușe prin făgădueli plînsul familiilor orfane — jertfe ale războiului ! Mizerabilii ! Se înneacă și deaceea se agață de un pai !...

Da, tovarăși, se clatină din temelii tronul stăpînirii țariste ! Guvernul care dă, sub formă de salariu, propriilor noștri călăi — miniștrilor, guvernatorilor, prefecților și directorilor de închisori, comisarilor de poliție, jandarmilor și spionilor — dările luate dela noi ; care silește pe soldați — pe frații și fiii noștri — luați din mijlocul nostru, să verse propriul nostru sînge ; care susține prin toate mijloacele pe moșieri și pe patroni în lupta ce o duc zi de zi împotriva noastră ; care ne-a legat de mâini și de picioare, aducându-ne în starea de robi fără drepturi ; care a batjocorit și a călcat barbar în picioare demnitatea noastră omenească, tot ce avem

noi mai sfânt, — acest guvern se clatină acum și pământul îi fuge de sub picioare !

A sosit vremea răzbnării ! A sosit vremea să răzbnăm pe glorioșii tovarăși uciși cu bestialitate de bașibuzucii țariști la Iaroslav, Dombrovo, Riga, Petersburg, Moscova, Batum, Tiflis, Zlatoust, Tihorețcaia, Mihailovo, Chișinău, Gomel, Iacutsc, Guria, Băcu și alte locuri ! A sosit vremea să-i cerem socoteală pentru nenorociții, cu nimic vinovați, care au pierit cu zecile de mii pe câmpiile Extremului Orient ! A sosit vremea să uscăm lacrimile soțiilor și copiilor lor ! A sosit vremea să-i cerem să răspundă pentru suferințele și umilințele noastre, pentru lanțurile care desonorează pe om și cu care ne-a ferecat din vremuri de demult ! A sosit vremea să isprăvim cu guvernul țarist și să ne curățim drumul spre rânduile socialiste ! A sosit vremea să nimicim guvernul țarist.

Și îl vom nimici.

În zadar se străduiesc domnii liberali să salveze tronul țarist în prăbușire ! În zadar îi întind țarului o mână de ajutor ! Ei se străduiesc să obțină dela el o pomană și să-l facă să încline în favoarea „proiectului” lor de „constituție”²⁴, pentru ca, deschizându-și drum către dominația politică prin reforme mărunte, să facă din țar o armă a lor, să înlocuiască puterea absolută a țarului prin puterea absolută a burgheziei și apoi să sugrume sistematic proletariatul și țărănimea ! Dar în zadar ! Acum e prea târziu, domnilor liberali ! Priviți în jur la ceeace v’a dat guvernul țarist, priviți „înaltul” lui „ucaz” : o mică „libertate” a „instituțiilor orășenești și a zemstvelor”, o mică „garanție” împotriva „îngrădirii drepturilor persoanelor particulare”, o mică

„libertate“ a „cuvântului tipărit“ și o mare admonestare în privința „menținerii neapărate a imuabilelor legi fundamentale ale imperiului“, în privința „luării de măsuri eficace pentru paza puterii depline a legii, reazimul cel mai important al tronului în statul absolutist“ !... Și ce a rezultat ? Nu reușiseră încă să digere ridicolul „ucaz“ al ridicolului țar, și începură să curgă șuvoi „avertismentele“ către ziare, începură descinderile jandarmilor și ale polițiștilor și fură interzise chiar banchetele pașnice ! Guvernul țarist se strădui singur să demonstreze că în făgăduelile sale neînsemnate nu va merge mai departe de vorbe jalnice.

Pe de altă parte, masele populare indignate se pregătesc de revoluție, și nu de împăcarea cu țarul. Ele se țin cu încăpățănare de proverbul : „Pe ghebos numai mormântul îl va îndrepta“. Da, domnilor, străduințele voastre sunt zadarnice ! Revoluția rusă este inevitabilă. Ea este tot așa de inevitabilă cum este inevitabil răsăritul soarelui ! Puteți opri soarele care răsare ? **Forța principală a acestei revoluții este proletariatul dela orașe și sate, iar stegarul ei este partidul muncitoresc social-democrat, și nu d-voastră, domnilor liberali ! Dece uitați acest „mic amănunt“ evident ?**

Incepe deja furtuna, prevestitoarea zorilor. Nu demult, proletariatul din Caucaz și-a exprimat în unanimitate, dela Bacu la Batum, disprețul pentru absolutismul țarist. Nu încapă îndoială că această încercare glorioasă a proletarilor din Caucaz nu va fi fără folos pentru proletarii din alte colțuri ale Rusiei. Citiți, mai departe, nenumăratele rezoluții ale muncitorilor care exprimă profundul lor dispreț pentru guvernul țarist, ascultați murmurul surd, dar puternic, al satelor — și

vă veți convinge că Rusia este o armă încărcată gata să tragă și care se poate descărca la cea mai mică zguduire. Da, tovarăși, nu este departe vremea când revoluția rusă își va întinde pânzele și „va șterge de pe fața pământului” mârșavul tron al țarului odios!

Avem datoria sfântă de a fi gata pentru clipa aceasta. Să ne pregătim deci, tovarăși! Haideți să răspândim sămânța cea bună în masele largi ale proletariatului. Să ne întindem unii altora mâinile și să ne strângem în jurul comitetelor de partid! Nu trebuie să uităm nicio clipă că numai comitetele de partid pot să ne conducă cum trebuie, numai ele ne vor lumina calea spre „pământul făgăduinței”, care este lumea socialistă! Partidul care ne-a deschis ochii și ne-a arătat care sunt dușmanii, care ne-a organizat într'o armată cumplită și ne-a dus la luptă împotriva dușmanilor, care nu ne-a părăsit nici la necazuri, nici la bucurii, pășind totdeauna înaintea noastră, este partidul muncitoresc social-democrat din Rusia! El, și numai el, ne va conduce și de aci înainte!

Adunare Constituantă, aleasă pe baza votului universal, egal, direct și secret — iată pentru ce trebuie să luptăm acum!

Numai o astfel de adunare ne va da republica democratică, de care avem cea mai mare nevoie în lupta ce o ducem pentru socialism.

Înainte, deci, tovarăși! Când absolutismul țarist se clatină, suntem datori să ne pregătim pentru asaltul hotărîtor! A sosit vremea răzbnării!

Jos absolutismul țarist!

Trăiască Adunarea Constituantă a întregului popor!
Trăiască republica democratică !
Trăiască partidul muncitoresc social-democrat din
Rusia !

Ianuarie 1905.

*Se publică după textul proclamației,
imprimată la 8 Ianuarie 1905
în tipografia clandestină (din Avlabar)
a Uniunii caucaziene a P.M.S.D.R.
Semnat: Comitetul unional*

TRĂIASCĂ FRĂȚIA INTERNAȚIONALĂ !

Cetățeni ! Mișcarea proletariatului revoluționar crește, iar barierele naționale se prăbușesc ! Proletarii naționalităților din Rusia se unesc într'o armată internațională, diferitele pâraie ale mișcării proletare se contopesc într'un singur torent revoluționar. Valurile acestui torent se ridică tot mai sus, se lovesc tot mai puternic de tronul țarist și senilul guvern țarist se clatină. Nici temnița, nici ocna, nici ștreangul — nimic nu oprește mișcarea proletară : ea crește mereu !

Și iată că stăpânirea țaristă născocoște un „nou“ mijloc pentru a-și consolida tronul. Ea seamănă vrajbă între naționalitățile din Rusia, le asmute pe unele împotriva celorlalte, se străduiește să fărâmițeze mișcarea generală a proletariatului în mișcări mărunte, ridicându-le una împotriva celeilalte ; organizează pogromuri împotriva Evreilor, Armenilor etc. Toate acestea pentru a despărți una de alta naționalitățile din Rusia printr'un război fratricid, pentru a le slei puterile și a învinge fără nicio greutate pe fiecare din ele în parte !

Desbină și stăpânește ! — aceasta este politica guvernului țarist. Așa procedează el în orașele Rusiei (a-

mintiți-vă pogromurile din Gomel, Chișinău și alte orașe); acelaș lucru îl repetă și în Caucaz. Canalia ! Cu sângele și cadavrele cetățenilor încearcă el să-și consolideze tronul odios ! Gemetele Armenilor și ale Tătarilor muribunzi din Bacu ; lacrimile soțiilor, mamelor și copiilor, sângele, sângele nevinovat al cetățenilor cinstiți, dar inconștienți ; chipurile înspăimântate ale oamenilor fără apărare, care fug pentru a se salva dela moarte ; casele dărâmate, magazinele jefuite și îngrozitorul șuer strident al gloanțelor — iată cu ce își întărește tronul țarul, ucigașul cetățenilor cinstiți.

Da, cetățenii Ei, agenții stăpânirii țariste, au amuțit elemente inconștiente dintre Tătari împotriva Armenilor pașnici ! Ei, lacheii stăpânirii țariste, le-au împărțit arme și gloanțe, au îmbrăcat pe polițiști și cazaci în uniformă tătarască și i-au trimis împotriva Armenilor ! Timp de două luni, aceste slugi ale țarului au pregătit acest război fratricid și iată că, în sfârșit, și-au atins scopul lor barbar. Blestem și moarte să se abată asupra guvernului țarist !

Acum, acești robi jalnici ai jalnicului țar încearcă să provoace și la noi, în Tiflis, războiul fratricid ! Ei cer sângele vostru, ei vor să vă desbine, pentru a putea domni asupra voastră ! Dar fiți vigilenți ! Voi, Armeni, Tătari, Georgieni și Ruși, dați-vă mâinile, strângeți rândurile mai tare și la încercările stăpânirii de a vă desbina răspundeți în unanimitate : Jos guvernul țarist ! Trăiască frăția dintre popoare !

Dați-vă mâinile și uniți-vă, strângeți-vă în jurul proletariatului, adevăratul gropar al guvernului țarist, guvern care e singurul vinovat de masacrele din Bacu.

Lozinca voastră să fie :

Jos vrajba dintre naționalități !

Jos guvernul țarist !

Trăiască frăția dintre popoare !

Trăiască republica democratică !

13 Februarie 1905.

*Se publică după textul proclamației,
imprimată în tipografia comitetului
din Tiflis al P.M.S.D.R.*

Semnat: Comitetul din Tiflis.

CĂTRE CETĂȚENI.

TRĂIASCĂ STEAGUL ROȘU!

Mari speranțe și mare desiluzie ! În locul discordiei naționale — dragoste și încredere reciprocă ! În locul pogromului fratricid — o grandioasă demonstrație împotriva țarismului, care poartă vina pogromurilor ! S'au năruit speranțele guvernului țarist : nu a reușit să asmută naționalitățile din Tiflis una împotriva celeilalte !...

Demult se străduiește guvernul țarist să asmută pe proletari unii împotriva celorlalți, demult se străduiește să fărâmițeze mișcarea generală a proletariatului. De aceea a și organizat acest guvern pogromuri la Gornel, Chișinău și în alte locuri. Urmărind acelaș scop, el a provocat la Bacu un război fratricid. Și iată, în sfârșit, priverile guvernului țarist s'au oprit asupra Tiflisului. Aici, în centrul Caucazului, și-a propus el să reprezinte această tragedie sângeroasă, pentru a o pune apoi în scenă și în provincie ! Nu e glumă să asmuți naționalitățile din Caucaz una împotriva celeilalte și să înnece proletariatul caucazian în propriul său sânge ! Guvernul țarist își freca mâinile de bucurie. A răspândit chiar proclamații cu chemarea : bateți pe Armeni ! Și spera

să reușească. Și deodată, la 13 Februarie, o mulțime de multe mii de Armeni, Georgieni, Tătari și Ruși, ca pentru a face în necaz guvernului țarist, s'a adunat în curtea catedralei Vanc și au jurat să se sprijine unii pe alții „în lupta împotriva diavolului care seamănă discordie între noi”. Deplină unanimitate. Se țin cuvântări în care se chiamă la „unire”. Masa aplaudă pe oratori. Se răspândesc proclamațiile noastre (3.000 de exemplare). Masa le smulge din mâini. Moralul masei se ridică. În ciuda guvernului, ea hotărăște să se întrunească a doua zi, în curtea aceleiași catedrale, pentru ca din nou „să jure să se iubească unii pe alții”.

14 Februarie. Toată curtea catedralei și străzile vecine sunt înțesate de lume. Proclamațiile noastre se răspândesc și se citesc pe față, în văzul tuturor. Masa se împarte în grupuri și discută conținutul proclamațiilor. Se țin cuvântări. Moralul masei se ridică. Ea hotărăște să treacă demonstrativ pe lângă catedrala Sionului și pe lângă moschee, „să jure să se iubească unii pe alții”, să se oprească la cimitirul persan, să jure din nou și să se împrăștie. Masa își aduce la îndeplinire hotărârea. În drum, în apropierea moscheii și în cimitirul persan se țin cuvântări, se răspândesc proclamațiile noastre (în ziua aceea s'au răspândit 12.000 proclamații). Moralul masei se ridică tot mai mult. Energia revoluționară acumulată e pe punctul de a răbufni. Masa hotărăște să treacă demonstrativ prin piața palatului și pe bulevardul Golovinschi și numai după aceea să se împrăștie. Comitetul nostru folosește momentul și organizează de îndată un mic nucleu conducător. Acest nucleu, având în frunte muncitori înaltați, ocupă locul central, — și chiar în fața palatului se vede fâlfâind

un steag roșu improvizat. Stegarul, ridicat pe brațe de manifestanți, rostește o cuvântare cu pronunțat caracter politic, în care roagă în primul rând pe tovarăși să nu se lase turburați de faptul că pe steag nu e înscrisă lozinca social-democrației. „Nu, nu” — răspund manifestanții — „avem această lozincă în inimi!” Mai departe, el lămurește însemnătatea steagului roșu, critică din punctul de vedere al social-democrației pe oratorii care l-au precedat, demască echivocul cuvântărilor lor, subliniază necesitatea de a distruge țarismul și capitalismul și chiamă pe demonștranți la luptă sub steagul roșu al social-democrației. „Trăiască steagul roșu!” — răspunde masa. Demonștranții înaintează spre catedrala Vanc. În drum se opresc de trei ori, pentru a asculta pe stegar. Acesta chiamă din nou pe demonștranți la luptă împotriva țarismului și le cere să jure că vor porni la răscoală cu acelaș avânt unanim cu care au pornit acum la demonstrație. „Jurăm!” — răspunde masa. Apoi demonștranții ajung la catedrala Vanc și, după o mică ciocnire cu cazacii, se împrăștie.

Așa s'a desfășurat „demonstrația celor 8.000 de cetățeni din Tiflis”.

Așa au răspuns cetățenii din Tiflis politicii fariseice a guvernului țarist. Așa au răzbunat ei sângele cetățenilor din Bacu, sânge pe care l-a vărsat mârșavul guvern. Slavă și cinste cetățenilor din Tiflis!

În fața mulțimii de mai multe mii de cetățeni din Tiflis, care s'a adunat sub steagul roșu și a pronunțat de câteva ori sentința de condamnare la moarte a guvernului țarist, lacheii mârșavi ai guvernului mârșav au fost siliți să dea înapoi. Au renunțat la pogrom.

Dar, cetățeni, înseamnă aceasta că stăpânirea țar-

ristă nu va mai căuta în viitor să organizeze pogromuri ? Nicidecum ! Atâta timp cât trăieşte şi cu cât mai mult îi fuge pământul de sub picioare, cu atât mai des va recurge la pogromuri. Singurul mijloc de a desfiinţa pogromurile este nimicirea absolutismului ţarist.

Țineți la viața voastră și la viața celor ce vă sunt dragi ? Li iubiți pe prietenii și rudele voastre și nu vreți pogromuri ? Atunci să știți, cetățeni, că numai prin nimicirea țarismului vor putea fi înlăturate pogromurile și vărsările de sânge care le însoțesc !

Răsturnarea absolutismului țarist : iată ce trebuie să obțineți în primul rând !

Vreți înlăturarea oricărei vrajbe dintre naționalități ? Vreți să obțineți deplina solidaritate a popoarelor ? Atunci, cetățeni, să știți că numai prin desființarea inegalității, numai prin înlăturarea capitalismului se pot lichida orice discordii dintre naționalități !

Triumful socialismului — iată la ce trebuie să năzuiți în cele din urmă !

Dar cine va mătura de pe fața pământului rânduile mârșave ale țarismului, cine vă va izbăvi de pogromuri ? — Proletariatul, condus de social-democrație.

Și cine va dărâma rânduile capitaliste, cine va instaura în lume solidaritatea internațională ? Acelaș proletariat, condus de aceeași social-democrație.

Proletariatul și numai proletariatul — iată cine va cuceri pentru voi libertatea și pacea.

Uniți-vă, deci, în jurul proletariatului și veniți sub steagul social-democrației !

Veniți sub steagul roșu, cetățeni !

Jos absolutismul țarist !

Trăiască republica democratică !

Jos capitalismul !

Trăiască socialismul !

Trăiască steagul roșu !

15 Februarie 1905.

*Se publică după textul proclamației,
imprimată în tipografia comitetului
din Tiflis al P.M.S.D.R.*

Semnat: Comitetul din Tiflis.

PE SCURT DESPRE DIVERGENȚELE DIN PARTID ²⁵

„Social-democrația este îmbinarea mișcării muncitorești cu socialismul“.

Karl Kautsky.

„Menșevicii“ noștri sunt prea agasanți ! Vorbesc de „menșevicii“ din Tiflis. Au auzit că în partid există divergențe și au început să intoneze acelaș refren : vreți, nu vreți, noi vom vorbi întotdeauna și pretutindeni despre divergențe; vreți, nu vreți, noi vom ocări în dreapta și în stânga pe „bolșevici“ ! Și iată că au și început să ocărască în regulă, ca niște posedați. La toate răspântiile, printre ai lor sau printre străini, într'un cuvânt, unde nimeresc, urlă una și aceeași : feriți-vă de „majoritate“ *, ei sunt străini, necredincioși ! Nemulțumindu-se cu țărâmul „obișnuit“, au adus „chestiunea“ în literatura legală și, prin aceasta, au arătat încă odată lumii... cât sunt de agasanți.

Cu ce a greșit „majoritatea“ ? Dece „se supără“ așa „minoritatea“ ** noastră ?

Să ne adresăm istoriei.

* Majoritate — în rusește bolșinstvo — de unde denumirea de bolșevici. — Nota Red.

** Minoritate — în rusește menșinstvo — de unde denumirea de menșevici. — Nota Red.

„Majoritatea” și „minoritatea” s’au ivit pentru prima dată la congresul al doilea al partidului (1903). Acesta era congresul la care forțele noastre răzlețite trebuiau să se unească într’un partid unic și puternic. Noi, activiștii partidului, ne puneam mari speranțe în acest congres. În sfârșit ! — am exclamat noi cu bucurie — vom ajunge și noi să ne unim într’un partid unic, vom avea și noi posibilitatea de a acționa după un plan unic !... Desigur, noi am acționat și până atunci, dar acțiunile noastre erau răzlețe și neorganizate. Desigur, noi am încercat și până atunci să ne unim, și tocmai deaceia am convocat primul congres al partidului (1898) și se părea chiar că „ne uniserăm”; totuși această unitate a existat numai în vorbe. Partidul mai rămânea încă fărâmițat în grupuri separate, forțele mai erau încă risipite și aveau nevoie de unire. Și iată, congresul al doilea al partidului avea menirea să adune forțele răzlețe și să le unească într’un singur tot. Trebuia să creăm un partid unic.

În realitate, s’a dovedit însă că speranțele noastre erau, într’o oarecare măsură, premature. Congresul nu a fost în stare să ne dea un partid unic și indivizibil : el a pus numai bazele acestui partid. În schimb, congresul ne-a arătat limpede că în partid există două curente: curentul „Iscrei” (este vorba de vechea „Is-cră”) ²⁶ și curentul adversarilor ei. Potrivit cu aceasta, congresul s’a împărțit în două: în „majoritate” și „minoritate”. Primii au aderat la curentul „Iscrei”, unindu-se în jurul ei; iar ceilalți, adversarii „Iscrei”, s’au situat pe o poziție opusă.

Astfel, „Iskra” a devenit stindardul „majorității”

partidului, iar poziția „Iscrei” a devenit poziția „majorității”.

Pe ce cale mergea „Iskra” și ce apăra ea?

Pentru a înțelege aceasta, trebuie să știm în ce condițiuni a apărut ea în arena istoriei.

„Iskra” a început să apară în Decembrie 1900. Era timpul când începuse criza în industria rusă. Inflorirea industrială, însoțită de o serie de greve profesionale (1896—98), făcea treptat loc crizei. Criza se agrava pe zi ce trecea și deveni o pledică în calea grevelor profesionale. Cu toate acestea, mișcarea muncitorească își croia drum, mergând înainte: pâraiele răzlețe se contopeau într'un singur torent, mișcarea căpăta nuanță de mișcare de clasă și pășea treptat pe drumul luptei politice. Mișcarea muncitorească creștea cu o repeziune uimitoare... Numai că nu se vedea detașamentul de avantgardă, social-democrația *, care să introducă în această mișcare conștiința socialistă, care să o îmbine cu socialismul și care să dea astfel luptei proletariatului un caracter social-democrat.

Ce făceau „social-democrații” de atunci (ei erau denumiți „ekonomiști”)? Cântau osanale mișcării spontane și repetau nepăsători: conștiința socialistă nu este chiar atât de necesară pentru mișcarea muncitorească, care își va atinge ținta și fără ajutorul ei; esențialul este mișcarea în sine. Mișcarea este totul, iar conștiința — o nimica toată. Mișcare fără socialism — iată ce doreau ei.

Care este deci, în acest caz, menirea social-demo-

* Social-democrația este detașamentul de avantgardă al proletariatului. În acest detașament intră orice luptător social-democrat, fie că e muncitor sau intelectual.

crației din Rusia? Ea trebuie să fie o unealtă supusă a mișcării spontane — afirmau ei. Nu este treaba noastră să introducem conștiința socialistă în mișcarea muncitorească, nu este treaba noastră să ne punem în fruntea acestei mișcări; aceasta ar fi o violență inutilă. Avem numai datoria să plecăm urechea la mișcare și să înregistrăm cu exactitate ceea ce se petrece în viața socială. Trebuie să ne târîm în coada mișcării spontane *. Într'un cuvânt, social-democrația era prezentată ca un balast pentru mișcare.

Acela care nu admite social-democrația, nu trebuie să admită nici partidul social-democrat. Tocmai deaceia „economiștii” repetau cu atâta stăruință că în Rusia nu este posibilă existența unui partid politic al proletariatului. Să se ocupe liberalii de lupta politică, lor asta le stă mai bine — spuneau ei. Dar ce să facem noi, social-democrații? Ca și până acum, noi trebuie să ființăm sub formă de cercuri separate și să activăm în mod izolat, fiecare în ungherul său.

* „Social-Democratul”²⁷ nostru a început să capete pasiune pentru „critică” (vezi Nr. 1, „Majoritate sau minoritate?”), dar trebuie să remarc că nu caracterizează just pe „economiști” și pe adepții lui „Rabocce Delo” (ei nu se deosebesc prea mult unii de alții). Nu este vorba de faptul că „au neglijat problemele politice”, ci de faptul că s’au târît în coada mișcării, repetând ceea ce le sugera mișcarea. A fost un timp când aveau loc numai greve. Atunci ei propovăduiau lupta economică. A venit timpul demonstrațiilor (1901), s’a vărsat sânge, a trecut un suflu de desamăgire și muncitorii au recurs la teroare, presupunând că aceasta îi va salva de tirani. Atunci și „economiștii-adepti ai lui Rabocce Delo” se alăturară corului general, declarând cu multă importanță: a sosit timpul să recurgem la teroare, să atacăm închisorile, să eliberăm pe tovarăși etc. (vezi „Cotitura istorică”, „Rabocce Delo”²⁸). După cum vedeți, aceasta nu înseamnă cătuși de puțin că ei „au neglijat problemele politice”. Autorul a împrumutat critica sa dela Martânov, dar ar fi fost mai folositor dacă ar fi căutat să cunoască istoria.

Nu un partid, ci cercuri ! — spuneau ei.

Așa dar, pe de o parte, mișcarea muncitorească creștea și avea nevoie de un detașament de avantgardă conducător, iar pe de altă parte „social-democrația” reprezentată de „economisti”, în loc să se pună în fruntea mișcării, se nega pe sine însăși, târîndu-se în coada mișcării.

Trebuia spus ca să audă toată lumea că mișcarea muncitorească spontană fără socialism este o bâjbăială prin întuneric care, chiar dacă va duce vreodată la țintă, aceasta se va întâmpla cine știe când și cu prețul cine știe căror suferințe ; conștiința socialistă are deci o foarte mare însemnătate pentru mișcarea muncitorească.

Trebuia deasemenea spus că purtătoarea acestei conștiințe, social-democrația, este datoră să insufle mișcării muncitorești o conștiință socialistă, este datoră să fie totdeauna în fruntea mișcării și să nu privească ca unul care stă deoparte de mișcarea muncitorească spontană, să nu se târască în coada ei.

Trebuia deasemenea spus că datoria expresă a social-democrației din Rusia este să adune diferitele detașamente înaintate ale proletariatului, să le unească într'un singur partid și prin aceasta să se pună capăt, odată pentru totdeauna, stării de confuzie din sânul partidului.

„Iskra” și-a luat misiunea de a aprofunda aceste sarcini.

Iată ce scrie în articolul său programatic (vezi „Iskra” Nr. 1): „Social-democrația este îmbinarea mișcării muncitorești cu socialismul”²⁹, ceea ce înseamnă că mișcarea fără socialism sau socialismul care stă la

o parte de mișcare reprezintă un fenomen nedorit, împotriva căruia social-democrația trebuie să lupte. Și dat fiind că „economistii-adepti ai lui Rabocee Delo” se ploconeau în fața mișcării spontane, dat fiind că ei diminuau însemnătatea socialismului, „Iskra” a arătat: „Ruptă de social-democrație, mișcarea muncitorească începe să aibă preocupări mărunte și capătă neapărat un caracter burghez”. Potrivit cu aceasta, social-democrația are datoria de „a arăta acestei mișcări ținta ei finală, sarcinile ei politice, de a-i ocroti independența politică și ideologică”.

Care sunt obligațiile social-democrației ruse? „De aici rezultă în mod firesc sarcina” — continuă „Iskra” — „pe care social-democrația rusă este chemată să o îndeplinească: de a introduce în masa proletariatului ideile socialiste și conștiința politică și de a organiza partidul revoluționar, indisolubil legat de mișcarea muncitorească spontană”. Aceasta înseamnă că ea trebuie să se afle totdeauna în fruntea mișcării și că prima ei datorie este să unească într'un partid unic forțele social-democrate ale mișcării muncitorești.

În acest fel își argumentează programul redacția „Iscrei” *.

A înfăptuit oare „Iskra” acest program minunat? Toată lumea știe cu câtă abnegație a aplicat ea aceste idei atât de importante. Acest lucru ni l-a dovedit limpede al doilea congres al partidului, care, cu o majoritate de 35 de voturi, a recunoscut „Iskra” drept organul central al partidului.

* Redacția „Iscrei” era alcătuită atunci din 6 persoane: Plehanov, Axelrod, Zasulici, Martov, Starover ³⁰ și Leniņ.

Nu este oare ridicol ca, după toate acestea, unii jalnici „marxiști” să înceapă „să ia la rost” vechea „Is-cra”?

Iată ce scrie despre „Iskra” „Social-Democratul” menșevic:

„Ea («Iskra») ar fi trebuit să analizeze ideile «economismului», să respingă concepțiile false, să adopte pe cele juste și să-l facă să intre într’o albie nouă... Dar nu s’a întâmplat așa. Lupta împotriva «economismului» a dus la un alt exces: diminuarea însemnătății luptei economice, atitudinea disprețuitoare față de ea și recunoașterea însemnătății dominante a luptei politice. Politică fără economie — iată orientarea cea nouă” (vezi „Social-Democratul” Nr. 1, „Majoritate sau minoritate?”).

Dar unde, când și în ce țară s’a întâmplat aceasta, prea stimate „critic”? Ce-au făcut Plehanov, Axelrod, Zasulici, Martov, Starover, de ce nu au îndreptat „Iskra” pe drumul „adevărului”, devreme ce ei alcătuiau majoritatea în redacție? Și unde ai fost până acum chiar d-ta, prea stimabile, de ce nu ai prevenit al doilea congres al partidului: el n’ar fi recunoscut în acest caz „Iskra” ca organul central.

Dar să-l lăsăm pe „critic” în pace.

Făpt este că „Iskra” a sesizat în mod just „problemele la ordinea zilei”, pornind tocmai pe drumul despre care am vorbit mai sus, aplicând cu multă abnegație programul său.

Și mai limpede, și mai convingător a fost expusă poziția „Iscrei” de către Lenin, în minunata sa carte „Ce-i de făcut?”.

Să ne oprim asupra acestei cărți.

„Economişti” se ploconeau în faţa mişcării muncitoreşti spontane, dar cine nu ştie că mişcarea „spontană” este mişcare fără socialism, „este trade-unionism” *, care nu vrea să vadă nimic dincolo de capitalism. Cine nu ştie că mişcarea muncitorească fără socialism înseamnă a bate pasul pe loc, în cadrul capitalismului, înseamnă a bâjbâi în jurul proprietăţii private. Şi chiar dacă aceasta va duce vreodată la revoluţia socială, apoi cine ştie când şi cu preţul căror suferinţe se va întâmpla acest lucru. Oare muncitorilor le este indiferent dacă vor ajunge în „ţara făgăduinţei” curând sau după un lung interval de timp, pe o cale uşoară sau grea? Este clar că oricine preamăreşte mişcarea spontană şi se ploconeste în faţa ei sapă, independent de voinţa lui, o prăpastie între socialism şi mişcarea muncitorească, diminuează însemnătatea ideologiei socialiste, o izgoneşte din viaţă şi, independent de voinţa lui, supune pe muncitori influenţei ideologiei burgheze, deoarece el nu înţelege că „social-democraţia este îmbinarea mişcării muncitoreşti cu socialismul” **, el nu înţelege că „orice ploconire în faţa spontaneităţii mişcării muncitoreşti, orice diminuare a rolului «elementului conştient», a rolului social-democraţiei, înseamnă implicit — cu totul independent de faptul dacă acela care diminuează acest rol o doreşte sau nu — o creştere a înrâuririi ideologiei burgheze asupra muncitorilor” ***.

Să explicăm mai amănunţit. În timpul nostru pot

* Lenin: „Ce-i de făcut?”, pag. 28.

** Kautsky: „Programul dela Erfurt”, ed. Comitetului Central, pag. 94.

*** Lenin: „Ce-i de făcut?”, pag. 26.

exista numai două ideologii : cea burgheză și cea socialistă. Deosebirea dintre ele constă, între altele, și în faptul că prima, adică ideologia burgheză, este cu mult mai veche, mai răspândită și mai adânc înrădăcinată în viață decât cea de a doua ; deosebirea mai constă și în faptul că de concepțiile burgheze te ciocnești peste tot, în mediul în care trăești și în mediul străin, pe când ideologia socialistă face abia primii pași, își croiește abia drumul. E inutil să mai spunem că, dacă este vorba de răspândirea ideilor, ideologia burgheză, adică conștiința trade-unionistă, se răspândește cu mult mai ușor și cuprinde într'o măsură cu mult mai mare mișcarea muncitorească spontană decât ideologia socialistă, care face abia primii pași. Aceasta este cu atât mai adevărat, cu cât mișcarea spontană — mișcare fără socialism — oricum „duce tocmai la subordonarea ei față de ideologia burgheză” *, iar subordonarea față de ideologia burgheză înseamnă înlăturarea ideologiei socialiste, dat fiind că ele se neagă una pe alta.

Cum — vom fi întrebați — oare clasa muncitoare nu e atrasă spre socialism? Da, ea e atrasă spre socialism. Dacă nu ar fi așa, activitatea social-democrației ar fi fost infructuoasă. Dar adevărat este și faptul că acestei atracții i se opune și o împiedică altă atracție: aceea spre ideologia burgheză.

Spusesem tocmai că viața noastră socială este imbibată de idei burgheze ; deaceia este mult mai ușor de răspândit ideologia burgheză decât cea socialistă. Nu trebuie să uităm că în acest timp ideologii burghezi

* Lenin: „Ce-i de făcut?”, pag. 28.

nu dorm, ci se erijează, în felul lor, în socialiști și încearcă permanent să supună clasa muncitoare influenței ideologiei burgheze. Dacă în această situație și social-democrații, la fel ca și „ekonomiștii”, vor sta ca niște gură-cască și se vor târî în coada mișcării spontane (iar mișcarea muncitorească este spontană tocmai atunci când social-democrația se comportă în felul acesta), atunci este evident că mișcarea muncitorească spontană va porni pe aceste drumuri bătătorite, supunându-se influenței ideologiei burgheze, bine înțeles până în momentul când băjbăirile și chinurile îndelungate o vor sili să rupă legătura cu ideologia burgheză și să se avânte spre revoluția socială.

Aceasta și înseamnă a fi atras spre ideologia burgheză.

Iată ce spune Lenin :

„Clasa muncitoare este atrasă spontan spre socialism, dar cu toate acestea, cel mai mult li se impune în mod spontan muncitorilor ideologia burgheză care este cea mai răspândită (și care este mereu reînviată sub cele mai variate forme)“*. Tocmai deaceia mișcarea muncitorească spontană, atâta timp cât este spontană, atâta timp cât nu s'a îmbinat cu conștiința socialistă, se supune ideologiei burgheze și este atrasă spre această supunere **. Dacă aceasta n'ar fi fost așa, atunci critica social-democrată, propaganda social-democrată, ar fi fost de prisos; tot de prisos ar fi fost și „îmbinarea mișcării muncitorești cu socialismul“.

Social-democrația este datoare să lupte împotriva

* Lenin: „Ce-i de făcut?“, pag. 29.

** Ibid., pag. 28.

acestei atracții spre ideologia burgheză și să favorizeze o altă atracție — atracția spre socialism. Desigur că, odată, după băjbâiri și chinuri îndelungate, mișcarea spontană își va lua ce-i al ei și fără ajutorul social-democrației, ajungând la porțile revoluției sociale, deoarece „clasa muncitoare e atrasă spontan spre socialism” *. Dar cum va fi până atunci, ce să facem până atunci? Să încrucișăm brațele pe piept, așa cum fac „economistii”, și să cedăm locul la alde Struve și Zubatov? Să respingem social-democrația și, prin aceasta, să contribuim la dominația ideologiei burgheze, trade-unioniste? Să uităm de marxism și să nu „îmbinăm socialismul cu mișcarea muncitorească”?

Nu! Social-democrația este detașamentul de avangardă al proletariatului **, și datoria ei este să pășească totdeauna în fruntea proletariatului, datoria ei este „să abată mișcarea muncitorească dela această pornire spontană, trade-unionistă, de adăpostire sub aripa burgheziei și a o atrage sub aripa social-democrației revoluționare” ***. Datoria social-democrației este de a introduce conștiința socialistă în mișcarea muncitorească spontană, de a îmbina mișcarea muncitorească cu socialismul, dând astfel luptei proletariatului un caracter social-democrat.

Se spune că în unele țări clasa muncitoare și-a elaborat singură o ideologie socialistă (socialismul științific) și că și-o va elabora și în celelalte țări, și deaceia ar fi cu totul de prisos a introduce dinafară conștiința socialistă în mișcarea muncitorească. Aceasta însă e o mare

* Lenin: „Ce-i de făcut?”, pag. 29.

** K. Marx: „Manifestul”, pag. 15⁵¹.

*** Lenin: „Ce-i de făcut?”, pag. 28.

greșală. Pentru a elabora socialismul științific trebuie să fii în fruntea științei, trebuie să fii înarmat cu cunoștințe științifice și să știi să cercetezi cu profunzime legile dezvoltării istorice. Iar clasa muncitoare, atâta timp cât rămâne clasă muncitoare, nu este în stare să se pună în fruntea științei, s'o facă să progreseze și să cerceteze în mod științific legile istoriei: pentru aceasta ea nu dispune nici de timp, nici de mijloace. Socialismul științific „poate să ia naștere numai pe baza unei profunde cunoașteri științifice...” — spune K. Kautsky. „...Dar purtătorul științei nu este proletariatul, ci intelectualitatea burgheză (*subliniat de K. Kautsky*). În mintea unor membri ai acestei păтури sociale a și luat naștere de altfel socialismul contemporan, și abia prin ei a fost transmis proletarilor celor mai desvoltați din punct de vedere intelectual...” *

Potrivit cu aceasta, Lenin spune: toți cei care se ploconesc în fața mișcării muncitorești spontane și, încrucișându-și brațele se uită la ea stând de o parte, toți cei care diminuează în permanență însemnătatea social-democrației, cedând locul la alde Struve și Zubatov, își închipue că această mișcare elaborează singură socialismul științific. „Aceasta însă e o mare greșeală.” ** Unii cred că muncitorii din Petersburg, care făcuseră greve în ultimul deceniu al secolului trecut, aveau o conștiință social-democrată, dar și aceasta este o greșală. Ei nu aveau această conștiință și „nici nu puteau s'o aibă. Ea (conștiința social-democrată) nu

* Lenin: „Ce-i de făcut?”, pag. 27, în care sunt rețipărite aceste rânduri ale lui Kautsky, din cunoscutul lui articol publicat în „Neue Zeit” **, 1901—1902, Nr. 3, pag. 79.

** Ibid., pag. 26.

putea fi adusă decât dinafară. Istoria tuturor țărilor arată că, numai prin propriile ei forțe, clasa muncitoare este în stare să-și făurească doar o conștiință tradeunionistă, adică convingerea necesității de a se uni în sindicate, de a duce lupta împotriva patronilor, de a cere dela guvern cutare ori cutare lege necesară muncitorilor etc. Doctrina socialismului însă s'a dezvoltat din teoriile filosofice, istorice și economice, pe care le-au elaborat reprezentanții culți ai claselor avute, intelectualitatea. Creatorii socialismului științific modern, Marx și Engels, aparțineau și ei, prin situația lor socială, intelectualității burgheze.“* Aceasta, desigur, nu înseamnă — continuă Lenin — „că muncitorii nu iau parte la această elaborare. Dar ei iau parte nu ca muncitori, ci ca teoreticieni ai socialismului, ca Proudhoni și Weitlingi (amândoi fuseseră muncitori), cu alte cuvinte iau parte numai atunci când — și numai în măsura în care — izbutesc, mai mult sau mai puțin, să-și însușească știința secolului lor și s'o ducă mai departe.“**

Ne putem închipui toate acestea cam în felul următor: există rândueli capitaliste. Există muncitori și patroni. Intre ei se duce o luptă. Deocamdată, nu se vede încă nicăieri socialismul științific. Când muncitorii luptau deja, nici nu se pomenea încă nicăieri de socialism științific... Da, muncitorii luptă. Dar luptă în mod izolat împotriva patronilor lor, ciocnindu-se cu autoritățile lor locale: ici organizează greve, colo se adună la meetinguri și demonstrații, dincolo cer dela autorități

* Lenin: „Ce-i de făcut?“, pag. 20—21.

** Ibid., pag. 27.

drepturi, aici fac boicot, unii discută despre lupta politică, alții despre cea economică etc. Dar aceasta încă nu înseamnă că muncitorii au o conștiință social-democratică; aceasta încă nu înseamnă că ținta mișcării lor este răsturnarea orânduirii capitaliste; nu înseamnă că ei sunt tot atât de încredințați de răsturnarea capitalismului și de instaurarea orânduirii socialiste, pe cât sunt de încredințați că răsăritul soarelui este inevitabil; nu înseamnă că ei socotesc cucerirea dominației lor politice (dictatura proletariatului) o armă necesară victoriei socialismului etc.

În acest timp, știința progresează. Mișcarea muncitorească îi atrage treptat atenția. Cea mai mare parte a învățaților ajung la ideea că mișcarea muncitorească este revolta unor neastâmpărați și n'ar strica să fie cumințiți cu ajutorul harapnicului. Alții însă cred că bogații sunt datori să dea săracilor niscaiva firimituri, ceea ce înseamnă că mișcarea muncitorească este mișcarea săracilor, al cărei scop este să primească pomana. Și dintre aceste mii de savanți poate că se va găsi numai unul care să privească mișcarea muncitorească din punct de vedere științific, care să cerceteze științific întreaga viață socială, să urmărească ciocnirea dintre clase, să-și plece urechea la murmurul clasei muncitoare și, în sfârșit, să dovedească pe baze științifice că orânduirea capitalistă nu este câtuși de puțin ceva veșnic, că este tot atât de trecătoare ca și feudalismul și că după ea trebuie să urmeze în mod inevitabil orânduirea socialistă, care o neagă pe cea capitalistă și care poate fi instaurată numai de proletariat cu ajutorul revoluției sociale. Într'un cuvânt, se elaborează socialismul științific.

Se înțelege că, dacă n'ar fi existat capitalismul și lupta de clasă, n'ar fi existat nici socialismul științific. Dar este adevărat și faptul că acei puțini, să zicem Marx și Engels, n'ar fi elaborat socialismul științific, dacă n'ar fi avut cunoștințe științifice.

Ce este socialismul științific fără mișcarea muncitorească ? — O busolă care, fiind lăsată fără întrebuințare, poate numai să ruginască și nu mai rămâne decât s'o asvârli peste bord.

Ce este mișcarea muncitorească fără socialism ? — O corabie fără busolă care va ajunge oricum la celălalt țărm, dar care, dacă ar fi avut busolă, ar fi ajuns la țărm cu mult mai repede și ar fi întâmpinat mai puține primejdii.

Imbinați una cu cealaltă și veți căpăta o corabie minunată, care va merge de-a-dreptul spre țărmul celălalt, ajungând nevătămată în port.

Imbinați mișcarea muncitorească cu socialismul și veți obține mișcarea social-democrată, care se îndreaptă direct spre „pământul făgăduinței“.

Și iată, social-democrația (nu numai intelectualii social-democrați) este datoare să îmbine socialismul cu mișcarea muncitorească, să introducă în mișcare conștiința socialistă, imprimând astfel mișcării muncitorești spontane un caracter social-democrat.

Așa spune Lenin.

Unii afirmă că, după părerea lui Lenin și a „majorității“, mișcarea muncitorească, dacă nu este legată de ideologia socialistă, va merge spre pieire, nu va ajunge la revoluția socială. Dar aceasta este o născocire, o născocire a oamenilor fără nicio treabă, și care nu putea să le vină în minte decât unor jalnici „marxiști“.

ca, de pildă, An (vezi „Ce este partidul?“, „Mogzauri“³³ Nr. 6).

Lenin afirmă hotărît: „clasa muncitoare este atrasă spontan spre socialism“^{*}, și dacă nu insistă mai mult asupra acestei chestiuni, e din cauză că socotește de prios să dovedească ceea ce și fără asta este dovedit. În afară de aceasta, Lenin nu și-a pus nicidecum ca scop să cerceteze mișcarea spontană, ci a vrut numai să arate practicienilor ce au de făcut în mod conștient.

Iată ce spune Lenin în alt loc, unde polemizează cu Martov :

„«Partidul nostru este expresia conștientă a unui proces inconștient.» Exact. Și tocmai deaceia nu este just să ne punem drept scop ca «fiecare grevist» să se poată intitula membru de partid, căci dacă «fiecare grevă» ar fi nu numai o expresie spontană a puternicului instinct de clasă și al luptei de clasă care duce inevitabil spre revoluția socială, ci și expresia conștientă a acestui proces..., atunci partidul nostru... ar fi terminat dintr'odată și cu întreaga societate burgheză.“^{**}

După cum vedeți, după părerea lui Lenin, și acea luptă de clasă și acele ciocniri de clasă care nu pot fi denumite social-democratice duc totuși în mod inevitabil clasa muncitoare la revoluția socială.

Dacă vă interesează și părerea altor reprezentanți ai „majorității“, atunci ascultați. Iată ce spunea unul din ei — tov. Gorin — la congresul al doilea al partidului :

^{*} Lenin: „Ce-i de făcut?“, pag. 29.

^{**} Lenin: „Un pas înainte, doi pași înapoi“, pag. 53 (vezi și V. I. Lenin, Opere alese în două volume, vol. I, partea întâia, „Un pas înainte, doi pași înapoi“, ed. P.C.R. 1946, pag. 468. — Nota Red.).

„Cum ar fi stat lucrurile dacă proletariatul ar fi fost lăsat în voia lui? Ar fi decurs la fel ca în ajunul revoluției burgheze. Revoluționarii burghezi nu aveau nicio ideologie științifică. Și totuși orânduirea burgheză a luat naștere. Desigur că până la urmă proletariatul lipsit de ideologi ar fi acționat în direcția revoluției sociale, însă în mod instinctiv... Proletariatul ar fi practicat socialismul în mod instinctiv, dar n'ar fi avut teoria socialistă. Procesul ar fi fost doar lent și mai chinuitor.“ *

Orice lămurire este de prisos.

Așa dar, mișcarea muncitorească spontană, mișcarea muncitorească fără socialism, ajunge, inevitabil, să se preocupe de chestiuni mărunte și ia un caracter trade-unionist, supunându-se influenței ideologiei burgheze. Se poate oare trage de aici concluzia că socialismul este totul și că mișcarea muncitorească nu este nimic? Desigur că nu! Așa vorbesc numai idealistii. Odată, peste foarte mult timp, dezvoltarea economică va duce în mod inevitabil clasa muncitoare la revoluția socială și, prin urmare, o va sili să rupă orice legătură cu ideologia burgheză. Numai că drumul acesta va fi foarte lung și dureros.

Pe de altă parte, socialismul fără mișcare muncitorească, indiferent pe ce bază științifică ar lua naștere, va rămâne totuși o frază goală, piierzându-și însemnătatea. Se poate oare trage de aici concluzia că mișcarea este totul, iar socialismul — nimic? Desigur că nu! Așa gândesc numai jalnicii „marxiști“ pentru care conș-

* Procesele-verbale ale congresului al doilea al partidului, pag. 129.

tiința nu are nicio însemnătate, întrucât ea este produsă de însăși viața socială. Socialismul poate fi îmbinat cu mișcarea muncitorească și, și prin aceasta, transformat din frază goală în armă ascuțită.

Concluzia ?

Concluzia este următoarea : mișcarea muncitorească trebuie să fie îmbinată cu socialismul ; activitatea practică și gândirea teoretică trebuie să se contopească într'un singur tot, dând astfel mișcării muncitorești spontane un caracter social-democrat, deoarece „social-democrația este îmbinarea mișcării muncitorești cu socialismul“ *. Atunci, socialismul îmbinat cu mișcarea muncitorească va deveni, dintr'o frază goală, o forță extrem de mare în mâinile muncitorilor. Atunci, mișcarea spontană, transformându-se în mișcare social-democrată, va merge cu pași repezi și pe un drum sigur spre orânduirea socialistă.

Așa dar, care este menirea social-democrației din Rusia ? Ce trebuie să facem noi ?

Datoria noastră, a social-democrației, este de a abate mișcarea spontană a muncitorilor de pe drumul trade-unionist și a o aduce pe drumul social-democrat. Datoria noastră este a introduce în această mișcare conștiința socialistă ** și de a uni forțele înaintate ale clasei muncitoare într'un singur partid centralizat. Sarcina noastră este de a păși totdeauna în fruntea mișcării și de a lupta neobosit împotriva tuturor acelorora — fie dușmani sau „prieteni“ — care vor împiedica îndeplinirea acestor sarcini.

* „Programul dela Erfurt“, ed. C. C., pag. 94.

** pe care au făurit-o Marx și Engels.

Aceasta este, în linii generale, poziția „majorității”.

„Minorității” noastre nu-i este pe plac poziția „majorității”: ea pretinde că această poziție este „nemarxistă” și că „ar contrazice radical” marxismul! Nu zău, prea stimaților! Dar unde, când, pe ce planetă? Citiți articolele noastre — spun ei — și vă veți convinge că avem dreptate. Dacă-i așa, să citim.

Avem în față articolul: „Ce este partidul?” (vezi „Mogzauri” Nr. 6). Ce acuzații aduce „criticul” An „majorității” partidului? „Ea («majoritatea»)... se proclamă conducătorul partidului... și pretinde supunere din partea celorlalți... și pentru a-și justifica conduita născocoște adeseori chiar teorii, ca, de pildă: poporul muncitor nu poate să-și însușească (*subliniat de mine*) numai prin forțele lui, «idealurile înalte» etc.” *

Rămâne să ne întrebăm: „majoritatea” emite sau a emis cândva astfel de „teorii”? Nicăeri și niciodată! Dimpotrivă, reprezentantul ideologic al „majorității”, tovarășul Lenin, spune foarte hotărât că clasa muncitoare își însușește foarte ușor „idealurile înalte”, își însușește foarte lesne socialismul. Ascultați:

„Se spune adesea: clasa muncitoare este atrasă spontan spre socialism. Aceasta e pe deplin adevărat în sensul că teoria socialistă stabilește, mai adânc și mai exact decât oricare alta, cauzele suferinței clasei muncitoare și deaceia și muncitorii și-o însușesc așa de lesne.” **

Precum vedeți, după părerea „majorității”, mun-

* „Mogzauri” Nr. 6, pag. 71.

** Lenin: „Ce-i de făcut?”, pag. 29.

citorii își însușesc lesne „idealurile înalte” denumite socialism.

Atunci de ce face An pe înțeleptul și de unde a des-gropat el ciudata sa „descoperire”? Vezi bine, cititorule, că „criticul” An a avut în vedere cu totul altceva. El a avut în vedere pasajul din cartea „Ce-i de făcut?” în care Lenin vorbește despre elaborarea socialismului, în care el afirmă că socialismul științific nu poate fi elaborat de clasa muncitoare prin propriile sale forțe *. Dar cum vine aceasta? — veți spune d-v. Una este elaborarea socialismului și alta este însușirea lui. De ce a uitat An pasajul din Lenin care vorbește atât de limpede despre însușirea „idealurilor înalte”? Ai dreptate, cititorule, dar ce poate face An dacă vrea cu orice preț să fie „critic”? Gândiți-vă numai ce faptă eroică: să compui o „teorie” proprie, să o atribui adversarului și după aceea să bombardezi tu singur rodul fanteziei tale. Halal critică! În orice caz, este cert faptul că An „nu a fost în stare să-și însușească numai prin forțele lui” cartea lui Lenin „Ce-i de făcut?”

Să deschidem acum așa numitul „Social-Democrat”. Ce spune autorul articolului „Majoritate sau minoritate?” (vezi „Social-Democratul” Nr. 1)?

Făcându-și curaj, el pornește cu mare zarvă război împotriva lui Lenin pentru faptul că, după părerea lui Lenin, „desvoltarea firească (ar trebui să spună: «spontană») a mișcării muncitorești nu merge spre socialism, ci spre ideologia burgheză” **. Se vede că autorul nu înțelege că mișcarea muncitorească spontană

* Lenin: „Ce-i de făcut?”, pag. 20—21.

** „Social-Democratul” Nr. 1, pag. 14.

este mișcare fără socialism (să dovedească autorul că nu este așa), iar o astfel de mișcare se supune neapărat ideologiei trade-unioniste burgheze, se simte atrasă spre ea, deoarece în timpurile noastre nu pot să existe decât două ideologii — cea socialistă și cea burgheză — și acolo unde nu este cea dintâi, apare neapărat cea de a doua și-i ia locul (dovediți contrariul !). Da, întocmai așa spune Lenin. Dar, în același timp, el nu uită cealaltă atracție proprie mișcării muncitorești, atracția spre socialism, care până într'un anumit moment este umbrită de atracția spre ideologia burgheză. Lenin spune precis: „clasa muncitoare este atrasă spontan spre socialism“ *, și observă pe bună dreptate că social-democrația este datoră să grăbească izbânda acestei atracții, printre altele, și pe calea luptei împotriva „econo-miștilor“. Atunci de ce, prea stimate „critic“, nu ai citat aceste cuvinte ale lui Lenin în articolul d-tale ? Oare ele nu aparțin aceluiași Lenin ? Acest lucru nu-ți convenea, nu-i așa ?

„După părerea lui Lenin... muncitorul, prin situația sa, (*subliniat de mine*) este mai curând burghez decât socialist...“ ** — continuă autorul. Ei bine, aceasta este o nerozie, la care nu m'aș fi așteptat nici măcar din partea unui astfel de autor ! Este vorba oare la Lenin despre situația muncitorului, afirmă el oare că muncitorul este burghez prin situația sa ? Care nerod poate să spună că muncitorul este burghez prin situația sa, atunci când muncitorul este lipsit de unelte de producție și trăiește din vânzarea forței sale de muncă ?

* Lenin: „Ce-i de făcut?“, pag. 29.

** „Social-Democratul“ Nr. 1, pag. 14.

Nu ! Lenin spune cu totul altceva. Pot să fiu, prin situație, proletar și nu burghez, și totuși să nu fiu conștient de situația mea și de aceea să mă supun ideologiei burgheze. Intocmai așa stau lucrurile în cazul de față cu clasa muncitoare. Iar aceasta înseamnă cu totul altceva.

În genere, autorului îi place să arunce vorbe goale; trăneste câte una, fără să se gândească ! Iată, bunăoară, autorul repetă cu încăpățănare că „leninismul contrazice radical marxismul” *, o repetă într’una fără să înțeleagă unde-l va duce această „idee”. Să-l credem pentru o clipă că leninismul într’adevăr „contrazice radical marxismul.” Și mai departe? Ce va rezulta de aici? Iată: „Leninismul a antrenat cu sine” „Iscra” (vechea „Iscră”) — acest lucru nu-l neagă nici autorul — prin urmare și „Iscra” „contrazice radical marxismul”. Congresul al doilea al partidului a recunoscut printr’o majoritate de 35 de voturi că „Iscra” este organul central al partidului și a vorbit în cuvinte elogioase despre meritele ei **, prin urmare și acest congres, și programul, și tactica lui „contrazic radical marxismul”... E ridicol, nu-i așa, cititorule?

Autorul continuă totuși : „După părerea lui Lenin, mișcarea muncitorească spontană se îndreaptă spre unirea cu burghezia...” Da, da, fără îndoială că autorul se îndreaptă spre unirea cu prostia, și ar fi bine dacă el s’ar abate din acest drum.

* „Social-Democratul” Nr. 1, pag. 15.

** Vezi Procesele-verbale ale congresului al doilea al partidului, pag. 147. Idem, rezoluția în care „Iscra” este denumită adevărata apărătoare a principiilor social-democratismului.

Dar să-l lăsăm pe „critic”. Să ne adresăm marxismului.

Prea stimatul „critic” repetă cu încăpățănare că poziția „majorității” și a lui Lenin, reprezentantul ei, contrazice radical marxismul, deoarece și Kautsky, și Marx, și Engels susțin, după părerea lui, contrarul ideilor apărute de Lenin! Este oare adevărat? Să vedem!

„K. Kautsky” — ne comunică autorul — „în lucrarea sa «Programul dela Erfurt» scrie: «Interesele proletariatului și ale burgheziei sunt atât de opuse, încât năzuințele acestor două clase nu pot fi aceleași, pentru un timp mai mult sau mai puțin îndelungat. În fiecare țară cu mod de producție capitalist, participarea clasei muncitoare la politică duce, mai devreme sau mai târziu, la despărțirea ei de partidele burgheze și la formarea unui partid muncitoresc de sine stătător».”

Și ce rezultă de aici? Rezultă numai că interesele burgheziei și cele ale proletariatului sunt opuse și că „mai devreme sau mai târziu” proletariatul se va despărți de burghezie, constituindu-se într'un partid muncitoresc de sine stătător (luați aminte: un partid muncitoresc, și nu un partid muncitoresc social-democrat). Autorul crede că Kautsky este aici în divergență cu Lenin! Lenin însă spune că proletariatul, mai devreme sau mai târziu, nu numai că se va despărți de burghezie, dar va săvârși și revoluția socială, adică va răsturna burghezia *. Sarcina social-democrației — adaugă el — este

* Vezi Lenin: „Un pas înainte, doi pași înapoi”, pag. 53 (vezi și V. I. Lenin, Opere alese în două volume, vol. I, partea întâia, „Un pas înainte, doi pași înapoi”, ed. P.C.R. 1947, pag. 468. — Nota Red.).

să caute ca aceasta să se săvârșească cât mai repede și să se săvârșească în mod conștient. Da, în mod conștient și nu spontan, deoarece Lenin tocmai despre această conștiență scrie.

„...Acolo unde lucrurile au ajuns până la constituirea unui partid muncitoresc de sine stătător“ — continuă „criticul“ să citeze cartea lui Kautsky — „partidul va trebui, mai devreme sau mai târziu, să-și însușească în mod necesar și firească tendințele socialiste, în caz că nu a fost însuflețit de ele dela început, va trebui să devină în cele din urmă un partid muncitoresc socialist, adică social-democrație.“ *

Ce înseamnă aceasta? Înseamnă numai că partidul muncitoresc își va însuși tendințele socialiste. Dar oare Lenin neagă aceasta? Nici într'un caz! Lenin spune precis că nu numai partidul muncitoresc, dar chiar întreaga clasă muncitoare își însușește socialismul **. Deci ce nerozie scrie acest „Social-Democrat“ și eroul său mincinos? Dece îndrugă prostii? Sau cum se spune: a auzit un svon, dar nu știe de unde vine. Tocmai așa s'a întâmplat cu autorul nostru care s'a încurcat complet.

După cum vedeți, Kautsky nu se află aici câtuși de puțin în divergență cu Lenin. În schimb, toate acestea dovedesc cu o deosebită limpezime neputința intelectuală a autorului.

Spune oare Kautsky ceva în favoarea poziției „majorității“? Iată ce scrie el într'unul din minunatele lui articole, în care analizează proiectul de program al social-democrației austriace :

* „Social-Democratul“ Nr. 1, pag. 15.

** Lenin: „Ce-i de făcut?“, pag. 29.

„Mulți din criticii noștri revizionişti (adeptii lui Bernstein) cred că Marx ar fi afirmat că dezvoltarea economică și lupta de clasă creează nu numai condiții pentru producția socialistă, dar și dau naștere, nemijlocit, conștiinței (*subliniat de K. Kautsky*) necesității sale. Și iată-i pe acești critici obiectând că cea mai dezvoltată țară capitalistă, Anglia, este mai străină ca oricare alta de această conștiință. Pe baza proiectului (austriac) s'ar putea crede că această... concepție... este împărtășită și de comisia care a elaborat programul austriac. În proiect scrie: «Cu cât dezvoltarea capitalistă face ca proletariatul să crească numeric, cu atât mai mult el este silit și capătă posibilitatea de a duce lupta împotriva capitalismului. Proletariatul se ridică la conștiința» posibilității și necesității socialismului, și în această ordine de idei conștiința socialistă apare ca un rezultat direct și necesar al luptei de clasă proletare. Acest lucru însă este cu totul inexact... Conștiința socialistă contemporană poate să ia naștere numai pe baza unei profunde cunoașteri științifice... Iar purtătorul științei nu este proletariatul, ci intelectualitatea burgheză (*subliniat de K. Kautsky*). În mintea unor membri ai acestei păтури a luat naștere doar și socialismul contemporan, și abia prin ei a fost transmis (socialismul științific) proletarilor celor mai ridicați intelectualicește care apoi, la rândul lor, îl introduc în lupta de clasă a proletariatului... Astfel, conștiința socialistă este ceva introdus dinafară în lupta de clasă a proletariatului și nu ceva care s'a născut spontan din ea însăși. Potrivit cu aceasta, vechiul program din Hainfeld ³⁴ spunea pe bună drep-

tate că sarcina social-democrației este de a da proletariatului conștiința situației sale și conștiința sarcinilor sale...” *

Nu-ți amintești, cititorule, de idei asemănătoare ale lui Lenin asupra acestei chestiuni, nu-ți amintești de cunoscuta poziție a „majorității”? Dece „comitetul din Tiflis” și „Social-Democratul” său au ascuns adevărul, dece prea stimatul „critic”, atunci când a vorbit despre Kautsky, nu a citat în articolul său aceste cuvinte ale lui Kautsky? Pe cine vor să înșele prea onorabilii, dece au „o atitudine atât de disprețuitoare” față de cititor? Nu oare din cauză că... se tem de adevăr și se ascund de adevăr, crezând că și adevărul poate fi ascuns? Ei se aseamănă cu pasărea care-și ascunde capul sub aripă, închipuindu-și că nu o mai vede nimeni! Dar se înșeală la fel ca și această pasăre.

Dacă conștiința socialistă s'a făurit pe baze științifice, dacă prin străduințele social-democrației ** această conștiință este introdusă dinafară în mișcarea muncitorească — este limpede că toate acestea se întâmplă din cauză că, atâta timp cât clasa muncitoare rămâne clasă muncitoare, ea nu e în stare să se pună în fruntea științei și să elaboreze cu propriile-i forțe socialismul științific: ea nu are pentru aceasta nici timp, nici mijloace.

Iată ce spune K. Kautsky, în lucrarea sa „Programul dela Erfurt”:

„...Proletarul poate, în cel mai bun caz, să-și în-

* „Neue Zeit”, 1901—1902, XX, Nr. 3, pag. 79. Acest remarcabil articol al lui Kautsky a fost reprodus de Lenin în „Ce-i de făcut?”, vezi pag. 27.

** Și nu numai ale intelectualilor social-democrați.

sușească o parte din științele elaborate de savanții burghezi și să le adapteze scopurilor și nevoilor sale; dar atâta vreme cât rămâne proletar, el nu are nici timp și nici mijloace pentru a desvolta în mod independent știința dincolo de limitele la care au ajuns gânditorii burghezi. Deaceea și socialismul muncitoresc originar trebuia să aibă toate caracteristicile esențiale ale utopismului" * (utopism — teorie falsă, neștiințifică).

Acest fel de socialism utopic capătă deseori un caracter anarhist — continuă Kautsky — dar „...după cum se știe, pretutindeni unde mișcarea anarhistă (înțelegând prin aceasta utopismul proletar. — *K. Kautsky*) a pătruns cu adevărat în mase luând un caracter de clasă, mai devreme sau mai târziu, cu tot radicalismul său aparent, sfârșea prin a se transforma în cea mai îngustă mișcare cu caracter pur profesional.”**

Cu alte cuvinte, dacă mișcarea muncitorească nu este îmbinată cu socialismul științific, ea ajunge, inevitabil, să aibă preocupări mărunte, capătă un caracter „îngust profesional” și, prin urmare, se supune ideologiei trade-unioniste.

„Aceasta e o înjosire a muncitorilor, e o preamărire a intelectualilor!” — țipă „criticul” nostru și „Social-Democratul” său... Sărman „critic”, jalnic „Social-Democrat”! Ei socotesc proletariatul o dudue capricioasă, căreia nu i se poate spune adevărul, căreia trebuie să i se facă întruna complimente, pentru ca să nu fugă! Nu, prea stimabililor! Noi credem că proletariatul va da dovadă de mai multă fermitate decât vă închipuiți. Noi credem că el nu se va teme de ade-

* „Programul dela Erfurt”, ed. C. C., pag. 93.

** Ibidem, pag. 94.

văr ! Iar dumneata... Ce ți-aș putea spune : iată că și acum dumneata te-ai temut de adevăr și, în articolul dumitale, nu i-ai arătat cititorului adevăratele concepții ale lui Kautsky...

Așa dar, socialismul științific fără mișcarea muncitorească înseamnă vorbe goale, care oricând pot fi ușor împrăștiate în vânt.

Pe de altă parte, mișcarea muncitorească fără socialism înseamnă o băjbăire trade-unionistă, care, se 'nțelege, va duce odată la revoluția socială, dar cu prețul multor suferințe și chinuri.

Concluzia ?

„Mișcarea muncitorească trebuie să se îmbine cu socialismul“ : „Social-democrația este îmbinarea mișcării muncitorești cu socialismul“ *.

Așa spune Kautsky, teoretician al marxismului.

Am văzut că „Iskra“ (cea veche) și „majoritatea“ afirmă același lucru.

Am văzut că tovarășul Lenin se află pe aceeași poziție.

Și astfel „majoritatea“ stă ferm pe pozițiile marxiste.

Este limpede că „atitudinea disprețuitoare față de muncitor“, „preamărirea intelectualilor“, „poziția nemarxistă a majorității“ și alte perle de felul acesta pe care le tot înșiră „criticii“ menșevici nu sunt decât vorbe bombastice, închipuire a „menșevicilor“ din Tiflis.

Dimpotrivă, vom vedea că de fapt însăși „minoritatea“ din Tiflis, „comitetul din Tiflis“ și „Social-

* „Programul dela Erfurt“, ed. C. C., pag. 94.

Democratul" său „contrazic radical marxismul“. Dar despre aceasta, mai târziu. Deocamdată să acordăm atenție următoarelor fapte :

Pentru a confirma cele susținute de el, autorul articolului „Majoritate sau minoritate?“ reproduce cuvintele lui Marx (?) : „Teoreticianul unei anumite clase ajunge, pe cale teoretică, la concluzia pe care însăși clasa a ajuns-o deja pe cale practică“ *

Una din două. Sau autorul nu cunoaște limba georgiană, sau este greșala zețarului. Niciun om cu știință de carte nu va spune „pe care a ajuns deja“. Just ar fi fost „la care a ajuns deja“ sau „spre care merge deja“. Dacă autorul are în vedere această din urmă exprimare (spre care merge deja), atunci trebuie să observ că redă inexact cuvintele lui Marx, deoarece Marx nu a spus nimic asemănător. Iar dacă autorul are în vedere prima formulare, atunci fraza reprodusă de el va suna astfel : „Teoreticianul unei anumite clase ajunge, pe cale teoretică, la concluzia la care însăși clasa a ajuns deja pe cale practică“. Cu alte cuvinte, dacă Marx și Engels au ajuns pe cale teoretică la concluzia că prăbușirea capitalismului și construirea socialismului sunt inevitabile, aceasta înseamnă că, practic, proletariatul a repudiat deja capitalismul, că l-a doborât deja și că a construit în locul lui viața socialistă !

Bietul Marx ! Cine știe câte ineptii îi vor mai atribui jalnicii noștri „marxiști“ !

Oare într'adevăr așa spune Marx ? Iată ce spune el în realitate : reprezentanții teoretici ai micii burghezii „ajung pe cale teoretică spre aceleași probleme și

* „Social-Democratul“ Nr. 1, pag. 15.

soluții spre care micul burghez ajunge pe cale practică, datorită intereselor sale materiale și poziției sociale. Acesta este, în general raportul dintre reprezentanții politici și literari ai unei clase și — clasa pe care ei o reprezintă” *.

După cum vedeți, Marx nu spune deloc „a ajuns deja”. Aceste cuvinte „filosofice” au fost ticluite de prea stimatul „critic”.

În acest caz, cuvintele lui Marx capătă cu totul alt înțeles.

Ce idee dezvoltă Marx în teza citată mai sus? Numai ideea că teoreticianul unei anumite clase nu poate să creeze un ideal ale cărui elemente nu există în viață, că el poate numai să observe elementele viitorului și pe această bază să creeze pe cale teoretică idealul la care o anumită clasă ajunge pe cale practică. Deosebirea constă în faptul că teoreticianul o ia înainte clasei și observă înainte de ea germenul viitorului. Aceasta chiar și înseamnă „a ajunge la ceva pe cale teoretică”.

Iată ce spun Marx și Engels în „Manifestul” lor:

„Comuniștii (adică social-democrații) sunt așa dar, în practică, partea cea mai hotărâtă a partidelor muncitorești din toate țările, partea care împinge întotdeauna mișcarea înainte; din punct de vedere teoretic, ei au față de restul masei proletariatului superioritatea înțelegerii limpezi a condițiilor, a mersului și a rezultatelor generale ale mișcării proletare” **.

* Dacă nu aveți „18 Brumar” ³⁶, vedeți Procesele-verbale ale congresului al doilea al partidului, pag. 111, unde sunt reproduse aceste cuvinte ale lui Marx.

** Vezi Marx-Engels: „Manifestul Partidului Comunist”, ed. P.C.R. 1947, pag. 43. — Nota Red.

Da, ideologii „împing întotdeauna mișcarea înainte“, văd cu mult mai departe decât „restul masei proletariatului“ și acesta este fondul chestiunii. Ideologii împing întotdeauna mișcarea înainte, și tocmai deaceea ideea, conștiința socialistă are o mare însemnătate pentru mișcare.

Pentru aceasta ataci „majoritatea“, prea stimate „critic“? Atunci ia-ți rămas bun dela marxism și află că „majoritatea“ se mândrește cu poziția sa marxistă.

Rolul „majorității“, în cazul de față, amintește în multe privințe rolul lui Engels în al nouălea deceniu al secolului trecut. ”

Idealiștii afirmau că ideea este izvorul vieții sociale. După părerea lor, conștiința socială este temelia pe care se clădește viața societății. Deaceea au și fost denumiți idealiști.

Trebuia dovedit că ideile nu cad din cer și că ele sunt generate de viață.

Marx și Engels au pășit în arena istorică îndeplinind strălucit acest rol. Ei au dovedit că viața socială este izvorul ideilor și deaceea viața societății este baza pe care se făurește conștiința socială. Prin aceasta ei au săpat groapa idealismului, netezind drumul materialismului.

Anumiți semi-marxiști au înțeles aceasta în sensul că ideile, conștiința au o foarte mică însemnătate în viață.

Trebuia dovedită marea însemnătate a ideilor.

Și iată că Engels, în scrisorile sale (1891—94), subliniază că ideile, ce-i drept, nu cad din cer, ci sunt generate de viață, dar odată născute ele capătă o mare însemnătate, unesc pe oameni, îi organizează și își pun pecetea pe viața socială care le-a dat naștere. Ideile au o mare însemnătate în mersul istoriei.

„Aceasta nu este marxism, ci trădare a marxismului” — au început să strige Bernstein și cei de-o seamă cu el. Marxiștii însă n’au făcut decât să zâmbească...

Au existat în Rusia semi-marxiști — „ekonomiștii”. Ei afirmau că întrucât ideile sunt generate de viața socială, conștiința socialistă nu are decât o însemnătate infimă pentru mișcarea muncitorească.

Trebuia dovedit că pentru mișcarea muncitorească conștiința socialistă are o mare însemnătate, că fără această conștiință, mișcarea este o băjbăire trade-unionistă, de care nu se știe când se va elibera proletariatul și nu se știe când va ajunge la revoluția socială.

Și iată că a apărut „Iscra”, care a îndeplinit în mod strălucit acest rol. A apărut cartea „Ce-i de făcut?”, în care Lenin subliniază marea însemnătate a conștiinței socialiste. S’a format „majoritatea” de partid, care a pășit ferm pe drumul acesta.

Dar iată că apar mici bernsteini, care încep să strige: aceasta „contrazice radical marxismul”!

Dar știți voi, oare, „mici ekonomiști”, ce este marxismul?

Uimitor! — va spune cititorul. Despre ce este vorba? — va întreba el. Dece a scris Plehanov articolul său critic împotriva lui Lenin (vezi noua „Iscră”, Nr. 70 și 71)? Dece mustră el „majoritatea”? Oare jalnicii „marxiști” din Tiflis și „Social-Democratul” lor nu repetă ideile exprimate de Plehanov? Da, le repetă, dar cu atâta stângăcie, încât ți se face scârbă. Da, Plehanov a făcut o critică. Dar știți voi despre ce este

vorba ? Plehanov nu e în divergență nici cu „majoritatea“, nici cu Lenin. Și nu numai Plehanov, dar nici Martov, nici Zasulici, nici Axelrod. Intr'adevăr, în discuțiunea despre care am vorbit mai sus, conducătorii „minorității“ nu sunt în divergență cu vechea „Isură“. Iar vechea „Isură“ este stindardul „majorității“. Nu vă mirați ! Iată faptele.

Cunoaștem articolul-program al vechei „Isure“ (vezi mai sus). Știm că în acest articol este exprimată în întregime poziția „majorității“. Cine este autorul acestui articol ? Redacția de atunci a „Isurei“. Cine făcea parte din această redacție ? Lenin, Plehanov, Axelrod, Martov, Zasulici și Starover. Dintre aceștia, numai Lenin face parte astăzi din „majoritate“, ceilalți cinci conduc „minoritatea“, dar totuși faptul rămâne fapt : articolul-program apărut în „Isura“ a fost redactat de ei ; prin urmare, ei n'ar fi trebuit să se dezică de cele ce au spus, pentru că, probabil, credeau în ceea ce scriau.

Însă, dacă vrei, să lăsăm „Isura“ la o parte.

Iată ce scrie Martov :

„Așa dar, ideea socialismului a apărut pentru prima oară nu în masele muncitoare, ci în cabinetele învățaților ieșiți din burghezie“ *.

Și iată ce scrie Vera Zasulici :

„Chiar ideea solidarității de clasă a întregului proletariat... nu este chiar atât de simplă pentru a se naște dela sine în mintea fiecărui muncitor... Socialismul... nu apare câtuși de puțin «dela sine» în mintea muncitorilor... Teoria socialistă a fost pregătită de întreaga

* Martov : „Crasnoe Znamia“ [Steagul Roșu], pag. 3.

desvoltare a vieții și a cunoașterii... și a fost creată de o minte genială înarmată cu această cunoaștere. Cei care au început să răspândească ideile socialiste printre muncitori pe aproape întregul continent al Europei au fost tot socialiștii care își făcuseră studiile în școlile destinate claselor sociale de sus.“ *

Să-l ascultăm acum pe Plehanov, care-l atacă pe Lenin pe un ton atât de important și solemn în noua „Iscră“ (Nr. 70, 71). Faptele se petrec la congresul al doilea al partidului. Plehanov polemizează cu Martânov și-l apără pe Lenin. El îi face reproșuri lui Martânov, care, legându-se de o singură frază a lui Lenin, nu a observat în ansamblu cartea „Ce-i de făcut?“, și continuă :

„Procedeul tov. Martânov îmi amintește de un cenzor care spunea: «Dați-mi „Tatăl nostru“, îngăduiți-mi să scot de acolo o frază și vă voi dovedi că autorul lui ar merita spânzurătoarea». Dar toate reproșurile pe care nu numai tovarășul Martânov, dar și mulți și mulți alții le fac acestei fraze cu bucluc (a lui Lenin) se bazează pe o neînțelegere. Tov. Martânov reproduce cuvintele lui Engels: «Socialismul contemporan este expresia teoretică a mișcării muncitorești contemporane». Și tovarășul Lenin este de acord cu Engels... Dar cuvintele lui Engels nu sunt decât o teză generală. Rămâne de văzut cine a formulat pentru prima dată această expresie teoretică. Lenin n'a scris un tratat de filosofie a istoriei, ci un articol polemic îndreptat împotriva «ekonomiștilor», care afirmau : noi trebuie să așteptăm să vedem la ce va ajunge clasa mun-

* „Zaria“ ³⁶ Nr. 4, pag. 79—80.

citoare singură, fără ajutorul «bacilului revoluționar» (adică fără social-democrație). Acesteia din urmă i se interzicea să spună ceva muncitorilor, tocmai pentru că este un «bacil revoluționar», adică fiindcă e înzestrată cu conștiință teoretică. Dar dacă veți îndepărta «bacilul», rămâne numai masa inconștientă, în care conștiința trebuie introdusă dinafară. Dacă ați fi vrut să fiți drepti cu Lenin, dacă ați fi citit cu atenție toată cartea lui, atunci ați fi văzut că el spune tocmai acest lucru.” *

Așa vorbea Plehanov la congresul al doilea al partidului.

Și iată că același Plehanov, instigat de același Martov, Axelrod, Zasulici, Starover și alții, ia din nou cuvântul după câteva luni și, legându-se de aceeași frază a lui Lenin pe care a apărat-o la congres, declară : Lenin și „majoritatea” nu sunt marxiști. El știe că dacă s’ar scoate chiar din „Tatăl nostru” o frază care ar fi interpretată izolat, autorul ei ar putea ajunge la spânzurătoare pentru că l-a hulit pe Dumnezeu. El știe că acest lucru ar fi nedrept, că un critic imparțial nu ar proceda în acest fel, dar smulge totuși această frază din cartea lui Lenin, procedează totuși nedrept și se scuipe singur în obraz în mod public. Iar Martov, Zasulici, Axelrod și Starover îi țin isonul, publică sub îngrijirea lor în noua „Iscră” articolul lui Plehanov (Nr. 70, 71) și prin aceasta se fac din nou de rușine.

Dece au dat ei dovadă de o astfel de lipsă de caracter, dece acești conducători ai „minorității” s’au

* Procesele-verbale ale congresului al doilea al partidului, pag. 123.

scuipat singuri în obraz, de ce s'au dezis de articolul-program apărut în „Iskra“, articol sub care și-au pus semnătura, de ce s'au dezis de propriile lor cuvinte? S'a mai pomenit vreodată asemenea ipocrizie în partidul social-democrat?

Ce s'a întâmplat deci în aceste câteva luni care s'au scurs între congresul al doilea și apariția articolului lui Plehanov?

Iată despre ce este vorba. Din cei șase redactori, congresul al doilea a ales drept redactori ai „Iscrei“ numai pe trei: Plehanov, Lenin și Martov. În ceea ce privește pe Axelrod, Starover și Zasulici, congresul le-a încredințat alte posturi. Congresul, bine înțeles, era în drept să facă acest lucru și fiecare era dator să i se supună: congresul exprimă voința partidului, fiind organul lui superior, și cine se împotrivește hotărârilor sale, trece peste voința partidului.

Dar acești redactori încăpățânați nu s'au supus voinței partidului, disciplinei de partid (disciplina de partid este și ea voința partidului). S'ar zice că disciplina de partid a fost născocită pentru activiștii simpli, cum suntem noi! Ei s'au supărat pe congres pentru că nu i-a ales redactori, s'au dat la o parte, l-au atras pe Martov și au format opoziția. Au declarat că boicotează partidul, au refuzat să facă muncă de partid și au început să amenințe partidul: alegeți-ne în redacție, în Comitetul Central, în Consiliul partidului, căci altfel vom face sciziune. Și sciziunea a început. Prin aceasta ei au trecut încă odată peste voința partidului.

Iată revendicările redactorilor greviști:

„Se restabilește vechea redacție a «Iscrei» (adică dați-ne trei locuri în redacție).

În Comitetul Central se introduce un anumit număr de membri ai opoziției (adică ai «minorității»).

În Consiliul partidului se acordă două locuri membrilor opoziției etc...

Noi punem aceste condiții ca fiind singurele care asigură partidului posibilitatea de a evita conflictul, conflict ce amenință însăși existența partidului" (adică satisfaceți-ne cererile, altfel vom face în partid o mare sciziune) *.

Ce le-a răspuns partidul?

Reprezentantul partidului, Comitetul Central, și alți tovarăși le-au declarat: noi nu putem fi împotriva congresului partidului, alegerile intră în competența congresului, dar vom încerca totuși să restabilim pacea și înțelegerea, deși, la drept vorbind, este rușinos să lupți pentru locuri; pentru locuri vreți să faceți sciziune în partid etc.

Redactorii greviști s'au ofensat, s'au simțit stincheriți — într'adevăr reieșea că începuseră lupta din cauza locurilor — l-au atras pe Plehanov de partea lor ** și și-au început opera eroică. Ei aveau nevoie să

* Comentarii la Procesele-verbale ale Ligii, pag. 26.

** E posibil ca cititorul să se întrebe cum s'a putut întâmpla ca Plehanov să treacă de partea „minorității”, același Plehanov, care fusese un partizan fervent al „majorității”. Trebuie știut că între el și Lenin s'a ivit o divergență. Când „minoritatea” s'a infuriat și a declarat că va boicota partidul, Plehanov a fost de părere că trebuiau făcute toate concesiile. Lenin n'a fost de acord cu el. Plehanov începu să incline treptat spre „minoritate”. Divergențele între ei se accentuau și mai mult, și, în sfârșit, lucrurile ajunseră până acolo, încât într'o bună zi Plehanov deveni adversar al lui Lenin și al „majorității”. Iată ce scrie Lenin despre aceasta:

„...După câteva zile, intrai într'adevăr la Plehanov, împreună cu un membru al Consiliului, și convorbirea pe care am avut-o cu Plehanov s'a desfășurat în felul următor:

dibuiască vreo „divergență“ mai „puternică“ între „majoritate“ și „minoritate“ pentru a putea dovedi astfel că nu luptă pentru locuri. Căutară, căutară și găsiră în cartea lui Lenin un pasaj, de care într'adevăr te poți lega dacă îl smulgi din context și-l interpretezi izolat. Idee ingenioasă — gândiră conducătorii „minorității“ — Lenin este conducătorul „majorității“; să-l pogram pe Lenin și astfel vom face să încline partidul de partea noastră. În felul acesta începu Plehanov să peroreze pe tema: „Lenin și adepții lui nu sunt marxiști“. Este adevărat că ieri încă apărau aceeași idee din cartea lui Lenin împotriva căreia astăzi au pornit atacul, dar ce să-i faci: oportunistul deaceea se și numește oportunist pentru că principialitatea nu se bucură de prea mare cinste la el.

Iată de ce ei se scuipează singuri în obraz, iată de unde pornește ipocrizia.

Dar această nu e totul.

A trecut câțva timp. Au văzut că nimeni, în afară de câțiva naivi, nu dădea atenție agitației pe care o începuseră împotriva „majorității“ și a lui Lenin, au văzut că „treburile“ merg prost și au hotărât să-și schimbe din nou culoarea. Același Plehanov, aceiași Martov și Axel-

— Știți, există uneori neveste scandalagloalce (adică «minoritatea») — a spus Plehanov — și, pentru a evita scenele de isterie și un scandal monstru în public, trebuie să le cedezi:

— Se prea poate — am răspuns eu — dar trebuie să cedezi astfel, încât să-ți păstrezi puterea de a nu permite un «scandal» și mai mare“ (vezi Comentariile la procesele-verbale ale Ligii, pag. 37, în care este reprodusă scrisoarea lui Lenin)³⁷.

Lenin și Plehanov n'au ajuns la înțelegere. Din această clipă Plehanov începu să treacă de partea „minorității“.

Am aflat din surse demne de încredere că Plehanov părăsește și „minoritatea“, că a și fondat un organ propriu „Jurnalul Social-Democratului“³⁸.

rod adoptară, la 10 Martie 1905, o rezoluție în numele Consiliului partidului, în care, între altele, scriu:

„Tovarăși ! (ei se adresează «majorității»)... Ambele părți (adică «majoritatea» și «minoritatea») și-au exprimat în repetate rânduri convingerea că actualele divergențe tactice și organizatorice nu sunt de așa natură încât să facă imposibilă munca în cadrul unei singure organizații de partid” * ; deaceea, zic ei, să facem o judecată tovrărășească (la care să ia parte Bebel și alții) pentru a aplana cearta noastră neînsemnată.

Intr'un cuvânt, divergențele de partid nu sunt decât o intrigă pe care o va cerceta judecata tovrărășească, iar noi, chipurile, suntem un singur tot.

Dar cum asta? Noi, „nemarxiști”, suntem chemați în organizațiile partidului, noi suntem un singur tot și așa mai departe... Ce înseamnă asta ? Din partea voastră, conducători ai „minorității”, aceasta înseamnă să trădați partidul ! Se poate oare să pui pe „nemarxiști” în fruntea partidului ? Oare este loc în partidul social-democrat pentru „nemarxiști” ? Sau poate și voi ați trădat marxismul și deaceea ați schimbat măcazul ?

Ar fi o naivitate să așteptăm răspuns. Acești remarcabili conducători au mai multe „principii” prin buzunare și de fiecare dată scot de acolo pe acela de care au nevoie. Ei au, după cum se spune, șapte Vineri într'o săptămână !...

Astfel arată conducătorii așa numitei „minorități”. Este ușor să ne închipuim cum trebuie să arate acolii unor astfel de conducători — așa zisa „minori-

* „Iskra”, Nr. 91, pag. 3.

tate" din Tiflis... Nenorocirea mai este că uneori coada nu ascultă de cap și încetează a i se mai supune. Iată, bunăoară, pe când conducătorii „minorității” socotesc că este posibilă o împăcare și chiamă pe activiștii de partid la o înțelegere, „minoritatea” din Tiflis și „Social-Democratul” său continuă să se agite cu furie: între „majoritate” și „minoritate” — declară ei — „lupta e pe viață și pe moarte” *, și noi trebuie să ne exterminăm unii pe alții! Fiecare cum îl taie capul.

„Minoritatea” se plânge că-i numim oportuniști (lipsiți de principii). Dar cum să numești aceasta altfel decât oportunism, din moment ce ei se dezic de propriile lor cuvinte, se agită fără a-și găsi locul, șovăind și oscilând în permanență? Este oare cu putință ca un adevărat social-democrat să-și schimbe întruna convingerile? Doar atât de des nu se schimbă nici batistele.

Jalnicii noștri marxiști repetă cu încăpățănare că „minoritatea” are un caracter cu adevărat proletar. Este oare adevărat? Ia să vedem:

Kautsky spune că „proletarului îi este mai ușor să se pătrundă de principiile de partid, că înclină spre o politică principială, independentă de dispozițiile de moment, de interesele personale sau locale” **.

Dar „minoritatea”? Înclină ea spre o politică care nu depinde de dispozițiile de moment și de celelalte? Dimpotrivă: ea șovăie tot timpul, oscilează în permanență, urăște o politică ferm principială și preferă lipsa de principialitate, se lasă condusă de dispozițiile de moment. Faptele ne sunt cunoscute.

* Vezi „Social-Democratul” Nr. 1.

** „Programul dela Erfurt”, ed. C. C., pag. 88.

Kautsky spune că proletarului îi place disciplina de partid: „Proletarul nu este nimic atâta timp cât rămâne un individ izolat. El își soarbe toată puterea sa, toată capacitatea sa de luptă pentru progres, toate speranțele și aspirațiile sale din organizare...” Tocmai de aceea nu-l atrage nici profitul personal, nici gloria personală, el „își face datoria în orice post este pus, supunându-se de bunăvoie disciplinei, care pune stăpânire pe toată simțirea și gândirea lui” *.

Dar „minoritatea”? Este și ea tot așa de pătrunsă de spiritul de disciplină? Dimpotrivă, ea disprețuiește disciplina de partid și o ia în derâdere. ** Cel dintâi exemplu de călcare a disciplinei de partid l-au dat conducătorii „minorității”. Amintiți-vă de Axelrod, Zaslulici, Starover, Martov și alții, care nu s’au supus hotărîrii congresului al doilea.

„Cu totul altfel stau lucrurile cu intelectualul” — continuă Kautsky. El se supune cu mare greutate disciplinei de partid, și atunci când se supune, o face în mod silit și nu de bunăvoie. „El recunoaște necesitatea disciplinei numai pentru masă, nu și pentru cei aleși. Bine înțeles, el se consideră pe sine din categoria celor aleși... Un model ideal de intelectual, care s’a pătruns pe deplin de spiritul proletar, care... a lucrat în orice post a fost pus, care s’a subordonat în totul marii noastre cauze și a disprețuit văicărelile neputincioase... văicăreli pe care le auzim adeseori la intelectuali... când

* Vezi Lenin: „Un pas înainte, doi pași înapoi”, pag. 93, (vezi și V. I. Lenin, „Opere alese” în două volume, vol. I, partea întâia, „Un pas înainte, doi pași înapoi”, ed. P.C.R. 1947, pag. 522. — Nota Red.), unde sunt reproduse aceste cuvinte ale lui Kautsky.

** Vezi Procesele-verbale ale Ligii.

li se întâmplă să rămână în minoritate, — un model ideal de asemenea intelectual... a fost Liebknecht. Cu această ocazie am putea cita și pe Marx, care nu s'a înghesuit niciodată în primele locuri și s'a supus în chip exemplar disciplinei de partid în Internațională, unde nu o singură dată a rămas în minoritate" *.

Dar „minoritatea”? Și-a dovedit ea oare prin ceva „spiritul proletar”? Se aseamănă oare comportarea ei cu aceea a lui Liebknecht sau a lui Marx? Dimpotrivă: am văzut că conducătorii „minorității” n'au subordonat „eul” lor cauzei noastre sfinte; am văzut că tocmai acești conducători s'au dedat la „văicăreli nepuțincioase atunci când au rămas în minoritate” la congresul al doilea; am văzut că, după congres, tocmai ei au plâns din cauza „primelor locuri” și au pus la cale sciziunea în partid tocmai din pricina acestor locuri...

Acesta este oare „caracterul” vostru „proletar”, prea stimați menșevici?

Atunci de ce în unele orașe muncitorii sunt de partea noastră? — ne întreabă menșevicii.

Da, într'adevăr, în unele orașe muncitorii sunt de partea „minorității”, dar acest lucru nu dovedește nimic. În unele orașe muncitorii sunt și de partea revizionistilor (oportuniști, în Germania), dar aceasta încă nu înseamnă că poziția lor este proletară, aceasta încă nu înseamnă că ei nu sunt oportuniști. Cioara a găsit

* Vezi Lenin: „Un pas înainte, doi pași înapoi”, pag. 93, (vezi și V. I. Lenin, Opere alese în două volume, vol. I, partea întâia, „Un pas înainte, doi pași înapoi”, ed. P.C.R. 1947, pag. 522, 523. — Nota Red.), unde sunt reproduse aceste rânduri ale lui Kautsky.

odată și ea un trandafir, dar aceasta încă nu înseamnă că cioara este privighetoare. Nu în zadar se spune :

Când găsește cioara un trandafir
își închipuie că e privighetoare.

* * *

E clar acum pe ce teren au luat naștere divergențele din partid. Precum se vede, în partidul nostru au ieșit la iveală două tendințe : tendința fermității proletare și tendința șovăelii intelectualiste. Și exponentul acestei șovăeli intelectualiste este tocmai „minoritatea” de azi. „Comitetul” din Tiflis și „Social-Democratul” său sunt robii supuși ai acestei „minorități”!

Așa stau lucrurile.

Este adevărat că jalnicii noștri „marxiști” țipă deseori că sunt împotriva „psihologiei intelectualiste” și încearcă totodată să arunce asupra „majorității” învinuirea de „șubrezenie intelectualistă”; aceasta ne amintește cazul cu hoțul care a furat bani și care apoi a început să strige: „Prindeți hoțul!”.

În afară de aceasta se știe : fiecare vorbește de ceeace-l doare.

*Se publică după textul broșurii
editată de Comitetul unional
caucazian al P.M.S.D.R.
în luna Mai 1905.*

INSURECȚIA ARMATĂ ȘI TACTICA NOASTRĂ

Desfășurarea mișcării revoluționare „a și dus în momentul de față la necesitatea insurecției armate” — această idee, emisă de congresul al treilea al partidului nostru, se confirmă tot mai mult pe zi ce trece. Flacăra revoluției se întetește tot mai mult, provocând când ici, când colo răscoale locale. Trei zile de lupte de baricade și de stradă la Lodz, greva a zeci de mii de muncitori la Ivanovo-Voznesensc, însoțită de inevitabilele ciocniri sângeroase cu armata, răscoala dela Odesa, „rebeliunea” din flota Mării Negre și a marinarilor din flota dela Libava, „săptămâna” dela Tiflis — toate acestea vestesc furtuna care se apropie. Ea vine, vine implacabil, și azi mâine se va deslănțui asupra Rusiei și va mătura, ca un impetuos torent purificator, tot ce este perimat, tot ce este putred, spălând de pe fața poporului rus rușinea multiseculară ce poartă numele de absolutism. Ultimele sforțări convulsive ale țarismului — înăsprirea diferitelor forme de represiune, declararea stării de asediu în jumătate din cuprinsul țării, înmulțirea spânzurătorilor, și, paralel cu aceasta, discursurile ademenitoare adresate libera-

lilor și făgăduelile mincinoase de reforme — nu-l vor salva de destinul său istoric. Zilele absolutismului sunt numărate, furtuna este inevitabilă. A și început să ia naștere o orânduire nouă, salutăată de întreg poporul, care așteaptă dela ea înnoire și renaștere.

Ce probleme noi pune partidului nostru furtuna care se apropie? Cum trebuie să ne adaptăm organizația și tactica la noile cerințe ale vieții, în vederea unei mai active și mai organizate participări la insurecție, care este singurul început necesar al revoluției? Spre a conduce insurecția, trebuie oare noi — detașamentul înaintat al clasei care nu este numai avantgarda, ci și principala forță activă a revoluției — să creăm un aparat special, sau este suficient pentru aceasta mecanismul de partid existent?

Sunt câteva luni de când aceste probleme stau în fața partidului, cerând o deslegare neîntârziată. Pentru oamenii care se înclină în fața „spontaneității” și reduc menirea partidului la rolul de a urma pur și simplu cursul vieții, care nu merg în frunte, cum se cere unui detașament înaintat conștient, ci se târăsc în coadă, asemenea probleme nu există. Insurecția — spun ei — are un caracter spontan, a organiza și pregăti insurecția este imposibil, orice plan de acțiune elaborat dinainte este o utopie (ei sunt contra oricărui „plan” — căci aceasta ar fi o manifestare „conștientă”, iar nu un „fenomen spontan”), o irosire zadarnică de forțe, — viața socială își are căile ei necunoscute și va spulbera toate proiectele noastre. Deaceia noi, pasă-mi-te, trebuie să ne mărginim numai la propagarea și agitația ideii insurecției, a ideii de „auto-înarmare” a maselor, noi nu trebuie să realizăm decât „conducerea po-

litică", iar conducerea „tehnică” a poporului răsculat să și-o asume cine-o vrea.

Bine, dar noi am realizat și până acum, în permanență, o astfel de conducere! — obiectează adversarii „politicii codiste”. Este clar că o propagandă și o agitație largă, că o conducere politică a proletariatului sunt lucruri absolut necesare. Dar a ne mărgini la niște sarcini cu un caracter atât de general ar însemna sau a ne eschiva dela o chestiune pe care ne-o pune categoric însăși viața, sau a da dovadă de o totală incapacitate în adaptarea tacticii noastre la lupta revoluționară în năvalnică creștere. Se înțelege că trebuie să dăm acum o amploare înzecită agitației politice, că trebuie să ne străduim a supune influenței noastre nu numai proletariatul, ci și acele numeroase pături ale „poporului” care aderă treptat la revoluție, să ne străduim a populariza în toate clasele populației ideea necesității insurecției. Dar nu ne putem mărgini numai la atât! Pentru ca proletariatul să poată folosi, în vederea luptei de clasă dusă de el, revoluția care vine, pentru ca să poată instaura un regim democratic care să asigure desfășurarea cât mai favorabilă a luptei ce va urma, pentru socialism, — este nevoie ca proletariatul, în jurul căruia se grupează opoziția, să se afle nu numai în centrul luptei, ci să devină îndrumătorul și conducătorul revoluției. Tocmai conducerea tehnică și pregătirea organizatorică a unei insurecții în toată Rusia constituie noua sarcină pe care viața a pus-o în fața proletariatului. Și dacă partidul nostru vrea să fie într’adevăr conducătorul politic al clasei muncitoare, el nu poate și nu trebuie să se sustragă dela îndeplinirea acestor sarcini noi.

Așa dar, ce trebuie să întreprindem pentru atingerea acestui țel? Care trebuie să fie primii noștri pași?

Multe dintre organizațiile noastre, în mod practic, au și soluționat această problemă, întrebuițând o parte din forțele și mijloacele lor pentru înarmarea proletariatului. Lupta noastră împotriva absolutismului a intrat acum într'o perioadă în care necesitatea înarmării este admisă de toată lumea. Însă simpla conștiință a necesității înarmării este insuficientă ; trebuie să fixăm partidului clâr și categoric o sarcină practică. Comitetele noastre trebuie, prin urmare, să procedeze neîntârziat și pretutindeni la înarmarea poporului, la crearea unor grupuri speciale în vederea organizării acestei acțiuni, la formarea unor grupuri pe regiuni în vederea procurării de arme, la crearea unor ateliere pentru fabricarea de diferite substanțe explozive, la elaborarea unui plan de ocupare a depozitelor de arme și arsenalelor private și ale statului. Trebuie nu numai să înarmăm poporul „cu cerința arzătoare a autoînarmării“, cum ne sfătuește noua „Iscră“, ci să și „luăm măsurile cele mai energice în vederea înarmării proletariatului“ în fapt, cum ne-a obligat congresul al treilea al partidului. Asupra rezolvării acestei chestiuni e mai ușor să cădem de acord decât asupra oricărei alteia, atât cu fracțiunea disidentă a partidului (dacă ea se gândește într'adevăr serios la înarmare și nu flecărește numai „despre cerința arzătoare a autoînarmării“), cât și cu organizațiile social-democrate naționale, ca, de pildă, cu federaliștii armeni și cu alții care urmăresc aceleași scopuri. O asemenea încercare s'a și făcut la Bacu, unde, după măcelul din Februarie, comi-

tetul nostru, gruparea „Balahan-Bibi-Eibat“, și comitetul gnciachiștilor³⁹ au format din sânul lor o comisiune organizatorică pentru înarmare. Este absolut necesar să ne unim forțele spre a organiza această acțiune grea și de răspundere, și suntem de părere că socotelile pe care le au fracțiunile între ele nu trebuie să împiedice câtuși de puțin unirea, pe această bază, a tuturor forțelor social-democrate.

Paralel cu sporirea stocului de arme și organizarea procurării și fabricării lor, trebuie să ne ocupăm în modul cel mai serios de crearea a felurite detașamente de luptă, în vederea utilizării armelor procurate. În niciun caz nu trebuiesc admise acțiuni cum ar fi distribuirea armelor de-a-dreptul maselor. Dat fiind că dispunem de mijloace puține și că e foarte greu să ascunzi armele de ochiul vigilent al poliției, noi nu vom reuși să înarmăm pături cât de cât însemnate ale populației și toată osteneala noastră va fi zadarnică. Cu totul altfel vor sta lucrurile dacă vom crea o organizație specială de luptă. Detașamentele noastre de luptă vor învăța să mânuiască bine armele și în momentul insurtecției — fie că va izbucni spontan, fie că va fi pregătită dinainte — ele vor avea rolul de detașamente principale de avantgardă, în jurul lor se va strânge poporul răsculat și va porni la luptă sub conducerea lor. Experiența pe care o vor dobândi și caracterul lor organizat, precum și faptul că vor fi bine înarmate, vor face posibilă utilizarea tuturor forțelor poporului răsculat și, prin urmare, atingerea obiectivelor mai apropiate — înarmarea întregului popor și aducerea la îndeplinire a planului de acțiune elaborat dinainte. Ele vor ocupa repede diferitele depozite de arme, institu-

țiile de stat și cele publice, poșta, telefonul etc., acest lucru fiind necesar pentru dezvoltarea revoluției.

Aceste detașamente de luptă vor fi însă necesare nu numai în momentul când insurecția revoluționară va fi cuprins tot orașul; rolul lor va fi tot atât de important și în ajunul insurecției. În ultimele șase luni ne-am putut convinge pe deplin că absolutismul, care s'a discreditat în ochii tuturor păturilor populației, și-a întrebuițat toată energia în direcția mobilizării forțelor tenebroase ale țării — fie a huliganilor de profesie, fie a elementelor puțin conștiente și fanatizate din rândurile Tătarilor — în vederea luptei împotriva revoluționarilor. Înarmate de poliție și protejate de ea, aceste elemente reacționare terorizează populația și creează mișcării de eliberare o atmosferă grea. Organizațiile noastre de luptă trebuie să fie gata a da în orice moment riposta cuvenită tuturor încercărilor acestor forțe ale întunericului și să se străduiască a canaliza pe făgașul mișcării împotriva regimului indignarea și reacțiunea provocate de actele lor. Detașamentele de luptă înarmate, gata să iasă în orice moment în stradă pentru a se pune în fruntea maselor populare, vor putea atinge fără greutate țelul fixat de congresul al treilea, și anume: „Organizarea unei împotriviri cu armele la acțiunea sutelor negre și a tuturor celorlalte elemente reacționare, conduse de guvern” („Rezoluție cu privire la atitudinea față de tactica guvernului în preajma revoluției” — vezi „Comunicatul”) ⁴⁰.

Una din sarcinile principale ale detașamentelor noastre de luptă și, în general, ale organizației tehnico-

militare trebuie să fie elaborarea planului de insurecție pentru sectorul respectiv și punerea lui în concordanță cu planul elaborat de centrul de partid pentru întreaga Rusie. Trebuie să fie găsite, în prealabil, punctele mai slabe ale adversarului, să fie fixate locurile care vor servi ca bază de atac împotriva lui, să fie repartizate forțele în cuprinsul sectorului și bine studiată topografia orașului — trebuiesc făcute toate acestea, în prealabil, pentru a nu fi în niciun caz surprinși de împrejurări. Aici nu este nicidecum locul să examinăm amănunțit acest aspect al activității organizațiilor noastre. Elaborarea în cel mai strict secret a planului de acțiune trebuie să fie însoțită de cea mai largă răspândire a cunoștințelor tehnico-militare în sânul proletariatului, acestea fiind indispensabile pentru ducerea luptei de stradă. Pentru acest lucru trebuiesc folosiți militarii din organizații. În acelaș scop pot fi utilizați și o serie întreagă de alți tovarăși ai noștri, care, prin calitățile lor înnăscute și aptitudinile lor, vor fi foarte folositori în acest domeniu.

Numai o astfel de pregătire, făcută sub toate aspectele, în vederea insurecției poate să asigure social-democrației rolul conducător în luptele viitoare dintre popor și regimul absolutist.

Numai fiind complet pregătit de luptă va putea proletariatul să transforme ciocnirile răzlețe cu poliția și armata într'o insurecție generală, pentru a înlocui guvernul țarist cu un guvern revoluționar provizoriu.

În pofida aderenților „politicii codiste“, proletariatul organizat va depune toate eforturile pentru a concentra în mâinile sale atât conducerea tehnică cât și

cea politică a insurecției. Această conducere este o condiție necesară, o condiție care ne va permite să folosim, în interesul luptei noastre de clasă, revoluția ce vine.

*Ziarul „Proletariatul Brzola”
„Lupta Proletariatului”) Nr. 10,
15 Iulie 1905.
Articol fără semnătură.*

GUVERNUL REVOLUȚIONAR PROVIZORIU ȘI SOCIAL-DEMOCRAȚIA ⁴¹

I

Revoluția populară se apropie. Proletariatul se înarmează și ridică steagul insurecției. Țărănimea își îndreaptă spinarea încovoiată și se unește în jurul proletariatului. Nu mai e departe momentul când va izbucni și insurecția generală și va fi „măturat de pe fața pământului” tronul odios al țarului odios. Regimul țarist va fi doborât. Pe ruinele sale se va crea un guvern al revoluției — un guvern revoluționar provizoriu, care va desarma forțele întunericului, va înarma poporul și va convoca fără întârziere Adunarea Constituantă. Astfel, domnia țarului va fi înlocuită cu domnia poporului. Aceasta este calea urmată în timpul de față de revoluția populară.

Ce trebuie să facă guvernul provizoriu?

El trebuie să desarmeze forțele întunericului, să înfrâneze pe dușmanii revoluției, pentru ca ei să nu mai poată restabili absolutismul țarist. Trebuie să înarmeze poporul și să înlesnească ducerea revoluției până la capăt. Trebuie să înfăptuiască libertatea cuvântului, a presei, a întrunirilor etc. Trebuie să desființeze impozi-

tele indirecte și să introducă un impozit progresiv asupra venitului și moștenirilor. Trebuie să organizeze comitete țărănești, care să reglementeze chestiunile funciare la sate. Tot el trebuie să realizeze separarea bisericii de stat și a școlii de biserică...

În afară de aceste revendicări generale, guvernul provizoriu trebuie să mai înlăptuiască și revendicările de clasă ale muncitorilor: libertatea grevelor și libertatea de asociere, ziua de lucru de 8 ore, asigurări sociale de stat, condițiuni igienice de lucru, înființarea de „burse ale muncii” etc.

Într'un cuvânt, guvernul provizoriu trebuie să realizeze complet programul nostru minimal * și să convoace imediat Adunarea Constituantă națională care să consfințească „pe veci” schimbările survenite în viața publică.

Cine trebuie să participe la guvernul provizoriu?

Revoluția o săvârșește poporul, iar poporul este proletariatul și țărănimea. E clar că proletariatul și țărănimea trebuie să-și ia sarcina de a duce revoluția până la capăt, de a înfrâna reacțiunea, de a înarma poporul etc. Și pentru toate acestea este necesar ca proletariatul și țărănimea să aibă apărători ai intereselor lor în guvernul provizoriu. Proletariatul și țărănimea care vor domina în stradă, își vor vărsa sângele, — e clar că trebuie să domine și în guvernul provizoriu.

Toate acestea sunt bune, ni se spune, dar ce au comun proletariatul și țărănimea?

* Relativ la programul minimal, vezi „Darea de seamă asupra congresului al doilea al P. M. S. D. R.”.

Au comun faptul că amândouă urăsc rămășițele iobăgiei, că amândouă luptă pe viață și pe moarte împotriva regimului țarist, că amândouă vor o republică democratică.

Aceasta nu ne poate face însă să uităm că deosebirea dintre proletariat și țărănime este mult mai însemnată.

În ce constă această deosebire?

În aceea că proletariatul este dușmanul proprietății private, că urăște rânduelile burgheze, republica democratică fiindu-i necesară doar pentru a-și încorda puterile și doborî apoi regimul burghez, pe când țărănimea este atașată de proprietatea privată, este atașată de rânduelile burgheze, republica democratică fiindu-i necesară pentru a întări bazele regimului burghez.

Fără doar și poate că țărănimea * va merge împotriva proletariatului numai în măsura în care acesta va voi să desființeze proprietatea privată. Pe de altă parte, e tot atât de clar că țărănimea va sprijini proletariatul numai în măsura în care proletariatul va voi să doboare absolutismul. Revoluția actuală este o revoluție burgheză, cu alte cuvinte ea nu se atinge de proprietatea privată și, prin urmare, țărănimea n'are actualmente niciun motiv să-și îndrepte arma împotriva proletariatului. În schimb, revoluția actuală neagă complet regimul țarist și, prin urmare, țărănimea are tot interesul să se alăture hotărît proletariatului, forța de avantgardă a revoluției. E clar că și proletariatul are tot interesul să sprijine țărănimea și să se ri-

* Adică mica burghezie.

dice împreună cu ea împotriva dușmanului comun: regimul țarist. Nu degeaba spune marele Engels că până la victoria revoluției democratice proletariatul trebuie să lupte împotriva ordinei existente împreună cu mica burghezie *. Și dacă, atâta timp cât dușmanii revoluției nu vor fi fost complect frânați, victoria noastră nu poate fi numită victorie, dacă guvernul provizoriu are datoria să frâneze pe dușmani și să înarmeze poporul, dacă guvernul provizoriu trebuie să-și asume desăvârșirea victoriei, — se înțelege dela sine că, pe lângă apărătorii intereselor micii burghezii, în guvernul provizoriu trebuie să intre și reprezentanții proletariatului, ca apărători ai intereselor lui. Ar fi absurd ca proletariatul, ca unul care conduce revoluția, să lase numai în seama micii burghezii desăvârșirea revoluției: ar însemna să se trădeze pe sine însuși. Dar nu trebuie uitat că proletariatul, ca dușman al proprietății private, trebuie să-și aibă un partid al său propriu și să nu se abată nicio clipă dela drumul său.

Cu alte cuvinte, proletariatul și țărănimea trebuie să-și unească forțele spre a pune capăt regimului țarist, trebuie să-și unească forțele spre a frâna pe dușmanii revoluției, și tocmai deaceia, alături de țărănime, proletariatul trebuie să-și aibă și el apărători ai intereselor sale în guvernul provizoriu; aceștia sunt social-democrații.

E un lucru atât de clar, atât de evident, încât pare inutil să mai vorbești despre el.

Iată însă că intervine „minoritatea”, care, punând la îndoială acest lucru, o ține într’una: nu-i șade bine

* Vezi „Iskra” Nr. 96. Acest pasaj este reprodus în Nr. 5 din „Social-Democratul”. Vezi „Democrație și social-democrație”.

social-democrației să participe la guvernul provizoriu, ar fi ceva contrar principiilor ei.

Să examinăm această chestiune. Care sunt argumentele „minorității”? În primul rând, ea invocă congresul dela Amsterdam ⁴². Acest congres, adoptând un punct de vedere opus jaurèsismului, a hotărât că socialiștii nu trebuie să tindă să participe la guvernele burgheze; și, cum guvernul provizoriu este un guvern burghez, participarea la guvernul provizoriu ar fi pentru noi inadmisibilă. Așa argumentează „minoritatea” și nu bagă de seamă că, dacă ar fi să dăm o astfel de interpretare școlărească hotărîrii congresului, n’ar trebui să participăm nici la revoluție. Intr’adevăr: noi suntem dușmanii burgheziei; or, revoluția actuală este o revoluție burgheză, deci nu trebuie să participăm în niciun fel la această revoluție! Iată drumul pe care ne împinge logica „minorității”. Social-democrația însă spune că noi, proletarii, trebuie nu numai să luăm parte la revoluția actuală, dar să ne și punem în fruntea ei, să ne asumăm conducerea ei și s’o ducem până la capăt. Și nu e cu puțință a duce revoluția până la capăt fără a participa la guvernul provizoriu. Fără îndoială că logica „minorității” șchiopătează aici de ambele picioare. Una din două: sau trebuie, așa cum fac liberalii, să renunțăm la ideea că proletariatul este conducătorul revoluției, — și în acest caz chestiunea participării noastre la guvernul provizoriu cade dela sine; sau trebuie să admitem fățiș această idee social-democrată și, implicit, să admitem și necesitatea participării la guvernul provizoriu. Dar „minoritatea” nu vrea să se despartă nici de primul punct de vedere, nici de celălalt; ea vrea să fie și cu liberalii, și cu social-democrații!

Iată ce nemilos violează ea logica, care nu e vinovată cu nimic...

Cât privește congresul dela Amsterdam, el avea în vedere guvernele permanente franceze, iar nu un guvern revoluționar provizoriu. Guvernele franceze sunt conservatoare și reacționare, ele apără vechiul și combat noul — se înțelege deci că un social-democrat adevărat nu va intra într'un astfel de guvern —, pe când guvernul provizoriu este un guvern progresist-revoluționar; el luptă împotriva vechiului și croiește drum noului, el stă în slujba intereselor revoluției — se înțelege deci că un social-democrat adevărat va intra într'un astfel de guvern și va participa în mod activ la izbândirea cauzei revoluției. Precum vedeți, sunt lucruri diferite. Așa că zadarnic se agață „minoritatea” de congresul dela Amsterdam: acesta nu va împiedica eșecul ei.

Se vede că, simțind și ea acest lucru, „minoritatea” aduce un alt argument: ea invocă de data asta umbrele lui Marx și Engels. Astfel, de pildă, „Social-Democratul” repetă cu îndărătnicie că Marx și Engels „resping cu totul” ideea participării la guvernul provizoriu. Unde, când au respins ei această idee? Ce spune, de exemplu, Marx? El spune că „...micii burghezi democrați... predică proletariatului... să năzuiască să înființeze un mare partid de opoziție, care să cuprindă toate nuanțele într'un partid democrat...”, că „o astfel de unire ar aduce fără îndoială numai rău proletariatului și ar fi avantajoasă exclusiv pentru ei (pentru micii burghezi)” * etc. ⁴³. Într'un cuvânt, pro-

* Vezi „Social-Democratul” Nr. 5.

letariatul trebuie să aibă un partid de clasă al său, deosebit. Dar cine e împotriva acestei idei, „prea învățat critic“? Dece vă bateți cu morile de vânt?

„Criticul“ nostru continuă totuși să-l citeze pe Marx. „In eventualitatea unei lupte împotriva unui dușman comun nu este nevoie de unire specială. Intrucât trebuie dusă o luptă directă împotriva acestui adversar, interesele celor două partide coincid temporar și... ia naștere o alianță numai pentru acel moment... În timpul luptei și după terminarea ei, muncitorii trebuie de fiecare dată, pe lângă nevoile (trebuia spus: revendicările) formulate de democrații burghezi, să-și formuleze propriile lor nevoi (revendicări)... Pe scurt, din primul moment al victoriei neîncrederea lor trebuie să vizeze... pe foștii lor aliați, trebuie să vizeze partidul care vrea să exploateze victoria comună exclusiv în propriul său folos.“ * Cu alte cuvinte, proletariatul trebuie să-și urmeze calea sa și să sprijine mica burghezie numai în măsura în care acest lucru nu este contrar intereselor sale. Dar cine e împotriva acestei idei, uimitorule „critic“, și ce-ați vrut să dovediți, invocând cuvintele lui Marx? Spune Marx ceva despre guvernul revoluționar provizoriu? Nici pomeneală! Spune Marx că participarea la guvernul provizoriu în cursul revoluției democrate ar fi contrară principiilor noastre? Nici pomeneală! Cum se explică atunci entuziasmul idiot al autorului nostru, de unde a dedus el că ar exista o „contradicție principială“ între noi și Marx. Bietul „critic“! Se dă peste cap să găsească o astfel de

* Vezi „Social-Democratul“ Nr. 5.

contradicție, dar, spre măhnirea lui, toată truda îi e zadarnică.

Și ce spune Engels, după afirmațiile menșevicilor? Reiese că într-o scrisoare adresată lui Turati el spune că în Italia revoluția viitoare va fi o revoluție mic-burgheză, și nu una socialistă; că până la victoria ei proletariatul trebuie să lupte împotriva ordinei existente împreună cu mica burghezie, având însă neapărat un partid al său propriu, dar că ar fi un lucru extrem de periculos ca socialiștii să intre în noul guvern format după victoria revoluției. Ei ar repeta, astfel, greșala comisă de Louis Blanc și alți socialiști francezi în 1848 etc. * Cu alte cuvinte, întrucât revoluția italiană va fi democratică și nu socialistă, ar fi o mare greșală de a visa dominația proletariatului și a rămâne în guvern și după victorie; numai până la victorie proletariatul ar putea să lupte împreună cu mica burghezie împotriva dușmanului comun. Dar cine contestă acest lucru, cine spune că trebuie să confundăm revoluția democratică cu revoluția socialistă? Pentru ce trebuia invocat Turati, adeptul lui Bernstein? Sau, pentru ce trebuia pomenit Louis Blanc? Louis Blanc a fost un „socialist” mic-burghez, pe când la noi e vorba de social-democrați. Pe timpul lui Louis Blanc nu exista un partid social-democrat, pe când aici e vorba tocmai de un astfel de partid. Socialiștii francezi aveau în vedere cucerirea puterii politice, în timp ce pe noi ne interesează chestiunea participării la guvernul provizoriu...

* Vezi „Social-Democratul” Nr. 5. „Social-Democratul” citează aceste cuvinte între ghilimele. S’ar putea crede că e reproducerea fidelă a cuvintelor lui Engels. În realitate nu este așa. „Social-Democratul” nu face decât să expună cu cuvintele sale conținutul scrisorii lui Engels.

Spune Engels că participarea la guvernul provizoriu, în cursul revoluției democratice, ar fi contrarie principiilor noastre? Nici pomeneală! Pentruce a trebuit dar să peroreze atâta menșevicul nostru, cum de nu înțelege el că a încurca problemele nu înseamnă a le rezolva? Dece a turburat zadarnic umbrele lui Marx și Engels?

Simțind, se vede, că nici numele lui Marx și Engels n'o vor salva, „minoritatea“ se agață acum de un al treilea „argument“. Voiți să puneți dușmanilor revoluției un dublu frâu — ne spune „minoritatea“ noastră —, voiți ca „presiunea proletariatului asupra revoluției să nu vină numai «de jos», numai din stradă, ci și de sus, din palatul guvernului provizoriu“*. Acest lucru ar fi însă contrar principiilor, ne reproșează „minoritatea“.

Așa dar, „minoritatea“ susține că nu trebuie să influențăm mersul revoluției „decât de jos“. „Majoritatea“, dimpotrivă, e de părere că acțiunea „de jos“ trebuie completată cu o acțiune „de sus“ pentru ca atacul să fie pornit pe cât posibil din toate părțile.

Cine, așa dar, vine în contradicție cu principiile social-democrației, „majoritatea“ sau „minoritatea“?

Să vedem ce spune Engels. În deceniul al optulea al secolului trecut a avut loc în Spania o insurecție. S'a pus chestiunea unui guvern revoluționar provizoriu. Pe atunci acționau acolo bacuniștii (anarhiștii). Ei respingeau ideea oricărei acțiuni de sus, și aceasta a dat

* Vezi „Iskra“ Nr. 93.

naștere unei polemici între ei și Engels. Bacuniștii susțineau exact ceea ce susține astăzi „minoritatea”. „Bacuniștii” — spune Engels — „au susținut ani de-a rândul că orice acțiune revoluționară de sus în jos ar fi nefastă, că totul trebuie organizat și efectuat de jos în sus.” * După părerea lor, „orice fel de organizare a puterii politice, așa-zisă provizorie sau revoluționară, nu poate fi decât o nouă înșelăciune și ar fi fost tot atât de periculoasă pentru proletariat ca și toate guvernele existente în ziua de azi” **. Engels ridiculizează această concepție, subliniind că viața a dat o crudă desmințire acestei teorii a bacuniștilor. Bacuniștii au fost nevoiți să cedeze cerințelor vieții, și... „au trebuit să formeze un guvern revoluționar, în ciuda principiilor lor anarhiste” ***. Astfel ei „au călcat principiul proclamat cu puțin în urmă de ei înșiși, anume că instituirea unui guvern revoluționar n’ar fi decât o nouă înșelăciune și o nouă trădare a intereselor clasei muncitoare” ****.

Astfel vorbește Engels.

Vedem deci că principiul „minorității” — acțiunea numai „de jos” — este un principiu anarhist, care este într’adevăr în flagrantă contradicție cu tactica social-democrată. Concepția „minorității” potrivit căreia orice participare la guvernul provizoriu ar fi fustă pentru muncitori, este o simplă frază anarhistă, pe care a ridiculizat-o chiar Engels. Re-

* Vezi „Proletarul” Nr. 3, unde sunt citate aceste cuvinte ale lui Engels ⁴⁴.

** Ibidem.

*** Ibidem.

**** Ibidem.

zultă că viața va infirma concepțiile „minorității”, le va spulbera fără niciun efort, cum li s'a întâmplat bacuniștilor.

„Minoritatea” persistă totuși mai departe — noi, vedeți d-voastră, nu vom merge contra principiilor. Ciudată idee au oamenii aceștia despre principiile social-democrate. Acest lucru se poate vedea fie și din principiile lor privitoare la guvernul revoluționar provizoriu și la Duma de stat. „Minoritatea” e contra participării la guvernul provizoriu, născut de interesele revoluției, sub cuvânt că ar fi ceva contrar principiilor. Ea este însă pentru participarea la Duma de stat, născută de interesele absolutismului, — aceasta, vedeți d-voastră, nu este contrar principiilor! „Minoritatea” e contra participării la guvernul provizoriu, care va fi creat și legitimat de popor, — asta ar fi contrar principiilor. Ea este însă pentru participarea la Duma de stat, convocată și legiferată de țar, — asta, vedeți d-voastră, nu e contrar principiilor! „Minoritatea” e împotriva participării la guvernul provizoriu, chemat să înmormânteze absolutismul, — asta ar fi contrar principiilor. Ea este însă pentru participarea la Duma de stat, menită să consolideze absolutismul, — asta, vedeți d-voastră, nu e contrar principiilor... De care principii vorbiți, onorabililor, de principiile liberale sau de cele social-democrate? Ați face foarte bine dacă ați da un răspuns precis la această întrebare. Dar ne cam îndoim de aceasta.

Să lăsăm însă aceste chestiuni.

Adevărul este că, în căutarea de principii, „minoritatea” a alunecat pe panta anarhismului.

Iată ce s'a lămurit acum.

II

Menșevicilor noștri nu le-au plăcut rezoluțiile adoptate de congresul al III-lea al partidului. Sensul lor cu adevărat revoluționar a alarmat „mocirla” menșevică, trezindu-i pofta de „critică”. Se vede că mentalitatea lor oportunistă a fost impresionată, în special, de rezoluția cu privire la guvernul revoluționar provizoriu, și s’au apucat s’o „nimicească”. Cum însă n’au găsit nimic de care să se agațe și să critice, au recurs la un mijloc tot atât de obișnuit lor pe cât de ieftin: demagogia. Această rezoluție urmărește ademenirea muncitorilor, amăgirea și orbirea lor — scriu acești „critici”. Și, cum se vede, sunt foarte satisfăcuți de tot tapajul acesta. Și-l închipue pe adversar lovit de moarte, iar pe ei înșiși niște critici-biruitori, și exclamă: „Și aceștia (autorii rezoluției) vor să conducă proletariatul!” Când îi privești pe „criticii” aceștia, îți vine în minte eroul lui Gogol care, nefiind în toate mințile, se închipuia regele Spaniei. Aceasta e soarta celor ce suferă de megalomanie!

Să privim mai de aproape însăși „critica” pe care o găsim în „Social-Democratul” Nr. 5. Precum știți, menșevicii noștri nu-și pot aminti fără groază de spectrul sângeros al guvernului revoluționar provizoriu și invocă pe sfinții lor — Martânovii și Achimovii — ca să-i izbăvească de acest monstru, înlocuindu-l cu Zem-schi Sobor *, iar actualmente cu Duma de stat. În acest

* Zemski Sobor — instituție reprezentativă din Rusia, în secolele XVI-XVII, alcătuită pe principiul stărilor, din: 1. „prea sfânta uniune” (clerul), 2. duma boierească (boierii) și 3. reprezentanți aleși ai nobilimii provinciale, ai negustorimii, meseriașilor și țăranilor de pe domeniile statului. Rolul de frunte îl aveau nobilii. — Nota Red.

scop ei ridică în slava cerului „Zemschi Sobor“ și încearcă să dea drept monedă bună această putredă creațiune a țarismului putred: „Știm că marea revoluție franceză a instituit republica fără să aibă un guvern provizoriu“ — scriu ei. Atâta tot? Altceva nu mai știți nimic, „onorabililor“? E cam puțin! Ar trebui să știți mai mult! Ar trebui să mai știți, de pildă, că marea revoluție franceză a triumfat ca mișcare revoluționară burgheză, pe când „mișcarea revoluționară“ din Rusia „va triumfa ca mișcare a muncitorilor, sau nu va triumfa deloc“ — cum spune, cu drept cuvânt, G. Plehanov. În Franța în fruntea revoluției se afla burghezia, pe când în Rusia se află proletariatul. Acolo mersul revoluției a fost dirijat de burghezie, aici mersul revoluției e dirijat de proletariatul. Și nu este oare clar că, dată fiind această transpunere a forțelor revoluționare conducătoare, rezultatele nu mai pot fi aceleași pentru o clasă și pentru cealaltă? Dacă în Franța burghezia, stând în fruntea revoluției, și-a cules roadele, trebuie oare să le culeagă și în Rusia, atunci când în fruntea revoluției stă proletariatul? Da — spun menșevicii noștri — ceeace s'a petrecut acolo, în Franța, trebuie să se întâmple și aici, în Rusia. Acești domni, ca și coșciugarii, iau măsură după ceva mort demult și o folosesc pentru cei vii. În afară de aceasta mai săvârșesc și o remarcabilă escamotare: decapitează chestiunea care ne interesează, deplasând centrul polemicii spre coadă. Noi, ca orice social-democrat revoluționar, vorbim de instituirea unei republici democratice. Ei au ascuns însă undeva cuvântul „democratică“ și s'au apucat să peroreze despre „republică“. „Știm că marea revoluție franceză“ — spun ei — „a instituit repu-

blica." Da, a instituit republica, dar ce fel de republică — una cu adevărat democratică? Republica pe care o cere partidul muncitoresc social-democrat din Rusia? A dat această republică poporului dreptul de vot universal? Era votul pe atunci absolut direct? Se introducea impozitul progresiv pe venit? S'a vorbit ceva pe atunci de îmbunătățirea condițiilor de muncă, de micșorarea zilei de lucru, de mărirea salariilor și altele?... Nu. Nimic din toate acestea n'a fost și nici nu putea să fie, pentru că muncitorii nu aveau pe atunci o educație social-democrată. Și tocmai deaceia burghezia a uitat și nesocotit interesele lor în revoluția franceză de atunci. Și în fața unei astfel de republici vă plecați, oare, „venerabilele“ voastre capete, domnilor? Acesta-i idealul vostru? Să vă fie de bine! Dar țineți minte, onorabililor, că idolatrizarea unei astfel de republici n'are nimic comun cu social-democrația și programul ei, că e un democratism de cea mai proastă speță. Iar voi faceți toate acestea prin contrabandă, împăunându-vă cu numele de social-democrați.

În afară de aceasta, menșevicii ar trebui să știe că burghezia din Rusia, cu al ei Zemschi Sobor, nu ne va milostivi nici măcar cu o republică asemănătoare celeia din Franța, — ea nu intenționează nicidecum să desființeze monarhia. Cunoscând prea bine „obraznicia“ muncitorilor din țările unde nu există monarhie, ea se străduiește să păstreze neatinsă această citadelă și să facă din ea propria-i armă împotriva dușmanului său neîmpăcat: proletariatul. Și în acest scop duce tratative, în numele „poporului“, cu țarul-călău, sfătuindu-l să convoace, în interesul „patriei“ și al tronului, un Zemschi Sobor spre a evita „anar-

hia". Oare voi, menșevicii, nu știți nimic din toate acestea ?

Nouă nu ne trebuie republica pe care a instituit-o burghezia franceză în secolul al XVIII-lea, ci republica pe care o cere partidul muncitoresc social-democrat din Rusia în secolul al XX-lea. Și o astfel de republică nu o pot crea decât o insurecție populară victorioasă în frunte cu proletariatul și un guvern revoluționar provizoriu format de acesta. Numai un astfel de guvern provizoriu poate să înlăptuiască temporar programul nostru minimal și să supună aceste schimbări aprobării Adunării Constituante convocate de el.

„Criticii” noștri nu cred că o Adunare Constituantă convocată conform programului nostru ar putea să dea expresie voinței poporului (și nici n’ar putea să-și închipue acest lucru, de vreme ce nu merg mai departe de marea revoluție burgheză, care a avut loc acum 115—116 ani). „Oamenii bogați și influenți” — continuă „criticii” — „dispun de atâtea mijloace de falsificare a alegerilor în folosul lor, încât nici vorbă nu poate fi de o adevărată exprimare a voinței poporului. Pentru ca alegătorii săraci să nu devină exponenți ai voinței bogaților, se cere o luptă mare, o îndelungată disciplină de partid” (aceea pe care n’o admit menșevicii?). „Acest lucru nu s’a realizat nici măcar în Europa (?), unde există o educație politică de ani și ani de zile. Și bolșevicii noștri își închipue că talismanul acesta l-ar deține guvernul provizoriu !”

Iată o mostră de adevărat codism ! Iată „răposatele întru domnul” „tactică-proces” și „organizare-proces”, în mărimea lor naturală ! Să se ceară în Rusia ceeace nu s’a realizat încă în Europa, nici vor-

bă nu poate fi — ne învață „criticii“ ! Noi însă știm că nu numai în „Europa“, dar nici în America nu s'a înfăptuit complet programul nostru minimal, și, prin urmare, cine-l acceptă și luptă pentru realizarea lui în Rusia, acela e, după părerea menșevicilor, un vișător incorigibil, un biet Don-Quijote ! Intr'un cuvânt, programul nostru minimal este complet greșit, utopic și nu are nimic de-a-face cu „viața“ reală. Nu-i așa, domnilor „critici“ ? După părerea voastră e întocmai așa. Aveți deci mai mult curaj și spuneți-o pe șleau, fără subterfugii ! Vom ști atunci cu cine avem de-a-face, iar voi veți scăpa de formalitățile programatice atât de urâte de voi ! Căci vorbiți cu atâta sfială, cu atâta teamă, de lipsa de însemnătate a programului, încât multă lume, în afară de bolșevici desigur, își mai închipue că admiteți programul social-democrației din Rusia adoptat la congresul al II-lea al partidului. La ce bun fari-seismul acesta ?

Iată-ne ajunși la cauza principală a divergențelor noastre. Voi nu credeți în programul nostru și contestați justetea lui; noi, dimpotrivă, pornim întotdeauna dela el, procedăm conform programului în toate acțiunile noastre !

Noi credem că „oamenii bogați și influenți“ nu vor putea corupe și înșela întreg poporul, dacă propaganda electorală va fi liberă. Căci influenței și aurului lor le vom opune cuvântul adevărat al social-democrației (și de acest adevăr, spre deosebire de voi, noi nu ne îndoim câtuși de puțin) slăbind astfel manoperele frauduloase ale burgheziei. Voi însă nu credeți în lucrul acesta și deaceia împingeți revoluția în direcția reformismului.

„In 1848“ — continuă „criticii“ — „guvernul pro-

vizoriu din Franța (iarăși Franța!), din care făceau parte și muncitori, a convocat o Adunare Constituantă în care n'a putut intra nici un singur reprezentant al proletariatului parizian." Iată o nouă mostră de totală neînțelegere a doctrinei social-democrate și de interpretare șablonică a istoriei! Dece să aruncăm fraze goale? În Franța, deși muncitorii făceau parte din guvernul provizoriu, nu s'a ajuns la nimic, și deaceea nici în Rusia social-democrația nu trebuie să facă parte din el, pentru că nici aici nu se va ajunge la nimic — conchid „criticii“. Dar e vorba oare de participarea muncitorilor? Spunem noi oare că muncitorii, oricare ar fi ei și de orice tendință ar fi, trebuie să facă parte din guvernul revoluționar provizoriu? Nu, noi n'am devenit încă adepții voștri și nu dăm oricărui muncitor certificatul de social-democrat. Și nici prin minte nu ne-a trecut să considerăm social-democrați pe muncitorii care au făcut parte din guvernul provizoriu francez! Ce rost are această analogie deplasată? Și ce comparație se poate face între conștiința politică a proletariatului francez din 1848 și conștiința politică a proletariatului din Rusia în momentul de față? A făcut oare proletariatul francez din acea vreme vreo demonstrație politică împotriva regimului de atunci? A sărbătorit el vreodată ziua de 1 Mai sub semnul luptei împotriva regimului burghez? Era el organizat într'un partid muncitoresc social-democrat? Avea un program social-democrat? Știm prea bine că nu. Proletariatul francez nu avea idee de toate acestea. Se pune întrebarea: putea proletariatul francez să se bucure atunci de roadele revoluției în aceeași măsură în care poate să se bucure de ele proletariatul din Rusia, care e demult organi-

zat într'un partid social-democrat, având un program social-democrat absolut precis și croindu-și conștient drumul spre țelul său? Oricine e în stare să înțeleagă cât de puțin faptele în realitatea lor, va da un răspuns negativ. Și numai niște oameni în stare să buchisească faptele istorice, dar incapabili să le explice potrivit cu locul și timpul când s'au produs, pot să identifice aceste două mărimi diferite.

„Se cere“ — ne învață iar și iar „criticii“ — „violență din partea poporului, revoluție neîntreruptă, și nu să ne mulțumim cu alegeri și să ne împrăștiem apoi pe la casele noastre.“ O nouă calomnie! Cine v'a spus, mă rog, onorabililor, că ne vom mulțumi cu alegeri și că ne vom împrăști pe la casele noastre? Spuneți-i pe nume!

„Criticii“ noștri mai sunt preocupați de faptul că noi cerem guvernului revoluționar provizoriu realizarea programului nostru minimal, și exclamă: „Acesta dovedește o totală necunoaștere a chestiunii; revendicările politice și economice din programul nostru nu pot fi realizate decât pe cale legislativă; or, guvernul provizoriu nu este o instituție legislativă“. Când citești acest rechizitoriu împotriva „actelor ilegale“ începi să te întrebi dacă acest articol n'a fost servit „Social-Democratului“ de vreun burghez liberal care are cultul legalității*. Altfel nici nu s'ar putea explica

* Această idee se impune cu atât mai mult, cu cât în „Social-Democratul“ Nr. 5, din toată burghezia din Tiflis, menșevicii califică de trădători ai „cauzei comune“ numai vreo zece negustori. Se vede că ceilalți sunt partizanii menșevicilor și fac „cauză comună“ cu ei. Dece ar fi deci de mirare ca vreunul din acești partizani ai „cauzei comune“ să fi luat și trimis ziarului colegilor săi un articol „critic“ îndreptat împotriva intransigenței „majorității“.

arguția aceasta burgheză, care arată că guvernul revoluționar provizoriu n'ar fi în drept să abroge legile vechi și să promulge legi noi! Nu miroase oare această argumentare a liberalism vulgar? Și nu e curios s'o auzi din gura unui revoluționar? Aceasta ne amintește de cazul condamnatului la moarte prin decapitare care implora pe călău să nu-i atingă o bubuliță de pe gât. În definitiv, orice le poate fi iertat unor „critici” care nu fac deosebire între un guvern revoluționar provizoriu și o formație ministerială oarecare (de altfel, ei nu au nicio vină; i-au adus la aceasta dascălii lor de teapa lui Martânov și Achimov). Ce este o formație ministerială? Rezultatul existenței unui guvern permanent. Ce este un guvern revoluționar provizoriu? Rezultatul desființării guvernului permanent. Primul aduce la îndeplinire legile existente cu ajutorul armatei permanente. Al doilea abrogă legile existente, și cu ajutorul poporului răsculat prefăce în lege voința revoluției. Au ele ceva comun?

Să presupunem că revoluția a triumfat și că poporul învingător a format un guvern revoluționar provizoriu. Se naște întrebarea: ce să facă acest guvern dacă nu are dreptul să abroge și să promulge legi? Să aștepte Adunarea Constituantă? Dar convocarea acestei adunări comportă deasemenea promulgarea unor legi noi, ca, de pildă, a dreptului de vot universal, direct etc., a libertății cuvântului, presei, întrunirilor etc. Toate acestea intră în programul nostru minimal. Și dacă guvernul revoluționar provizoriu nu-l poate realiza, atunci după ce se va conduce el la convocarea Adunării Constituante? Nu cumva după programul întocmit de Bulăghin ⁴⁵ și încuviințat de Nicolae al II-lea?

Să mai presupunem că poporul victorios, după ce va fi suferit numeroase pierderi pentru că nu a avut arme, va cere guvernului revoluționar provizoriu, în vederea combaterii contrarevoluției, desființarea armatei permanente și înarmarea poporului. În acest timp menșevicii vin și fac uz de următorul limbaj: desființarea armatei permanente și înarmarea poporului nu este de resortul acestui organ (al guvernului revoluționar provizoriu), ci de al altuia, al Adunării Constituante; apelați la ea, nu cereți acte ilegale etc. Buni sfetnici, nimic de zis!

Să vedem acum pe ce temei privează menșevicii guvernul revoluționar provizoriu de „aptitudine legală“. În primul rând, pe considerentul că nu este un organ legislativ și, în al doilea rând, pe acela că, pasă-mi-te, Adunarea Constituantă n'ar mai avea ce face. Iată ce ineptii rușinoase au ajuns să susțină acești sugaci politici! Se vedește că ei nici nu știu măcar că revoluția biruitoare și exponentul voinței ei — guvernul revoluționar provizoriu — sunt, până la formarea guvernului permanent, stăpânii situației și, prin urmare, pot abroga și promulga legi! Dacă ar fi altfel, dacă guvernul revoluționar provizoriu n'ar avea aceste drepturi, atunci existența lui n'ar avea niciun sens și poporul răsculat n'ar crea un astfel de organ. E curios că menșevicii au uitat abecedarul revoluției.

Menșevicii întreabă: ce urmează să mai facă Adunarea Constituantă dacă programul nostru minimal va fi îndeplinit de guvernul revoluționar provizoriu? Vă e teamă, onorabililor, că Adunarea Constituantă va șoma. Nu vă fie teamă, va avea de lucru berechet. Ea va sancționa schimbările pe care le va face guvernul re-

voluționar provizoriu cu ajutorul poporului răsculat, va da țării o constituție, în care programul nostru minimal va intra doar ca parte integrantă. Iată ce vom cere Adunării Constituante !

„Ei (bolșevicii) nu-și pot închipui o sciziune între mica burghezie propriu zisă și muncitori, o sciziune care se va răsfrânge și asupra alegerilor, având drept consecință faptul că guvernul provizoriu va căuta să oprească, în favoarea clasei sale, pe alegătorii muncitori” — scriu „criticii”. Înțelegă cine poate această idee profundă ! Ce înseamnă: „guvernul provizoriu va căuta să oprească, în favoarea clasei sale, pe alegătorii muncitori” !!? Despre ce fel de guvern provizoriu vorbesc ei, cu ce mori de vânt se luptă acești don-quijoți? A spus cineva că, dacă mica burghezie va pune singură stăpânire pe guvernul revoluționar provizoriu, ea va apăra totuși interesele muncitorilor? Dece să atribui altuia propriile tale nerozii? Noi spunem că, în anumite condițiuni, este admisibil ca și reprezentanții noștri social-democrați să participe, împreună cu reprezentanții democrației, la guvernul revoluționar provizoriu. Dacă este așa, dacă este vorba de un guvern revoluționar provizoriu la care participă și social-democrați, atunci cum se poate susține că el va avea o compoziție mic-burgheză? Cât privește argumentele noastre în favoarea participării la guvernul revoluționar provizoriu, ele se bazează pe faptul că, în esență, realizarea programului nostru minimal nu vine în contradicție cu interesele democrației — ale țărănimii și micii burghezii dela orașe (pe care voi, menșevicii, o poștiți în partidul vostru) — și, prin urmare, socotim că este cu puțință să-l înfăptuim împreună cu ea. Dacă însă democrația se va

opune realizării unora din punctele programului, reprezentanții noștri, sprijiniți din stradă de alegătorii lor, de proletariet, se vor strădui să înlăptuiască acest program cu forța, dacă această forță va exista (dacă această forță nu va exista, noi nu vom intra, și de altfel nici nu vom fi aleși, în guvernul provizoriu). Precum vedeți, social-democrația trebuie să participe la guvernul revoluționar provizoriu tocmai pentru a apăra acolo concepțiile social-democrate, adică pentru a nu permite altor clase să știrbească interesele proletarietului.

Reprezentanții partidului muncitoresc social-democrat din Rusia în guvernul revoluționar provizoriu vor declara război nu proletarietului, cum li se năzare menșevicilor pentru că nu judecă bine lucrurile, ci-l vor declara, împreună cu proletarietul, dușmanilor revoluției. Dar ce vă pasă vouă, menșevicilor, de toate acestea, ce vă pasă vouă de revoluție și de guvernul ei provizoriu! Locul vostru este acolo, în [„Duma de stat“]... *

*Prima parte a articolului a fost publicată
în ziarul „Proletariatul Brdzola“
(„Lupta Proletariatului“) Nr. 11,
15 August 1905.*

*A doua parte se publică pentru prima dată.
Articol fără semnătură.*

* Aci manuscrisul se întrerupe. — Nota Redacției Institutului Marx-Engels-Lenin.

RĂSPUNS „SOCIAL-DEMOCRATULUI” ⁴⁶

Înainte de toate trebuie să cer iertare cititorilor pentru întârzierea cu care public acest răspuns. Ce să-i faci: împrejurările m'au silit să lucrez în alt domeniu și am fost nevoit să-mi amân răspunsul; știți și voi că nu dispunem de noi.

Și trebuie să mai fac o observație: multă lume crede că autorul broșurii „Pe scurt despre divergențele din partid” ar fi Comitetul Unional, și nu o persoană anume. Trebuie să declar că autorul acestei broșuri sunt eu. Ea a apărut doar sub îngrijirea Comitetului Unional.

Și acum să trecem la chestiune.

Adversarul meu îmi reproșează că „nu văd obiectul discuției”, că „aș cocoloși problemele” * și că „chestiunile în litigiu sunt chestiuni organizatorice, nu de program” (pag. 2).

Nu e nevoie de prea mult spirit de observație pentru a descoperi falsitatea afirmației autorului. Adevărul este că broșura mea e un răspuns la primul număr al

* Vezi „Răspuns Comitetului unional” ⁴⁷, pag. 4.

„Social-Democratului“ — broșura fusese dată la tipar când a apărut al doilea număr din „Social-Democratul“. Ce spune autorul în primul număr? Atâta doar că „majoritatea“ ar păși pe calea idealismului și că poziția ei este „cu totul contrară“ marxismului. Aici nu veți găsi nicio lotă despre chestiunile organizatorice. Ce trebuia deci să răspund? Numai ceeace am și răspuns, și anume: „majoritatea“ stă pe pozițiile marxismului adevărat, și dacă „minoritatea“ n'a înțeles acest lucru, înseamnă că ea însăși s'a depărtat de marxismul adevărat. Așa ar fi procedat oricine înțelege cât de puțin ce înseamnă o polemică. Dar autorul o ține întruna: de ce nu vorbești de chestiunile organizatorice? Nu vorbesc de ele, onorabile filosof, pentru că n'ați suflat atunci niciun cuvânt despre ele. Doar nu puteam răspunde la chestiuni care nu au fost nici măcar pomenite. E clar că „cocoloșirea problemelor“ și „treccerea sub tăcere a obiectului discuției“ etc. nu e decât o născocire a autorului. Dimpotrivă, eu am motive să bănuiesc că tocmai dânsul trece sub tăcere anumite chestiuni. El susține că „chestiunile în litigiu sunt chestiuni organizatorice“, pe când între noi există și divergențe tactice, care sunt mult mai importante decât divergențele organizatorice. Totuși „criticul“ nostru n'a suflat niciun cuvânt în broșura sa despre aceste divergențe. Aceasta înseamnă „a cocoloși problemele“.

Despre ce tratează broșura mea?

Viața socială contemporană este orânduită pe baze capitaliste. În această orânduire există două mari clase: burghezia și proletariatul, între care se dă o luptă pe viață și pe moarte. Condițiunile de trai ale burgheziei o silesc să întărească rânduelile capitaliste. Condițiu-

nile de trai ale proletariatului îl silesc să sape rândue-
lile burgheze, să le nimicească. Corespunzător acestor
două clase, se formează respectiv și două conștiințe di-
ferite: una burgheză și una socialistă. Situației prole-
tariatului îi corespunde conștiința socialistă. Deaceea
proletariatul adoptă această conștiință, și-o însușește
și luptă cu puteri sporite împotriva orânduirii capita-
liste. Se înțelege dela sine că dacă n'ar exista capita-
lism și luptă de clasă, n'ar exista nici conștiința socia-
listă. Însă chestiunea care se pune acum e de a ști cine
elaborează, cine are posibilitatea să elaboreze această
conștiință socialistă (adică socialismul științific). Kaut-
sky spune, și eu repet această idee, că masa proletarilor
atât timp cât rămân proletari, nu au nici timpul, nici
posibilitatea de a elabora o conștiință socialistă.
„Conștiința socialistă modernă nu poate lua naș-
tere decât pe baza unor profunde cunoștințe știin-
țifice“* — spune Kautsky. Or, purtătorii științei
sunt intelectualii, printre care se numără, de pildă,
Marx, Engels și alții, care au și timpul și posibilitatea
de a atinge culmile științei și a elabora conștiința so-
cialistă. E clar că elaborarea conștiinței socialiste este
opera unui mic număr de intelectuali social-demo-
crați, care dispun și de timpul și de posibilitățile nece-
sare.

Dar ce însemnătate poate avea în sine conștiința
socialistă, atâta timp cât nu are răspândire în sânul
proletariatului? Ea va rămâne o frază goală, și atât !
Cu totul altă întorsătură vor lua lucrurile dacă această

* Vezi articolul lui K. Kautsky, citat în „Ce-l de făcut?“, pag.
27.

conștiință se va răspândi în sânul proletariatului: proletariatul va deveni conștient de situația sa și se va îndrepta cu pași repezi spre viața socialistă. Și tocmai acum intervine social-democrația (și nu numai intelectualii social-democrați), care introduce conștiința socialistă în mișcarea muncitorească. Acest lucru îl și are în vedere Kautsky când spune: „Conștiința socialistă este ceva introdus din afară în lupta de clasă a proletariatului“ *.

Așa dar, conștiința socialistă este elaborată de un mic număr de intelectuali social-democrați. Această conștiință este însă introdusă în mișcarea muncitorească de întreaga social-democrație, care conferă luptei spontane a proletariatului un caracter conștient.

Despre acest lucru este vorba în broșura mea.

Aceasta este poziția marxismului și totodată și a „majorității“.

Ce opune acestei teze adversarul meu?

La drept vorbind, nimic serios. Il preocupă mai mult vorbele injurioase decât elucidarea chestiunii. Se vede treaba că s'a supărat foc! Nu îndrăznește să pună deschis chestiunile, nu dă răspunsuri precise, ci, ca un „luptător“ laș, fuge de obiectul discuției, cocoloșind cu fățărnicie problemele clar puse și, pe deasupra, încredințând pe toată lumea: vedeți, în doi timpi și trei mișcări am elucidat toate problemele! Așa, de pildă, autorul nu pune deloc chestiunea elaborării conștiinței socialiste, nu se hotărăște să spună deschis ce punct de vedere adoptă în această chestiune: pe acela al lui Kautsky, sau pe acela al „ekonomiștilor“. Ce-i drept, în

* Ibidem.

primul număr al „Social-Democratului” „criticul” nostru a făcut declarații destul de îndrăznețe; atunci el a vorbit direct în limbajul „ekonomiștilor”. Dar ce să-i faci? Atunci a fost una, pe când acum e în „altă poziție”, și, în loc să facă critică, ocolește această chestiune, poate pentru că s’a convins de greșala sa, dar nu se hotărăște să și-o recunoască deschis. Până la urmă, autorul nostru s’a pomenit între două focuri. El nu se poate hotărî nici în ruptul capului cu cine să meargă. Dacă merge cu „ekonomiștii”, trebuie s’o rupă cu Kautsky și cu marxismul, și acest lucru nu-i convine; dacă o rupe cu „ekonomiștii” și merge cu Kautsky, atunci trebuie neapărat să subscrie la ceea ce susține „majoritatea” — dar pentru aceasta îi lipsește curajul. Și rămâne deci mai departe între două focuri. Ce-i rămânea deci de făcut „criticului” nostru? În acest caz e mai bine să tacă — hotărăște el — și într’adevăr ocolește cu lașitate chestiunea pusă mai sus.

Ce spune autorul despre introducerea conștiinței?

El dă dovadă și aici de aceeași șovăială și lașitate. Deplasează chestiunea și declară cu emfază: Kautsky nu spune nicidecum că „intelectualii introduc din afară socialismul în sânul clasei muncitoare” (pag. 7).

Perfect, însă acest lucru nu-l spunem nici noi, bolșevicii, domnule „critic”; la ce bun să vă luptați atunci cu morile de vânt? Cum de nu puteți înțelege că după părerea noastră, după părerea bolșevicilor, conștiința socialistă e introdusă în mișcarea muncitorească de social-democrație *, și nu numai de intelectualii social-democrați? Dece credeți că în partidul social-

* Vezi „Pe scurt despre divergențele din partid”, pag. 18 (vezi volumul de față, pag. 105. — Nota Red.).

democrat sunt numai intelectuali? Nu știți oare că în rândurile social-democrației sunt mult mai mulți muncitori înaintați decât intelectuali? Oare muncitorii social-democrați nu pot introduce conștiința socialistă în mișcarea muncitorească?

Autorul simte, se vede, el însuși neseriozitatea acestui „argument” și trece la alt „argument”.

„Kautsky scrie” — continuă „criticul” nostru — „că odată cu proletariatul ia naștere în mod necesar tendința socialistă, atât la proletari cât și la cei care-și însușesc punctul de vedere al proletariatului; așa se explică nașterea atracțiilor spre socialism». De aici rezultă clar” — comentează „criticul” nostru — „că socialismul nu se introduce din afară în sânul proletariatului, ci, dimpotrivă, pornește dela proletariat și pătrunde în cugetul acelor care își însușesc concepțiile proletariatului” („Răspuns Comitetului unional”, pag. 8).

Așa scrie „criticul” nostru, închipuindu-și că a elucidat chestiunea ! Ce vor să spună cuvintele lui Kautsky? Atâta doar că atracția spre socialism se naște dela sine în sânul proletariatului. Și așa este, desigur. Discuția noastră însă se duce nu asupra atracției socialiste, ci asupra conștiinței socialiste ! Ce au comun aceste două noțiuni? Oare atracția și conștiința sunt unul și același lucru? Oare autorul nu poate face distincție între „tendință socialistă” și „conștiință socialistă”? Și nu dovedește el oare sărăcie de gândire atunci când deduce din cuvintele lui Kautsky că „socialismul nu se introduce din afară”? Ce au comun „nașterea tendinței socialiste” și introducerea conștiinței socialiste? Nu spune oare același Kautsky: „Conștiința socialistă este ceva introdus din afară în lupta

de clasă a proletariatului" (vezi „Ce-i de făcut?", pag. 27)?

Autorul simte, se vede, că s'a pus într'o situație falsă și în încheiere se vede nevoit să adauge: „Din citatul dat din Kautsky rezultă într'adevăr că conștiința socialistă se introduce din afară în lupta de clasă" (vezi „Răspuns Comitetului unional", pag. 7). Totuși el nu se hotărăște să recunoască deschis și curajos acest adevăr științific. Menșevicul nostru dovedește și de astădată, ca și înainte, aceeași șovăială și lașitate în fața logicii.

Iată ce „răspuns" echivoc ne dă domnul „critic" la cele două chestiuni mai importante.

Ce s'ar putea spune despre celelalte probleme mai mărunte care decurg dela sine din aceste probleme mari? E mai indicat ca cititorul să confrunte singur broșura mea cu broșura autorului nostru. E nevoie să mai atingem doar o chestiune. Dacă e să-l credem pe autor, reiese că, după părerea noastră, „sciziunea s'a produs din cauză că congresul... nu a ales ca redactori pe Axelrod, Zasulici și Starover..." („Răspuns", pag. 13), că prin aceasta „negăm sciziunea, ascundem adâncimea ei principială și reducem întreaga opoziție la chestiunea celor trei redactori «rebeli»" (ibid., pag. 16).

Autorul încurcă și de astădată lucrurile. În realitate, aici sunt puse două chestiuni: cauza sciziunii și forma de manifestare a divergențelor.

La prima chestiune răspund direct: „E clar acum pe ce teren au luat naștere divergențele din partid. Precum se vede, în partidul nostru au ieșit la iveală două tendințe: tendința fermității proletare și tendința

șovăelii intelectualiste. Și exponentul acestei șovăelii intelectualiste este tocmai «minoritatea» de azi” (vezi „Pe scurt”, pag. 46) *. Precum vedeți, eu explic aici divergențele prin existența în partidul nostru a unei tendințe intelectualiste și a unei tendințe proletare, și nu prin atitudinea lui Martov și Axelrod. Atitudinea lui Martov și Axelrod nu este decât expresia șovăelii intelectualiste. Dar menșevicul nostru n'a înțeles, se vede, pasajul acesta din broșura mea.

Cât privește a doua chestiune, am spus într'adevăr, și voi spune întotdeauna, că șefii „minorității” au vărsat lacrimi pentru „primele locuri” și au dat tocmai asemenea formă luptei în partid. Autorul nostru nu vrea să recunoască acest lucru. Fapt este însă că șefii „minorității” boicotează partidul, că au cerut deschis locuri în Comitetul Central, în Organul Central, în Consiliul partidului, declarând chiar: „Punem aceste condiții pentru că sunt singurele de natură - să asigure partidului posibilitatea de a evita un conflict care ar pune în primejdie însăși existența partidului” (vezi „Comentar”, pag. 26). Ce altceva înseamnă aceasta dacă nu faptul că pe steagul șefilor „minorității” nu era înscrisă lupta ideologică, ci „lupta pentru locuri”? După cum se știe, nimeni nu i-a împiedicat să ducă o luptă ideologică principială. Nu le-au spus oare bolșevicii: creați un organ deosebit și susțineți-vă vederile, partidul vă poate pune la dispoziție un astfel de organ (vezi „Comentar”)? Dece n'au fost de acord, dacă i-au interesat într'adevăr principiile, și nu „primele locuri”?

Toate acestea poartă la noi numele de lipsă de

*Vezi volumul de față, pag. 133. — Nota Red.

caracter a șefilor menșevici în chestiunile politice. Nu vă supărați, domnilor, dacă spunem lucrurilor pe nume. Înainte, șefii „menșevici” nu erau în desacord cu marxismul și cu Lenin asupra faptului că în mișcarea muncitorească conștiința socialistă se introduce din afară (vezi articolul program din „Iscra” Nr. 1). Însă pe urmă au început să șovăească și au început lupta împotriva lui Lenin, dând foc la tot ceea ce veneraseră până ieri. Am spus că asta înseamnă inconsecvență și instabilitate. Nu vă supărați nici de astă dată, domnilor menșevici.

Ieri vă ploconează în fața organelor centrale tunând și fulgerând împotriva noastră, — că de ce ne-am exprimat neîncrederea în Comitetul Central. Iar astăzi săpați nu numai organele centrale, ci și centralismul (vezi „Prima Conferință pe toată Rusia”). Eu spun că aceasta înseamnă a fi lipsit de principii și nădăjduiesc că nu-mi veți lua nici acest lucru în nume de rău, domnilor menșevici.

Dacă punem la un loc trăsături ca lipsa de caracter în chestiunile politice, lupta pentru locuri, instabilitatea, lipsa de principii și altele de genul acesta, obținem un fel de însușire generală — șovăiala intelectualistă, de care suferă mai ales intelectualii. E clar că șovăiala intelectualistă este terenul (baza) pe care ia naștere „lupta pentru locuri”, „lipsa de principii” și toate celelalte. Iar instabilitatea intelectualilor e determinată de poziția lor socială. Iată cum explicăm noi sciziunea din partid. Ați înțeles în sfârșit, stimate autor, care este deosebirea dintre cauza sciziunii și formele ei? Mă îndoiesc.

Iată ce poziție absurdă și echivocă ocupă „Social-

Democratul“ și uimitorul „critic“ dela acest ziar. În schimb acest „critic“ dă dovadă de foarte mult zel în alt domeniu. În broșura sa de opt coale, acest autor reușește să debiteze opt minciuni la adresa bolșevicilor și într-o formă de te pufnește râsul. Nu credeți? Iată faptele.

Prima minciună. După părerea autorului, „Lenin vrea să îngusteze partidul, să-l prefacă într-o organizație îngustă de revoluționari de profesie“ (pag. 2). Or, Lenin spune: „Nu trebuie să se creadă că organizațiile de partid trebuie să fie compuse numai din revoluționari de profesie. Avem nevoie de cele mai diferite organizații, de toate tipurile, rangurile și nuanțele, dela organizații foarte înguste și conspirative și până la organizații foarte largi, libere“ („Procese-verbale“, pag. 240).

A doua minciună. După spusele autorului, Lenin vrea „să introducă în partid numai pe membrii comitetelor“ (pag. 2). Or, Lenin spune: „Toate grupurile, cercurile, subcomitetele etc. trebuie să aibă calitatea de instituții ale comitetelor sau de secțiuni filiale ale comitetelor. Unele din ele își vor exprima direct dorința de a intra în partidul muncitoresc social-democrat din Rusia și, sub rezerva aprobării comitetelor, vor face parte din acest partid“ (vezi „Scrisoare către un tovarăș“, pag. 17) * 48.

A treia minciună. După părerea autorului, „Lenin cere să se institue în partid domnia intelectualilor“ (pag. 5). Or, Lenin spune: „Din comitete trebuie să facă

* Precum vedeți, după părerea lui Lenin, organizațiile pot fi introduse în partid nu numai de Comitetul Central, ci și de comitetele locale.

parte..., în măsura posibilității, toți conducătorii de seamă din mișcarea muncitorească proveniți chiar din rândurile muncitorilor" (vezi „Scrisoare către un tovarăș“, pag. 7-8), adică glasul muncitorilor înaintați trebuie să precumpănească nu numai în toate celelalte organizații, ci și în comitete.

A patra minciună. Autorul pretinde că citatul „clasa muncitoare este atrasă spontan spre socialism“ etc., dat de mine la pag. 12 a broșurii mele, „este inventat pe-de-a-ntregul“ (pag. 6). Or, eu n'am făcut decât să traduc această frază din „Ce-i de făcut?“. Iată ce scrie acolo, la pagina 29: „Clasa muncitoare este atrasă spontan spre socialism; totuși ideologia burgheză, care este mai răspândită (și renaște mereu în formele cele mai variate), se impune spontan muncitorilor în cea mai mare măsură“. Acest pasaj este tradus la pagina 12 a broșurii mele. Iată ce numește „criticul“ nostru un citat inventat! Nu știu ce trebuie să văd în asta: lipsa de atenție a autorului sau șarlatanie.

A cincea minciună. După părerea autorului, „Lenin nu spune nicăieri că muncitorii «se îndreaptă în mod necesar» spre socialism“ (pag. 7). Or, Lenin spune: „clasa muncitoare este atrasă spontan spre socialism“ („Ce-i de făcut?“, pag. 29).

A șasea minciună. Autorul îmi atribue ideea că, după părerea mea, „socialismul e introdus în clasa muncitoare din afară de către intelectuali“ (pag. 7). Or, eu spun că social-democrația (și nu numai intelectualii social-democrați) introduce în mișcare conștiința socialistă (pag. 18).

A șaptea minciună. După părerea autorului, Lenin susține că ideologia socialistă a luat naștere „absolut

independent de mișcarea muncitorească” (pag. 9). Or, fără îndoială că lui Lenin nici prin gând nu i-a trecut să afirme așa ceva. El spune că ideologia socialistă a luat naștere „absolut independent de creșterea spontană a mișcării muncitorești” („Ce-i de făcut?”, pag. 21).

A opta minciună. Autorul pretinde că afirmația mea că „Plehanov părăsește «minoritatea» e o calomnie”. Or, aceste cuvinte ale mele au fost confirmate. Plehanov a și părăsit „minoritatea”...*

Nu mă ocup de minciunile mai mărunte cu care autorul și-a dres cu atâta dărnicie broșura.

Însă un adevăr, unul singur, trebuie să recunoaștem că a spus autorul. El declară că „dacă o organizație oarecare începe să se țină de bârfeli, zilele ei sunt numărate” (pag. 15). Firește, e adevărul adevărat. Vorba e însă cine bârfește: „Social-Democratul”, cu al său straniu cavaler, sau Comitetul unional? Să judece cititorul.

Încă o chestiune, și cu aceasta încheiem. Cu un aer de superbă importanță, autorul declară: „Comitetul unional ne reproșează că repetăm ideile lui Plehanov. Noi socotim că e un merit să repeți ideile lui Plehanov, Kautsky și ale altor marxiști atât de cunoscuți” (pag. 15). Prin urmare, socotiți că a repeta ideile lui Plehanov și Kautsky e un merit. Perfect, domnilor. Ascultați, deci:

Kautsky spune: „Conștiința socialistă e ceva introdus din afară în lupta de clasă a proletariatului, iar nu ceva care se naște spontan din ea” (vezi citatul din

* Și acest autor are curajul să ne reproșeze în Nr. 5 al „Social-Democratului” că am fi denaturat faptele în ce privește congresul al treilea !

Kautsky în „Ce-i de făcut?“, (pag. 27). Acelaș Kautsky spune că „sarcina social-democrației este de a introduce în sânul proletariatului conștiința situației și a sarcinilor sale“ (ibidem). Nădăjduim, d-le menșevic, că veți repeta aceste cuvinte ale lui Kautsky și veți risipi îndoielile noastre.

Să trecem la Plehanov. Plehanov spune: „...De asemenea nu înțeleg de ce se crede că prin adoptarea proiectului lui Lenin * s'ar închide ușile partidului nostru unui mare număr de muncitori. Muncitorii care doresc să facă parte din partid nu se vor teme să intre în organizații. Nu-i sperie disciplina. Se vor teme să intre în ele o mulțime de intelectuali îmbâcsiți de individualism burghez. Dar tocmai aceasta este bine. Acești individualiști burghezi sunt de obicei și reprezentanții oportunismului de toate nuanțele. Trebuie să-i îndepărtăm de noi. Proiectul lui Lenin poate constitui o barieră împotriva pătrunderii lor în partid, și chiar numai pentru acest motiv trebuie să-l voteze toți adversarii oportunismului“ (vezi „Procese-verbale“, pag. 246).

Nădăjduim, d-le „critic“, că veți lepăda masca și veți repeta cu lealitate proletară aceste cuvinte ale lui Plehanov.

Dacă n'o veți face, va însemna că declarațiile pe care le-ați făcut prin presă sunt nechibzuite și fără simț de răspundere.

*Ziarul „Proletariat's Brdzola“
(„Lupta Proletariatului“) Nr. 11,
15 August 1905.
Articol fără semnătură.*

* E vorba de formulările date de Lenin și Martov paragrafului 1 al statutului partidului.

REAȚIUNEA SE ÎNTEȚEȘTE

Nori întunecoși se strâng deasupra capetelor noastre. Absolutismul senil ridică capul și se înarmează „cu foc și sabie”. Vine reacțiunea ! Să nu ni se vorbească despre „reforme” țariste, menite să consolideze absolutismul abject: „reforme” nu sunt decât o camuflare a gloanțelor și harapnicelor pe care ni le servește cu atâta dărnicie stăpânirea țaristă sălbătică.

A fost o vreme când guvernul se abținea să săvârșească vărsări de sânge înăuntrul țării. Pe atunci purta război cu „dușmanul din afară” și avea nevoie în acest scop de „liniște internă”. Deaceia și avea oarecare „toleranță” față de „dușmanii dinăuntru”, „închizând ochii” asupra mișcării care se intensifica.

Acum sunt alte vremuri. Inspăimântat de spectrul revoluției, guvernul țarist s'a grăbit să încheie pace cu „dușmanul din afară”, cu Japonia, pentru ca, încordându-și puterile, să se răfuiască „temeinic” cu „dușmanul dinăuntru”. Și iată, s'a deslănțuit reacțiunea. Guvernul își desvăluise mai demult „planurile” în „Moscovschie Vedomosti”⁴⁹. Guvernul... „a trebuit să poarte paralel două războaie...” — scria acest ziar reacționar —

„un război înafară și unul înăuntru. Dacă nu l-a purtat cu suficientă energie nici pe unul nici pe celălalt... aceasta se poate explica, în parte, prin faptul că un război îl stânjenea pe celălalt... Dacă acum războiul în Extremul Orient încetează...”, guvernul „...va avea în sfârșit mâinile libere spre a pune capăt în mod victorios și războiului dinăuntru..., spre a strivi fără nici-un fel de discuții“... „pe dușmanii dinăuntru“... „Odată cu încetarea războiului, toată atenția Rusiei (citește: a guvernului) se va concentra asupra vieții ei interne și mai ales asupra reprimării turburărilor“ (vezi „Moskovskie Vedomosti“ din 18 August).

Iată care erau „planurile“ guvernului țarist când încheia pace cu Japonia.

Pe urmă, după încheierea păcii, guvernul a anunțat aceleași „planuri“ prin glasul unui ministru al său: „Vom înneca în sânge“ — a spus ministrul — „partidele extremiste din Rusia“. Prin intermediul rezidenților și guvernatorilor săi generali, el a și început să traducă în fapt menționatele „planuri“: nu degeaba a transformat el Rusia într-o tabără militară, nu degeaba a inundat centrele mișcării cu cazaci și soldați și a îndreptat mitralierele împotriva proletariatului; — s’ar zice că guvernul are de gând să mai cucerească odată nemărginita Rusie !

Precum vedeți, guvernul declară război revoluției, îndreptându-și primele lovituri împotriva detașamentului ei de avangardă: proletariatul. Așa trebuesc înțelese amenințările lui la adresa „partidelor extremiste“. Desigur, el nu „va neglija“ nici țărănimea și-i va servi cu dărnicie harapnice și gloanțe — dacă ea se va arăta a fi „neîndeajuns de cuminte“ și va revendica o

viață omenească —, însă deocamdată guvernul caută s'o amăgească: îi făgăduiește pământ și o poartă în Dumă, zugrăvind-i „tot felul de libertăți“ în viitor.

Cât privește „publicul mai curat“, cu acesta guvernul se va purta desigur „mai delicat“ și va căuta să facă o alianță cu el: doar acesta și este, în fond, rostul Dumei de stat. E de prisos să mai spunem că domnii burghezi liberali nu vor refuza să încheie „înțelegeri“. Încă la 5 August au declarat prin glasul șefului lor că ei privesc cu entuziasm reformele țarului: „...Trebuesc depuse toate eforturile pentru ca Rusia... să nu pășească pe calea revoluționară a Franței“ (vezi „Russchie Vedomosti“⁵⁰ din 5 August, articolul lui Vinogradov). E de prisos să mai spunem că viclenii liberali vor trăda mai degrabă revoluția, decât pe Nicolae al II-lea. A arătat-o îndeajuns ultimul lor congres...

Intr'un cuvânt, guvernul țarist depune toate eforturile pentru a înnăbuși revoluția populară.

Gloanțe pentru proletariat, făgădueli mincinoase pentru țărănime și „drepturi“ pentru marea burghezie — iată cu ce mijloace se înarmează reacțiunea.

Moarte sau zdrobirea revoluției — aceasta este astăzi lozinca absolutismului.

Pe de altă parte însă nu dorm nici forțele revoluției, ci continuă să-și făurească marea lor operă. Criza care în urma războiului s'a agravat și grevele politice tot mai dese au răscolit tot proletariatul din Rusia, punându-l față în față cu absolutismul țarist. Starea de asediu nu numai că nu a inspirat teamă proletariatului, dar, dimpotrivă, a turnat gaz peste foc și a înrăutățit și mai mult situația. Pentru cine a auzit

nenumăratele strigăte ale proletariatului: „Jos guvernul țarist, jos Duma țaristă!”, pentru cine a plecat atent urechea la pulsul clasei muncitoare, pentru acela nu încapе îndoială că spiritul revoluționar al proletariatului, conducătorul revoluției, va crește întruna. În ce privește pe țărani, pe ei i-a ridicat împotriva regimului actual mobilizarea în armată, mobilizare care le-a distrus căminele, răpind familiilor brațele de muncă cele mai bune. Dacă mai ținem seamă că la toate acestea s'a adăugat foametea, care a cuprins 26 de gubernii, e ușor de înțeles ce drum trebuie să ia mult încercata țărăniمة. În sfârșit, încep să murmure și soldații, și acest murmur capătă pe zi ce trece un caracter tot mai amenințător pentru absolutism. Cazacii, reazimul absolutismului, încep să stârnească ura soldaților: nu demult soldații au măcelărit la Novaia Alexandria trei sute de cazaci *. Numărul faptelor de acest fel crește treptat...

Intr'un cuvânt, viața pregătește un nou val revoluționar, care crește treptat și se îndreaptă vijelios împotriva reacțiunii. Ultimele evenimente dela Mosco, va și Petersburg sunt vestitorii acestui val.

Care trebuie să fie atitudinea noastră față de toate evenimentele acestea, ce trebuie să facem noi, social-democrații?

Dacă ar fi să ne luăm după menșevicul Martov, ar trebui să alegem chiar azi o Adunare Constituantă, pentru a surpa pe veci temelia absolutismului țarist. După părerea lui, simultan cu alegerile legale pentru Dumă ar trebui să aibă loc și alegeri ilegale. Ar trebui

* Vezi „Proletarul” ⁵¹ Nr. 17.

formate comitete electorale, care să îndemne „populația să-și aleagă reprezentanții prin vot universal, urmând ca acești reprezentanți să se întrunească la un moment dat într'un anumit oraș și să se proclame Adunare Constituantă...” Așa „trebuie să se desfășoare lichidarea absolutismului” *. Cu alte cuvinte, deși absolutismul mai trăiește, noi putem face totuși în toată Rusia alegeri prin sufragiu universal ! Cu toate că absolutismul mai taie și spânzură, reprezentanții „ilegali” ai poporului se vor putea proclama totuși Adunare Constituantă, instaurând o republică democratică ! Nu-i nevoie, deci, nici de înarmare, nici de insurecție, nici de guvern provizoriu; republica democratică va veni dela sine, trebuie numai ca reprezentanții „ilegali” să-și zică Adunare Constituantă ! Numai că bunul Martov a uitat că această fantastică „Adunare Constituantă” se va trezi într'o bună zi la fortăreața Petru și Pavel ! Stând la Geneva, Martov nu înțelege că practicienii din Rusia nu au timp să se amuze cu astfel de jocuri burgheze.

Nu, noi vrem să facem altceva.

Reacțiunea neagră adună forțele întunericului și se străduiește din răputeri să le unească; sarcina noastră este să strângem forțele social-democrate și să le închegăm cât mai bine.

Reacțiunea neagră convoacă Duma, ea vrea să câștige noi aliați și să mărească armata contrarevoluției; sarcina noastră e să declarăm boicotarea activă a Dumei, să arătăm întregii lumi fața ei reacționară și să înmulțim rândurile adeptilor revoluției.

* Vezi „Proletarul” Nr. 15, unde este expus „planul” lui Martov.

Reacțiunea neagră pornește la un atac pe viață și pe moarte împotriva revoluției, ea vrea să producă desorientare în rândurile noastre și să sape revoluției populare groapa; sarcina noastră este să ne strângem rândurile, să dăm un atac general și simultan împotriva absolutismului țarist și să facem să dispară pe veci amintirea lui.

Nu castelul de cărți de joc al lui Martov, ci insurrecția generală — iată ce ne trebuie.

Salvarea poporului este o insurecție victorioasă a poporului însuși.

Moarte sau triumful revoluției — aceasta trebuie să fie azi lozinca noastră revoluționară.

*Ziarul „Proletariat's Brdzola”
(„Lupta Proletariatului”) Nr. 12,
15 Octombrie 1905.
Articol fără semnătură.*

BURGHEZIA NE INTINDE O CURSĂ

Pe la jumătatea lui Septembrie a avut loc un congres „al fruntașilor din Zemstve și orașe“. La acest congres s'a întemeiat un nou „partid“⁵² având în frunte un Comitet Central și organe locale în diferite orașe. Congresul a adoptat un „program“, a fixat o „tactică“ și a elaborat un manifest special, pe care „partidul“ acesta abia ieșit din găoace urmează să-l adreseze poporului. Intr'un cuvânt, „fruntașii din Zemstve și orașe“ și-au întemeiat un „partid“ propriu.

Cine sunt acești „fruntași“, cum se numesc ei?

Burghezii liberali.

Cine sunt burghezii liberali?

Reprezentanții conștienți ai burgheziei înstărite.

Burghezia înstărită este dușmanul nostru neîmpăcat; bogăția ei e clădită pe sărăcia noastră, bucuriile ei — pe suferința noastră. E clar că reprezentanții ei conștienți vor fi dușmanii noștri declarați și că vor încerca să ne sdrobească în mod conștient.

S'a format așa dar un „partid“ al dușmanilor poporului, care intenționează să adreseze poporului un manifest.

Ce vor acești domni, ce susțin ei în manifestul lor?

Ei nu sunt socialiști, ei urăsc mișcarea socialistă. Aceasta înseamnă că ei caută să consolideze rânduețile burgheze și luptă cu proletariatul pe viață și pe moarte. Iată de ce se bucură de atâta simpatie în cercurile burgheze.

Ei nu sunt nici democrați, ei urăsc republica democratică. Aceasta înseamnă că ei caută să consolideze tronul imperial și că luptă cu înverșunare și împotriva mult încercatei țărănime. Iată de ce Nicolae al II-lea „a binevoit” să încuviințeze adunările lor și le-a permis să convoace un congres al „partidului”.

Ei vor doar să restrângă întrucâtva drepturile țarului, și încă cu condiția ca aceste drepturi luate țarului să revină burgheziei. Țarismul însă, după părerea lor, trebuie neapărat păstrat, pentru că e un reazim puternic al burgheziei înstărite, utilizat de ea împotriva proletariatului. Deaceea, în „proiectul lor de constituție”, ei spun că „tronul Romanovilor trebuie să rămână inviolabil”, ceea ce înseamnă că vor o constituție ciuntă cu o monarhie constituțională.

Domnii burghezi liberali „nu au nimic împotriva” dacă se acordă și poporului drepturi electorale, însă cu o condiție: Camera reprezentanților poporului să aibă deasupra ei o Cameră a bogătaşilor, care va avea neapărat grijă să corijeze și să anuleze hotărârile Camerei reprezentanților poporului. Și tocmai deaceea declară ei în programul lor: „ne trebuesc două Camere”.

Domnii burghezi liberali vor fi „foarte bucuroși” să se acorde libertatea cuvântului, a presei și libertatea de asociere, cu condiția să se îngrădească liberta-

tea grevelor. Iată de ce perorează ei atâta „despre drepturile omului și ale cetățeanului“, în vreme ce despre libertatea grevelor nu spun nimic precis : bolborosesc doar, fariseic despre niște „reforme economice“.

Acești domni foarte stranii nu refuză generozitatea lor nici țăranilor; ei „nu au nimic împotriva“ trecerii pământurilor moșierești în mâinile țăranilor, însă cu condiția ca țăranii să nu „capete pe degeaba“ aceste pământuri, ci să le răscumpere dela moșieri. Iată deci ce buni la inimă sunt acești „frunțași“-pacoste !

Dacă vor ajunge să-și îndeplinească toate dorințele acestea, urmarea va fi că drepturile țarului vor cădea în mâna burgheziei, și absolutismul țarist se va preface treptat într'un absolutism al burgheziei. Iată încotro ne împing „frunțașii din Zemstve și orașe“. Și iată de ce le e frică până și în somn de revoluția populară și vorbesc atât de mult de „pacificarea Rusiei“.

Nu e de mirare deci că acești „frunțași“ nenorocoși și-au pus atâta nădejde în așa zisa Dumă de stat. Precum se știe, Duma țaristă este negarea revoluției populare, și acest lucru convine de minune burghezilor noștri liberali. Precum se știe, Duma de stat oferă o „oarecare“ arenă burgheziei înstărite, și burghezii noștri liberali au atâta nevoie de acest lucru ! Iată de ce tot „programul“ lor, toată activitatea lor contează pe existența unei Dume; odată cu căderea Dumei, se vor nărui inevitabil și toate „planurile“ lor. Deaceia fi și sperie boicotarea Dumei, deaceia ne și sfătuiesc să participăm la Dumă. „Ar fi o mare greșală să nu participăm la Duma țaristă“ — au declarat ei prin glasul șefului lor Iacușchin. Și ar fi într'adevăr o „mare

greșală“, dar pentru cine: pentru popor sau pentru dușmanii săi, — aceasta-i întrebarea.

Care este menirea Dumei țariste, ce ne spun în această privință „fruntașii din Zemstve și orașe“?

„...Prima și cea mai importantă sarcină a Dumei e de a reforma însăși Duma“ — declară ei în apelul lor... „Alegătorii trebuie să oblige pe delegații lor să aleagă candidați care, în primul rând, să fie însuflețiți de dorința de a reforma Duma“ — spun ei tot acolo.

În ce constă această „reformă“? În a se da Dumei „vot deliberativ la întocmirea legilor... și la discutarea veniturilor și cheltuelilor statului... și dreptul de control asupra actelor miniștrilor“. Cu alte cuvinte, delegații alegătorilor trebuie să ceară, în primul rând, lărgirea drepturilor Dumei. Iată deci ce înseamnă „reforma“ Dumei. Cine vor fi cei aleși în Dumă? În bună parte, reprezentanții marii burghezii. E clar deci că lărgirea drepturilor Dumei ar echivala cu întărirea politică a marii burghezii. Și iată că „fruntașii din Zemstve și orașe“ sfătuiesc poporul să aleagă în Dumă burghezi liberali și să-i însărcineze ca în primul rând să contribuie la întărirea marii burghezii! Prin urmare, în primul rând și mai ales, trebuie să ne îngrijim ca să întărim cu propriile noastre mâini pe dușmanii noștri — iată ce ne sfătuiesc acum domnii burghezi liberali. Foarte „prietenesc“ sfat, nimic de zis! Dar de drepturile poporului cine o să se îngrijească? O, fiți pe pace, domnii burghezi liberali nu uită poporul. Ei ne asigură că atunci când vor intra în Dumă, când se vor întări în Dumă, vor cere drepturi și pentru popor. Și cu ajutorul unui asemenea fariseism își închipue „fruntașii din Zemstve și orașe“ că-și vor atinge scopul...

Iată deci pentrue ne sfătuesc ei ca în primul rând să lărgim drepturile Dumei...

Bebel a spus: ce ne sfătuește dușmanul, e dăunător pentru noi. Dușmanul ne sfătuește: participați la Dumă, — e clar că participarea la Dumă ne e dăunătoare. Dușmanul ne sfătuește: lărgiți drepturile Dumei, — e clar că lărgirea drepturilor Dumei ne e dăunătoare. Să sdruncinăm încrederea în Dumă și s'o compromitem în ochii poporului — iată ce trebuie să facem. Nu lărgirea drepturilor Dumei ne trebuie nouă, ci lărgirea drepturilor poporului. Și dacă pe lângă toate acestea, acelaș dușman ne vorbește într'un limbaj dulceag și ne promite nu știu ce „drepturi“, înseamnă că ne întinde o cursă, vrând să-și înalțe o cetate cu propriile noastre mâini. La ceva mai bun nici nu ne putem aștepta din partea burghezilor liberali.

Dar ce veți spune despre acei „social-democrați“ care ne recomandă asiduu tactica burghezilor liberali? Ce veți spune despre „minoritatea“ caucaziană, care repetă cuvânt cu cuvânt sfaturile perfide ale dușmanilor noștri? „Minoritatea“ caucaziană, de exemplu, spune: „Socotim că este necesară participarea noastră la Duma de stat“ (vezi „Conferința a doua“, pag. 7). Exact cum o „socotesc necesară“ domnii burghezi liberali.

Aceeași „minoritate“ ne sfătuește: „Dacă comisia lui Bulâghin... nu va acorda drept de vot decât bogaților, atunci va trebui să intervenim în aceste alegeri și, prin mijloace revoluționare, să-i facem pe alegători să aleagă candidați progresiști și să cerem la Zemschii Sobor o Adunare Constituantă. În sfârșit, prin toate mijloacele posibile... să silim Zemschii Sobor să

convoace Adunarea Constituantă sau să se proclame el Adunare Constituantă" (vezi „Social-Democratul” Nr. 1). Cu alte cuvinte, chiar dacă vor avea drept de vot numai bogații, chiar dacă în Dumă se vor aduna numai bogații, noi totuși trebuie să cerem ca această adunare să fie investită cu drepturi de Adunare Constituantă! Chiar dacă vor fi ciuntite drepturile poporului, noi totuși trebuie să ne străduim a lărgi cât mai mult cu putință drepturile Dumei. E de prisos să mai spunem că alegerea de „candidați progresiști” va rămâne o vorbă goală, dacă dreptul de vot va fi acordat numai bogaților.

Precum am putut vedea mai sus, acelaș lucru ne recomandă burghezii liberali.

Una din două: sau burghezii liberali s’au menșevizat, sau „minoritatea” caucaziană s’a liberalizat.

Intr’un fel sau altul, nu încapе îndoială însă că „partidul” abia ieșit din găoace al burghezilor liberali ne întinde cu dibăcie o cursă...

Să distrugem această cursă, să facem lumea s’o vadă, să ducem o luptă necruțătoare împotriva dușmanilor liberali ai poporului — iată ce trebuie să facem acum.

*Ziarul „Proletariatul Brdzola”
(„Lupta Proletariatului”) Nr. 12
15 Octombrie 1905.
Articol fără semnătură.*

CETĂȚENI!

Proletariatul din Rusia, acest uriaș de nebiruit, s'a pus din nou în mișcare... Întreaga Rusie este cuprinsă de o largă mișcare grevistă. Ca printr'o lovitură de baghetă magică, pe tot întinsul necuprins al Rusiei viața s'a oprit deodată. Numai la Petersburg și la căile ferate din acest oraș sunt în grevă peste un milion de muncitori. Moscova — vechea capitală liniștită, neclintită, credincioasă Romanovilor — este cuprinsă toată de vâlvătaia revoluției. Harcovul, Chievul, Ecaterinoslavul și alte centre culturale și industriale, tot centrul și sudul Rusiei, toată Polonia și, în sfârșit, tot Caucazul s'au oprit în loc, privind amenințător absolutismul.

Ce se va întâmpla? Cu înfrigurare și cu inima strânsă așteaptă întreaga Rusie răspunsul la această întrebare. Proletariatul aruncă mănua blestematului monstru cu două capete. Va fi urmată această sfidare de o încăierare adevărată, se va preface această grevă într'o insurecție armată fățișă, sau, ca și grevele trecute, se va isprăvi „în mod pașnic“ și „se va potoli“?

Cetățeni! Oricare ar fi răspunsul la această întrebare, oricum s'ar termina actuala grevă, un lucru tre-

bue să fie limpede și sigur pentru toată lumea: ne aflăm în preajma unei insurecții a întregului popor din Rusia și ceasul acestei insurecții se apropie. S'ar putea ca greva politică generală care se desfășoară acum, de o măreție fără seamăn, fără precedent nu numai în istoria Rusiei, ci și a lumii întregi, să ia sfârșit și astăzi fără să se transforme într-o insurecție a întregului popor, dar numai pentru ca mâine să sgudue din nou cu și mai multă putere țara și să se transforme în acea grandioasă insurecție armată care trebuie să soluționeze litigiul secular dintre poporul rus și absolutismul rus și să sdrobească capul acestui monstru spurcat.

Insurecția armată generală — iată desnodământul fatal către care duce cu necesitate istorică ansamblul evenimentelor din viața politică și socială a țării noastre din ultimul timp! Insurecția armată generală — iată marea problemă ce se pune în momentul de față proletariatului din Rusia, cerându-și imperios deslegarea!

Cetățeni! Cu excepția unui pumn de oameni — aristocrația financiară și agrară — este în interesul vostru să răspundeți la apelul proletariatului și să vă străduiți împreună cu el să înfăptuiți această salvatoare insurecție generală.

Absolutismul țarist criminal a dus țara noastră la marginea prăpastiei. O sută de milioane de țărani din Rusia ruinați, starea de robie și mizerie a clasei muncitoare, datoriile excesive ale statului și impozitele grele, lipsa de drepturi a întregii populații, nesfârșitele acte de samavolnicie și violență care tronează în toate domeniile de viață și, în sfârșit, o totală nesiguranță a vieții și a avutului cetățenilor — iată tabloul îngrozitor pe care ni-l înfățișează Rusia de azi. Lucrurile nu

mai pot merge mult timp așa ! Absolutismul, care este autorul tuturor acestor orori sinistre, trebuie nimicit ! Și va fi nimicit ! Absolutismul își dă seama de acest lucru, și cu cât își dă mai bine seama, cu atât mai sinistre devin ororile lui, cu atât mai înfiorător devine dansul infernal pe care-l deslănțue în jurul lui ! Pe lângă sutele și miile de cetățeni pașnici, muncitori, pe care i-a ucis pe străzile orașelor, pe lângă martirizarea a zeci de mii de muncitori și intelectuali, cei mai buni fii ai poporului, care se sting în închisori și în locuri de deportare, pe lângă neîncetatele omoruri și violențe comise de bașbuzucii țariști la sate, pe tot întinsul Rusiei — absolutismul a plăsmuit în cele din urmă noi orori. El a început să semene vrajbă și ură în sânul poporului însuși și să ridice una contra alteia diferitele pături ale populației, precum și naționalități întregi. El a înarmat și a năpustit pe huliganii ruși asupra muncitorilor și intelectualilor ruși, masele înapoiate și flămânde ale Rușilor și Moldovenilor din Basarabia asupra Evreilor și, în sfârșit, masa tătară ignorantă și fanatică asupra Armenilor. El a distrus, cu ajutorul Tătarilor, unul din centrele revoluționare ale Rusiei și cel mai important centru revoluționar din Caucaz, Bacu, el a băgat groaza în întreaga provincie armenească, îndepărtând-o dela revoluție. A făcut din tot Caucazul multinațional o tabără militară, în care populația este amenințată în orice moment nu numai de atacurile absolutismului, ci și de cele ale neamurilor vecine, victime nefericite ale absolutismului. Lucrurile nu mai pot continua astfel ! Și numai revoluția poate pune capăt acestei situații !

Ar fi bizar și ridicol să ne așteptăm ca absolutis-

mul, care este autorul tuturor acestor orori infernale, să dorească și să fie în stare să le pună capăt el însuși. Niciun fel de reforme, niciun fel de petece puse absolutismului — în genul Dumei de stat, a Zemstvelor etc. — la care vrea să se mărginească partidul liberal, nu sunt în stare să pună capăt acestor orori. Dimpotrivă, orice încercări în această direcție, ca și combaterea avântului revoluționar al proletariatului, nu vor face decât să favorizeze și mai mult aceste orori.

Cetățeni ! Proletariatul, clasa cea mai revoluționară din societatea noastră, care până în ziua de azi poartă pe umerii săi toată greutatea luptei împotriva absolutismului și care este adversarul lui cel mai hotărât, cel mai neîmpăcat și cel mai consecvent, se pregătește pentru o acțiune armată fățișă. Și el face apel la voi, toate clasele societății, să-i dați ajutorul și sprijinul vostru. Înarmați-vă, ajutați-l să se înarmeze și pregătiți-vă pentru lupta hotărâtoare.

Cetățeni ! Ceasul insurecției se apropie ! Trebuie să-l întâmpinăm bine înarmați ! Numai în acest caz, numai printr'o insurecție armată generală și simultană vom putea învinge mârșavul nostru dușman — blestematul absolutism țarist — și să ridicăm pe ruinele lui republica democratică liberă de care avem nevoie.

Jos absolutismul !

Trăiască insurecția armată generală !

Trăiască republica democratică !

Trăiască proletariatul luptător din Rusia !

Se publică după textul proclamației.

Imprimată în Octombrie 1905

În tipografia Comitetului din Tiflis

al P.M.S.D.R.

Semnat: Comitetul din Tiflis.

CĂTRE TOȚI MUNCITORII

Revoluția s'a deslănțuit ! S'a ridicat poporul revoluționar al Rusiei și a încercuit regimul țarist spre a porni la asaltul lui ! Fălfaie steagurile roșii, se înalță baricade, poporul ia armele și pornește la asaltul instituțiilor de stat. Din nou a răsunat chemarea vitejilor, din nou a grăit viața ce amuțise. Corabia revoluției și-a întins pânzele și a pornit pe calea ce duce la libertate. Această corabie este condusă de proletariatul din Rusia.

Ce vrea proletariatul din Rusia, încotro se îndreaptă el ?

Să doborâm Duma țaristă și să creăm o Adunare Constituantă a întregului popor — iată ce spune astăzi proletariatul din Rusia. Proletariatul nu va cere guvernului mici concesi, nu-i va cere ridicarea „stării de asediu” și încetarea „execuțiilor” în câteva sate și orașe; proletariatul nu se va coborî la asemenea bagatele. Cine cere regimului concesi, acela nu crede în moartea regimului ; or, proletariatul trăiește cu această credință. Cine așteaptă „ușurări” din partea regimului, acela nu crede în forța revoluției; or, proletariatul trăiește cu

această credință. Nu ! Proletariatul nu-și va cheltui energia pentru revendicări fără rost. Față de absolutismul țarist el nu are decât o singură revendicare : jos cu el, moarte lui ! Și iată că pe întinsurile Rusiei răsună tot mai cutezător strigătul revoluționar al muncitorilor : Jos Duma de stat ! Trăiască Adunarea Constituantă ! Iată la ce tinde astăzi proletariatul din Rusia.

Țarul nu ne va da o Adunare Constituantă a întregului popor, țarul nu-și va nimici propria sa putere absolută ; el nu va face acest lucru ! „Constituția“ ciuntă pe care o „dă“, este o concesiune provizorie, o fariseică promisiune a țarului și nimic altceva ! Firește că noi vom exploata această concesiune, că nu vom refuza să smulgem corbului nuca pentru a-i sparge capul cu ea. Rămâne totuși fapt că poporul nu se poate bizui pe promisiunea țarului. El trebuie să se bizue numai pe sine însuși, trebuie să se bizue numai pe propria sa forță : eliberarea poporului trebuie să fie opera poporului însuși. Libertatea poporului nu poate fi clădită decât pe osemintele asupritorilor, terenul pentru suveranitatea poporului trebuie să fie îngrășat cu sângele lor ! Numai atunci când poporul înarmat va porni la luptă în frunte cu proletariatul și va ridica steagul insurecției generale, numai atunci va putea fi doborât guvernul țarist sprijinit de baionete. Nu vorbe goale, nu o „autoînarmare“ lipsită de sens, ci o înarmare reală și o insurecție armată — iată la ce tinde astăzi proletariatul din întreaga Rusie.

Victoria insurecției va provoca înfrângerea regimului. Dar regimurile înfrânte s'au ridicat de multe ori dela pământ. Și la noi se poate întâmpla același lucru. Forțele întunericului, care în timpul insurecției

se ascund prin colțuri, vor ieși a doua zi după insurecție din vizuinile lor și vor încerca să pună din nou regimul pe picioare. Așa învie din morți regimurile înfrânte. Poporul trebuie să pună neapărat frâu acestor forțe ale întunericului, să le facă una cu pământul ! Și pentru aceasta se cere ca poporul învingător să se înarmeze dela mic la mare, chiar a doua zi după insurecție, să devină o armată revoluționară și să fie gata în orice moment să apere cu arma în mână drepturile pe care le-a câștigat.

Numai atunci când poporul învingător va deveni o armată revoluționară, numai atunci va fi în stare să sdrobească definitiv forțele ascunse ale întunericului. Numai o armată revoluționară poate să dea forță acțiunilor guvernului provizoriu, numai guvernul provizoriu poate să convoace Adunarea Constituantă a întregului popor care să instaureze republica democratică. O armată revoluționară și un guvern revoluționar provizoriu — iată la ce tinde astăzi proletariatul din Rusia.

Acesta este drumul pe care l-a luat revoluția rusă. Acest drum duce la suveranitatea poporului și proletariatul chiamă pe toți prietenii poporului să urmeze acest drum.

Absolutismul țarist barează calea revoluției populare, el vrea să frâneze cu manifestul său de ieri această măreață mișcare; este clar însă că valurile revoluției vor înghiți și vor mătura din calea lor absolutismul țarist...

Dispreț și ură tuturor celor care nu vor urma calea proletariatului: ei săvârșesc o mârșavă trădare a revoluției. Rușine celor care, pornind în fapt pe acest drum, susțin în vorbe altceva: aceia se tem în mod laș de adevăr !

Noi nu ne temem de adevăr, noi nu ne temem de revoluție ! Să bubue mai tare tunetul, să vâjâe mai tare furtuna ! Ceasul victoriei e aproape !

Să proclamăm deci cu însuflețire lozincile proletariatului din Rusia:

Jos Duma de stat !

Trăiască insurecția armată !

Trăiască armata revoluționară !

Trăiască guvernul revoluționar provizoriu !

Trăiască Adunarea Constituantă a întregului popor !

Trăiască republica democratică !

Trăiască proletariatul !

*Se publică după textul proclamației,
imprimată la 19 Octombrie 1905
în tipografia clandestină (din Avlabar)
a Uniunii caucaziene a P.M.S.D.R.
Semnat: Comitetul din Tiflis.*

TIFLIS, 20 NOEMBRIE 1905

Marea Revoluție Rusă a început ! Am trăit primul act al acestei revoluții, act cumplit, care, formal, s'a încheiat cu manifestul din 17 Octombrie. Țarul autocrat „din mila lui Dumnezeu“ și-a înclinat „capul încoronat“ în fața poporului revoluționar și i-a făgăduit „o bază fermă pentru libertățile cetățenești“...

Însă acesta e numai primul act. E numai începutul sfârșitului. Ne aflăm în ajunul unor mari evenimente, demne de Marea Revoluție Rusă. Aceste evenimente se apropie cu rigoarea inexorabilă a istoriei, cu o implacabilă necesitate. Țar și popor, puterea absolută a țarului și puterea absolută a poporului reprezintă două principii adverse, diametral opuse. Înfrângerea unuia și victoria celuilalt nu poate fi decât rezultatul unor ciocniri decisive între ele, rezultatul unei lupte înverșunate, unei lupte pe viață și pe moarte. Această luptă n'a avut încă loc. Ea urmează abia să se producă. Și titanul de nebiruit al revoluției ruse, proletariatul din Rusia, se pregătește pentru această luptă din toate puterile, cu toate mijloacele.

Burghezia liberală încearcă să împiedice această

luptă fatală. Ea găsește că e timpul să se pună capăt „anarhiei” și să se înceapă o activitate „constructivă” pașnică, o activitate de „construire a statului”. Și are dreptate. Ei îl ajunge și ceeace proletariatul a smuls țarismului în urma primei lui acțiuni revoluționare. Ea poate încheia acum fără grijă o alianță — o alianță în condițiuni avantajoase pentru ea — cu guvernul țarist, pentru ca, unindu-și forțele, să pornească împreună împotriva dușmanului comun, împotriva „groparului” ei — proletariatul revoluționar. Libertatea burgheză, libertatea exploatării este asigurată, și asta e tot ce-i trebuie. Burghezia rusă, care n'a fost revoluționară nicio clipă, a și început să treacă fățiș de partea reacțiunii. Să fie într'un ceas bun! Acest fapt n'o să ne întristeze prea mult. Soarta revoluției n'a fost niciodată în mâinile liberalismului. Mersul și desnodământul revoluției ruse depinde pe-de-a'ntregul de atitudinea proletariatului revoluționar și a țărănimii revoluționare.

În ciuda tuturor uneltirilor liberalilor, proletariatul revoluționar dela orașe, condus de social-democrație, și țărănimea revoluționară, care-l va urma, nu-și vor înceta lupta până nu vor dobîrî definitiv absolutismul și nu vor crea pe ruinele sale o republică democratică liberă.

Acesta este obiectivul politic cel mai apropiat al proletariatului socialist, acesta este țelul lui în revoluția actuală, țel pe care, cu sprijinul țărănimii, îl va atinge cu orice preț.

Drumul care trebuie să-l ducă la republica democratică este deasemenea trasat de el clar și precis.

1) Încăierarea înverșunată, hotărîtoare, despre care am vorbit mai sus; 2) o armată revoluționară, for-

mată în cursul acestei „încăierări”: 3) dictatura democratică a proletariatului și a țărănimii, exercitată de un guvern revoluționar provizoriu, constituit în urma biruinței în această „încăierare”; 4) Adunare Constituantă, convocată de acesta pe baza sufragiului universal, direct, egal și secret — iată etapele pe care trebuie să le parcurgă Marea Revoluție Rusă înainte de a atinge țelul dorit.

Niciun fel de amenințări ale guvernului sau de manifeste bombastice ale țarului, niciun fel de guverne provizorii în genul guvernului Witte, constituite de autocrație în vederea salvării ei, nicio Dumă de stat convocată, fie chiar pe bază de vot universal etc., de guvernul țarist, — nu vor putea abate proletariatul dela singurul său drum revoluționar sigur, care trebuie să-l ducă la republica democratică.

Va fi proletariatul îndeajuns de puternic pentru a merge până la capăt pe acest drum, va fi deajuns de puternic pentru a ieși cu fruntea sus din această luptă gigantică, sângeroasă, care-l așteaptă pe acest drum?

Da, va fi !

Așa gândește chiar proletariatul, pregătindu-se de luptă cu hotărîre și curaj.

„Kavkazskii Rabocii Listok” № 1,

20 Noembrie 1905.

Articol fără semnătură.

DOUĂ BĂTĂLI

(Cu prilejul zilei de 9 Ianuarie)

Țineți minte desigur ziua de 9 Ianuarie a anului trecut... A fost ziua în care proletariatul din Petersburg s'a întâlnit față'n față cu guvernul țarist și fără voia lui a intrat în luptă cu acesta. Da, fără voia lui, căci el se îndrepta pașnic spre țar pentru a cere „pâine și dreptate” și a fost întâmpinat cu dușmănie și împroșcat cu o ploaie de gloanțe. El își punea nădejdea în prapuri și în portretele țarului, însă și unele și altele au fost rupte în bucăți și i-au fost aruncate în față. Astfel, a putut să se convingă singur că armelor li se pot opune numai arme. Și a luat armele — atâtea câte a avut — spre a întâmpina dușmanul cum se întâmpină un dușman și a se răzbuna. Dar, lăsând pe câmpul de luptă mii de victime și suferind mari pierderi, s'a retras cu mânie în suflet...

Iată ce ne evocă 9 Ianuarie 1905.

Astăzi, când proletariatul din Rusia comemorează ziua de 9 Ianuarie, nu va fi de prisos să ne întrebăm : de ce a dat înapoi proletariatul din Petersburg, anul trecut, în încăierarea de atunci și prin ce se deosebește această încăierare de încăierarea generală din Decembrie ?

El a dat înapoi, în primul rând, pentru că era lipsit chiar și de acel minim de conștiință revoluționară care este absolut necesar pentru victoria insurecției. Un proletariat care merge cu rugăciuni și nădejdi la țarul sân-geros care și-a clădit toată existența pe asuprirea po-porului, un proletariat care merge cu încredere la duș-manul său de moarte ca să implore „un pic de milă” — poate oare un astfel de proletariat să învingă într’o luptă de stradă ?...

E adevărat că pe urmă, după scurtă vreme, salvele de pușcă au deschis ochii proletariatului înșelat, arătându-i clar fața respingătoare a absolutismului, e ade-vărat că el a strigat apoi cu mânie : „Ne-a tras țarul o bătaie, dar o să-i tragem și noi una!”. Dar la ce pot servi toate acestea când nu ai arme în mâini, ce poți face cu mâinile goale în lupta de stradă, chiar con-știent fiind ? Oare glonteale dușmanului nu străpunge la fel corpul conștient ca și pe cel inconștient ?

Da, lipsa de arme — aceasta este a doua cauză pentru care a dat înapoi proletariatul din Petersburg.

Dar ce ar fi putut face Petersburgul singur, chiar dacă ar fi avut arme ? În timp ce la Petersburg curgea sânge și se ridicau baricade, în alte orașe nimeni nu miș-ca un deget : iată de ce a putut guvernul să aducă trupe din alte părți și să inunde străzile cu sânge. Și abia mai târziu, după ce proletariatul din Petersburg a re-dat pământului pe tovarășii uciși și s’a întors la tre-burile lui de toate zilele, abia mai târziu a răsunat în diferite orașe strigătul muncitorilor în grevă : salutăm pe eroii din Petersburg ! Dar la ce și cui mai putea folosi acest salut tardiv ? Iată de ce n’a luat guvernul în serios aceste acțiuni răzlețe și neorganizate și a ri-

sipit fără multă greutate proletariatul fărâmițat în diferite grupuri.

Așa dar, faptul că n'a existat o insurecție generală organizată, că acțiunile proletariatului nu aveau un caracter organizat, — iată a treia cauză pentru care a dat înapoi proletariatul din Petersburg.

Și, de altfel, cine era să organizeze o insurecție generală? Poporul în întregime nu putea să-și asume această sarcină, iar partea înaintată a proletariatului — partidul proletariatului — era ea însăși neorganizată, fiind sfâșiată de divergențe de partid; lupta lăuntrică, sciziunea în partid o slăbeau pe zi ce trecea. Nu e de mirare că tânărul partid, care se împărțise în două, n'a putut să-și asume organizarea unei insurecții generale.

Așa dar, lipsa unui partid unitar și bine încheșat — iată a patra cauză pentru care proletariatul a dat înapoi.

Și, în sfârșit, dacă țărănimea și armata nu s'au alăturat insurecției și nu i-au adus forțe noi, acest lucru s'a întâmplat deasemenea din cauză că ele n'au putut vedea o forță deosebită în această insurecție slabă și de scurtă durată; și oamenii, precum se știe, nu se alătură celor slabi.

Iată de ce a dat înapoi eroicul proletariat din Petersburg în Ianuarie anul trecut.

Vremea trecea. Proletariatul, răscolit de criză și de lipsă de drepturi, se pregătea pentru o nouă bătălie. S'au înșelat cei care și-au închipuit că jertfele dela 9 Ianuarie vor ucide în proletariat orice voință de lup-

tă ; dimpotrivă, el se pregătea cu și mai multă înfrigurare și abnegație pentru „ultima“ bătălie, luptând cu și mai multă bărbăție și perseverență împotriva armatei și a cazacilor. Răscoala marinarilor din flota Mării Negre și flota Mării Baltice, răscoala muncitorilor la Odesa, Lodz și în alte orașe, neîncetatele ciocniri ale țăranilor cu poliția arătau clar că în pieptul poporului arde nestinsul foc revoluționar.

În timpul din urmă proletariatul a dobândit uimitor de repede conștiința revoluționară care i-a lipsit la 9 Ianuarie. Se spune că zece ani de propagandă nu puteau să facă atâta pentru ridicarea conștiinței proletariatului cât au făcut zilele insurecției. E și natural să fie așa, pentru că procesul luptelor de clasă este marea școală în care conștiința revoluționară a poporului crește văzând cu ochii.

Ideea insurecției armate generale, pe care la început o preconiza numai un mic grup al proletariatului, ideea insurecției armate, pe care unii tovarăși o priveau chiar cu îndoială, și-a atras treptat simpatia proletariatului, și el s'a apucat să formeze cu înfrigurare detașamente roșii, să procure arme etc. Greva generală din Octombrie a scos în evidență posibilitatea unei acțiuni simultane a proletariatului. Implicit, s'a făcut dovada posibilității unei insurecții organizate, și proletariatul a pășit hotărât pe această cale.

Era nevoie doar de un partid bine încheiat, de un partid social-democrat unitar, indivizibil, care să se aplece în fruntea organizării insurecției generale, să unifice pregătirile în vederea revoluției, pregătiri pe care le făceau separat diferite orașe, și să-și asume inițiativa ofensivei. Cu atât mai mult, cu cât noul val revolu-

ționar era pregătit de viața însăși — criza la orașe, foamea la sate și alți factori similari făceau zi de zi tot mai inevitabilă o nouă explozie revoluționară. Greutatea consta în faptul că un astfel de partid se forma abia atunci: slăbit în urma sciziunii, partidul abia își revenise și își punea la punct unificarea.

Tocmai în acest moment proletariatul din Rusia s'a angajat în a doua bătălie, glorioasa bătălie din Decembrie.

Să ne ocupăm acum de bătălia aceasta.

Dacă relativ la bătălia din Ianuarie am spus că lipsea atunci o conștiință revoluționară, în ce privește bătălia din Decembrie trebuie să spunem că acum această conștiință exista. Unsprezece luni de furtună revoluționară deschiseseră îndeajuns ochii proletariatului luptător din Rusia, și lozincile: Jos absolutismul! Trăiască republica democratică! — deveniseră lozincile zilei, lozincile maselor. De astă dată n'am mai văzut nici prapuri, nici icoane, nici portrete ale țarului. În locul lor fâlfâiau steaguri roșii și erau purtate portretele lui Marx și Engels. De astă dată nu se mai auzea intonându-se psalmi și „doamne, ai pe țar în paza ta“. În locul lor, răsunau „Marsilieza“ și „Varșavianca“, asurzindu-i pe asupritori.

Așa dar, în privința conștiinței revoluționare, bătălia din Decembrie se deosebește radical de aceea din Ianuarie.

În bătălia din Ianuarie au lipsit armele, poporul a mers atunci neînarmat la luptă. Cea din Decembrie a făcut un pas înainte, toți luptătorii căutau pe întrecute să-și procure arme, acționând cu revolvere, puști, grenade, și, pe alocuri, chiar cu mitraliere. Să ne procu-

răm arme cu armele, era lozinca zilei. Cu toții căutau arme, toți simțeau nevoie de arme; din păcate însă erau foarte puține arme și numai un neînsemnat număr de proletari au putut porni la luptă înarmați.

Insurecția din Ianuarie a avut un caracter absolut sporadic și neorganizat, fiecare acționa la întâmplare. Insurecția din Decembrie a făcut un pas înainte și în această direcție. Sovietele de deputați ai muncitorilor din Petersburg și Moscova și organele centrale ale „majorității” și „minorității” „au luat măsuri”, pe cât a fost posibil, ca acțiunea revoluționară să fie simultană: ele au făcut apel la proletariatul din Rusia să pornească simultan ofensiva. În timpul insurecției din Ianuarie nu s'a făcut nimic asemănător. Cum însă acest apel nu fusese precedat de o muncă de partid îndelungată și perseverentă în direcția pregătirii insurecției, el a rămas un simplu apel și acțiunea a avut de fapt un caracter sporadic, neorganizat. A existat numai o tendință de insurecție simultană și organizată.

Insurecția din Ianuarie a fost „condusă” mai ales de alde Gapon. Insurecția din Decembrie a avut avantajul de a fi condusă de social-democrați. Din păcate însă aceștia erau divizați în diferite grupări, nu constituiau un partid unitar, încheșat, și deaceia nu și-au putut coordona acțiunile. Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia întâmpina din nou insurecția nepregătit și fărâmițat...

Insurecția din Ianuarie n'a avut niciun plan, nu s'a călăuzit după nicio politică determinată, nu și-a pus problema: ofensivă sau defensivă? Insurecția din Decembrie n'a avut decât avantajul de a fi pus clar această chestiune, și nici măcar la începutul luptei, ci

în cursul ei. Cât privește rezolvarea acestei probleme, insurecția din Decembrie a dat dovadă de aceeași slăbiciune ca și cea din Ianuarie. Dacă revoluționarii din Moscova ar fi urmat din primul moment o politică de ofensivă, dacă din primul moment ar fi atacat, să zicem, gara Nicolaevskaia și ar fi ocupat-o, insurecția ar fi fost desigur de mai lungă durată și ar fi luat un curs mai favorabil. Sau dacă, de pildă, revoluționarii letoni ar fi promovat cu hotărîre o politică de ofensivă și n'ar fi început să șovăe, fără îndoială că înainte de toate ar fi pus mîna pe bateriile de artilerie, luând astfel orice sprijin autorităților, care la început i-au lăsat pe revoluționari să ocupe orașele, pentru ca apoi, reluând ofensiva, să recucerească cu ajutorul tunurilor localitățile ocupate⁵⁴. Acelaș lucru se poate spune și despre alte orașe. Nu degeaba a spus Marx: în insurecție biruește îndrăsneala, și îndrăsneț pînă la capăt nu poate fi decât acel care urmează politica ofensivei.

Iată de ce a dat înapoi proletariatul la mijlocul lui Decembrie.

Dacă țărănimea și armata, în covârșitoarea lor majoritate, nu s'au alăturat insurecției din Decembrie, dacă insurecția a provocat chiar nemulțumire în unele cercuri „democrate”, aceasta s'a întîmplat din cauză că i-au lipsit forța și timpul mai îndelungat, care sunt atât de necesare pentru extinderea insurecției și biruința ei.

Din cele spuse mai sus reies clar cele ce avem de făcut astăzi noi, social-democrații din Rusia.

În primul rînd, sarcina noastră este de a duce la capăt opera începută : a crea un partid unitar și indivizibil. Conferințele pe toată Rusia ale „majorității” și

„minorității“ au fixat până'n prezent bazele organizatorice ale unificării. S'a adoptat formula lui Lenin asupra apartenenței la partid și principiul centralismului democratic. Organele centrale ideologice și practice s'au și contopit, iar contopirea organizațiilor locale este un fapt aproape îndeplinit. Mai este necesar doar un congres de unificare care să desăvârșească în mod formal unirea realizată în fapt și să ne dea astfel în Rusia un partid muncitoresc social-democrat unitar și indivizibil. Sarcina noastră este de a sprijini acest lucru atât de scump nouă și de a pregăti cu toată grija congresul de unificare, care, precum se știe, urmează să se țină foarte curând.

În al doilea rând, sarcina noastră este de a sprijini partidul în organizarea insurecției armate, de a interveni în mod activ în această operă sfântă și de a munci neobosit pentru realizarea ei. Sarcina noastră este de a înmulți detașamentele roșii, de a le instrui și a le suda ; sarcina noastră este de a procura arme cu armele, de a stabili așezarea instituțiilor de stat, de a ne edifica asupra forțelor dușmanului, de a cunoaște părțile sale slabe și tari și de a elabora, pe baza acestor date, planul insurecției. Sarcina noastră este de a desfășura o agitație sistematică pentru insurecție în armată și în sate, în special în satele așezate în apropierea orașelor, de a înarma elementele sigure din aceste sate etc. etc.

În al treilea rând, sarcina noastră este de a lăsa la o parte orice șovăială, de a condamna orice atitudine imprecisă și de a promova cu hotărîre o politică de ofensivă...

Intr'un cuvânt, un partid bine încheiat, o insurec-

fie organizată de către partid și o politică de ofensivă — iată ce ne trebuie astăzi pentru victoria insurecției.

Și această sarcină devine cu atât mai imperioasă și mai urgentă, cu cât crește foametea la sate și se agravează criza industrială la orașe.

Sunt unii care, începând să se îndoiască de acest adevăr elementar, ne spun cu desnădejde : ce poate face partidul, chiar unit fiind, dacă nu va reuși să strângă proletariatul în jurul său ? — iar proletariatul este sdrobit, el și-a pierdut nădejdea și nu-i arde de inițiative ; mântuirea trebuie s'o așteptăm acum din partea satelor și inițiativa trebuie să pornească de acolo etc. Trebuie să observăm că tovarășii care judecă astfel se înșeală profund. Proletariatul nu este nicidecum sdrobit, deoarece sdrobirea proletariatului ar fi egală cu moartea lui; dimpotrivă, el, ca și înainte, trăiește și se întărește zi de zi. A dat doar înapoi pentru ca, încordându-și puterile, să se angajeze în ultima luptă cu guvernul țarist.

Când, la 15 Decembrie, Sovietul de deputați ai muncitorilor din Moscova — din Moscova care a condus de fapt insurecția din Decembrie — declara ca să audă toată lumea : încetăm temporar lupta pentru a ne pregăti serios și a ridica din nou steagul insurecției, — el exprima gândul intim al întregului proletariat din Rusia.

Și dacă unii tovarăși neagă totuși faptele evidente, dacă nu-și mai pun nădejdea în proletariat și se prind acum de pulpana burgheziei rurale, se pune întrebarea : cu cine avem de-a-face, cu socialiști-revoluționari sau cu social-democrați, căci niciun social-democrat nu se va îndoi că cel care este conducătorul de fapt (și nu numai ideologic) al satului este proletariatul orășenesc.

Ni s'a spus altădată că după 17 Octombrie absolutismul a fost zdrobit; noi însă n'am crezut nici acest lucru, deoarece zdrobirea absolutismului este egală cu moartea sa, și el nu numai că nu murise, dar strângea forțe proaspete pentru un nou atac. Noi am spus că absolutismul a dat doar înapoi. S'a văzut că am avut dreptate...

Nu, tovarăși ! Proletariatul din Rusia nu este zdrobit, el a dat doar înapoi și se pregătește acum pentru noi lupte glorioase. Proletariatul din Rusia nu va pleca steagul înroșit de sânge, nu va ceda nimănui conducerea insurecției ; el va fi singurul conducător demn al revoluției ruse.

7 Ianuarie 1906

*Se publică după broșura editată
de Comitetul unional
caucazian al P.M.S.D.R.*

DUMA DE STAT ȘI TACTICA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI⁵⁵

Ați auzit, desigur, de eliberarea țăranilor. Era pe vremea când guvernul a primit o dublă lovitură: dinafară, înfrângerea din Crimeia; dinăuntru, mișcarea țărănească. Incolțit deci din două părți, guvernul s'a văzut nevoit să cedeze și a început să vorbească despre eliberarea țăranilor: „Trebue să-i eliberăm noi pe țărani, de sus, căci altfel poporul se va răscula și va dobândi eliberarea cu propriile sale mâini, de jos“. Știm ce fel de „eliberare de sus“ a fost aceasta... Și dacă poporul s'a lăsat atunci înșelat, dacă i-au reușit guvernului planurile sale fariseice, dacă și-a consolidat cu ajutorul reformelor situația, amânând astfel victoria poporului, aceasta arată între altele că pe atunci poporul nu era încă pregătit și putea fi ușor înșelat.

Povestea aceasta se repetă în viața Rusiei și acum. Precum se știe, guvernul primește și acum aceeași dublă lovitură: dinafară, înfrângerea din Manciuria; dinăuntru, revoluția populară. Precum se știe, guvernul, incolțit din două părți, este din nou nevoit să cedeze și vorbește ca și atunci de „reforme de sus“: „Trebue să dăm poporului o Dumă de stat, de sus, căci altfel po-

porul se va răscula și va convoca el însuși Adunarea Constituantă, de jos". Așa dar, prin convocarea unei Dume ei vor să zăgăzuiască revoluția populară, așa precum au mai zăgăzuit odată o mare mișcare țărănească prin „eliberarea țăranilor”.

De aici rezultă și sarcina noastră : să dejucăm în modul cel mai hotărît planurile reacțiunii, să înlăturăm Duma de stat și să curățim astfel calea revoluției populare.

Dar ce este Duma, din cine este formată?

Duma este un parlament hibrid. Ea va avea numai formal vot deliberativ, iar în fapt ea nu va dispune decât de vot consultativ, căci va avea deasupra ei, în calitate de cenzori, Camera superioară și un guvern înarmat până'n dinți. În manifest se spune deschis că nicio hotărîre a Dumei nu va putea fi pusă în aplicare dacă nu va fi aprobată de Camera superioară și de țar.

Duma nu este un parlament al poporului, ci un parlament al dușmanilor poporului, căci votul pe baza căruia se vor face alegerile pentru Dumă nu va fi nici universal, nici egal, nici direct, nici secret. Bruma de drept electoral acordată muncitorilor nu există decât pe hârtie. Din cei 98 de delegați care urmează să aleagă deputați în Dumă din partea guberniei Tiflis, numai doi pot fi desemnați de muncitori, iar ceilalți 96 de delegați trebuie să facă parte din celelalte clase — așa glăsuște manifestul. Din cei 32 de delegați care urmează să aleagă deputați în Dumă din partea districtelor Batum și Suhumi, numai unul poate fi desemnat de muncitori, iar ceilalți 31 trebuie să reprezinte celelalte clase — așa glăsuște manifestul. Acelaș lucru se poate spune și despre celelalte gubernii. E de prisos să mai spunem

că vor fi aleși deputați numai reprezentanți ai celorlalte clase. Niciun deputat din partea muncitorilor, niciun vot muncitorilor — iată pe ce bază va fi alcătuită Duma. Dacă mai adăugăm la toate acestea starea de asediu, dacă luăm în considerare interzicerea libertății cuvântului, a presei, a întrunirilor și a asocierii — se înțelege dela sine ce fel de lume se va aduna în Duma țaristă...

E de prisos să mai spunem că trebuie să ne străduim cu și mai mare hotărîre să înlăturăm această Dumă și să ridicăm steagul revoluției.

Cum putem înlătura Duma : participând la alegeri, sau boicotându-le ? Aceasta este chestiunea ce se pune astăzi.

Unii spun : trebuie să participăm neapărat la alegeri, pentru a prinde însăși reacțiunea în cursa întinsă de ea și a torpila astfel definitiv Duma de stat.

Alții le răspund : participând la alegeri, fără să vreți, veți da ajutor reacțiunii la crearea Dumei și veți cădea astfel voi înșiși cu totul în cursa întinsă de reacțiune. Și aceasta înseamnă că mai întâi veți crea împreună cu reacțiunea o Dumă țaristă, iar apoi, sub presiunea vieții, veți încerca să distrugeți această Dumă creată chiar de voi—lucru care este incompatibil cu exigențele principiale ale politicii noastre. Una din două : sau renunțați de a participa la alegeri și boicotați Duma, sau renunțați la boicotarea Dumei și participați la alegeri, pentru ca să nu fiți nevoiți apoi să distrugeți ceea ce ați creat chiar voi.

E clar că singura cale justă este un boicot activ, cu ajutorul căruia să izolăm reacțiunea de popor și să torpilăm Duma, lipsind astfel de orice bază acest parlament hibrid.

Așa argumentează partizanii boicotului.

Cine din ei are dreptate?

Două condiții trebuie să îndeplinească o adevărată tactică social-democrată : prima, — să nu fie contrară mersului vieții sociale, și a doua, să întărească tot mai mult spiritul revoluționar al maselor.

Tactica participării la alegeri este contrară mersului vieții sociale, căci viața surpă temeliile Dumei, pe când participarea la alegeri întărește aceste temelii, venind astfel în conflict cu viața.

Tactica boicotului rezultă dela sine din mersul revoluției, pentru că împreună cu revoluția ea discreditează și surpă dela bun început temeliile Dumei polițiste.

Tactica participării la alegeri slăbește spiritul revoluționar al poporului, deoarece partizanii participării chiamă poporul la alegeri polițiste, și nu la acțiuni revoluționare; ei văd salvarea în buletinele de vot, și nu în acțiunea poporului. Alegerile acestea polițiste ar da poporului o idee falsă despre Duma de stat, ar trezi în el speranțe înșelătoare și l-ar face să-și zică fără să vrea: se vede că Duma nu e chiar un lucru atât de rău, căci altfel nu ne-ar sfătui social-democrații să participăm la ea, poate ne va surâde norocul și Duma ne va fi de folos.

Tactica boicotului nu seamănă speranțe înșelătoare în ce privește Duma, ci spune clar și categoric că singura salvare este o acțiune victorioasă a poporului, că eliberarea poporului nu poate fi decât opera poporului însuși, și întrucât Duma este un obstacol în calea acestei acțiuni, trebuie să întreprindem chiar de pe acum înlăturarea ei. În acest caz poporul nu poate conta decât pe sine însuși și va lua dela bun început o atitudine ostilă Dumei, această citadelă a reacțiunii, și toate aces-

tea vor întări tot mai mult spiritul său revoluționar, pregătind terenul unei acțiuni generale victorioase.

Tactica revoluționară trebuie să fie clară, definită și precisă, și tactica boicotului are tocmai aceste calități.

Se spune : nu este suficientă o simplă agitație verbală, trebuie ca prin fapte să convingem masa că Duma nu corespunde intereselor ei și să contribuim astfel la torpilarea ei ; pentru toate acestea se cere participarea la alegeri și nu un boicot activ.

La aceasta răspundem următoarele: indiscutabil că agitația prin fapte are o însemnătate mult mai mare decât explicațiile verbale. Noi mergem la întrunirile electorale populare tocmai pentru ca în lupta cu celelalte partide, în ciocnirile cu ele să arătăm în mod concludent poporului perfidia reacțiunii și a burgheziei și astfel „să agităm prin fapte“ pe alegători. Și dacă tovarășii nu se mulțumesc cu atâta, dacă la toate acestea voiesc să mai adauge și participarea la alegeri, apoi trebuie să observăm că alegerile în sine — faptul de a pune sau nu în urnă buletinul de vot — nu adaugă o iotă nici la agitația „prin fapte“, nici la cea „verbală“. În schimb, răul ce ar rezulta ar fi foarte mare, întrucât, în cazul acestei „agitații prin fapte“, partizanii participării la alegeri și-ar da, fără să vrea, asentimentul la existența Dumei, consolidându-i astfel situația. Și cum își propun tovarășii să compenseze acest rău imens ? Depunând în urnă buletinele de vot ? E un lucru despre care nici nu merită să vorbim.

Pe de altă parte, „agitația prin fapte“ trebuie să aibă și ea o limită. Când mergea cu cruci și icoane în fruntea muncitorilor din Petersburg, Gapon spunea și

el: poporul crede în bunătatea țarului, el nu s'a convins încă de apucăturile criminale ale autorităților, și noi trebuie să-l ducem la palatul țarului. Gapon, firește, se înșela. Tactica lui a fost o tactică vătămătoare, cum s'a și văzut la 9 Ianuarie. De aci rezultă că trebuie să evităm tactica lui Gapon. Or, tactica boicotului este singura tactică care neagă radical stratagemele lui Gapon.

Se spune: boicotul va provoca ruperea masei de elementele ei înaintate, pentru că în caz de boicot nu vă vor urma decât elementele înaintate, iar masa va rămâne cu reacționarii și liberalii, care o vor atrage de partea lor.

La aceasta răspundem: în locurile unde se va întâmpla acest lucru, masa simpatizează, evident, cu alte partide și tot nu va alege delegați din rândurile social-democraților, oricât de intensă ar fi participarea noastră la alegeri. Nu pot doar alegerile în sine să revoluționeze masa! Cât privește propaganda electorală, ea este dusă de ambele părți, cu deosebirea că partizanii boicotului duc o campanie mai intransigentă și mai hotărâtă împotriva Dumei decât partizanii participării la alegeri, căci criticarea acerbă a Dumei poate să determine masele să nu ia parte la alegeri, și acest lucru nu intră în planurile partizanilor participării la alegeri. Dacă această propagandă va fi eficăce, poporul se va strânge în jurul social-democraților; și când aceștia vor lansa lozincă boicotării Dumei, poporul îi va urma deîndată, iar reacționarii vor rămâne singuri cu onorabili lor huligani. Dacă însă propaganda „nu va avea efect“, alegerile nu vor aduce decât rău, deoarece, adoptând tactica participării la alegeri, vom fi nevoiți să

aprobăm activitatea reacționarilor. Precum vedeți, boicotul este mijlocul cel mai bun pentru ca poporul să se strângă în jurul social-democrației, firește acolo unde acest lucru este posibil, iar acolo unde nu este posibil alegerile nu vor aduce decât rău.

În afară de aceasta, tactica participării la Dumă întunecă conștiința revoluționară a poporului. Căci să nu uităm că toate partidele reacționare și liberale iau parte la alegeri. Ce deosebire este între ele și revoluționari? Tactica participării nu dă răspuns precis la această întrebare. Masa poate să confunde ușor pe ca-deții nerevoluționari cu social-democrații revoluționari. Tactica boicotului însă trage o linie de demarcație netă între revoluționari și nerevoluționari, care vor să salveze cu ajutorul Dumei temelii vechiului regim. Și această linie de demarcație este de o mare însemnătate pentru educarea revoluționară a poporului.

Și, în sfârșit, ni se mai spune că noi, cu ajutorul alegerilor, vom crea Soviete de deputați ai muncitorilor și vom reuni astfel, în formă organizată, masele revoluționare.

Răspundem că în condițiunile actuale, când sunt arestați până și cei ce participă la întrunirile cele mai inofensive, orice activitate a Sovietelor de deputați ai muncitorilor este absolut imposibilă, și, prin urmare, a pune o atare sarcină înseamnă a te înșela pe tine însuși.

Așa dar, tactica participării contribuie involuntar la consolidarea Dumei țariste, slăbește spiritul revoluționar al maselor, întunecă conștiința revoluționară a poporului, nu poate să creeze niciun fel de organizații revoluționare, vine în contradicție cu desvoltarea vieții so-

ciale, și ca atare trebuie să fie respinsă de social-democrație.

Tactica boicotului — iată în ce direcție merge acum dezvoltarea revoluției. În aceeași direcție trebuie să meargă și social-democrația.

Ziarul „Gantladt” („Aurora”) Nr. 3.

8 Martie 1906.

Semnat: I. Besoșvili.

PROBLEMA AGRARĂ

I

Se năruie vechile rândueli, satul s'a pus în mișcare. Țărănimea, până mai ieri oropsită și înjosită, se ridică astăzi în picioare și își îndreaptă spinarea. Mișcarea țărănească, până mai ieri neputincioasă, se avântă astăzi, ca un torent vijelios, împotriva rânduelilor vechi: fugi din calea mea că te mătur! „Țăranii vor să capete pământurile moșierești“, „țăranii vor să desființeze rămășițele iobăgiei“ — iată ce se poate auzi acum în satele și cătunele răsculate din Rusia.

Se înșeală cei care-și închipue că prin gloanțe îi vor face pe țărani să tacă: viața ne-a arătat că ele ațâță și întetesc și mai mult mișcarea revoluționară a țăranilor.

Se înșeală și cei care încearcă să domolească pe țărani prin promisiuni goale și „bănci țărănești“: țăranii vor pământ, îl doresc și în vis și firește că nu se vor liniști până nu vor lua în stăpânire pământurile moșierești. Ce pot să le dea niște promisiuni goale și „băncile agricole“?

Țăranii vor să pună stăpânire pe pământurile moșierești. Ei caută să desființeze pe această cale rămă-

șițele iobăgiei ; și cel care nu vrea să-i trădeze pe țărani, trebuie să se străduiască să rezolve problema agrară tocmai pe această bază.

Dar cum să capete țărănimea pământurile moșierești?

Unii spun că singurul mijloc ar fi „o răscumpărare în condițiuni avantajoase“ a pământului. Statul și moșierii au multe pământuri disponibile — ne declară acești domni — și dacă țărani vor răscumpăra aceste pământuri, se va aranja totul dela sine, sau, cum se spune, și lupul sătul, și capra cu trei iezi. Nu întreabă însă dumnealor cu ce să răscumpere țărani aceste pământuri când li s'au luat nu numai banii, ci și pielea de pe ei? Dar nu se gândesc ei că la răscumpărare, țărani vor fi trași pe sfoară, dându-li-se numai pământuri proaste, iar cele bune și le vor păstra moșierii, cum au mai reușit să facă și cu prilejul „eliberării iobagilor“? Și de ce să răscumpere țărani pământuri care le-au aparținut din timpuri imemoriale? Nu-s oare stropite cu sudoarea țaranului și pământurile statului și cele moșierești, n'au aparținut aceste pământuri țaranilor, nu s'au luat aceste bunuri țaranilor, care le-au avut din moși-strămoși? Ce fel de dreptate e aceasta, când li se cere țaranilor să răscumpere pământurile luate tot dela ei? Și problema mișcării țărănești este oare o problemă de vânzare-cumpărare? Nu tinde oare mișcarea țărănească la eliberarea țaranilor? Dar cine să elibereze pe țărani de sub jugul iobăgiei, dacă nu țărani înșiși? Iar domnii aceștia ne încredințează că țărani vor fi eliberați de moșieri — ajunge să li se arunce o mică sumă de bani sunători. Și ce credeți? Această „eliberare“ trebuie, după cum se vede, să fie efectuată sub

conducerea birocrației țariste, a acelei birocrații care nu odată a întâmpinat țăranimea flămândă cu tunuri și mitraliere !...

Nu ! Pe țărani nu-i va salva răscumpărarea pământurilor. Cei care le recomandă „o răscumpărare în condițiuni avantajoase” sunt trădători, căci ei caută să prindă pe țărani în mreje de samsar și nu vor ca eliberarea țăranilor să fie opera țăranilor înșiși.

Dacă țăranii vor să pună stăpânire pe pământurile moșierești, dacă trebuie să desființeze pe această cale rămășițele iobăgiei, dacă nu-i poate salva „o răscumpărare în condițiuni avantajoase”, dacă eliberarea țăranilor trebuie să fie opera țăranilor înșiși, atunci e în afară de orice îndoială că singura cale este exproprierea pământurilor moșierești, adică confiscarea acestor pământuri.

Aceasta este soluția.

Se pune întrebarea : până unde trebuie să meargă această confiscare, are ea o limită, trebuie să ia țăranii tot pământul sau numai o parte ?

Unii susțin că ar fi prea de tot să se ia toate pământurile, că pentru a satisface pe țărani ajunge să se ia numai o parte din ele. Să admitem c'ar fi așa, dar ce te faci dacă țăranii cer mai mult ? Doar n'o să le stăm în cale și să le spunem : stați, mai departe nu vă băgați ! Căci ar fi o atitudine reacționară ! N'au arătat oare evenimentele din Rusia că țăranii cer într'adevăr confiscarea tuturor pământurilor moșierești ? Afară de aceasta, ce va să zică „a lua numai o parte”, cât trebuie să li se ia moșierilor : jumătate, o treime ? Cine trebuie să rezolve această chestiune, moșierii singuri, sau moșierii împreună cu țăranii ? Precum vedeți, în

acest caz mai rămâne mult loc pentru samsarlâc, mai sunt posibile târgueli între moşieri şi ţărani, şi acest lucru este absolut contrar ideii eliberării ţăranilor. E nevoie ca ţăranii să înţeleagă odată pentru totdeauna că nu trebuie să se târguiască cu moşierii, ci să lupte împotriva lor. Jugul iobăgiei nu trebuie dres, ci sfărâmat, pentru a desfiinţa pe veci rămăşiţele iobăgiei. „Să iei numai o parte“, înseamnă să nu faci decât să dregi rămăşiţele iobăgiei, lucru incompatibil cu eliberarea ţăranilor.

E limpede că singura cale este de a se lua moşierilor toate pământurile. Numai astfel va putea fi dusă până la capăt mişcarea ţărănească, numai astfel va putea fi sporită energia poporului, numai astfel vor putea fi nimicite rămăşiţele iobăgiei.

Aşa dar : actuala mişcare dela sate este o mişcare democratică a ţăranilor. Scopul acestei mişcări este desfiinţarea rămăşiţelor iobăgiei. Iar pentru desfiinţarea lor se impune confiscarea întregului pământ al moşierilor şi al statului.

Unii domni ne reproşează : de ce n'a cerut social-democraţia până acum confiscarea tuturor pământurilor, de ce n'a vorbit până acum decât despre confiscarea „tăieturilor“, „otrezki“ * ?

Pentru că, domnilor, în 1903, când partidul a vorbit despre „tăieturi“, ţărănimea din Rusia nu fusese încă atrasă în mişcare. Era de datoria partidului să lanseze la ţară o lozincă care să aprindă inimile ţăranilor şi să ridice ţărănimea împotriva rămăşiţelor iobăgiei. Şi o astfel de lozincă a fost lozinka „tăieturilor“, care a-

* Dela cuvântul rus „ofrezati“, a tăia. — Nota Red.

minteau viu țărănimii din Rusia inechitatea rămășițelor iobăgiei.

Pe urmă însă vremurile s'au schimbat. Mișcarea țărănească a crescut. Ea nu mai trebuie stârnită; s'a deslănțuit dela sine. Chestiunea care se pune astăzi nu este de a se ști cum trebuie pusă în mișcare țărănimea, ci ce trebuie să ceară țărănimea care s'a pus în mișcare. E clar că sunt necesare aici cerințe bine determinate, și, așa fiind, partidul îi spune țărănimii că trebuie să ceară confiscarea tuturor pământurilor moșierești și ale statului.

Și asta înseamnă : fiecare lucru la timpul și la locul lui, — atât „tăieturile“ cât și confiscarea tuturor pământurilor.

II

Am putut vedea că actuala mișcare dela sate este o mișcare de eliberare a țăranilor, am putut vedea de asemenea că eliberarea țăranilor reclamă desființarea rămășițelor iobăgiei, iar aceasta necesită la rândul ei exproprierea tuturor pământurilor moșierilor și ale statului, pentru a deschide calea unei vieți noi, pentru dezvoltarea liberă a capitalismului.

Să presupunem că toate acestea sunt îndeplinite. Cum vor trebui apoi repartizate aceste pământuri, cui vor trebui date în proprietate ?

Unii susțin că pământurile expropriate trebuiesc date satului în proprietate colectivă, că proprietatea privată asupra pământului trebuie desființată chiar acum, prin urmare că satul trebuie să devină stăpânul deplin al

pământului, pentru ca apoi să împartă el însuși țărănilor „loturi” egale și să se înlăptuiască astfel socialismul la sate chiar acum, înlocuindu-se munca salariată prin folosința egalitară a pământului.

Asta înseamnă „socializarea pământului” — ne spun socialiștii-revoluționari.

Putem noi accepta această soluție? Să examinăm lucrurile mai de aproape. Să pornim dela faptul că socialiștii-revoluționari vor să înceapă dela sate înlăptuirea socialismului. E posibil acest lucru? Toată lumea știe că orașul este mai dezvoltat decât satul, că orașul este conducătorul satului și că, prin urmare, orice acțiune socialistă trebuie să înceapă dela oraș. Or, socialiștii-revoluționari vor să facă din sat conducătorul orașului și să-l pună să înceapă înlăptuirea socialismului, lucru, firește, imposibil, din cauza stării de înapoieră a satului. Rezultă de aici că „socialismul” socialiștilor-revoluționari va fi un socialism născut mort.

Să trecem acum la faptul că ei vor chiar acum să înlăptuiască socialismul la sate. Înlăptuirea socialismului înseamnă desființarea economiei producătoare de mărfuri, desființarea economiei bănești, distrugerea capitalismului până în temelie și socializarea tuturor mijloacelor de producție. Or, socialiștii-revoluționari vor să lase toate acestea neatinse și să nu socializeze decât pământul, ceea ce este absolut imposibil. Dacă economia producătoare de mărfuri rămâne neclintită, atunci și pământul va deveni marfă, va deveni mâine, poimâine, un obiect de cumpărare-vânzare, și „socialismul” socialiștilor-revoluționari va sări în aer. E clar că ei vor să înlăptuiască socialismul în cadrul capitalismului, ceea ce este, desigur, de neconceput. Deaceea se și

spune că „socialismul” socialiștilor-revoluționari este un socialism burghez.

Cât privește folosința egalitară a pământului, trebuie să observăm că aceasta nu-i decât o vorbă goală. Folosința egalitară a pământului presupune egalitate de avere, iar între țărani există inegalitate de avere, inegalitate pe care revoluția democratică actuală nu poate s'o suprimă. Oare e de crezut că gospodarul cu opt perechi de boi va folosi în aceeași măsură pământul ca gospodarul care n'are niciun bou? Dar socialiștii-revoluționari își închipuie că „folosința egalitară a pământului” va suprima munca salariată și va pune capăt dezvoltării capitaliste, ceea ce este desigur absurd. Este evident că socialiștii-revoluționari înțeleg să lupte împotriva dezvoltării capitalismului și să întoarcă roata istoriei înapoi — în aceasta văd ei salvarea. Or, știința ne învață că victoria socialismului depinde de dezvoltarea capitalismului, și cine luptă împotriva acestei dezvoltări, luptă împotriva socialismului. Iată de ce li se mai zice socialiștilor-revoluționari și socialiști-reacționari.

Nu mai vorbim de faptul că țăranii înțeleg să lupte pentru suprimarea proprietății feudale nu combătând proprietatea burgheză, ci pe baza proprietății burgheze. Țăranii înțeleg să împartă între ei pământurile expropriate, să le capete cu titlu de proprietate privată și nu se vor mulțumi cu „socializarea pământului”.

Precum vedeți, „socializarea pământului” este o soluție inacceptabilă.

Alții susțin că pământurile expropriate trebuiesc transmise statului democratic, urmând ca țăranii să ia doar în arendă pământul dela stat.

Aceasta se numește „naționalizarea pământului”.

Este acceptabilă soluția naționalizării pământului? Dacă luăm în considerație faptul că statul viitor, oricât de democratic ar fi, va fi totuși un stat burghez, că trecerea pământului în mâinile unui astfel de stat va fi urmată de întărirea politică a burgheziei, lucru extrem de desavantajos pentru proletariatul rural și urban; dacă mai luăm în considerație faptul că și țăranii înșiși vor fi împotriva „naționalizării pământului” și nu se vor mulțumi cu rolul de simpli arendași, — se înțelege dela sine că „naționalizarea pământului” nu corespunde intereselor actualei mișcări.

Așa dar, nici „naționalizarea pământului” nu este o soluție acceptabilă.

În sfârșit, mai sunt unii care susțin că pământul trebuie trecut în proprietatea administrației locale, urmând ca țăranii să ia pământul în arendă dela aceasta.

Aceasta se numește „municipalizarea pământului”.

Este acceptabilă ideea municipalizării pământului? Ce înseamnă „municipalizarea pământului”? Înseamnă, în primul rând, ca țăranii să nu primească în proprietate pământurile pe care le iau în cursul luptei dela moșieri și dela stat. Cum vor privi țăranii acest lucru? Țăranii vor să primească pământul în proprietate, țăranii vor să împartă între ei pământurile expropriate, ei văd și în vis că aceste pământuri sunt proprietatea lor, și când li se va spune că urmează ca pământurile să nu le fie date lor, ci administrației locale, fără îndoială că nu vor fi de acord cu partizanii „municipalizării”. E un lucru pe care nu trebuie să-l uităm.

În afară de aceasta, ce facem dacă țăranii antrenați de revoluție își însușesc toate pământurile expro-

priate și nu lasă nimic pentru administrația locală ? Doar n'o să le stăm în cale și n'o să le spunem : stați, pământurile acestea trebuiesc transmise administrației locale și nu vouă, ajunge pentru voi să fiți și simpli a-rendași !

În al doilea rând, adoptând lozinca „municipalizării“, noi trebuie implicit să lansăm imediat această lozinică în popor și să explicăm pe loc țăranilor că pământurile pentru care luptă ei, pe care vor să pună stăpânire, vor fi trecute în proprietatea administrației locale, și nu a țăranilor. Firește, dacă partidul va avea o mare influență asupra țăranilor, e posibil ca ei să se declare de acord cu el; este însă indiscutabil că țăranii nu vor mai lupta cu acelaș avânt, ceeace ar fi un mare rău pentru actuala revoluție. Iar dacă partidul nu va avea o influență mare asupra țăranilor, aceștia se vor îndepărta de el și-i vor întoarce spatele, ceeace va provoca un conflict între țărani și partid și va slăbi în mod considerabil forțele revoluției.

Ni se va spune : dorințele țăranilor sunt adesea contrare mersului dezvoltării, și noi nu putem ignora mersul istoriei pentru a ne conforma întotdeauna dorințelor țăranimii. Partidul trebuie să aibă principiile lui. E purul adevăr ! Partidul trebuie să se conducă după propriile lui principii. Dar un partid care ar respinge toate năzuințele țăranilor mai sus arătate și-ar trăda principiile. Dacă năzuințele țăranilor de a pune stăpânire pe pământurile moșierești și de a le împărți nu sunt contrare mersului istoriei, dacă, dimpotrivă, aceste năzuințe izvorăsc pe-de-a'ntregul din actuala revoluție democratică, dacă o luptă reală împotriva proprietății feudale nu este posibilă decât pe baza proprietății

burgheze, dacă năzuințele țăranilor sunt tocmai expresia acestei tendințe, — se înțelege dela sine că partidul nu poate respinge aceste revendicări ale țăranilor, întrucât refuzul de a susține aceste revendicări ar echivala cu renunțarea la dezvoltarea revoluției. Dimpotrivă, dacă partidul are principiile lui, dacă nu vrea să devină o frână a revoluției, el trebuie să contribuie la înlăptuirea acestor năzuințe ale țăranilor. Or, aceste năzuințe sunt fundamental opuse ideii „municipalizării pământului” !

Precum vedeți, nu este acceptabilă nici „municipalizarea pământului”.

III

Am putut vedea că nici „socializarea”, nici „naționalizarea”, nici „municipalizarea” nu pot satisface în mod acceptabil interesele actualei revoluții.

Cum trebuiesc deci repartizate pământurile expropriate, în proprietatea cui trebuiesc trecute ?

Este clar că pământurile luate de țărani trebuiesc trecute în mâinile țăranilor înșiși, pentru a le da posibilitatea de a-și împărți aceste pământuri între ei. În felul acesta trebuie rezolvată problema pusă mai sus. Împărțirea pământului va provoca o mobilizație a proprietății. Țăranii săraci își vor vinde pământul și vor începe să se proletarizeze, cei înstăriți vor dobândi pământuri noi și vor proceda la îmbunătățirea tehnicii agricole, satul se va împărți în clase, se va deslănțui o luptă de clasă aprigă și se vor pune astfel bazele dezvoltării capitalismului.

Precum vedeți, soluția împărțirii pământului decurge firesc din actuala dezvoltare economică.

Pe de altă parte, lozinca „Pământul să fie dat țăranilor, numai țăranilor și nimănui altuia“ va îmbărbăta țăranimea, îi va da noi puteri și va înlesni ducerea până la capăt a mișcării revoluționare deja începută la sate.

Precum vedeți, și mersul actualei revoluții indică necesitatea împărțirii pământului.

Adversarii noștri ne aduc acuzația că prin toate acestea vom face să renască mica burghezie, ceea ce ar fi în flagrantă contradicție cu doctrina lui Marx. Iată ce scrie „Revoliutionnaia Rossia“⁵⁶:

„Ajutând țăranimea să exproprieze pe moșieri, voi favorizați involuntar instaurarea unei economii mic-burgheze pe ruinele unor forme deja mai mult sau mai puțin dezvoltate de economie agrară capitalistă. Nu este acesta «un pas înapoi» din punctul de vedere al marxismului ortodox?“ (vezi „Revoliutionnaia Rossia“, Nr. 75).

Trebue să constat că domnii „critici“ au încurcat lucrurile. Ei au uitat că economia moșierească nu este o economie capitalistă, ci o rămășiță a economiei feudale și, prin urmare, că prin exproprierea moșierilor se distrug rămășițele economiei feudale și nu economia capitalistă. Ei au uitat deasemenea că, după doctrina marxistă, economia feudală n'a fost și n'ar putea fi urmată niciodată direct de economia capitalistă; între ele se află economia mic-burgheză, care ia locul economiei feudale și devine apoi economie capitalistă. Karl Marx spune, în volumul al treilea al „Capitalului“, că economia feudală a fost urmată în istorie mai întâi de economia mic-burgheză agrară și abia după aceea

s'a dezvoltat marea economie capitalistă ; nu s'a produs și nu se putea produce un salt direct dela una la cealaltă. Și „criticii“ aceștia străni ne declară că exproprierea pământurilor moșierești și împărțirea lor ar fi, din punct de vedere marxist, un pas înapoi ! În curând ne vor acuza că și „desființarea iobăgiei“ este un pas înapoi din punct de vedere marxist, întrucât și atunci unele pământuri au fost „luate“ dela moșieri și date micilor gospodari — țăranilor ! Ce caraghioși ! Ei nu înțeleg că marxismul privește totul sub unghi istoric, că, din punct de vedere marxist, economia mic-burgheză agrară este un progres în raport cu economia feudală, că distrugerea economiei feudale și introducerea economiei mic-burgheze este o condiție necesară a dezvoltării capitalismului, care apoi elimină această economie mic-burgheză...

Dar să-i lăsăm în pace pe „critici“.

Adevărul este că trecerea pământurilor în mâinile țăranilor și împărțirea lor ulterioară surpă temelia rămășițelor iobage, pregătește terenul pentru dezvoltarea economiei capitaliste, mărește considerabil avântul revoluționar și tocmai de aceea este acceptabilă pentru partidul social-democrat.

Așa dar, desființarea rămășițelor iobage necesită confiscarea tuturor pământurilor moșierești, pe care țăranii trebuie să le primească în proprietate și să le împartă între ei potrivit intereselor lor.

Pe această bază trebuie întocmit programul agrar al partidului.

Ni se va spune : toate acestea se referă la țărani, dar ce aveți de gând să faceți cu proletariatul rural ?

Răspundem că, dacă pentru țărani este nevoie de un program agrar democratic, pentru proletariatul rural și cel urban există un program socialist, care exprimă interesele lor de clasă, iar de interesele lor curente se ocupă cele 16 puncte ale programului-minimal în care se vorbește despre îmbunătățirea condițiilor de muncă (vezi Programul partidului, adoptat la congresul al doilea). Deocamdată însă activitatea socialistă imediată a partidului își găsește expresia în desfășurarea unei propagande socialiste în sânul proletarilor dela țară, în reunirea lor în organizații socialiste proprii și în contopirea lor cu proletarii dela orașe într'un partid politic deosebit. Partidul este în permanent contact cu această categorie de țărani și le spune: întrucât faceți o revoluție democratică, trebuie să păstrați legătura cu țăranii luptători, trebuie să luptați împotriva moșierilor; iar întrucât mergeți spre socialism, trebuie să vă uniți hotărît cu proletariatul orășenesc și să duceți o luptă neînduplecată împotriva tuturor burghezilor, fie țărani, fie nobili. Impreună cu țăranii, pentru o republică democratică! Impreună cu muncitorii, pentru socialism! — iată ce spune partidul, proletariatului dela sate.

Dacă mișcarea proletariatului și programul său socialist vor atâta flacăra luptei de clasă spre a desființa astfel pe veci orice fel de clase, mișcarea țărănească și programul ei agrar-democratic vor atâta la rândul lor, la sate, flacăra luptei dintre stările sociale, spre a desființa astfel complet orice stări sociale.

P. S. Incheind articolul, nu putem să nu ne oprim la scrisoarea unui cititor care ne scrie următoarele : „Pe mine nu m'a mulțumit totuși primul d-v. articol. N'a fost oare partidul împotriva confiscării tuturor pământurilor ? Și, dacă este așa, de ce n'a vorbit despre acest lucru ?”

Nu, stimat cititor, partidul n'a fost niciodată împotriva unei astfel de confiscări. Încă la congresul al doilea, tocmai la congresul la care s'a adoptat punctul privitor la „tăieturi“, încă la acest congres (din 1903), partidul a declarat, prin glasul lui Plehanov și al lui Lenin, că noi vom sprijini pe țărani dacă vor cere confiscarea tuturor pământurilor *. Peste doi ani (în 1905), ambele fracțiuni ale partidului — „bolșevicii“, la congresul al treilea, și „menșevicii“, la prima conferință — au declarat în unanimitate că vor sprijini în totul pe țărani în chestiunea confiscării tuturor pământurilor **. Apoi ziarele ambelor curente din partid, atât „Iskra“ și „Proletarul“, cât și „Novaia Jizni“⁵⁷ și „Nacalo“⁵⁸, au îndemnat în repetate rânduri pe țărani să ceară confiscarea tuturor pământurilor... Precum vedeți, partidul a fost chiar dela început pentru confiscarea tuturor pământurilor și prin urmare nu aveți niciun motiv să credeți că partidul s'ar fi târît în coada mișcării țărănești. Mișcarea țărănească nu începuse încă cu adevărat, țăranii nu ceruseră încă nici măcar „tăieturile“, iar partidul, încă la al doilea congres al său, a ridicat chestiunea confiscării tuturor pământurilor.

* Vezi Procesele-verbale ale congresului al doilea.

** Vezi Procesele-verbale ale congresului al treilea și „Prima conferință“.

Și dacă totuși ne veți întreba de ce n'am introdus în program, chiar în 1903, revendicarea confiscării tuturor pământurilor, vă vom răspunde tot cu o întrebare: de ce n'au introdus socialiștii-revoluționari în programul lor, chiar în 1900, revendicarea republicii democratice; nu cumva au fost împotriva acestei revendicări? * De ce au vorbit atunci numai de naționalizare, iar astăzi ne împuie urechile cu socializarea? Și dacă acum nu pomenim nimic în programul nostru minimal despre ziua de lucru de 7 ore, înseamnă că suntem împotriva acestui lucru? Ce este deci la mijloc? Nimic altceva decât că în 1903, când mișcarea încă nu se întărise, revendicarea confiscării tuturor pământurilor ar fi rămas pe hârtie, n'ar fi stat în puterile mișcării neîntărite să aducă la îndeplinire această revendicare, și pentru acest motiv era mai oportună în acel moment lozinca „tăieturilor“. Inșă mai târziu, când mișcarea a crescut și a ajuns să pună probleme de ordin practic, partidul trebuia să arate că mișcarea nu poate și nu trebuie să se oprească la „tăieturi“, că este necesară confiscarea tuturor pământurilor.

Acestea sunt faptele.

În sfârșit, câteva cuvinte despre „Țnobil Purțeli“⁵⁹ (vezi Nr. 3.033). Acest ziar îndrugă nu știu ce năzbâtii despre „modă“ și „principii“ și vrea să ne încredințeze că partidul ar fi ridicat cândva chestiunea „tăieturilor“ la rangul de principiu. Că este o minciună, că partidul a admis principial confiscarea tuturor pământurilor chiar dela început și în așa mod încât să știe

* Vezi „Sarcinile noastre“, ed. „Unlunea socialiștilor-revoluționari“, 1900.

toată lumea, cititorul a putut să vadă și din cele spuse mai sus. Cât despre faptul că „Țnobil Purțeli” nu știe să facă deosebire între principii și chestiuni practice, nu e nicio nenorocire ; va mai crește și va învăța să le deosebească *.

Ziarul „Elva” („Fulgerul”) Nr. 5, 9 și 10 ;

17, 22 și 23 Martie 1906.

Semnat: I. Besoșvili.

* „Țnobil Purțeli” „a auzit” undeva că „social-democrații din Rusia... au adoptat un nou program agrar, prin care... se sprijină ideea municipalizării pământurilor”. Trebuie să declar că social-democrații din Rusia n'au adoptat niciun program de acest fel. Adoptarea unui program este de competența congresului, și un asemenea congres nu s'a ținut încă. E clar că „Țnobil Purțeli” a fost indus de cineva sau de ceva în eroare. „Țnobil Purțeli” ar face foarte bine să nu servească cititorilor săi svonuri.

CU PRIVIRE LA PROBLEMA AGRARĂ

Vă amintiți, desigur, ultimul articol care trata despre „municipalizare” (vezi „Elva”⁶⁰ Nr. 12). Nu intenționăm să luăm în discuție toate problemele pe care le atinge autorul: aceasta n’ar fi nici interesant, nici necesar. Vreau numai să atingem două probleme importante: este municipalizarea în contradicție cu nimicirea rămășițelor iobăgiei, iar împărțirea pământurilor este o măsură reacționară? Exact așa pune tovarășul nostru problema. Este evident că municipalizarea, împărțirea pământurilor și alte chestiuni asemănătoare fi par probleme de ordin principial, în vreme ce partidul pune problema agrară pe cu totul alt teren.

Dar social-democrația nu socotește nici naționalizarea, nici municipalizarea, nici împărțirea pământurilor o problemă de ordin principial; din punct de vedere principial, nu are de făcut vreo obiecție niciuneia din aceste măsuri. Recitiți „Manifestul” lui Marx, „Problema agrară” de Kautsky, „Procese-verbale ale congresului al doilea”, „Problema agrară în Rusia” tot de Kautsky, și veți vedea că tocmai așa stau lucrurile. Partidul privește toate aceste chestiuni din punctul de ve-

dere al practicii și pune această problemă pe teren practic : care din aceste trei măsuri — municipalizarea, naționalizarea sau împărțirea pământurilor — înfăptuește într'o măsură mai deplină principiul nostru ?

Iată pe ce teren pune partidul problema.

Se înțelege că principiul programului agrar — nimicirea rămășițelor iobăgiei și libera dezvoltare a luptei de clasă — a rămas neschimbat; s'au schimbat numai mijloacele prin care acest principiu trebuie înfăptuit.

Autorul trebuia să pună problema în felul acesta : care măsură este mai bună pentru nimicirea rămășițelor iobăgiei și dezvoltarea luptei de clasă : municipalizarea sau împărțirea pământurilor ? Autorul însă a trecut cu totul pe neașteptate în domeniul principiilor, prezentând problemele practice drept probleme principiale și ne întreabă : așa numita municipalizare „este ea în contradicție cu nimicirea rămășițelor iobăgiei și cu dezvoltarea capitalismului“ ? Nici naționalizarea și nici împărțirea pământurilor nu sunt în contradicție cu nimicirea rămășițelor iobăgiei și cu dezvoltarea capitalismului, dar asta nu înseamnă că între ele nu există deosebiri și că partizanul municipalizării trebuie, în acelaș timp, să fie și partizan al naționalizării și al împărțirii pământurilor ! Este limpede că între ele există oarecari deosebiri de ordin practic. Iată fondul chestiunii ; și tocmai din această cauză partidul a pus problema pe un teren practic. Autorul, însă, după cum am arătat mai sus, a transpus problema pe cu totul alt teren, făcând confuzie între principiu și mijlocul de a-l înfăptui, ocolind în felul acesta, fără să vrea, problema pusă de partid.

Mai departe autorul ne încredințează că împărțirea pământurilor este o măsură reacționară; cu alte cuvinte, ne aduce aceleași reproșuri pe care socialiștii-revoluționari ni le-au adus în nenumărate rânduri. Atunci când socialiștii-revoluționari metafizicieni ne spun că din punct de vedere marxist împărțirea pământurilor este o măsură reacționară, nu ne miră deloc acest reproș, deoarece știm perfect de bine că ei nu privesc problema din punct de vedere dialectic, că nu vor să înțeleagă că fiecare lucru trebuie făcut la timpul și la locul potrivit și că ceea ce mâine devine reacționar, poate fi astăzi revoluționar. Dar atunci când aceste reproșuri ni le fac dialecticieni materialişti, trebuie să-i întrebăm: ce deosebire este între dialecticieni și metafizicieni? Se înțelege că împărțirea pământurilor ar fi o măsură reacționară, dacă ar fi făcută ca să împiedice dezvoltarea capitalismului; dar atunci când este făcută spre a nimici rămășițele iobăgiei, se înțelege dela sine că împărțirea pământurilor este un mijloc revoluționar, pe care social-democrația trebuie să-l susțină. Împotriva cui este îndreptată astăzi împărțirea pământurilor: împotriva capitalismului sau împotriva rămășițelor iobăgiei? Fără îndoială că împotriva rămășițelor iobăgiei. Prin urmare, problema se rezolvă dela sine.

Firește că după ce capitalismul se va fi consolidat îndeajuns la sat, împărțirea pământurilor va deveni o măsură reacționară, deoarece va fi îndreptată împotriva dezvoltării capitalismului, dar atunci nici social-democrația nu o va susține. În prezent social-democrația apără cu dârzenie revendicarea republicii democratice, pentru că e o măsură revoluționară; dar mai târziu, când se va pune practic problema dictaturii proleta-

riatului, republica democratică va fi deja ceva reacționar și social-democrația se va strădui s'o nimicească. Acelaș lucru se poate spune și despre împărțirea pământurilor. Impărțirea pământurilor și în genere economia mic-burgheză sunt revoluționare atunci când lupta se duce împotriva rămășițelor iobăgiei; dar aceeași împărțire a pământurilor este reacționară, atunci când este îndreptată împotriva desvoltării capitalismului. Aceasta este concepția dialectică asupra desvoltării sociale. Tot în acest mod dialectic privește Karl Marx economia mic-burgheză rurală atunci când, în volumul al treilea al „Capitalului”, consideră că ea prezintă un progres față de economia feudală.

Pe lângă toate acestea, iată ce spune K. Kautsky, între altele, despre împărțire :

„Impărțirea rezervei de pământ, adică a marii proprietăți funciare, împărțire pe care țărănimea rusă o cere și începe să o realizeze practic... nu este numai inevitabilă și necesară, ci și folositoare în cel mai înalt grad. Social-democrația are toate motivele să sprijine acest proces” (vezi „Problema agrară în Rusia”, pag. 11).

O mare importanță pentru rezolvarea unei probleme o are modul just de a o pune. Orice problemă trebuie privită dialectic; cu alte cuvinte, nu trebuie să uităm niciodată că totul se schimbă, că fiecare lucru trebuie făcut la timpul și locul lui și că, prin urmare, trebuie ca și diferitele probleme să fie luate în considerare potrivit condițiunilor concrete. Aceasta este prima condiție pentru rezolvarea problemei agrare. În al doilea rând, nu trebuie să uităm nici faptul că social-democrații ruși pun astăzi problema agrară pe

un teren practic, și cel care dorește s'o rezolve, trebuie să se situeze tocmai pe acest teren. Aceasta este a doua condiție necesară rezolvării problemei agrare. Tovarășul nostru nu a luat însă în seamă niciuna din aceste condiții.

Bine — va răspunde tovarășul — să presupunem că împărțirea pământurilor este o măsură revoluționară. Este limpede că ne vom strădui să sprijinim această mișcare revoluționară, dar aceasta nu înseamnă cătuși de puțin că trebuie să introducem în programul nostru revendicările acestei mișcări; în programul nostru nu este loc pentru astfel de revendicări etc. Este evident că autorul face confuzie între programul minimal și cel maximal. El știe că în programul socialist (adică în programul maximal) trebuie să figureze numai revendicări cu caracter proletar, dar uită că programul democratic (adică programul minimal), și mai ales programul agrar, nu este un program socialist, și din această cauză va cuprinde fără doar și poate revendicări democratice burgheze, pe care noi le sprijinim. Libertatea politică este o revendicare burgheză, și, cu toate acestea, ocupă un loc de frunte în programul nostru minimal. Dar de ce să căutăm atât de departe; citiți punctul al doilea al programului agrar și veți vedea că partidul cere „...abrogarea tuturor legilor care-l împiedică pe țăran să dispună de pământul său“, — citiți aceste rânduri și răspundeți: ce e socialist în acest punct? Nimic — veți spune — deoarece acest punct cere libertate pentru proprietatea burgheză și nu desființarea ei. Și, totuși, acest punct figurează în programul nostru minimal. Atunci despre ce este vorba? Numai de faptul că programul maximal și programul mini-

mai sunt două lucruri deosebite, care nu trebuiesc confundate. Este adevărat că aceasta îi va nemulțumi pe anarhiști, dar ce să-i faci, noi doar nu suntem anarhiști...

În ceea ce privește dorința țăranilor de a se face împărțirea pământurilor, noi am mai spus că importanța acestei dorinți este în funcție de tendința dezvoltării economice, și, dat fiind că dorința țăranilor „izvoarăște de-a-dreptul” din această tendință, partidul nostru trebuie s'o susțină și nu să i se împotrivească.

Ziarul „Elva” („Fulgerul”) Nr. 14,

29 Martie, 1906.

Semnat: I. B e s o ș v i l i.

DESPRE REVIZUIREA PROGRAMULUI AGRAR

*(Cuvântare ținută la a șaptea ședință
a congresului al IV-lea al P.M.S.D.R.⁶¹
din 13 (26) Aprilie 1906.)*

Înainte de toate, voi vorbi despre metodele de argumentare ale unor tovarăși. Tov. Plehanov a vorbit foarte mult despre „apucăturile anarhiste“ ale tovarășului Lenin, despre caracterul dăunător al „leninismului“ etc. etc., dar despre problema agrară, în fond, ne-a spus foarte puțin. Or, el figurează printre referenții în problema agrară. Cred că acest fel de argumentare, care creează o atmosferă de iritare, pe lângă că este în contradicție cu caracterul congresului nostru, denumit congres de unificare, nu aduce absolut nicio lămurire în privința felului în care trebuie pusă problema agrară. Am putea să spunem și noi câte ceva despre apucăturile cadete ale tovarășului Plehanov, dar cu aceasta n'am face niciun pas înainte în rezolvarea problemei agrare.

Apoi John⁶², sprijinindu-se pe unele date din viața Guriei, a Letoniei etc., conchide în favoarea municipalizării pentru întreaga Rusie. Trebuie să spunem că, în general, un program nu se întocmește în felul acesta. La întocmirea unui program, punctul de plecare nu trebuie să-l constituie trăsăturile specifice ale unor

părți din unele ținuturi, ci trăsăturile generale proprii majorității localităților din Rusia : un program căruia îi lipsește o linie dominantă nu este un program, ci o îmbinare mecanică a diferite teze. Astfel se și prezintă situația cu proiectul lui John. În afară de aceasta, John invocă date inexacte. După părerea lui, însuși procesul de dezvoltare a mișcării țărănești vorbește în favoarea proiectului său, căci în Guria, de exemplu, s'a format chiar în procesul mișcării o administrație regională care dispunea de păduri etc. Dar, în primul rând, Guria nu este o regiune, ci unul din județele guberniei Cutais ; în al doilea rând, în Guria n'a existat niciodată o administrație locală revoluționară unică pentru întreaga Gurie ; acolo au existat numai administrații locale mici, care nu sunt, prin urmare, același lucru cu administrațiile regionale ; în al treilea rând, una este a dispune, și alta a stăpâni. În general, în privința Guriei circulă multe legende și greșit le iau tovarășii din Rusia drept adevăr...

Cât privește miezul chestiunii, trebuie să spun că punctul de plecare al programului nostru trebuie să-l constituie teza următoare : deoarece noi încheiem o alianță revoluționară vremelnică cu țărănimea luptătoare, deoarece nu putem, prin urmare, să nu ținem seamă de revendicările acestei țărărimi, trebuie să-i susținem revendicările, dacă, în general, nu vin în contradicție cu tendințele dezvoltării economice și cu desfășurarea revoluției. Țăranii cer împărțirea pământului ; împărțirea pământului nu vine în contradicție cu fenomenele sus-arătate ; prin urmare, trebuie să susținem confiscarea și împărțirea întregului pământ. Din acest punct de vedere, atât naționalizarea cât și municipalizarea

sunt deopotrivă de inacceptabile. Preconizând lozinca municipalizării sau a naționalizării, facem — fără a câștiga ceva — ca alianța țărănimii revoluționare cu proletariatul să nu fie posibilă. Cei care spun că împărțirea pământului ar fi un act reacționar, confundă două stadii de dezvoltare : cel capitalist și cel precapitalist. Este neîndoiebnic faptul că, în stadiul capitalist, împărțirea pământului este un act reacționar ; dar în condițiunile stadiului precapitalist (de exemplu, în condițiunile satului rusesc), împărțirea pământului este, în general, un act revoluționar. Desigur că este imposibil să se împartă pădurile, apele etc., ele pot fi naționalizate, ceeace nu vine nicidecum în contradicție cu revendicările revoluționare formulate de țărani. Apoi, lozinca propusă de John : comitete revoluționare, în locul lozincii : comitete țărănești revoluționare — este categoric în contradicție cu spiritul revoluției agrare. Scopul revoluției agrare este, înainte de toate și mai ales, eliberarea țăranilor, și, ca atare, lozinca : comitete țărănești este singura care corespunde spiritului revoluției agrare. Dacă eliberarea proletariatului poate fi opera proletariatului însuși, apoi și eliberarea țărănimii poate fi opera țărănimii însăși.

Procesele-verbale ale Congresului de unificare al partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, ținut la Stockholm în 1906, Moscova 1907, pag. 59—60.

DESPRE MOMENTUL ACTUAL

*(Cuvântare ținută la a cincisprezecea ședință
a congresului al IV-lea al P.M.S.D.R.
din 17 (30) Aprilie 1906.)*

Nu este pentru nimeni un secret faptul că în dezvoltarea vieții sociale și politice a Rusiei s'au precizat două căi : calea pseudoreformelor și calea revoluției. Este deasemenea limpede și faptul că prima cale o urmează marii fabricanți și moșieri cu guvernul țarist în frunte, iar cea de a doua, țărănimea revoluționară și mica burghezie în frunte cu proletariatul. Criza, care ia proporții la orașe, și foametea, la sate, fac ca o nouă explozie să fie inevitabilă. Prin urmare, în această situație, șovăelile sunt inadmisibile : ori revoluția este în creștere și trebuie s'o ducem până la capăt, ori e în declin, și atunci nu putem și nu trebuie să ne luăm o astfel de sarcină. Și degeaba crede Rudenco că acest fel de a pune problema este nedialectic. Rudenco caută o linie de mijloc, el vrea să spună că revoluția este și nu este în creștere, că trebuie și nu trebuie dusă până la capăt, deoarece, după părerea lui, dialectica ne obligă să punem problema exact în acest fel ! Noi nu concepem în felul acesta dialectica lui Marx...

Așa dar, suntem în ajunul unei noi explozii, revoluția este în creștere și trebuie s'o ducem până la capăt.

În această privință, suntem cu toții de acord. Dar în ce condițiuni putem și trebuie s'o facem: în condițiunile hegemoniei proletariatului, sau în condițiunile hegemoniei democrației burgheze? Iată unde începe divergența fundamentală.

Tovarășul Martânov susținea în „Două dictaturi” că hegemonia proletariatului este în actuala revoluție burgheză o utopie dăunătoare. Din cuvântarea sa de ieri răzbate aceeași idee. Tovarășii care l-au aplaudat sunt, pe semne, de acord cu el. Dacă este așa, dacă, după părerea tovarășilor-menșevici, nouă nu ne trebuie hegemonia proletariatului, ci hegemonia burgheziei democrate, este dela sine înțeles că nu trebuie să participăm în mod direct și activ nici la organizarea insurrecției armate și nici la cucerirea puterii. Aceasta este „schema” menșevicilor.

Dimpotrivă, dacă interesele de clasă ale proletariatului duc la hegemonia acestuia, dacă proletariatul nu trebuie să meargă în coada, ci în fruntea revoluției actuale, este dela sine înțeles că proletariatul nu poate să renunțe nici la participarea activă în organizarea insurrecției armate și nici la cucerirea puterii. Aceasta este „schema” bolșevicilor.

Sau hegemonia proletariatului, sau hegemonia burgheziei democrate — iată cum se pune problema în partid, iată în ce constau divergențele noastre.

*Procese-verbale ale congresului
de unificare al partidului muncitor
social-democrat din Rusia,
ținut la Stockholm în anul 1906.
Moscova 1907, pag. 187.*

MARX ȘI ENGELS DESPRE INSURECȚIE

Menșevicul N. H. ⁶³ știe că prin curaj se învinge orice, și iată... el are curajul de a acuza din nou pe bolșevici de blanquism (vezi „Simartle“ ⁶⁴ Nr. 7).

Aceasta, bine înțeles, nu este deloc de mirare. Oportuniștii din Germania Bernstein și Vollmar numesc mai demult pe Kautsky și Bebel blanquiști. Oportuniștii din Franța Jaurès și Millerand acuză mai demult pe Guesde și Lafargue de blanquism și de iacobinism. Cu toate acestea, toată lumea știe că Bernstein, Millerand, Jaurès și alții sunt oportuniști, că trădează marxismul, în vreme ce Kautsky, Bebel, Guesde, Lafargue și alții sunt marxiști revoluționari. Mai e de mirare că oportuniștii din Rusia și adeptul lor N. H. imită pe oportuniștii din Europa și ne numesc blanquiști? Aceasta nu înseamnă decât un lucru: bolșevicii, întocmai ca și Kautsky și Guesde, sunt marxiști revoluționari ⁶⁵.

Cu aceasta am putea termina discuția cu N. H. Dar el „aprofundează” chestiunea și încearcă să-și dovedească părerea. Prin urmare, să nu-l jignim și să-l ascultăm.

N. H. nu este de acord cu următoarea părere a bolșevicilor :

„Să spunem că * oamenii dela oraș sunt plini de ură față de guvern ** ; ei se vor putea ridica oricând, la luptă, dacă se va ivi prilejul. Aceasta înseamnă că, din punct de vedere numeric, noi suntem gata pregătiți. Dar acest lucru nu este încă deajuns. Pentru ca insurecția să reușească, trebuie întocmit dinainte planul de luptă, trebuie elaborată dinainte tactica de luptă, trebuie să avem detașamente organizate etc.” (vezi „Ahali Thovreba” Nr. 6).

N. H. nu este de acord cu aceasta. Dece ? Pentru că ar fi blanquism ! Prin urmare, N. H. nu vrea să aibă nici „tactică de luptă”, nici „detașamente organizate”, nici acțiune organizată ; toate acestea ar fi ceva neesențial și de prisos. Bolșevicii spun că numai „ura față de guvern nu este de ajuns”, că numai conștiința „nu este de ajuns”, că mai trebuie să ai „detașamente și tactică de luptă”. N. H. respinge toate acestea, numindu-le blanquism.

Să memorăm aceasta și să mergem mai departe.

Lui N. H. nu-i place următoarea idee a lui Lenin : „Trebuie să acumulăm experiența insurecției dela Moscova, Doneț, Rostov și altele, să răspândim această experiență, să pregătim cu perseverență și răbdare noi forțe de luptă, să le instruiți și să le călim într'o serie de lupte de partizani. Poate că noua explozie nu se va produce în primăvară, dar ea se apropie și, după toate

* Aici N. H. a înlocuit cuvintele „să spunem că” prin cuvântul „când”, ceea ce schimbă întrucâtva sensul.

** Aici N. H. a omis cuvintele „față de guvern” (vezi „Ahali Thovreba” Nr. 6).

probabilitățile, nu este prea departe. Trebuie s'o întâmpinăm înarmați, organizați militarmente, capabili de acțiuni de ofensivă hotărâte" (vezi „Partinâe Izvestia“) ⁶⁷.

N. H. nu este de acord cu această idee a lui Lenin. Dece? Pentru că ar fi blanquism!

Prin urmare, după părerea lui N. H. rezultă că noi nu trebuie „să acumulăm experiența insurecției din Decembrie“ și nu trebuie „s'o răspândim“. Este adevărat că explozia se apropie, dar după părerea lui N. H. noi nu trebuie „s'o întâmpinăm înarmați“, nu trebuie să ne pregătim pentru „acțiuni de ofensivă hotărâte“. Dece? Probabil pentru că neînarmați și nepregătiți vom învinge mai curând! Bolșevicii spun că te poți aștepta la explozie și deaceia datoria noastră este să ne pregătim pentru a fi conștienți de acest lucru, dar să ne și înarmăm. N. H. știe că te poți aștepta la explozie, dar nu admite nimic altceva decât agitația verbală și deaceia se îndoiește de necesitatea înarmării, o consideră de prisos. Bolșevicii spun că într'o insurecție izolată începută spontan este necesar să se introducă elementul conștiință și spiritul de organizare. N. H. nu admite nici aceasta; și aceasta ar fi blanquism. Bolșevicii afirmă că într'un anumit moment sunt necesare „acțiuni ofensive hotărâte“. Lui N. H. nu-i plac nici hotărîrea, nici acțiunile ofensive; toate acestea ar fi, după el, blanquism.

Să memorăm toate acestea și să vedem ce poziție au avut Marx și Engels față de insurecția armată?

Iată ce a scris Marx între anii 1850—1860:

„Din moment ce insurecția a fost începută, trebuie să se acționeze cu cea mai mare hotărîre, trecându-se la

ofensivă. Defensiva este moartea oricărei insurecții armate... Adversarul trebuie luat prin surprindere, atâta timp cât trupele lui sunt încă risipite ; trebuie să se obțină zilnic succese noi, fie chiar cât de mici ; trebuie menținută superioritatea morală pe care ți-a dat-o prima acțiune încununată de succes a insurgenților ; trebuie atrase elementele șovăitoare, care urmează întotdeauna pe cel mai puternic și care trec întotdeauna de partea celor care prezintă mai multă siguranță ; inamicul trebuie silit să se retragă, înainte ca el să-și fi putut concentra trupele împotriva ta. Într'un cuvânt, acționează după spusele celui mai mare dintre maeștrii tacticii revoluționare cunoscuți până acum, după spusele lui Danton : îndrăsneală, îndrăsneală și iar îndrăsneală" (vezi K. Marx : „Schیțe istorice" pag. 95) ⁶⁸.

Astfel vorbește genialul marxist Karl Marx.

După cum vedeți, după părerea lui Marx, cel care dorește biruința insurecției trebuie să pornească la ofensivă. Or, noi știm că cel ce pornește la ofensivă trebuie să aibă și armament, și cunoștințe militare, și detașamente instruite ; fără toate acestea, ofensiva nu este posibilă. În ce privește acțiunile de ofensivă îndrăznețe, ele constituie, după părerea lui Marx, sufletul oricărei insurecții. N. H. ridiculizează însă și acțiunile de ofensivă îndrăznețe, și politica ofensivei, și detașamentele organizate, și răspândirea cunoștințelor militare. Toate acestea ar fi, după părerea lui, blanquism ! Rezultă că N. H. este marxist, iar Marx blanquist ! Bietul Marx ! Dacă ar putea să se scoale din mormânt și să audă bâlbâielile lui N. H.

Dar ce spune Engels despre insurecție ? Într'un pasaj din broșurile sale în care vorbește despre insu-

recția din Spania și în care aduce obiecțiuni anarhiștilor, Engels spune :

„Deși această insurecție a fost începută fără cap, ea ar mai fi avut multe șanse de victorie dacă ar fi fost condusă cât de puțin chibzuit, măcar în felul cum erau conduse revoltele militare din Spania ; când se răscoală garnizoana unui oraș, răscoala se întinde în orașul apropiat, antrenează garnizoana dinainte pregătită a acestui oraș și, crescând asemenea unei avalanșe, pornește spre capitală, până când o bătălie reușită sau trecerea de partea lor a trupelor trimise împotriva lor hotărăște victoria. De astă dată, această metodă era deosebit de potrivită. Pretutindeni, insurgenții erau deja demult organizați în batalioane de voluntari (auzi bine, tovarășe, Engels vorbește despre batalioane !) ; este adevărat că nu aveau destulă disciplină, dar, probabil, nu mai puțină decât cea care exista în resturile vechii armate spaniole, în cea mai mare parte descompusă. Singurele trupe de nădejde ale guvernului erau jandarmii (guardias civiles), dar aceștia erau împrăștiați în întreaga țară. Înainte de toate, era necesar să se împiedice concentrarea detașamentelor de jandarmi ; or, aceasta se putea face numai printr'o acțiune ofensivă și dacă riscai să ieși pe câmp deschis... (atențiune, atențiune, tovarăși !). Și dacă voiau să învingă, nu exista alt mijloc...” În continuare, Engels dojenește pe bacuniști, care au declarat drept principiu al lor ceea ce se putea evita, anume: fărâmițarea și răzlețirea forțelor revoluționare, fapt care permitea aceluiași trupe guvernamentale să reprime răscoală după răscoală” (vezi „Bacuniștii la lucru” de Engels) ⁶⁹.

Așa vorbește renumitul marxist Friedrich Engels...

Batalioane organizate, politică de ofensivă, organizarea insurecției, unirea răscoalelor izolate — iată ce este necesar, după părerea lui Engels, pentru victoria insurecției.

Rezultă că N. H. este marxist, iar Engels blanquist ! Bietul Engels !

După cum vedeți, N. H. nu cunoaște punctul de vedere al lui Marx și Engels asupra insurecției.

Asta n'ar fi încă nimic. Noi declarăm că tactica preconizată de N. H. diminuează și de fapt neagă însemnătatea înarmării, a detașamentelor roșii și a cunoștințelor militare. Această tactică este tactica insurecției nearmate. Această tactică ne duce spre „înfrângerea din Decembrie“. Dece în Decembrie n'am avut arme, detașamente, cunoștințe militare etc.? Pentru că în partid era larg răspândită tactica tovarășilor de felul lui N. H.

Marxismul și viața reală desmint însă, în aceeași măsură, această tactică a neînarmării.

Acestea sunt faptele.

Ziarul „Ahal Thovreba“

(„Viața nouă“) Nr. 19,

13 Iulie 1906.

Semnat : K o b a.

CONTRAREVOLUȚIA INTERNAȚIONALĂ

Rusia de azi ne amintește în multe privințe Franța din timpul marii revoluții. Această asemănare se manifestă, printre altele, prin faptul că la noi, ca și în Franța, contrarevoluția se întinde și, neîncăpând în propriile sale hotare, încheie alianță cu contrarevoluția din alte state : treptat ea capătă un caracter internațional. În Franța, vechiul guvern a încheiat alianțe cu împăratul Austriei și regele Prusiei, a chemat în ajutor trupele lor și a început ofensiva împotriva revoluției populare. În Rusia, vechiul guvern încheie alianțe cu împărații Germaniei și Austriei ; vrea să cheme în ajutor trupele lor și să înnece în sânge revoluția populară.

Chiar în urmă cu o lună circulau anumite șvonuri, care spuneau că „Rusia“ și „Germania“ duc tratative secrete (vezi „Severnaia Zemlia“ ⁷⁰ Nr. 3). Pe urmă, șvonurile au devenit tot mai persistente. Iar acum, lucrurile au ajuns până acolo că ziarul ultrareacționar „Rossia“ ⁷¹ declară de-a-dreptul că cei care poartă vina situației grele în care se află astăzi „Rusia“ (adică contrarevoluția), sunt elementele revoluționare. „Guver-

nul imperial german — spune ziarul — își dă pe deplin seama de această situație și de aceea a luat o serie de măsuri potrivite care nu vor întârzia să dea rezultatele dorite." Aceste măsuri constau în aceea că „Austria” și „Germania” se pregătesc să dea ajutor „Rusiei” trimițându-i trupe pentru cazul că revoluția rusă va avea succese. De altfel ei s’au și înțeles în această privință și au hotărât că, „în anumite condițiuni, amestecul activ în treburile interne ale Rusiei, cu scopul de a reprima sau de a îngrădi mișcarea revoluționară, ar putea fi de dorit și util...”

„Așa spune „Rossia”.

După cum vedeți, contrarevoluția internațională face demult pregătiri mari. Este știut că ea ajută mai demult cu bani Rusia contrarevoluționară în lupta ei împotriva revoluției... Dar ea nu s’a limitat numai la atât. Acum, precum se vede, a hotărât să vină în ajutor și cu trupe.

După toate acestea, și un copil va înțelege ușor adevăratul sens al disolvării Dumei, precum și sensul „noilor” dispoziții ale lui Stolâpin⁷² și al „vechilor” pogromuri ale lui Trepov⁷³... Se poate presupune că după aceasta se vor spulbera speranțele deșarte ale unora dintre liberali și ale altor naivi, care se vor convinge, în sfârșit, că noi n’avem „constituție”, că avem război civil și că lupta trebuie dusă cu mijloace militare...

Dar Rusia de azi se aseamănă cu Franța din acea vreme și în altă privință. Pe atunci, contrarevoluția internațională a avut ca urmare extinderea revoluției; revoluția a trecut peste hotarele Franței și s’a revărsat în Europa asemenea unui torent puternic. Și când

„capetele încoronate“ ale Europei s'au unit într'o alianță comună, atunci și popoarele Europei și-au întins mâna. Acelaș fenomen îl observăm acum în Rusia. „Cârțița scormonește bine...“ Contrarevoluția din Rusia unindu-se cu contrarevoluția din Europa, extinde continuu revoluția, unește pe proletarii tuturor țărilor și pune bazele revoluției internaționale. Proletariatul rus pășește în fruntea revoluției democratice și întinde o mână frățească, se unește cu proletariatul european care va începe revoluția socialistă. Precum se știe, după acțiunea din 9 Ianuarie au început meetinuri în toată Europa. Acțiunea din Decembrie a provocat demonstrații în Germania și Franța. Este neîndoiește că viitoarea acțiune a revoluției ruse va ridica proletariatul european la o luptă și mai hotărâtă. Contrarevoluția internațională nu va face decât să consolideze și să adâncească, să întărească și să pună pe un teren solid revoluția internațională. Lozinca „Proletari din toate țările, uniți-vă!“ își va găsi adevărata expresie.

Lucrați deci, domnilor, lucrați! Revoluția rusă, care se lărgeste, va fi urmată de o revoluție europeană, și atunci... atunci va veni ceasul din urmă nu numai pentru rămășițele feudale, dar și pentru capitalismul atât de îndrăgit de voi.

Nici vorbă, „scormoniți bine“, domnilor contrarevoluționari.

Ziarul „*Ahali Thovreba*“
(„*Viața nouă*“) Nr. 20,
14 Iulie 1906.
Semnat: K o b a.

MOMENTUL ACTUAL ȘI CONGRESUL DE UNIFICARE AL PARTIDULUI MUNCITORESC ⁷⁴

I

S'a înfăptuit ceea ce așteptam cu atâta nerăbdare : Congresul de unificare s'a terminat în mod pașnic, partidul a evitat sciziunea, fuziunea fracțiunilor a fost consfințită formal și, prin aceasta, s'au pus bazele forței politice a partidului.

Acum trebuie să ne facem o idee clară, să cunoaștem îndeaproape fizionomia congresului și să cântărim cu luciditate laturile sale pozitive și negative.

Ce-a făcut congresul ?

Ce trebuia să facă congresul ?

La prima întrebare ne răspund rezoluțiile congresului. Pentru a se da un răspuns celei de a doua întrebări, trebuie să se știe în ce condițiuni s'a deschis congresul și ce sarcini i-a pus în față momentul actual.

Să începem cu a doua chestiune.

Acum este limpede că revoluția populară n'a pierit ; că în pofida „înfrângerii din Decembrie“, ea crește totuși și merge repede spre punctul culminant. Noi spunem că așa și trebuie să fie : forțele motrice ale revoluției continuă să ființeze și să acționeze, criza industrială care a izbucnit se agravează tot mai mult, foametea care vlăguește complet satul se întetește

pe zi ce trece. Or, aceasta înseamnă că se apropie ceasul în care indignarea revoluționară a poporului se va porni asemenea unui torent tumultuos. Faptele spun că în viața socială a Rusiei se coace o nouă acțiune, mai hotărâtă și mai puternică decât ofensiva din Decembrie. Suntem în ajunul insurecției.

Pe de altă parte, contrarevoluția, pe care poporul o urăște, își adună forțele și se întărește treptat. Ea a și reușit să formeze o camarilă și chiamă în jurul steagului său toate forțele întunericului, se pune în fruntea „mișcării” sutelor negre, pregătește un nou atac împotriva revoluției populare, strânge în jurul său pe moșierii și fabricanții însetați de sânge, — prin urmare, se pregătește să înăbușe revoluția populară.

Și cu cât trece mai mult timp, cu atât mai net se împarte țara în două lagăre ostile — lagărul revoluției și lagărul contrarevoluției — cu o atât mai mare înverșunare își fac față cei doi conducători ai celor două lagăre — proletariatul și guvernul țarist — și cu atât mai limpede devine faptul că între cele două lagăre toate punțile s'au rupt. Una din două : sau victoria revoluției și puterea absolută a poporului, sau victoria contrarevoluției și puterea absolută a țarului. Acela care stă în două luntre trădează revoluția. Cel care nu este cu noi, e împotriva noastră ! Jalnica Dumă cu jalnicii ei cadeți a rămas suspendată între aceste două luntre. Ea vrea să împace revoluția cu contrarevoluția, ea vrea ca lupii și oile să pască împreună, și să reprime astfel „cu o singură lovitură” revoluția. Tocmai deaceea, până acum, Duma n'a făcut altceva decât să bată apa în piua, tocmai deaceea n'a reușit

să strângă în jurul ei niciun fel de elemente din popor și, neavând pământ sub picioare, atârână în aer.

Principala arenă de luptă rămâne tot strada. Așa spun faptele. Faptele spun că în această luptă de astăzi, în lupta de stradă, și nu în Duma flecarilor, forțele contrarevoluției slăbesc și se sdruncină pe zi ce trece, în timp ce forțele revoluției cresc și se mobilizează, că unirea și organizarea forțelor revoluționare se face sub conducerea muncitorilor înaintați, și nu a burgheziei. Or, aceasta înseamnă că victoria revoluției actuale și desăvârșirea ei este într-o măsură posibilă. Dar este posibilă numai dacă ea va fi condusă și în viitor de muncitorii înaintați, numai dacă proletariatul conștient va îndeplini cu destoinicie sarcina conducerii revoluției.

De aici reies clar sarcinile pe care le-a pus momentul actual congresului și ceea ce trebuia să facă congresul.

Engels spunea că partidul muncitoresc „este expresia conștientă a unui proces inconștient”, ceea ce înseamnă că partidul trebuie să pășească în mod conștient pe calea pe care în mod inconștient merge însăși viața, că partidul trebuie să exprime în mod conștient ideile pe care le dă la iveală în mod inconștient viața clocotitoare.

Faptele spun că țarismul n'a reușit să înnăbușe revoluția populară, că, dimpotrivă, pe zi ce trece revoluția crește, urcă și mai sus și pășește spre o acțiune nouă; prin urmare, sarcina partidului este de a se pregăti în mod conștient pentru această acțiune și de a duce până la capăt revoluția populară.

Este limpede că congresul trebuia să indice sarcina aceasta și să oblige pe membrii săi să o îndeplinească cu hotărîre.

Faptele spun că o împăcare între revoluție și contrarevoluție este imposibilă, că Duma, care dela bun început a pășit pe calea împăcării acestora, nu va putea să facă nimic, că o astfel de Dumă nu va deveni niciodată centrul politic al țării, că ea nu va strânge în jurul său poporul și că va trebui să devină o anexă a reacțiunii; prin urmare, sarcina partidului este de a spulbera speranțele deșarte pe care lumea și le pune în Dumă, de a combate iluziile politice ale poporului și de a declara, în auzul întregii lumi, că principala arenă a revoluției este strada, și nu Duma, că victoria poporului trebuie s'o aducă mai ales strada, luptele de stradă, și nu Duma, nu flecăreala din Dumă.

Este limpede că, în rezoluțiile sale, congresul de unificare trebuia să indice și această sarcină, pentru a stabili astfel cu precizie încotro trebuie orientată activitatea partidului.

Faptele spun că victoria revoluției, desăvârșirea ei și instaurarea suveranității poporului sunt posibile numai dacă în fruntea revoluției vor sta muncitorii conștienți, dacă conducerea revoluției va fi în mâinile social-democrației, și nu în ale burgheziei. Prin urmare, sarcina partidului este de a săpa groapa hegemoniei burgheze, de a strânge în jurul său elementele revoluționare dela orașe și sate, de a se pune în fruntea luptei lor revoluționare, de a le conduce de azi înainte acțiunile și de a pregăti astfel un puternic teren hegemoniei proletariatului.

Este limpede că acest congres de unificare trebuia să acorde o deosebită atenție celei de a treia sarcini, sarcină principală, spre a arăta în felul acesta partidului marea ei însemnătate.

Iată ce cerea momentul actual dela congresul de unificare și iată ce trebuia să facă congresul.

A îndeplinit oare congresul aceste sarcini?

II

Pentru a lămuri această chestiune este necesar să cunoaștem fizionomia congresului însuși.

În ședințele sale, congresul a atins multe chestiuni, însă chestiunea principală, în jurul căreia au gravitat toate celelalte chestiuni, a fost chestiunea momentului actual. Momentul actual al revoluției democratice și sarcinile de clasă ale proletariatului — iată chestiunea în care s'au împletit, ca într'un nod, toate divergențele noastre tactice.

La oraș criza se agravează, spuneau bolșevicii, la sat se întetește foametea, guvernul se descompune cu totul și în acelaș timp indignarea poporului se mărește pe zi ce trece; prin urmare, revoluția nu numai că nu este în declin, ci, dimpotrivă, pe zi ce trece, crește și se pregătește de o nouă ofensivă. De aici, sarcina de a ajuta revoluția în creștere, de a o duce până la capăt și de a o încununa cu suveranitatea poporului (vezi rezoluția bolșevicilor „Momentul actual...“).

Aproape acelaș lucru îl susțineau și menșevicii.

Dar cum să fie dusă până la capăt revoluția actuală, ce condițiuni sunt necesare pentru aceasta?

După părerea bolșevicilor, e posibil ca revoluția actuală să fie dusă până la capăt și încununată cu suveranitatea poporului numai dacă în fruntea acestei revoluții se vor pune muncitorii conștienți, numai dacă

conducerea revoluției se va concentra în mâinile proletariatului socialist, și nu în ale democrațiilor burghezi. Numai proletariatul este în stare „să ducă revoluția democratică până la capăt” — spuneau bolșevicii — „cu condiția ca el... să ducă după sine masa țărănimii, dând luptei ei spontane o conștiință politică...” Altminteri, proletariatul va trebui să renunțe la rolul de „conducător al revoluției populare” și se va pomeni „în coada burgheziei liberalo-monarhice”, care nu va tinde niciodată să ducă revoluția până la capăt (vezi rezoluția „Sarcinile de clasă ale proletariatului...”). Este adevărat că revoluția noastră este o revoluție burgheză, și în această privință ea amintește marea revoluție franceză, de ale cărei roade s’a folosit burghezia. Este limpede însă și faptul că și deosebirea dintre aceste două revoluții este mare. În timpul revoluției franceze nu exista marea industrie mecanizată pe care o avem astăzi la noi în țară și nici contradicțiile de clasă nu se precizaseră atât de net ca la noi; din această cauză, acolo proletariatul era slab, pe când aici este mai puternic și mai unit. Deasemenea, trebuie să se aibă în vedere că acolo proletariatul n’a avut un partid al său propriu, pe când aici el are un partid al său propriu, cu un program și o tactică proprie. Nu e de mirare că în fruntea revoluției franceze se aflau democrații burghezi și că muncitorii se târau în coada acestor domni: „muncitorii luptau, iar burghezia lua puterea”. Pe de altă parte, este perfect clar și faptul că proletariatul din Rusia nu se mulțumește să se târască în coada liberalilor, că el este hegemonul revoluției și chiamă în jurul steagului său pe toți „umiliții și obidiții”. Iată în ce constă superioritatea revoluției noastre față de marea

revoluție franceză și iată de ce credem că revoluția noastră poate fi dusă până la capăt și desăvârșită prin suveranitatea poporului. Este necesar numai să dăm în mod conștient ajutor hegemoniei proletariatului și să strângem în jurul lui poporul în luptă, pentru ca astfel să facem posibil ca actuala revoluție să fie dusă până la capăt. Or, e necesar ca revoluția să fie dusă până la capăt pentru ca de roadele acestei revoluții să nu se folosească numai burghezia, pentru ca proletariatul să obțină, în afară de libertatea politică, și ziua de muncă de opt ore, ușurarea condițiilor de muncă, să-și realizeze pe deplin programul minimal și să-și croiască în acest fel drumul spre socialism. Deaceia, cine apără interesele proletariatului, cine nu vrea ca proletariatul să devină o anexă a burgheziei și să scoată pentru ea castanele din foc, cine luptă ca proletariatul să devină o forță independentă și să folosească revoluția actuală în scopurile lui — acela trebuie să condamne deschis hegemonia democrațiilor burgheze, acela trebuie să pregătească un puternic teren hegemoniei proletariatului socialist în actuala revoluție.

Astfel raționau bolșevicii.

Cu totul altceva spuneau menșevicii. Desigur, revoluția se întinde și trebuie dusă până la capăt, dar pentru aceasta nu este deloc nevoie de hegemonia proletariatului socialist; conducătorii revoluției să fie aceiași democrați burghezi — spuneau ei. Dece, cum asta? — întrebau bolșevicii. Deoarece revoluția actuală este o revoluție burgheză, conducătorul ei trebuie să fie burghezia — răspundeau menșevicii. Și ce trebuie să facă proletariatul? El trebuie să urmeze pe democrații burghezi, „să-i împingă” și astfel „să îm-

pingă înainte revoluția burgheză". Astfel vorbea șeful menșevicilor, Martânov, pe care ei l-au pus ca „raportor". Aceeași idee a formulat, deși nu la fel de limpede, rezoluția menșevicilor „Despre momentul actual". În broșura sa „Două dictaturi", Martânov spunea că „hegemonia proletariatului este o utopie primejdioasă", o fantezie, că revoluția burgheză „trebuie să fie condusă de extrema opoziție democratică", și nu de proletariatul socialist, că proletariatul luptător „trebuie să meargă în urma democrației burgheze" și s'o împingă pe calea spre libertate (vezi cunoscuta broșură a lui Martânov „Două dictaturi"). Aceeași idee a fost repetată de Martânov la congresul de unificare. După părerea lui, marea revoluție franceză este originalul, în vreme ce revoluția noastră este o copie ștearsă după acest original; și deoarece în fruntea revoluției din Franța s'a aflat la început „Adunarea Națională" și pe urmă „Convențiunea Națională", în care domina burghezia, — trebuie ca și la noi conducătorul revoluției, care strânge în jurul său poporul, să fie la început Duma de stat, iar pe urmă o altă instituție reprezentativă, care să fie mai revoluționară decât Duma. În Dumă, ca și în această viitoare instituție reprezentativă, vor domina democrații burghezi; prin urmare, ne trebuie hegemonia democrației burgheze, iar nu hegemonia proletariatului socialist. Trebuie numai ca burghezia să fie urmată pas cu pas și împinsă înainte, spre adevărata libertate. Este semnificativ că discursul lui Martânov a fost primit de menșevici cu aplauze sgomotoase. Deasemenea este semnificativ faptul că în nicio rezoluție a lor nu se pomeneste de necesitatea hegemoniei proletariatului; termenul „hegemonia proletariatului" este complet elimi-

nat din rezoluțiile lor, precum și din rezoluțiile congresului (vezi rezoluțiile congresului).

Aceasta a fost poziția menșevicilor la congres.

După cum vedeți, este vorba de două poziții care se exclud reciproc și tocmai de aci pornesc toate celelalte divergențe.

Dacă proletariatul conștient este conducătorul revoluției actuale, iar în Duma actuală domină burghezi-cadeți, e dela sine înțeles că actuala Dumă nu va putea deveni un „centru politic al țării“, nu va putea strânge în jurul său poporul revoluționar și nu va putea, prin niciun fel de eforturi, să devină conducătorul revoluției în ascensiune. Mai departe, dacă proletariatul conștient este conducătorul revoluției, iar revoluția nu poate fi condusă din Dumă, e dela sine înțeles că principala arenă a activității noastre în momentul actual trebuie să fie strada, iar nu incinta Dumei. Mai departe, dacă proletariatul conștient este conducătorul revoluției, iar strada — principala arenă de luptă, e dela sine înțeles că sarcina noastră este de a lua parte activă la organizarea luptei din stradă, de a acorda o mai mare atenție chestiunii înarmării, de a mări numărul detașamentelor roșii și de a răspândi cunoștințele militare printre elementele înaintate. În sfârșit, dacă proletariatul înaintat este conducătorul revoluției și dacă el va trebui să ia parte activă la organizarea insurecției e dela sine înțeles că noi nu ne vom putea spăla pe mâini, dându-ne în lături dela participarea la guvernul revoluționar provizoriu; va trebui să cucerim, împreună cu țărănimea, puterea politică și să participăm

la guvernul provizoriu* : conducătorul străzii revoluționare trebuie să fie conducător și în guvernul revoluționar.

Aceasta a fost poziția bolșevicilor.

Și dimpotrivă, dacă, după cum cred menșevicii, conducerea revoluției o vor avea democrații burghezi, iar cadeții din Dumă „se apropie de acest fel de democrați“, e dela sine înțeles că Duma actuală poate deveni un „centru politic al țării“, că Duma actuală poate să strângă în jurul său poporul revoluționar, să devină conducătorul său și principala arenă de luptă. Mai departe, dacă Duma poate să devină principala arenă de luptă, atunci este inutil să se acorde o atenție mai mare chestiunii înarmării și organizării detașamentelor roșii, atunci nu este treaba noastră să acordăm o atenție deosebită organizării luptei de stradă, și în special nu este treaba noastră să cucerim, împreună cu țărănimea, puterea politică și să participăm la guvernul provizoriu ; de aceasta să se îngrijească democrații burghezi care vor fi conducătorii revoluției. Desigur că nu ar fi rău să ai armament și detașamente roșii, dimpotrivă, e chiar necesar, dar aceasta nu are o însemnătate atât de mare pe cât îi acordă bolșevicii.

Aceasta a fost poziția menșevicilor.

Congresul a ales cea de a doua cale, adică a respins ideea hegemoniei proletariatului socialist și a adoptat poziția menșevicilor.

Prin aceasta, congresul a arătat limpede că n'a înțeles revendicările arzătoare ale momentului actual.

Aceasta este greșala fundamentală a congresului,

* Nu atingem aci latura principială a acestei chestiuni.

după care trebuiau să urmeze dela sine toate celelalte greșeli.

III

După ce congresul a respins ideea hegemoniei proletariatului, a devenit limpede modul în care vor rezolva celelalte chestiuni: „atitudinea față de Duma de stat“, „insurecția armată“ și altele.

Să trecem la aceste chestiuni.

Să începem cu chestiunea Dumei de stat.

Nu ne vom ocupa cu analizarea chestiunii, care tactică era mai justă — boicotul sau participarea la alegeri. Menționăm numai următoarele: dacă Duma nu se ocupă astăzi cu nimic altceva decât cu vorbăria, dacă a rămas suspendată între revoluție și contrarevoluție, — aceasta înseamnă că adepții ideii de participare la alegeri greșeau atunci când chemau poporul să ia parte la alegeri, dându-i speranțe deșarte. Dar să lăsăm aceasta la o parte. Atunci când s'a ținut congresul, alegerile erau terminate (în afară de Caucaz și Siberia), noi aveam rezultatele alegerilor și, prin urmare, nu putea fi vorba decât de Duma însăși, care trebuia să se întrunească peste câteva zile. Este clar că acest congres nu putea să revină la trecut și că trebuia să acorde o deosebită atențiune Dumei în sine, pentru a stabili ce reprezintă ea, și ce atitudine trebuie să avem față de ea.

Așa dar, ce reprezintă Duma de azi și care trebuie să fie atitudinea noastră față de ea?

Chiar din manifestul dela 17 Octombrie se știa că Duma, nu are drepturi prea mari: ea este o adunare de deputați care „are dreptul“ să se consulte, dar „nu

are dreptul" să treacă peste „legile fundamentale" în vigoare. Duma este sub controlul Consiliului de stat, care „are dreptul" să anuleze orice hotărîre a Dumei. Iar de pază stă guvernul țarist, înarmat pînă 'n dinți, care „are dreptul" să disolve Duma, dacă ea nu se va mulțumi cu rolul consultativ.

În ce privește fizionomia Dumei, știam și pînă la deschiderea congresului din cine se va compune Duma, știam și atunci că ea se va compune în cea mai mare parte din cadeți. Prin aceasta nu vrem nicidecum să spunem că numai cadeții singuri ar fi format majoritatea în Dumă; noi afirmăm numai că, din aproximativ cinci sute de membri ai Dumei, o treime ar fi constituit-o cadeții, cealaltă treime ar fi constituit-o grupurile intermediare și de dreapta („partidul reformelor democratice"⁷⁵, elementele moderate din rîndul deputaților fără partid, octombriștii⁷⁶ și alții), care, în momentele de luptă cu extrema stîngă (cu grupul muncitoresc și grupul țăranilor revoluționari), s'ar fi strâns în jurul cadeților și le-ar fi dat voturile, astfel că în Dumă stăpânii situației ar fi fost cadeții.

Dar cine sunt cadeții? Pot ei fi denumiți revoluționari? Desigur că nu! Atunci cine sunt cadeții? Cadeții sunt partidul conciliatorilor: ei vor îngrădirea drepturilor țarului, dar nu pentru că ar dori victoria poporului; cadeții vor să înlocuiască puterea absolută a țarului cu puterea absolută a burgheziei, și nu cu puterea absolută a poporului (vezi programul lor). Iar pentru ca și poporul să-și tempereze spiritul revoluționar, să renunțe la revendicările sale revoluționare și să se înțeleagă într'un fel cu țarul, cadeții vor o conciliere între țar și popor.

După cum vedeți, majoritatea Dumei trebuia să fie compusă din conciliatori, și nu din revoluționari. Acest lucru era dela sine înțeles încă din prima jumătate a lunii Aprilie.

Așa dar, boicotată și neputincioasă, cu drepturi infime, pe de o parte, nerevoluționară și conciliatoare în majoritatea ei, pe de altă parte, iată cum se prezenta Duma. Neputincioșii pășesc de obicei pe calea conciliatorismului, dar dacă mai au în plus și tendințe nerevoluționare, alunecă mai repede spre conciliatorism. Acelaș lucru trebuia să se întâmple și cu Duma de stat. Ea nu putea trece cu totul de partea țarului, deoarece dorește îngrădirea drepturilor țarului, dar nu putea trece nici de partea poporului, deoarece poporul formulează revendicări revoluționare. Deaceea, trebuia să se situeze între țar și popor și să se ocupe cu concilierea lor, adică să bată apa în piua. Pe de o parte, trebuia să convingă poporul să renunțe la „revendicări exagerate” și să se înțeleagă într’un fel cu țarul, iar pe de altă parte trebuia să fie un mijlocitor pe lângă țar, pentru ca acesta să mai cedeze nițel poporului și să pună astfel capăt „turburărilor revoluționare”.

Iată cu ce fel de Dumă avea de-a-face congresul de unificare al partidului.

Care trebuia să fie atitudinea partidului față de o astfel de Dumă? Nici vorbă că partidul nu putea să sprijine o asemenea Dumă, deoarece a sprijini Duma înseamnă a sprijini politica conciliatoare; iar politica conciliatoare este categoric în contradicție cu sarcina adâncirii revoluției: partidul muncitoresc nu trebuie să-și ia rolul de împăciuitoare al revoluției. Desigur, parti-

dul trebuia să folosească atât Duma cât și conflictele dintre Dumă și guvern, dar aceasta încă nu înseamnă că partidul trebuie să sprijine tactica nerevoluționară a Dumei. Dimpotrivă, a demasca fățarnicia Dumei, a o critica fără cruțare, a desvălui tactica ei trădătoare — iată care trebuie să fie atitudinea partidului față de Duma de stat.

Or, dacă este așa, atunci e limpede că Duma cadetă nu exprimă voința poporului, că nu poate să îndeplinească rolul de instituție reprezentativă a poporului, că nu poate să devină centrul politic al țării și să strângă în jurul ei poporul.

Totodată, obligația partidului era să risipească speranțele deșarte pe care lumea și le punea în Dumă și să declare, sus și tare, că Duma nu exprimă voința poporului, că, prin urmare, ea nu poate să devină o armă a revoluției, că principala arenă de luptă este acum strada, și nu Duma.

În același timp, era clar că „grupul muncii”⁷⁷, grupul țărănesc din Dumă, care era puțin numeros în comparație cu cadeții, nu putea să urmeze până la capăt tactica conciliatoare a cadeților ; că dela o zi la alta acest grup trebuia să înceapă lupta împotriva cadeților, trădători ai poporului, și să pășească pe calea revoluției. Datoria partidului era să sprijine „grupul muncii” în lupta lui împotriva cadeților, să desvolte până la capăt tendințele sale revoluționare, să opună tactica revoluționară a acestuia tacticii nerevoluționare a cadeților și, astfel, să desvăluie și mai mult tendințele trădătoare ale cadeților.

Dar cum a procedat congresul, ce-a spus congresul în rezoluția sa despre Duma de stat ?

Rezoluția congresului spune că Duma este o instituție eșită „din sânul națiunii”. Adică, cu toate lipsurile ei, Duma ar exprima totuși voința poporului.

Este limpede că acest congres n'a știut să aprecieze Duma cadetă la justa sa valoare; congresul a uitat că majoritatea Dumei e formată din conciliatori, că aceștia, ca oameni care resping revoluția, nu pot exprima voința poporului și că deci nu avem dreptul să afirmăm că Duma a ieșit „din sânul națiunii”.

Ce-au spus la congres în această privință bolșevicii ?

Au spus că „Duma de stat, cu componența ei cadetă (în esență) de pe acum precizată, nu poate în niciun caz să îndeplinească rolul de adevărată instituție reprezentativă a poporului”. Ceeace înseamnă că Duma actuală n'a ieșit din sânul poporului, că este antipopulară și că deaceia nu exprimă voința poporului (vezi rezoluția bolșevicilor).

În această chestiune, congresul n'a adoptat poziția bolșevicilor.

Rezoluția congresului spune că „Duma”, cu tot caracterul ei „pseudo-constituțional”, „devine totuși o armă a revoluției”... conflictele ei cu guvernul pot atinge proporții „care dau posibilitatea ca aceste conflicte să se transforme în punctul de plecare al unor largi mișcări de masă, care urmăresc să răstoarne ordinea politică actuală”. Adică Duma ar putea, zic ei, să devină un centru politic, să strângă în jurul ei poporul revoluționar și să ridice steagul revoluției.

Auziți, muncitori : Duma cadetă conciliatoare poate, precum se afirmă, să devină un centru al revoluției și să se pună în fruntea ei ; asta înseamnă că o cățea

poate să nască un miel ! Ce să vă mai neliniștiți ? De azi înainte nu e nevoie nici de hegemonia proletariatu-
lui, nici ca poporul să se strângă tocmai în jurul pro-
letariatului ; Duma nerevoluționară va strânge singură
în jurul ei poporul revoluționar și totul va fi în ordine !
Iată deci ce simplu se face revoluția, iată deci
modul în care trebuie dusă până la capăt revoluția
actuală !

Evident că acest congres nu a înțeles că fățarnica
Dumă cu fățarnicii ei cadeți, va rămâne inevitabil sus-
pendată între două luni, va căuta să împace țarul cu
poporul, iar apoi, ca orice fățarnic, va trebui să încline
de partea aceluia care va promite mai mult !

Ce-au spus la congres, în această privință, bolșe-
vicii ?

Ei au declarat că „încă nu există condițiunile în
care partidul nostru să poată păși pe calea parlamen-
tară“, ceea ce înseamnă că deocamdată noi nu putem
să începem o viață parlamentară liniștită; că principala
arenă de luptă rămâne tot strada, iar nu Duma (vezi
rezoluția bolșevicilor).

Nici în această chestiune congresul n'a adoptat re-
zoluția bolșevicilor.

Rezoluția congresului nu spune nimic precis des-
pre faptul că în Dumă există reprezentanți ai țărănimii
revoluționare („grupul muncii“), care rămân în minori-
tate și care vor fi nevoiți să respingă conciliatorismul
cadeților și să pășească pe calea revoluției, că este ne-
cesar să fie încurajați, sprijiniți în lupta lor împotriva
cadeților și ajutați să pășească cu și mai multă hotăr-
rire pe calea revoluționară.

Evident că acest congres nu a înțeles că proleta-

riatul și țărănimea sunt cele două forțe principale în revoluția actuală, că în momentul de față proletariatul, în calitate de conducător al revoluției, trebuie să sprijine pe țăranii revoluționari atât în stradă cât și în Dumă, bine înțeles numai dacă aceștia vor duce lupta împotriva dușmanilor revoluției.

Ce-au spus la congres, în această privință, bolșevicii ?

Au declarat că social-democrația trebuie să demaște fără cruțare „inconsecvența și nestatornicia cadeților, urmărind cu deosebită atenție comportarea elementelor democrației țărănești revoluționare, unindu-le, opunându-le cadeților și sprijinind acele acțiuni ale lor care corespund intereselor proletariatului” (vezi rezoluția).

Congresul n'a acceptat nici această propunere a bolșevicilor. Probabil pentru că această propunere exprimă pregnant rolul de frunte al proletariatului în lupta actuală; or, congresul, după cum am putut vedea mai sus, a avut o atitudine de neîncredere față de hegemonia proletariatului ; țărănimea trebuie, după cum spune congresul, să se strângă în jurul Dumei, și nu în jurul proletariatului !

Iată de ce ziarul burghez „Nașa Jizni”⁷⁸ laudă rezoluția congresului, iată de ce cadeții dela „Nașa Jizni” au început să strige într'un glas : în sfârșit, s'au răsgândit social-democrații și s'au depărtat de blanquism. (vezi „Nașa Jizni” Nr. 432).

Evident că nu degeaba dușmanii poporului, cadeții, laudă rezoluția congresului ! Nu degeaba spunea Bebel: ce place dușmanilor noștri, ne este dăunător nouă !

IV

Să trecem la chestiunea insurecției armate.

Nu mai este astăzi pentru nimeni un secret că acțiunea poporului este inevitabilă. Dacă la orașe și sate criza și foametea se întesc, dacă frământările în sânul proletariatului și al țărănimii devin pe zi ce trece mai puternice, dacă guvernul țarist se descompune, dacă revoluția, prin urmare, ia avânt, — este dela sine înțeles că viața pregătește o nouă acțiune a poporului, mai largă și mai puternică decât acțiunile din Octombrie și Decembrie. Dacă această nouă acțiune este de dorit sau nu, este bună sau nu, — despre aceasta e inutil să vorbim astăzi: nu e vorba de dorințele noastre, ci de faptul că acțiunea poporului se coace dela sine, că ea este inevitabilă.

Dar o acțiune diferă de alta. Greva generală din Ianuarie dela Petersburg (1905) a fost fără îndoială o acțiune a poporului. Tot o acțiune a poporului a fost și greva politică generală din Octombrie. Tot o acțiune a poporului a fost și „bătălia din Decembrie” dela Moscova și din Letonia. Este limpede că deosebire există și între aceste acțiuni. În timp ce în Ianuarie (1905) rolul principal îl avea greva, în Decembrie greva a constituit numai un început, care s'a transformat apoi într'o insurecție armată, cedând acesteia rolul principal. Acțiunile din Ianuarie, Octombrie și Decembrie au dovedit că oricât de „pașnic” ai începe greva generală, oricât de „delicat” ai proceda la formularea revendicărilor, oricât de dezarmat ai porni pe câmpul de luptă, lucrurile trebuie totuși să se termine printr'o încăierare (amintiți-vă ziua de 9 Ianuarie la Petersburg, când po-

porul mergea cu cruci și portrete ale țarului), guvernul va recurge totuși la tunuri și arme, poporul va pune totuși mâna pe arme și, astfel, greva generală se va transforma totuși într'o insurecție armată. Ce înseamnă aceasta? Nimic altceva decât că viitoarea acțiune a poporului nu va fi o acțiune simplă, că ea va avea neapărat caracterul unei acțiuni armate și, astfel, rolul hotărîtor îl va avea insurecția armată. Dacă vărsarea de sânge e de dorit sau nu, dacă e bine ca ea să se întâmplesă sau nu — despre aceasta nu are rost să vorbim: repetăm — nu e vorba de dorințele noastre, ci de faptul că insurecția armată va surveni în mod neîndoielnic și este imposibil să fie evitată.

Sarcina noastră de astăzi este cucerirea suveranității poporului. Vrem ca frânele puterii să fie predate în mâinile proletariatului și ale țărănimii. Poate fi atins acest scop printr'o grevă generală? Faptele spun că nu se poate (amintiți-vă cele spuse mai sus). Sau poate ne va ajuta Duma cu cadeții ei grandilocvenți și poate cu ajutorul ei se va instaura suveranitatea poporului? Faptele spun că și aceasta este imposibil, deoarece Duma cadetă vrea suveranitatea marii burghezii, iar nu suveranitatea poporului (amintiți-vă cele spuse mai sus).

Este limpede că singura cale sigură e insurecția armată a proletariatului și a țărănimii. Numai prin insurecție armată poate fi răsturnată domnia țarului și instaurată domnia poporului, bine înțeles în cazul când această insurecție se va termina prin victorie. Or, dacă lucrurile se prezintă astfel, dacă fără o insurecție biruitoare victoria poporului este imposibilă în momentul de față și dacă, pe de altă parte, însăși viața pregă-

tește insurecția armată a poporului, dacă această insurecție este inevitabilă, — atunci e dela sine înțeles că sarcina social-democrației este să se pregătească în mod conștient în vederea acestei insurecții, să pregătească în mod conștient victoria ei. Una din două: sau trebuie să respingem ideea suveranității poporului (republica democratică) și să ne mulțumim cu monarhia constituțională, și atunci vom fi îndreptățiți să spunem că organizarea insurecției armate nu este treaba noastră, sau trebuie ca în momentul de față, ca și înainte, scopul nostru să fie suveranitatea poporului (republica democratică) și să respingem cu hotărîre ideea monarhiei constituționale; atunci nu vom fi îndreptățiți să spunem că organizarea conștientă a acțiunii care crește spontan nu este treaba noastră.

Dar cum să ne pregătim pentru insurecția armată și cum să contribuim la victoria ei ?

Insurecția din Decembrie a dovedit că noi, social-democrații, în afară de toate celelalte păcate, mai purtăm față de proletariat vina unui mare păcat. Păcatul acesta este că nu ne-am îngrijit, sau ne-am îngrijit prea puțin, de înarmarea muncitorilor și de organizarea detașamentelor roșii. Amintiți-vă insurecția din Decembrie : cine nu-și amintește de poporul indignat care s'a ridicat la luptă în Tiflis, în Caucazul de Vest, în Sudul Rusiei, în Siberia, la Moscova, Petersburg și Bacu ? Dece a reușit absolutismul să împrăstie atât de ușor acest popor înfuriat ? Poate cumva din motivul că poporul încă nu era convins de inutilitatea guvernului țarist ? Desigur că nu ! Atunci dece ?

Înainte de toate, pentru că poporul n'a avut, sau a avut prea puține arme : oricât de conștienți veți fi, cu

măinile goale nu veți rezista gloanțelor ! Da, am fost ocăriți cu drept cuvânt atunci când s'a spus: bani luați, dar arme nu se văd.

În al doilea rând, pentru că n'am avut detașamente roșii instruite care să-i fi condus pe toți ceilalți, care să-și fi dobândit arme cu ajutorul armelor și să fi înarmat poporul: în luptele de stradă poporul este un erou, dar dacă nu e condus de frați înarmați și dacă nu i se dă exemplu, poporul se poate transforma în gloată.

În al treilea rând, pentru că insurecția a fost răzlețită și neorganizată. Atunci când Moscova lupta pe bariade, Petersburgul tăcea. Tiflisul și Cutaisul se pregăteau de asalt când Moscova era deja „supusă“. Siberia a luat armele în mână atunci când Sudul și Letonii erau deja „înfrânți“. Aceasta înseamnă că proletariatul luptător a întâmpinat insurecția fărâmițat în grupe ; din cauza aceasta, guvernului i-a fost relativ ușor să-l „înfrângă“.

În al patrulea rând, pentru că insurecția noastră ducea o politică de defensivă, și nu de ofensivă. Guvernul a provocat insurecția din Decembrie, guvernul ne-a atacat și a avut un plan al său, iar noi am întâmpinat nepregătiți această agresiune a lui, n'am avut un plan chibzuit, fiind nevoiți să ducem o politică de defensivă și să ne târîm astfel în coada evenimentelor. Dacă cei din Moscova ar fi ales dela bun început o politică de ofensivă, ar fi pus imediat mîna pe gara Nicolaevschi iar guvernul n'ar fi reușit să aducă trupe din Petersburg la Moscova ; în felul acesta, insurecția din Moscova ar fi durat mai mult, ceea ce ar fi influențat și situația din celelalte o-

rașe. Acelaș lucru trebuie spus și despre Letoni: dacă ar fi ales dela bun început calea ofensivei, ei ar fi pus în primul rând mâna pe tunuri și ar fi subminat forțele administrative.

Nu degeaba spunea Marx :

„Din moment ce insurecția a fost începută, trebuie să se acționeze cu cea mai mare hotărîre, trecându-se la ofensivă. Defensiva este moartea oricărei insurecții armate... Adversarul trebuie luat prin surprindere, cât timp trupele lui sunt încă risipite; trebuie să se obțină zilnic succese noi, fie chiar cât de mici; trebuie menținută superioritatea morală pe care ți-a dat-o prima acțiune încununată de succes a insurgenților; trebuie atrase elementele șovăitoare, care urmează întotdeauna pe cel mai puternic și care trec întotdeauna de partea celor care prezintă mai multă siguranță; inamicul trebuie silit să se retragă înainte ca el să-și fi putut concentra trupele împotriva ta. Într'un cuvânt, acționează după spusele celui mai mare dintre maeștrii tacticii revoluționare cunoscuți până acum, după spusele lui Danton: îndrăsneală, îndrăsneală și iar îndrăsneală" (vezi „Schیțe istorice" de K. Marx, pag. 95).

Tocmai această „îndrăsneală" și politica de ofensivă lipseau insurecției din Decembrie.

Ni se va obiecta: nu acestea sunt toate cauzele „înfrângerii" din Decembrie. Ați uitat că în Decembrie țărănimea n'a știut să se unească cu proletariatul și că aceasta este deasemenea una din principalele cauze ale retragerii din Decembrie. Este purul adevăr și noi nici nu intenționăm să-l uităm. Dar de ce n'a știut țărănimea să se unească cu proletariatul, care a

fost cauza ? Ni se va răspunde : inconștiența. Bine, dar cum îi putem face conștienți pe țărani ? Prin răspândirea broșurilor ? Desigur că aceasta nu este suficient ! Atunci cum ? Prin luptă, atrăgând țărănimea în luptă și conducând-o în timpul luptei. Astăzi, orașul este chemat să conducă satul, muncitorul să-l conducă pe țăran ; și dacă insurecția nu va fi organizată la oraș, țărănimea nu va lua niciodată parte la această acțiune alături de proletariatul înaintat.

Acestea sunt faptele.

De aci reiese dela sine atitudinea pe care trebuia s'o ia congresul față de insurecția armată, lozincile pe care trebuia să le dea tovarășilor de partid.

Partidul șchiopăta în chestiunea înarmării; până în momentul de față înarmarea a fost pentru partid o chestiune căreia nu-i acorda atenție. Prin urmare, congresul trebuia să spună partidului: **înarmați-vă**, acordați multă atenție chestiunii înarmării, pentru a întâmpina cât de cât pregătiți acțiunea viitoare.

Mai departe. Partidul șchiopăta în chestiunea organizării detașamentelor înarmate, nu acorda atenția cuvenită mării numărului detașamentelor roșii. Prin urmare, congresul trebuia să spună partidului: **creați detașamente roșii**, răspândiți în popor cunoștințe militare, acordați multă atenție organizării detașamentelor roșii, pentru a putea apoi procura arme cu ajutorul armelor și a lărgi insurecția.

Mai departe. Proletariatul a întâmpinat insurecția din Decembrie fărămișat, nimeni nu s'a gândit serios la organizarea insurecției. Prin urmare, congresul era obligat să dea partidului o lozincă, în virtutea căreia partidul să pășească energic la unificarea elemen-

telor de luptă, să le pună în acțiune pe baza unui plan unitar și să organizeze activ insurecția armată.

Mai departe. Până în prezent, proletariatul a dus în insurecția armată o politică de defensivă ; el n'a luat niciodată calea ofensivei. Or, acest fapt împiedica victoria insurecției. Prin urmare, congresul era obligat să arate tovarășilor de partid că se apropie momentul victoriei insurecției și că este necesar să se treacă la o politică de ofensivă.

Cum a procedat congresul și ce lozinci a dat partidului ?

Congresul spune că „...sarcina principală a partidului este, în momentul de față, dezvoltarea revoluției prin lărgirea și intensificarea activității agitatorice în păturile largi ale proletariatului, ale țărănimii, ale micii burghezii dela orașe și în armată, și atragerea lor în lupta activă împotriva guvernului, ca urmare a intervenției permanente a social-democrației și a proletariatului condus de ea în toate manifestările vieții politice a țării...” Partidul „nu-și poate lua obligația de a înarma poporul, obligație care ar da speranțe deșarte; el trebuie să-și limiteze sarcinile la a-și da concursul la opera de auto-înarmare a populației, de organizare și înarmare a detașamentelor de luptă...” „Partidul este obligat să se opună tuturor încercărilor de a se atrage proletariatul în ciocniri armate în condițiuni nefavorabile...” etc. etc. (vezi rezoluția congresului).

Rezultă că astăzi, în momentul de față, când suntem în preajma unei noi acțiuni a poporului, lucrul cel mai important pentru victoria insurecției este agitația, iar înarmarea și organizarea detașamentelor roșii este

ceva neesențial, ceva care nu trebuie să ne antreneze și față de care trebuie „să ne limităm” activitatea la „a da concursul”. Însă despre faptul că insurecția trebuie organizată, și nu făcută răzleț, că ne trebuie o politică de ofensivă (amintiți-vă cuvintele lui Marx), — despre aceasta congresul nu spune niciun cuvânt. Este limpede că pentru el aceste chestiuni nu au nicio însemnătate.

Faptele spun : înarmați-vă și întăriți prin toate mijloacele detașamentele roșii. Congresul însă răspunde: nu vă lăsați antrenați prea mult de înarmarea și organizarea detașamentelor roșii; „limitați” activitatea voastră în această direcție, deoarece cel mai important lucru este agitația.

S'ar putea crede că am avut până în prezent prea multă grijă de înarmare, că am înarmat o sumedenie de tovarăși, că am organizat foarte multe detașamente și că am neglijat agitația — și iată că acest congres ne învață: ajunge cu înarmarea, ajunge cât v'ați îngrijit de aceasta. Sarcina de căpetenie este agitația !

E adevărat că una dintre armele principale ale partidului este întotdeauna și pretutindeni agitația, dar oare agitația va hotărî victoria insurecției iminente ? Dacă congresul ar fi spus-o în urmă cu patru ani, când chestiunea insurecției nu era la ordinea zilei, aceasta ar fi fost atunci de înțeles ; dar astăzi, când ne aflăm în preajma insurecției armate, când chestiunea insurecției este la ordinea zilei, când ea poate să înceapă fără voința noastră și în ciuda ei, — ce poate să facă „mai ales” agitația, ce se poate obține prin această „agitație” ?

Sau altceva : să presupunem că am intensificat agitația, să presupunem că poporul s'a ridicat ; ce se

întâmplă mai departe? Cum poate el să lupte fără arme? N'a curs oare destul sânge al poporului lipsit de apărare? Dealtfel ce nevoie are poporul de arme dacă nu le poate folosi, dacă nu va avea un număr suficient de detașamente roșii? Ni se va obiecta: nu renunțăm la înarmare și la detașamentele roșii. Să spunem că este așa; dar dacă nu veți acorda atenția cuvenită chestiunii înarmării, dacă o veți da uitării, aceasta înseamnă că de fapt renunțați la ea.

Nu mai vorbim de faptul că acest congres n'a suflat niciun cuvânt despre organizarea insurecției și despre politica de ofensivă. De altfel, așa și trebuia să se întâmple, deoarece rezoluția congresului a rămas cu patru, cinci ani în urma vieții, și pentru congres insurecția tot mai rămânea o chestiune teoretică.

Ce spuneau la congres bolșevicii în această chestiune?

Ei spuneau că „...în munca propagandistică și agitatorică a partidului trebuie acordată multă atenție studiului experienței practice a insurecției din Decembrie, criticii acesteia din punct de vedere militar și învățămintelor imediate ce trebuiesc scoase de aici pentru viitor“; că „este necesar să se desfășoare o activitate și mai energică în vederea măririi numărului detașamentelor de luptă, a îmbunătățirii organizării acestora și înzestrării lor cu tot felul de arme; totodată, după cum arată experiența, detașamentele de luptă trebuiesc organizate nu numai din elementele ce fac parte din organizațiile de partid, dar și din elementele ce fac parte din organizațiile care aderă la partid și chiar din organizațiile fără partid...“; că „întrucât mișcarea țărănească e în creștere, putând, în viitorul cel mai a-

propriat, să se transforme într'o adevărată insurecție, este de dorit ca eforturile să fie îndreptate în direcția unificării acțiunilor muncitorilor și ale țăranilor, spre a se organiza, pe cât posibil, acțiuni de luptă comune și concomitente..."; că, prin urmare, „...dat fiind că se accentuează și se agravează noua criză politică, se ivește posibilitatea trecerii dela forme defensive la forme ofensive de luptă armată..."; că este necesar a porni împreună cu soldații „...cele mai hotărâte acțiuni ofensive împotriva guvernului..." etc. (vezi rezoluția bolșevicilor).

Așa spuneau bolșevicii.

Dar poziția bolșevicilor n'a fost adoptată de congres.

După toate acestea nu este greu de înțeles de ce rezoluțiile congresului au fost întâmpinate cu atâta entuziasm de liberalii-cadeți (vezi „Nașa Jizni" Nr. 432): ei au înțeles că aceste rezoluții au rămas cu câțiva ani în urma revoluției actuale, că aceste rezoluții nu exprimă deloc sarcinile de clasă ale proletariatului, că în virtutea acestor rezoluții proletariatul poate să devină mai curând o anexă a liberalilor decât o forță de sine stătătoare; ei au înțeles toate acestea și din această cauză le și laudă.

Sarcina tovarășilor de partid este de a adopta o atitudine critică față de rezoluțiile congresului și de a introduce la timpul oportun amendamentele corespunzătoare.

Aceasta e sarcina pe care am avut-o în vedere atunci când ne-am apucat să scriem această broșură.

Este adevărat că am vorbit aici numai despre două rezoluții: „Despre atitudinea față de Duma de stat" și

„Despre insurecția armată“ ; dar este în afară de orice îndoială că aceste două rezoluții sunt rezoluțiile principale și exprimă cel mai limpede poziția tactică a congresului.

Am ajuns, astfel, la concluzia principală, și anume că în partid problema se pune în felul următor : în revoluția actuală, proletariatul conștient trebuie să fie hegemon, sau trebuie să se târască în coada democraților burghezi ?

Am putut vedea că de rezolvarea, într'un fel sau altul, a acestei chestiuni depinde rezolvarea tuturor celorlalte chestiuni.

Cu atât mai atent trebuie să judece tovarășii caracterul acestor două poziții.

*Se tipărește după textul broșurii
publicate de editura „Proletariat”
în 1906.*

Semnat: T o v a r â ș u l K.

LUPTA DE CLASĂ

*Unirea burgheziei poate fi sdruncinată
numai prin unirea proletariatului.*

K. Marx.

Viața de astăzi este extrem de complexă ! E împetrișată la tot pasul de diferite clase și grupuri : marea burghezie, burghezia mijlocie și mica burghezie ; feudații mari, mijlocii și mici ; calfele, muncitorii necalificați și muncitorii calificați din fabrici și uzine ; clerul înalt, mijlociu și micul cler ; funcționarii superiori, mijlocii și micii funcționari ; intelectualitatea eterogenă și alte grupuri asemănătoare. Acesta este tabloul pestriț pe care-l prezintă viața noastră !

Dar este evident și faptul că cu cât viața noastră evoluează mai mult, cu atât mai clar apar în această viață complexă două tendințe principale, cu atât mai pronunțat se împarte această viață complexă în două lagăre opuse : lagărul capitaliștilor și lagărul proletarilor. Grevele economice din Ianuarie (1905) au arătat limpede că Rusia se împarte într'adevăr în două lagăre. Grevele din Noembrie dela Petersburg (1905) și grevele din Iunie—Iulie, care au avut loc în întreaga Rusie (1906), au făcut să se producă o ciocnire între conducătorii ambelor lagăre, scoțând astfel complet la iveală toate contradicțiile de clasă actuale. De

atunci, lagărul capitaliștilor nu doarme. În acest lagăr se fac pregătiri febrile și continuu: se creează uniuni locale ale capitaliștilor, uniunile locale se unesc în uniuni regionale, cele regionale în uniuni pe întreaga Rusie, se înființează casse și organe de presă, se convoacă congrese și conferințe ale capitaliștilor din întreaga Rusie...

Astfel capitaliștii se organizează într-o clasă aparte, cu scopul de a pune frâu proletariatului.

Pe de altă parte, nu doarme nici lagărul proletariatului. Și aci se desfășoară o pregătire febrilă în vederea luptei viitoare. Cu toate persecuțiile reacțiunii, și aci se înființează syndicate locale, syndicatele locale se unesc în uniuni syndicale regionale, se înființează casse syndicale, se dezvoltă presa sindicală, se convoacă congrese și conferințe ale syndicatelor muncitorești din întreaga Rusie...

După cum se vede, și proletarii se organizează într-o clasă aparte, cu scopul de a pune frâu exploatării.

A fost un timp când în viață domnea „liniște și pace“. Atunci nu se vedeau nici aceste clase cu organizațiile lor de clasă. Bine înțeles că lupta se desfășura și atunci, dar această luptă avea un caracter local, nu un caracter general de clasă: capitaliștii nu aveau uniunile lor și fiecare dintre ei era nevoit să se descurce cu muncitorii „lui“ prin propriile lui forțe. Nici muncitorii n'aveau asemenea uniuni, și prin urmare muncitorii din fiecare uzină erau nevoiți să se bazeze pe propriile lor forțe. Este adevărat că organizațiile social-democrate locale conduceau lupta economică a muncitorilor, dar oricine va fi de acord că această conducere era slabă și întâmplătoare: organizațiile social-

democrate nu puteau face față nici muncii de partid.

Grevele economice din Ianuarie au însemnat însă o cotitură. Capitaliștii au început să se agite și să organizeze uniuni locale. Înființarea uniunilor capitaliștilor din Petersburg, Moscova, Varșovia, Riga și alte orașe a fost determinată de grevele din Ianuarie. În ce privește pe capitaliștii din industria petroliferă, a manganului, carboniferă și a zahărului, ei au transformat vechile și „pașnicile” lor uniuni în uniuni „de luptă” și au început să-și consolideze pozițiile. Capitaliștii nu s’au mulțumit însă cu aceasta. Ei au hotărât să formeze o uniune pe întreaga Rusie, și iată că în Martie 1905, din inițiativa lui Morozov, s’au întrunit la Moscova într’un congres general. A fost primul congres al capitaliștilor din întreaga Rusie. La acest congres au încheiat un acord, prin care se obligau să nu facă concesiuni muncitorilor fără o prealabilă înțelegere între ei, iar în cazuri „extreme” să declare *lock-out* *. Din acest moment începe o luptă înversunată între capitaliști și proletari. Din acest moment începe o fază de mari *lock-out-uri* în Rusia. Pentru o luptă serioasă e nevoie de o asociere serioasă, și iată că pentru crearea unei asocieri și mai strânse, capitaliștii au hotărât să se întrunească din nou. Astfel, la trei luni dela convocarea primului congres (în Iulie 1905) a fost convocat la Moscova al doilea congres al capitaliștilor din întreaga Rusie. Aci, ei au confirmat din nou rezoluția primului congres, au stabilit din nou necesi-

* *Lock-out* este greva patronilor, care constă în faptul că patronii închid intenționat uzinele pentru a frânge rezistența muncitorilor și a le îngropa revendicările.

tatea lock-out-urilor și au ales un birou care trebuia să elaboreze un statut și să se îngrijească de convocarea unui nou congres. În acelaș timp, rezoluțiile congresului erau aduse la îndeplinire. Faptele au arătat că aceste rezoluții sunt fidel aduse la îndeplinire de către capitaliști. Dacă vă veți aminti de lock-out-urile declarate de capitaliștii din Riga, Varșovia, Odesa, Moscova și din alte orașe importante, dacă vă veți aminti de zilele din Noembrie la Petersburg, când 72 de capitaliști au amenințat 200.000 de muncitori petersburghezi cu un crunt lock-out, — veți înțelege ușor ce mare putere reprezintă asocierea capitaliștilor din întreaga Rusie și cu ce precizieune traduc ei în viață deciziile congresului lor. Mai târziu, după al doilea congres, capitaliștii au convocat încă un congres (în Ianuarie 1906), și, în sfârșit, în Aprilie al aceluiaș an a avut loc congresul de constituire al capitaliștilor din întreaga Rusie, la care s'a adoptat un statut unitar și s'a ales Biroul Central. După cum comunică zia-rele, acest statut a și fost aprobat de către guvern.

Așa dar, este neîndoielnic faptul că marea burghezie din Rusia s'a organizat într'o clasă aparte și că posedă organizații locale, regionale și o organizație centrală, putând, după un plan unitar, să ridice pe capitaliștii din întreaga Rusie.

Micșorarea salariilor, mărirea zilei de lucru, slăbirea proletariatului și distrugerea organizațiilor lui — iată țelul asocierii generale a capitaliștilor.

În acelaș timp, creștea și se desvolta mișcarea sindicală muncitorească. Grevele economice din Ianuarie (1905) au avut influență și în această direcție. Mișcarea a luat un caracter de masă, cerințele ei s'au

lărgit, și cu timpul s'a văzut că organizațiile social-democrate nu pot conduce în acelaș timp, și munca de partid, și cea sindicală. Era necesară un fel de diviziune a muncii între partid și sindicate. Era necesar ca organizațiile de partid să se ocupe cu munca de partid, iar sindicatele de munca sindicală. Și iată că se începu organizarea sindicatelor. La Moscova, Petersburg, Varșovia, Odesa, Riga, Harcov, Tiflis — pretutindeni se înființau sindicate. Este adevărat că reacțiunea căuta să împiedice aceasta; totuși, nevoile mișcării erau mai puternice și sindicatele se înmulțeau. Curând după înființarea sindicatelor locale apărură și cele regionale, și, în sfârșit, lucrurile au ajuns până acolo, încât în Septembrie anul trecut s'a convocat o conferință a sindicatelor din întreaga Rusie. A fost prima conferință a sindicatelor muncitorești. Rodul acestei conferințe a fost, printre altele, faptul că a creat o apropiere între sindicatele din diferite orașe și, în sfârșit, faptul că a ales un Birou Central care trebuia să pregătească convocarea unui congres general al sindicatelor. Veniră zilele din Octombrie — și sindicatele se întăriră și mai mult. Sindicatele locale, și până la urmă și cele regionale, creșteau pe zi ce trecea. Este adevărat că „înfrângerea din Decembrie“ a frânat în mod vădit crearea de sindicate, dar pe urmă mișcarea sindicală și-a revenit și lucrurile au mers atât de bine, încât anul acesta, în Februarie, s'a convocat a doua conferință sindicală, cu o compoziție mai mare, mai complexă decât prima. Conferința a recunoscut necesitatea unor centre locale, regionale și pentru întreaga Rusie, a ales „comisia organizatorică“ pentru convocarea vii-

torului congres pe întreaga Rusie și a adoptat rezoluțiile corespunzătoare în diferite chestiuni sindicale la ordinea zilei.

Așa dar, este neîndoielnic că și proletariatul, cu toate excesele reacțiunii, se organizează într'o clasă aparte, își consolidează neîncetat organizațiile sale sindicale locale, regionale și cea centrală și caută deosemena neobosit să unească pe nenumărații săi frați împotriva capitaliștilor.

Mărirea salariilor, micșorarea zilei de lucru, îmbunătățirea condițiilor de muncă, înfrânarea exploatarei și subminarea uniunilor de capitaliști — iată țelul sindicatelor muncitorești.

Astfel, societatea de azi se scindează în două lagăre mari, fiecare lagăr se organizează într'o clasă aparte, lupta de clasă ce s'a încins între aceste lagăre crește și se intensifică pe zi ce trece și în jurul acestor două lagăre se strâng toate celelalte grupuri.

Marx spunea că orice luptă de clasă este o luptă politică. Aceasta înseamnă că dacă astăzi proletarii și capitaliștii duc între ei o luptă economică, mâine ei vor fi nevoiți să ducă și o luptă politică și să apere, astfel, prin două moduri de luptă interesele lor de clasă. Capitaliștii au interesele lor profesionale individuale. Tocmai pentru asigurarea acestor interese există organizațiile lor economice. Dar în afara intereselor lor profesionale individuale, ei mai au interese generale de clasă, care constă în consolidarea capitalismului. Tocmai pentru apărarea intereselor generale au ei nevoie de luptă politică și de un partid politic. Capitaliștii din Rusia au rezolvat această chestiune foarte simplu : ei au văzut că singurul partid care le apără „direct și

fără frică“ interesele este partidul octombriștilor. Deaceia au hotărât să se strângă în jurul acestui partid și să se supună conducerii sale ideologice. De atunci, capitaliștii își duc lupta politică sub conducerea ideologică a acestui partid, cu ajutorul lui ei exercită influență asupra actualului guvern (care interzice sindicatele muncitorești, dar în schimb se grăbește să autorizeze uniunile capitaliștilor), promovează candidații săi în Dumă etc. etc.

Așa dar, lupta economică cu ajutorul uniunilor și lupta politică generală sub conducerea ideologică a partidului octombriștilor — iată forma pe care a luat-o astăzi lupta de clasă a marii burghezii.

Pe de altă parte, aceleași fenomene se observă în prezent și în mișcarea de clasă a proletariatului. Pentru apărarea intereselor profesionale ale proletariatului se creează sindicate, care luptă pentru mărirea salariilor și reducerea zilei de lucru etc. Dar înafara intereselor profesionale, proletarii mai au interese generale de clasă, constând în revoluția socialistă și instaurarea socialismului. Dar e imposibil a săvârși revoluția socialistă, atâta vreme cât proletariatul n'a cucerit dominația politică, ca o clasă unică și indivizibilă. Tocmai deaceia proletariatul are nevoie și de luptă politică și de un partid politic care să realizeze conducerea ideologică a mișcării sale politice. Desigur că în cea mai mare parte sindicatele sunt fără partid și neutre. Dar aceasta înseamnă numai că sunt independente de partid doar din punct de vedere financiar și organizatoric, că au adică case proprii, organe de conducere proprii, că țin congrese proprii și că formal nu sunt obligate să se supună hotărârilor partidelor poli-

tice. În ce privește însă dependența ideologică a sindicatelor de cutare sau cutare partid politic, această dependență trebuie neapărat să existe și nici nu poate să nu existe, în afară de toate celelalte cauze și pentru că din sindicate fac parte membri ai diferitelor partide care inevitabil vor introduce acolo convingerile lor politice. Este limpede că dacă proletariatul nu poate să se lipsească de lupta politică, el nu poate să se lipsească nici de conducerea ideologică a unuia sau altui partid politic. Mai mult, el însuși trebuie să caute un partid, care să conducă în mod destoinic sindicatele sale spre „pământul făgăduinței“, spre socialism. Dar aici proletariatul trebuie să fie vigilent și să procedeze cu prudență. El trebuie să-și facă o idee clară și precisă asupra bagajului ideologic al partidelor politice și să accepte liber conducerea ideologică a partidului care va apăra cu curaj și consecvent interesele sale de clasă, care va ține sus steagul roșu al proletariatului și care îl va conduce cu curaj spre dominația politică, spre revoluția socialistă.

Până în prezent acest rol este îndeplinit de **partidul muncitoresc social-democrat din Rusia**, și, prin urmare, sarcina sindicatelor este de a accepta conducerea ideologică a acestui partid.

După cum se știe, în realitate așa și este.

Așa dar, lupte economice cu ajutorul sindicatelor, atacuri politice sub conducerea ideologică a social-democrației — iată ce formă a luat astăzi lupta de clasă a proletariatului.

Este neîndoielnic că lupta de clasă se va ascuți tot mai mult. Sarcina proletariatului este de a introduce în lupta sa sistem și spirit de organizare. Or, pen-

tru aceasta e necesar ca sindicatele să se întărească și să se unească ; în direcția aceasta, congresul general al sindicatelor din Rusia ar putea contribui în mare măsură. Nu un „congres al muncitorilor fără partid“, ci un congres al sindicatelor muncitorești ne trebuie acum, pentru ca proletariatul să se organizeze ca o clasă unică și indivizibilă. În acelaș timp proletariatul trebuie să caute să întărească și să consolideze prin toate mijloacele partidul care va avea conducerea politică și ideologică a luptei sale de clasă.

*Ziarul „Ahali Droeba“
(„Timpuri noi“) Nr. 1,
din 14 Noembrie 1906.
Semnat : K o . . .*

„LEGISLAȚIA MUNCII“ ȘI LUPTA PROLETARIATULUI

(Cu privire la cele două legi din 15 Noembrie)

A fost un timp când mișcarea noastră muncitorească era într'o fază primară. În acea vreme proletariatul era fărâmițat în grupuri izolate și nu se gândea la lupta generală. Muncitori ferovieri, mineri, muncitori din fabrici și uzine, meseriași, vânzători de prăvălie, funcționari de birou — iată în câte grupuri era fărâmițat proletariatul din Rusia. În afară de aceasta, fiecare grup era la rândul lui împărțit în muncitori din diferite orașe și orășele, între care nu exista nicio legătură, fie de partid, fie sindicală. Așa dar, nu se vedea proletariatul ca o clasă unică și indivizibilă. În consecință, nu se vedea nici lupta proletară ca o ofensivă a întregii clase. Iată de ce guvernul țarist putea să-și continue în toată liniștea politica sa „din moși-strămoși“. Iată de ce, când în 1893 s'a prezentat Consiliului de stat un „proiect de asigurare a muncitorilor“, inspiratorul reacțiunii, Pobedonosțev, a întâmpinat cu ironii pe autorii proiectului, declarând cu emfază : „Domnilor, v'ați obosit degeaba, puteți fi fără grijă : la noi nu există o problemă muncitorească...”

Dar timpul trecea, criza economică se apropia,

grevele deveneau mai dese și proletariatul fărâmițat se organiza treptat într-o clasă unică. Chiar grevele din 1903 au arătat că „la noi există” mai demult „o problemă muncitorească”. Grevele din Ianuarie-Februarie 1905 au vestit pentru prima oară lumii că în Rusia proletariatul crește și se maturizează, devenind o clasă unică. În sfârșit, grevele generale din Octombrie-Decembrie 1905 și grevele „curente” din Iunie-Iulie 1906 au creat pe teren o apropiere între proletarii din diferite orașe și au cimentat pe teren într-o singură clasă pe vânzătorii de prăvălie, pe funcționarii de birouri, pe meseriași și muncitorii industriali, vestind astfel lumii că forțele proletariatului fărâmițate odinioară au pășit acum pe calea unirii și se organizează într-o clasă unică. Aci s’a văzut și forța grevei politice generale ca metodă de luptă a întregului proletariat împotriva rânduelilor actuale... Acum nu se mai putea nega că există o „problemă muncitorească”; de astădată guvernul țarist era nevoit să țină seama de existența mișcării. Și iată că în cabinetele reacționarilor au început să se formeze diferite comisii, să se întocmească proiecte de „legislație a muncii”: comisia lui Șidlovschi ⁸⁰, comisia lui Cocovțev ⁸¹, legea privitoare la sindicate ⁸² (vezi „Manifestul” din 17 Octombrie), circulările lui Witte—Durnovo ⁸³, diverse proiecte și planuri și, în sfârșit, cele două legi din 15 Noembrie cu privire la meseriași și funcționarii din comerț.

Cât timp mișcarea era neputincioasă, cât timp nu avea caracterul unei mișcări de masă, reacțiunea cunoștea numai un singur mijloc împotriva proletariatului: închisoarea, Siberia, harapnicul și spânzurătoarea. Reacțiunea urmărește pretutindeni și întotdeauna un

singur țel : să scindeze proletariatul în grupuri mici, să sdrobească detașamentul său de avantgardă, să intimideze și să atragă de partea sa masa neutră și să provoace în felul acesta o stare de dezorientare în lagărul proletariatului. Am văzut că își atingea de minune acest scop cu ajutorul harapnicului și al închisorilor.

Dar lucrurile au luat cu totul altă întorsătură când mișcarea a luat un caracter de masă. De astădată reacțiunea nu mai avea de-a-face numai cu „instigatori”; în fața ei se afla o masă imensă, în toată măreția ei revoluționară. Și de această masă reacțiunea trebuia să țină seamă. Or, nu poți nici să spânzuri masa, nici s'o trimiți în Siberia și nici în închisoare n'o să încapă. Iar a o biciui cu harapnicul, nu este întotdeauna la îndemâna reacțiunii, sub picioarele căreia terenul demult a început să se clatine. Este limpede că, alături de mijloacele vechi, era necesar un mijloc nou, „mai civilizat”, care, după părerea reacțiunii, putea să adâncească divergențele din rândurile proletariatului, să creeze iluzii în partea înapoiată a muncitorimii, s'o si-lească să renunțe la luptă și s'o strângă în jurul guvernului.

Acest mijloc nou este tocmai „legislația muncii”.

Așa dar, guvernul țarist, fără a lăsa din mână vechiul mijloc, vrea să folosească totodată și „legislația muncii” și să rezolve, deci, cu ajutorul harapnicului și al legii „problema muncitorească la ordinea zilei”. Prin diferite făgădueli, ca : reducerea zilei de lucru, ocrotirea muncii copiilor și a femeilor, îmbunătățirea condițiilor sanitare, asigurarea muncitorilor, desființarea amenzilor și alte binefaceri de acest soi, vrea el să câștige încrederea părții înapoiate a muncitorimii și să

sape astfel groapa unității de clasă a proletariatului. Guvernul țarist știe bine că o asemenea „activitate” nu i-a fost niciodată atât de necesară ca acum, în momentul de față, când greva generală din Octombrie a unit proletarii din diferitele ramuri și a sdruncinat puternic pozițiile reacțiunii, când viitoarea grevă generală se poate transforma în luptă armată, răsturnând vechile rândueli, când, prin urmare, reacțiunii îi este necesară ca aerul debandada în rândurile muncitorilor, câștigarea încrederii muncitorilor înapoi și atragerea acestora de partea ei.

În această privință este foarte interesant faptul că prin legile din 15 Noembrie reacțiunea și-a fixat privirea milostivă numai asupra vânzătorilor de prăvălie și a meseriașilor, și aceasta într-o vreme când pe cei mai buni fii ai proletariatului industrial îi trimite în închisori și la spânzurătoare. Dacă aprofundezi chestiunea, acest lucru nici nu este de mirare. În primul rând, vânzătorii de prăvălie, meseriașii și funcționarii din întreprinderile comerciale nu sunt concentrați, ca muncitorii din industrie, în fabrici și uzine mari; ei sunt risipiți în diferite întreprinderi mici, au un nivel de conștiință relativ mai scăzut și, prin urmare, pot fi mai ușor înșelați decât alții. În al doilea rând, vânzătorii de prăvălie, meseriașii și funcționarii de birou alcătuiesc o parte însemnată a proletariatului din Rusia de azi, și, prin urmare, îndepărtarea lor de proletarii în luptă ar însemna, evident, slăbirea forței proletariatului atât în actualele alegeri cât și în viitoarea acțiune. În sfârșit, este îndeobște cunoscut faptul că în revoluția actuală mica burghezie dela orașe are o mare însemnătate; este îndeobște cunoscut faptul că social-

democrația are nevoie de revoluționarizarea micii burghezii sub hegemonia proletariatului; este cunoscut și faptul că nimeni nu va ști să atragă mica burghezie de partea sa atât de bine ca meseriașii, vânzătorii de prăvălie și funcționarii de birou, care sunt mai aproape de ea decât restul proletarilor. Este limpede că îndepărtarea vânzătorilor de prăvălie și a meseriașilor de proletariat va îndepărta de el și mica burghezie și îl va condamna la izolare, în oraș, lucru pe care guvernul țarist îl dorește atât de mult. După toate acestea, este delăsine înțeles cu ce scop a fabricat reacțiunea legile din 15 Noembrie, legi care privesc numai pe meseriași, pe vânzătorii de prăvălie și pe funcționarii de birou. În ce privește proletariatul industrial, el, oricum, nu are încredere în guvern; „legislația muncii” n’ar servi la nimic în ceea ce-l privește, pentru că numai gloanțele l-ar mai putea cuminți. Ceea ce nu va face legea, trebuie să facă gloanțele!...

Așa gândește guvernul țarist.

Și așa gândește nu numai guvernul nostru, dar și orice alt guvern antiproletar — fie că e un guvern feudalo-absolutist, burghezo-monarhic sau burghezo-republican. Lupta împotriva proletariatului se duce pretutindeni cu ajutorul gloanțelor și al legii; și așa va fi până când va izbucni revoluția socialistă, până când se va instaura socialismul. Amintiți-vă de anii 1824—25 în Anglia constituțională, când se elabora legea privitoare la libertatea grevelor și, în acelaș timp, închisorile se umpleau de greviști. Amintiți-vă Franța republicană din anii 1840—1850, când se vorbea despre „legislația muncii” și când, în acelaș timp, străzile Parisului erau inundate de sângele muncitorilor. Amintiți-vă toate

acestea și o sumedenie de alte fapte asemănătoare și veți vedea că așa este.

Aceasta nu înseamnă însă nicidecum că proletariatul nu poate să se folosească de asemenea legi. Este adevărat că, făcând „legi ale muncii“, reacțiunea își are planurile ei: vrea să pună frâu proletariatului, dar viața spulberă pas cu pas planurile ei și atunci se strecoară mereu în lege articole care folosesc proletariatului. Și aceasta se întâmplă pentru că nicio „lege a muncii“ nu apare fără cauze, fără lupte; nicio „lege a muncii“ nu e promulgată de guvern până când muncitorii nu pornesc lupta, până când guvernul nu este pus în fața necesității de a le satisface revendicările. Istoria arată că orice „lege a muncii“ este precedată de o grevă locală sau generală. Legea din Iunie 1882 (privitoare la angajarea copiilor, la timpul de muncă pentru copii și la instituirea inspectorilor de fabrici) a fost precedată de greve la Narva, Perm, Petersburg și Jirardov care au avut loc în același an. Legile din Iunie—Octombrie 1886 (privitoare la amenzi, carnete de plată etc.) au fost rezultatul direct al grevelor din anii 1885—1886 care au avut loc în regiunile din centrul țării. Legea din Iunie 1897 (privitoare la micșorarea zilei de lucru) a fost precedată de grevele din anii 1895—1896 care au avut loc la Petersburg. Legile din 1903 (privitoare la „responsabilitatea întreprinzătorilor“ și la „împuterniciții muncitorilor“) au fost rezultatul direct al „grevelor din Sud“ care au avut loc în același an. În sfârșit, legile din 15 Noembrie 1906 (privitoare la micșorarea zilei de muncă și la repausul duminical al vânzătorilor de prăvălie, al funcționarilor de birou și al meseriașilor) sunt rezultatul direct al grevelor din Iunie—

Iulie din acel an, care au avut loc în întreaga Rusie.

După cum vedeți, fiecare „lege a muncii” a fost precedată de o mișcare a maselor, care, într’un fel sau altul, au căutat să obțină satisfacerea revendicărilor, dacă nu total, cel puțin în parte. De aci rezultă dela sine că oricât de proastă ar fi o „lege a muncii”, ea va cuprinde totuși câteva articole de care proletariatul se va folosi pentru a-și intensifica lupta. Nici nu e nevoie să dovedim că el trebuie să se agațe de asemenea articole și să le folosească ca un mijloc pentru a înțări și mai mult organizațiile sale și a însufleți și mai mult lupta proletară, lupta pentru revoluția socialistă. Nu degeaba spunea Bebel: „Capul dracului trebuie tăiat chiar cu sabia lui...”

În această privință prezintă interes ambele legi din 15 Noembrie. Aceste legi cuprind, bine înțeles, multe articole proaste, dar sunt și articole pe care reacțiunea le-a introdus în mod inconștient și pe care proletariatul trebuie să le folosească în mod conștient.

Așa, de pildă, cu toate că ambele legi se numesc legi „de ocrotire a muncii”, s’au introdus în ele articole oribile care neagă în fond orice „ocrotire a muncii” și pe care în unele locuri nici chiar patronii nu vor găsi de cuviință să le folosească. Ambele legi stabilesc pentru întreprinderile comerciale și ateliere ziua de muncă de 12 ore, cu toate că în multe locuri ziua de muncă de 12 ore a fost desființată și s’a introdus ziua de muncă de 10 și 8 ore. Ambele legi admit munca suplimentară — câte 2 ore pe zi (ziua de muncă de 14 ore) pe timp de 40 de zile în întreprinderile comerciale și 60 de zile în ateliere, cu toate că aproa-

pe pretutindenii orice muncă suplimentară a fost desființată. Totodată patronii au dreptul, în urma unui „acord cu muncitorii“, adică pe cale de constrângere a muncitorilor, să prelungească munca suplimentară, făcând astfel ca ziua de muncă să ajungă la 17 ore etc. etc.

Desigur că proletariatul nu va ceda patronilor niciun dram din drepturile odată câștigate și poveștile cu cele două legi vor rămâne niște povești caraghioase.

Pe de altă parte, sunt și articole pe care proletariatul le va folosi de minune pentru consolidarea pozițiilor sale. Ambele legi spun că acolo unde munca este de cel puțin 8 ore pe zi, i se dau muncitorului 2 ore pentru prânz; după cum se știe, în prezent, meseriașii, vânzătorii de prăvălie și funcționarii de birou nu se folosesc pretutindenii de un repaus de două ore. Ambele legi mai spun că persoanele care n'au împlinit încă șaptesprezece ani au dreptul ca, în afară de aceste 2 ore, să mai lipsească zilnic câte 3 ore din prăvălie sau atelier pentru a frecventa școala; aceasta, bine înțeles, va fi o mare ușurare pentru tovarășii noștri tineri.

Este cert că proletariatul va folosi cum trebuie aceste articole din legile dela 15 Noembrie, va înțelege cum trebuie lupta sa proletară și va dovedi din nou lumii că trebuie tăiat capul dracului chiar cu sabia lui.

Ziarul „*Ahali Droeba*“

(„*Timpuri noi*“) Nr. 4,

din 4 Decembrie 1906.

Semnat: K o . . .

ANARHISM SAU SOCIALISM ? 44

Pivotul vieții sociale contemporane este lupta de clasă. În cursul acestei lupte fiecare clasă se călăuzește după o ideologie proprie. Burghezia își are ideologia ei, așa numitul liberalism. Și proletariatul are ideologia lui, care, după cum se știe, este socialismul.

Liberalismul nu poate fi socotit ca un tot indivizibil: el se subîmparte în diferite curente, corespunzătoare diferitelor pături ale burgheziei.

Nici socialismul nu este un tot indivizibil: există și în socialism diferite curente.

N'avem intenția să analizăm aici liberalismul; e mai bine să amânăm aceasta pentru altădată. Vrem să vorbim cititorului numai despre socialism și curentecele acestuia. După părerea noastră, aceasta va prezenta pentru el un interes mai mare.

Socialismul se împarte în trei curente principale: reformismul, anarhismul și marxismul.

Reformismul (Bernstein și alții), care consideră socialismul numai ca o țintă îndepărtată și nimic mai mult; reformismul care neagă de fapt revoluția socialistă și încearcă să instaureze socialismul pe cale pașnică; reformismul, care propovăduiește colaborarea dintre

clase și nu lupta de clasă, — reformismul acesta se descompune pe zi ce trece, pierde pe zi ce trece orice urmă de socialism, astfel încât, după părerea noastră, analizarea lui aici, în aceste articole care urmăresc să definească socialismul, ar fi absolut inutilă.

Cu totul altfel se prezintă lucrurile în ceea ce privește marxismul și anarhismul: amândouă sunt recunoscute în prezent drept curențe socialiste, amândouă duc o luptă înverșunată între ele, amândouă se străduiesc să apară în ochii proletariatului ca doctrine cu adevărat socialiste și, desigur, analizarea și confruntarea lor va prezenta pentru cititor un interes mult mai mare.

Noi nu facem parte din acea categorie de oameni care, la auzul cuvântului „anarhism“, întorc capul cu dispreț și, dând din mână, spun: „Ne miră, zău, că mai aveți chef să vă ocupați de el; nici nu merită măcar să vorbim de el!“ Noi socotim că o asemenea „critică“ ieftină este și nedemnă, și inutilă.

Noi nu facem parte nici din acea categorie de oameni care se consolează cu gândul că anarhiștii „nu au de partea lor masa și că deaceia nu ar fi chiar atât de primejdioși“. Miezul chestiunii nu este de a ști cu cine este astăzi „masa“ mai mult sau mai puțin numeroasă; miezul chestiunii îl constituie esența doctrinei însăși. Dacă „doctrina“ anarhiștilor exprimă adevărul, se înțelege dela sine că ea își va croi cu siguranță un drum și va strânge masele în jurul ei. Dacă ea este însă lipsită de consistență și este clădită pe o temelie falsă, atunci nu va dăinui mult și va rămâne suspendată în aer. Trebuie deci să dovedim lipsa de consistență a anarhismului.

Unii oameni consideră că marxismul și anarhismul

se bazează pe aceleași principii, că divergențele dintre ele sunt numai de ordin tactic, încât, după părerea lor, este cu desăvârșire imposibil ca unul din aceste curente să fie opus celuilalt.

Dar aceasta este o mare greșală.

- Noi vedem în anarhiști adevărați dușmani ai marxismului. Prin aceasta recunoaștem implicit că împotriva unor adevărați dușmani trebuie dusă și o adevărată luptă. Deaceea trebuie să analizăm „doctrina” anarhistă dela un capăt la altul și s'o cântărim bine din toate punctele de vedere.

Marxismul și anarhismul au la bază principii cu totul diferite, deși amândouă pășesc în arena luptei sub steagul socialist. Piatra de temelie a anarhismului este individul, a cărui eliberare, după părerea lui, este condiția principală a eliberării masei, a colectivului. După concepția anarhistă, eliberarea masei nu este posibilă până nu se va fi eliberat individul, de unde și lozinca sa: „Totul pentru individ”. Piatra de temelie a marxismului însă este masa, a cărei eliberare, după părerea lui, este condiția principală a eliberării individului. Deci, după concepția marxistă, eliberarea individului nu este posibilă până nu se va fi eliberat masa, de unde și lozinca sa: „Totul pentru masă”.

E limpede că avem de-a-face aici cu două principii care se neagă reciproc, și nu numai cu divergențe de ordin tactic.

Articolele noastre urmăresc să pună față în față aceste două principii opuse, să facă o comparație între marxism și anarhism, scoțând astfel în evidență calitățile și cusururile lor. Totodată socotim de cuviință să prezentăm cititorului, chiar acum, planul articolelor.

Vom începe cu caracterizarea marxismului, examinând în acelaș timp părerile anarhiștilor asupra marxismului, și apoi vom trece la critica anarhismului însuși. Așa dar: vom expune metoda dialectică, părerile anarhiștilor asupra acestei metode și critica noastră; teoria materialistă, părerile anarhiștilor și critica noastră (tot aici vom vorbi despre revoluția socialistă, despre dictatura socialistă, despre programul minimal și, în genere, despre tactică); filosofia anarhiștilor și critica noastră; socialismul anarhiștilor și critica noastră; tactica și organizarea anarhiștilor — și, în încheiere, vom da concluziile noastre.

Ne vom da silința să dovedim că anarhiștii, ca propovăduitori ai socialismului micilor comunități, nu sunt socialiști adevărați.

Ne vom da silința, deasemenea, să dovedim că, tăgăduind dictatura proletariatului, anarhiștii nu sunt nici revoluționari adevărați...

Așa dar, să începem.

METODA DIALECTICĂ

*In lume totul se mișcă... Viața
se schimbă, forțele de producție
cresc, vechile raporturi se năruie*

K. Marx

Marxismul nu este numai teoria socialismului, ci o concepție integrală asupra lumii, un sistem filosofic, din care decurge propriu zis socialismul proletar al lui Marx. Acest sistem filosofic se numește materialism dialectic.

Deaceea, a face o expunere a marxismului înseamnă a expune și materialismul dialectic.

Dece se numește acest sistem materialism dialectic?

Pentru că metoda lui este dialectică, iar teoria lui este materialistă.

Ce este metoda dialectică?

Se spune că viața socială este într'o neîntreruptă stare de mișcare și dezvoltare. Și aceasta este adevărat: viața nu poate fi privită ca ceva imuabil și încremenit; ea nu se oprește niciodată la un anumit nivel — ea se află într'o mișcare perpetuă, într'un proces perpetuu de distrugere și creare. Deaceea în viață există totdeauna ceva nou și ceva vechi, ceva care se dezvoltă și ceva care moare, ceva revoluționar și ceva contrarevoluționar.

Metoda dialectică susține că viața trebuie privită așa cum este ea în realitate. Am văzut că viața se află în neîntreruptă mișcare; prin urmare, trebuie să privim viața în mișcarea ei și să ne punem întrebarea: încotro merge ea? Am văzut că viața prezintă tabloul unei permanente distrugerii și creări. Prin urmare, datoria noastră este să privim viața în distrugere și creare și să ne punem întrebarea: ce se distruge și ce se creează în viață?

Ceeace în viață se naște și crește zi de zi este de neînălțurat; este cu neputință a-i opri mersul înainte. Cu alte cuvinte, dacă proletariatul, de exemplu, se naște ca clasă și crește zi de zi, oricât de slab și de puțin numeros ar fi el astăzi, până la urmă tot va învinge. Dece? Pentru că el crește, se întărește și merge înainte. Dimpotrivă, tot ceeace în viață îmbătrânește

și se îndreaptă spre mormânt va fi inevitabil înfrânt, chiar dacă astăzi reprezintă o forță titanică. Cu alte cuvinte, dacă burgheziei, de exemplu, îi fuge treptat pământul de sub picioare și dacă merge îndărăt zi de zi, oricât de puternică și de numeroasă ar fi ea astăzi, până la urmă tot va fi înfrântă. Dece? Pentru că burghezia ca clasă se descompune, slăbește, îmbătrânește și devine un balast în viață.

Aici își are origina renumita teză dialectică: tot ce există cu adevărat, adică tot ce crește zi de zi, este rațional, iar tot ce se descompune zi de zi este irațional și deci nu va putea evita înfrângerea.

Iată un exemplu. În deceniul al nouălea al secolului trecut s'a iscat o mare controversă între intelectuali revoluționari ruși. Narodnicii afirmau că mica burghezie dela sat și dela oraș este forța principală care poate să-și asume sarcina „eliberării Rusiei”. Dece? — îi întrebau marxiștii. Pentru că — răspundeau narodnicii — mica burghezie dela sat și dela oraș alcătuiește acum majoritatea și, în afară de aceasta, este săracă și trăiește în mizerie.

Marxiștii răspundeau: este adevărat că mica burghezie dela sat și dela oraș alcătuiește acum majoritatea și că ea este săracă, dar oare aceasta are importanță? Mica burghezie formează demult majoritatea, dar ea n'a luat până acum nicio inițiativă în lupta pentru „libertate” fără ajutorul proletariatului. Și dece? Pentru că mica burghezie ca clasă nu crește, ci, dimpotrivă, se descompune zi de zi, împărțindu-se în burghezi și proletari. Pe de altă parte, se înțelege că nici sărăcia nu are, în acest caz, o însemnătate hotărâtoare: „golani” sunt mai săraci decât mica burghezie, dar

nimeni nu va spune că ei și-ar putea lua sarcina „eliberării Rusiei“.

După cum vedeți, nu are importanță care clasă constituie astăzi majoritatea, sau care clasă este mai săracă, ci care clasă se întărește și care se descompune.

Și, dat fiind că proletariatul este singura clasă care crește și se întărește continuu, care face ca viața socială să progreseze și care strânge în jurul său toate elementele revoluționare, datoria noastră este să recunoaștem că el este forța principală în mișcarea contemporană; să ne încadrăm în rândurile lui și să facem din năzuințele lui avansate propriile noastre năzuințe.

Așa răspundeau marxiștii.

Evident că marxiștii priveau viața în mod dialectic, pe când narodnicii raționau în mod metafizic; ei își reprezentau viața socială încremenită.

Astfel privește metoda dialectică dezvoltarea vieții.

Dar există mișcare și mișcare. Mișcare în viața socială a fost în „zilele lui Decembrie“, când proletariatul, îndreptându-și spinarea încovoiată, a atacat depozitele de arme, pornind la luptă împotriva reacțiunii. Dar și mișcarea din anii precedenți, când proletariatul se mărginea, în condițiunile dezvoltării „pașnice“, la greve răzlețe și la crearea de mici sindicate, trebuie denumită mișcare socială.

Este limpede că mișcarea are forme diferite.

Și iată, metoda dialectică susține că mișcarea are o formă cu caracter dublu: evolutiv și revoluționar.

Mișcarea este evolutivă atunci când elementele progresiste își duc în mod spontan activitatea zilnică, făcând schimbări neînsemnate, cantitative, în vechile rândueți.

Mișcarea este revoluționară atunci când aceleași elemente se unesc, se pătrund de o idee unică și se avântă împotriva lagărului vrăjmaș, cu scopul de a distruge din rădăcini vechile rândueli și de a introduce în viață schimbări calitative, de a stabili rândueli noi.

Evoluția pregătește revoluția, creându-i terenul, iar revoluția desăvârșește evoluția, contribuind la activitatea ei mai departe.

Asemenea procese au loc și în viața naturii. Istoria științei arată că metoda dialectică este o metodă cu adevărat științifică: începând cu astronomia și terminând cu sociologia, se confirmă pretutindeni ideea că în lume nu există nimic veșnic, că totul se schimbă, totul se dezvoltă. În consecință, în natură trebuie să privim totul din punctul de vedere al mișcării, al dezvoltării. Și aceasta înseamnă că întreaga știință contemporană este pătrunsă de spiritul dialecticii.

Cât privește formele pe care le îmbracă mișcarea, cât privește faptul că, potrivit dialecticii, schimbările mici, cantitative, duc în cele din urmă la schimbări mari, calitative, este cert că această lege acționează în aceeași măsură și în istoria naturii. „Sistemul periodic al elementelor” al lui Mendeleev arată limpede ce mare însemnătate are în istoria naturii nașterea schimbărilor calitative din cele cantitative. În biologie același lucru îl dovedește teoria neolamarckiană, căreia îi cedează locul neodarwinismul.

Nu relevăm alte fapte, pe care F. Engels le-a lămurit destul de complet în lucrarea sa „Anti-Dühring”.

Acesta este conținutul metodei dialectice.

Cum privesc anarhiștii metoda dialectică?

Se știe că cel care a creat metoda dialectică a fost Hegel. Marx a purificat și a îmbunătățit această metodă. Anarhiștii cunosc desigur și ei acest fapt. Ei știu că Hegel era conservator și, folosindu-se de împrejurare, îl ocărăsc cât îi ține gura, arătând că a fost partizan al „restaurației”, și „demonstrează” cu pasiune că „Hegel este filosoful restaurației... că preamărește constituționalismul birocratic în forma lui absolută, că ideea generală a filosofiei istoriei lui Hegel este subordonată și slujește orientării filosofice a epocii restaurației” etc. etc. (vezi „Nobati”⁸⁵ Nr. 6, articolul lui V. Cerchezișvili).

Acelaș lucru îl „demonstrează” în operele sale cunoscutul anarhist Cropotchin (vezi, de pildă, lucrarea sa în limba rusă „Știință și anarhism”).

Lui Cropotchin îi țin isonul cropotchiniștii noștri, începând cu Cerchezișvili și terminând cu Ș. G. (vezi numerele ziarului „Nobati”).

Ce-i drept, în această chestiune nu-i contrazice nimeni; dimpotrivă, oricine va conveni că Hegel n'a fost un revoluționar. Marx și Engels au dovedit înaintea tuturor, în lucrarea lor, „Critica criticii critice”, că concepțiile istorice ale lui Hegel contrazic în mod radical suveranitatea poporului. Dar, cu toate acestea, anarhiștii „demonstrează” și găsesc de cuviință „să demonstreze” în fiecare zi că Hegel este partizanul „restaurației”. Dece procedează ei astfel? Probabil pentru a-l discredita în felul acesta pe Hegel și a sugera cititorului ideea că un „reacționar” ca Hegel nu poate avea decât o metodă „respingătoare” și neștiințifică.

Anarhiștii speră să poată refuta în felul acesta metoda dialectică.

Noi declarăm că pe această cale ei nu vor dovedi altceva decât propria lor ignoranță. Pascal și Leibnitz n'au fost revoluționari, dar metoda matematică descoperită de ei este recunoscută astăzi ca o metodă științifică. Mayer și Helmholtz n'au fost revoluționari, dar știința pune bază pe descoperirile lor în domeniul fizicii. Nici Lamarck și nici Darwin n'au fost revoluționari, dar metoda lor evoluționistă a pus pe picioare biologia... Dece dar, nu se poate admite că Hegel, cu tot conservatorismul lui, a reușit totuși să elaboreze o metodă științifică, numită metoda dialectică?

Nu, pe această cale anarhiștii nu vor dovedi altceva decât propria lor ignoranță.

Să mergem mai departe. După părerea anarhiștilor „dialectica este metafizică“, și, deoarece ei „vor să descătușeze știința de metafizică, filosofia de teologie“, resping și metoda dialectică (vezi „Nobati“ Nr. 3 și 9. Ș. G. Vezi deasemenea „Știință și anarhism“ de Crotchin).

Halal de anarhiști! Sau, cum s'ar spune: „Vede paiul din ochiul altuia și nu vede bârna din ochiul lui“. Dialectica s'a maturizat în lupta pe care a dus-o împotriva metafizicii, în această luptă și-a dobândit faima: or, după părerea anarhiștilor dialectica este metafizică!

Dialectica afirmă că în lume nu există nimic etern, că în lume totul este trecător și supus schimbării: că se transformă natura, se schimbă societatea, se schimbă moravurile și obiceiurile, se schimbă concepțiile despre dreptate, se schimbă însuși adevărul; tocmai dea-

ceea privește dialectica totul din punct de vedere critic, tocmai deaceia neagă ea adevărul stabilit odată pentru totdeauna și, prin urmare, neagă și abstractele „teze dogmatice, care, odată descoperite, trebuiau doar învățate pe-de-rost” (vezi F. Engels: „Ludwig Feuerbach”) ⁸⁶.

Metafizica ne spune însă cu totul altceva. Lumea este pentru ea ceva etern și imuabil (vezi F. Engels: „Anti-Dühring”) *, ea este odată pentru totdeauna determinată de cineva sau de ceva, — iată de ce metafizicienii au întotdeauna pe buze „dreptatea eternă” și „adevărul imuabil”.

„Părintele” anarhiștilor, Proudhon, afirma că în lume există o dreptate imuabilă, dată odată pentru totdeauna și care trebuie pusă la temelia viitoarei societăți. Pentru această afirmație Proudhon a fost clasat printre metafizicieni. Marx a luptat împotriva lui Proudhon cu ajutorul metodei dialectice și a demonstrat că, din moment ce totul în lume se schimbă, trebuie să se schimbe și „dreptatea” și, prin urmare, „dreptatea imuabilă” este o halucinație metafizică (vezi K. Marx: „Mizeria filosofiei”) **. Discipolii georgieni ai metafizicianului Proudhon ne repetă însă întruna: „Dialectica lui Marx este metafizică” !

Metafizica admite diferite dogme nebuloase ca, de exemplu, „incognoscibilul”, „lucrul în sine”, și în cele din urmă devine teologie lipsită de conținut. În opoziție cu Proudhon și Spencer, Engels a luptat împo-

* Vezi și F. Engels: „Domnul Eugen Dühring revoluționează știința” (Anti-Dühring), ed. P.C.R. 1946, pag. 58. — Nota Red.

** Vezi și Karl Marx: „Mizeria filosofiei”, ed. P. C. R. 1947. — Nota Red.

triva acestor dogme cu ajutorul metodei dialectice (vezi „Ludwig Feuerbach“) *. Iar anarhiștii, discipoli ai lui Proudhon și Spencer, ne spun că Proudhon și Spencer sunt savanți, pe când Marx și Engels sunt metafizicieni !

Una din două: sau anarhiștii se înșeală pe ei înșiși, sau nu știu ce spun.

Este, în orice caz, neîndoios că anarhiștii fac confuzie între sistemul metafizic al lui Hegel și metoda lui dialectică.

Este inutil să mai spunem că sistemul filosofic al lui Hegel, care se sprijină pe ideea imuabilă, este metafizic dela început până la sfârșit. Dar este limpede și faptul că metoda dialectică a lui Hegel, care neagă orice idee imuabilă, este în întregime științifică și revoluționară.

Iată deci Karl Marx, care a supus unei sdrobotoare critici sistemul metafizic al lui Hegel, are totodată cuvinte de laudă pentru metoda lui dialectică, care, după cum spune Marx, „nu cunoaște nimic care să-i poată impune, pentrucă prin esența ei ea este critică și revoluționară“ (vezi „Capitalul“, vol. I, postfață) **.

Iată deci Engels vede o mare deosebire între metoda lui Hegel și sistemul lui. „Acela care pune mai multă greutate pe sistemul lui Hegel, putea fi destul de conservator pe ambele tărâmurii; acela care considera drept lucru principal metoda dialectică, putea aparține, atât din punct de vedere religios cât și din punct de ve-

* Vezi și F. Engels : „Ludwig Feuerbach și sfârșitul filosofiei clasice germane“, ed. P. C. R. 1945. — Nota Red.

** Vezi și Karl Marx: „Capitalul“, vol. I, ed. a II-a, ed. P. M. R. 1948, pag. 49. — Nota Red.

dere politic, opoziției celei mai extreme“ (vezi „Ludwig Feuerbach“) *.

Anarhiștii nu văd această deosebire și, fără a chibzui, repetă întruna că „dialectica este metafizică“.

Să mergem mai departe. Anarhiștii afirmă că metoda dialectică este un „artificiu“, o „metodă sofistică“, un „salt mortal al logicii“ (vezi „Nobati“ Nr. 8. Ș. G.), „cu ajutorul căreia se poate demonstra tot atât de ușor și adevărul și minciuna“ (vezi „Nobati“ Nr. 4. Articolul lui V. Cerchezișvili).

Așa dar, după părerea anarhiștilor metoda dialectică dovedește, în egală măsură, atât adevărul cât și minciuna.

La prima vedere ar putea să pară că învinuirea adusă de anarhiști nu e lipsită de temei. Ascultați, de exemplu, ce spune Engels despre adeptul metodei metafizice:

„...Chipul lui de a vorbi este «da, da, nu, nu; tot ce e în plus, este dela necuratul». Pentru el un lucru sau există, sau nu există: un lucru nu poate să fie el însuși și în acelaș timp și altceva. Pozitivul și negativul se exclud în mod absolut...” (vezi „Anti-Dühring“, introducere) **.

Cum se poate una ca asta? — se aprind anarhiștii. Este oare cu putință ca unul și acelaș obiect să fie în acelaș timp și bun și rău?! Asta nu este decât un „sofism“, un „joc de cuvinte“, asta înseamnă numai că „vreți să dovediți, cu aceeași ușurință, adevărul și minciuna“ !...

* Vezi și F. Engels: „Ludwig Feuerbach și sfârșitul filosofiei clasice germane“, ed. P. C. R. 1945, pag. 14. — Nota Red.

** Vezi și F. Engels: „Domnul Eugen Dühring revoluționează știința“ (Anti-Dühring), ed. P.C.R. 1946, pag. 58. — Nota Red.

Dar să căutăm a pătrunde mai adânc lucrurile.

Astăzi noi cerem republică democratică. Putem oare spune că republica democratică este bună în toate privințele sau rea în toate privințele? Nu, nu putem! Dece? Pentru că republica democratică este bună numai într'o privință, și anume în aceea că distruge rânduile feudale, dar nu e bună în altă privință, și anume în aceea că ea consolidează rânduile burgheze. De aceea și spunem: întrucât republica democratică distruge rânduile feudale, este bună, și noi luptăm pentru ea; întrucât însă consolidează rânduile burgheze, nu e bună, și luptăm împotriva ei.

Reiese că una și aceeași republică democratică în acelaș timp e „bună” și „nu e bună”, reiese și „da” și „nu”.

Acelaș lucru se poate spune și despre ziua de lucru de opt ore, care în acelaș timp e „bună”, întrucât întărește proletariatul, și „nu e bună”, întrucât întărește sistemul muncii salariate.

Engels a avut în vedere tocmai asemenea fapte atunci când, prin cuvintele de mai sus, a caracterizat metoda dialectică.

Anarhiștii n'au înțeles însă aceasta, așa încât ideea perfect clară le-a apărut ca un „sofism” nebulos.

Desigur, anarhiștii sunt liberi să observe sau nu aceste fapte, ei pot chiar să nu observe nisipul pe plajă; este dreptul lor. Dar ce au toate acestea de-a-face cu metoda dialectică, metodă, care, spre deosebire de anarhism, nu privește viața cu ochii închiși, simte cum bate pulsul vieții și spune direct: din moment ce viața se schimbă și se află în mișcare, orice fenomen al vieții are două tendințe: pozitivă și negativă; din acestea noi

trebuie să apărăm pe cea dintâi și să respingem pe cea de a doua.

Să mergem și mai departe. După părerea anarhiștilor noștri „desvoltarea dialectică este o desvoltare catastrofală, prin mijlocirea căreia întâi se distruge cu totul trecutul și apoi complect separat se statornicește viitorul... Cataclismele lui Cuvier erau provocate de cauze necunoscute, pe când catastrofele lui Marx și Engels sunt provocate de dialectică“ (vezi „Nobati“ Nr. 8. Ș. G.).

În altă parte același autor scrie: „Marxismul se sprijină pe darwinism și are față de el o atitudine necritică“ (vezi „Nobati“ Nr. 6).

Luați aminte !

Cuvier neagă evoluționismul lui Darwin, el admite numai cataclisme, iar cataclismul este o explozie neașteptată, „provocată de cauze necunoscute“. Anarhiștii afirmă că marxiștii sunt de partea lui Cuvier și, prin urmare, resping darwinismul.

Darwin neagă cataclismele lui Cuvier, el recunoaște evoluția treptată. Și iată-i pe aceiași anarhiști spunând că „marxismul se sprijină pe darwinism și are față de el o atitudine necritică“, adică marxiștii neagă cataclismele lui Cuvier.

Într'un cuvânt, anarhiștii învinuesc pe marxiști că sunt de partea lui Cuvier și în același timp le impută că sunt de partea lui Darwin și nu a lui Cuvier.

Iată ce înseamnă anarhile ! Sau, cum s'ar spune: și-au dat singuri la cap ! Este limpede că Ș. G. din numărul opt al ziarului „Nobati“ a uitat ceea ce afirmase Ș. G. în numărul șase.

Care din ei are dreptate: numărul opt, sau numărul șase?

Să cercetăm faptele. Marx spune:

„Pe o anumită treaptă a dezvoltării lor, forțele de producție materiale ale societății vin în contradicție cu raporturile de producție existente, sau — în termeni juridici — cu raporturile de proprietate... Atunci se deschide epoca de revoluție socială“. Dar „nicio formațiune socială nu piere cât timp nu s’au dezvoltat toate forțele de producție pentru care ea este destul de largă...“ (vezi K. Marx: „Contribuțiuni la critica economiei politice“, prefață)⁸⁷.

Aplicând această teză a lui Marx la viața socială contemporană, rezultă că între forțele de producție contemporane, care au un caracter social, și forma de apropiere a produselor, care are un caracter privat, există un conflict radical, care trebuie să fie rezolvat de revoluția socialistă (vezi F. Engels: „Anti-Dühring“, secțiunea a treia, cap. 2) *.

Puteți vedea că, după părerea lui Marx și Engels, revoluția nu este provocată de „cauzele necunoscute“ ale lui Cuvier, ci de cauzele bine determinate ale vieții sociale, denumite „dezvoltarea forțelor de producție“.

Puteți vedea că, după părerea lui Marx și Engels, revoluția se produce numai atunci când forțele de producție s’au maturizat îndeajuns, iar nu pe neașteptate, după cum credea Cuvier.

Este limpede că între cataclismele lui Cuvier și metoda dialectică a lui Marx nu este nimic comun.

Pe de altă parte, darwinismul neagă nu numai cataclismele lui Cuvier, dar și acea dezvoltare care e

* Vezi F. Engels: „Domnul Eugen Dühring revoluționează știința“ (Anti-Dühring), ed. P.C.R. 1946, pag. 395—423. — Nota Red.

concepută în mod dialectic și care include revoluția; în vreme ce, din punctul de vedere al metodei dialectice, evoluția și revoluția, schimbările cantitative și cele calitative, sunt două forme necesare ale uneia și aceleiași mișcări.

Evident, nu se poate face nici afirmația că „marxismul... nu are atitudine critică față de darwinism“.

Reiese că „Nobati“ se înșeală în ambele cazuri, atât în numărul șase cât și în numărul opt.

În sfârșit, anarhiștii ne reproșează că „dialectica... nu dă posibilitatea nici să ieși sau să sari din tine, nici să sari peste tine însuși“ (vezi „Nobati“ Nr. 8. Ș. G.).

Da, domnilor anarhiști, acesta este adevărul pur; de data aceasta, onorabililor, aveți perfectă dreptate: metoda dialectică, într'adevăr, nu dă o asemenea posibilitate. Dar de ce nu o dă? Pentru că „a sări din tine și a sări peste tine însuși“ este ocupația caprelor sălbatice; metoda dialectică însă este creată pentru oameni.

Iată în ce constă secretul !...

În linii generale, acestea sunt concepțiile anarhiștilor asupra metodei dialectice.

Este limpede că anarhiștii nu au înțeles metoda dialectică a lui Marx și Engels; ei au născocit o dialectică proprie, și tocmai pe aceasta o combat cu atâta înverșunare.

Privind la acest spectacol, nouă nu ne rămâne decât să râdem, căci trebuie să râzi atunci când vezi că un om se războește cu propria sa închipuire, spulberă propriile sale născociri și în acelaș timp te asigură cu înflăcărare că dă lovituri sdrobitoare adversarului.

II

TEORIA MATERIALISTĂ

„Nu conștiința oamenilor le determină existența, ci, dimpotrivă, existența lor socială le determină conștiința.”

K. Marx.

Metoda dialectică o cunoaștem.

Ce este teoria materialistă?

Totul în lume se schimbă, totul în viață se dezvoltă, dar cum se produce această schimbare și sub ce formă se înlăptuește această dezvoltare?

Știm, de exemplu, că pământul a fost odată o masă de foc incandescentă, că apoi s'a răcit treptat și că după aceea au apărut plantele și animalele; dezvoltarea regnului animal a dus la apariția unei anumite specii de maimuță și după toate acestea a urmat apariția omului.

Astfel s'a produs în linii generale dezvoltarea naturii.

Știm deasemenea că nici viața socială nu a stat pe loc. A fost un timp când oamenii trăiau pe baze comuniste primitive; în acea vreme ei își duceau existența cu ajutorul vânatului primitiv, rătăceau prin păduri, procurându-și astfel hrana. A venit apoi timpul când locul comunismului primitiv a fost luat de matriarhat: în acest timp oamenii își satisfăceau nevoile mai ales cu ajutorul agriculturii primitive. Apoi matriarhatului i-a urmat patriarhatul, când oamenii își duceau existența mai ales ocupându-se cu creșterea vitelor. Patriarhatu-

lui i-a luat apoi locul orânduirea sclavagistă, în care oamenii își duceau existența ocupându-se cu o agricultură relativ mai dezvoltată. Orânduirea sclavagistă a fost urmată de feudalism, iar după toate acestea a urmat orânduirea burgheză.

În felul acesta s'a produs, în linii generale, dezvoltarea vieții sociale.

Da, toate acestea sunt cunoscute... Dar cum s'a desfășurat această dezvoltare: conștiința a provocat dezvoltarea „naturii” și a „societății”, sau, dimpotrivă, dezvoltarea „naturii” și a „societății” a provocat dezvoltarea conștiinței?

În felul acesta pune problema teoria materialistă.

Unii afirmă că ideea universală a precedat „natura” și „viața socială”, constituind apoi temelia dezvoltării acestora, încât dezvoltarea fenomenelor „naturii” și „vieții sociale” este, ca să spunem așa, forma exterioară, simpla expresie a dezvoltării ideii universale.

Așa afirma, de exemplu, teoria idealistilor, care, cu vremea, s'au împărțit în câteva curente.

Alții afirmă că în lume există, dela începutul ei, două forțe, care se neagă una pe alta: ideea și materia, conștiința și existența, și, în corespundere cu ele, și fenomenele se împart în două categorii: ideale și materiale. Ele se neagă unul pe altul și luptă unul împotriva celuilalt, așa încât dezvoltarea naturii și a societății este o luptă permanentă între fenomenele ideale și cele materiale.

Așa afirma, de exemplu, teoria dualistă, care, la fel ca și cea idealistă, s'a împărțit cu vremea în câteva curente.

Teoria materialistă neagă cu desăvârșire atât dualismul cât și idealismul.

Există, desigur, în lume fenomene ideale și fenomene materiale, dar aceasta nu înseamnă nicidecum că ele se neagă unele pe altele. Dimpotrivă, latura ideală și cea materială sunt două forme deosebite ale uneia și aceleiași naturi sau societăți, nu putem să ne închipuim o formă fără cealaltă, ele există împreună, se dezvoltă împreună și, prin urmare, nu avem niciun motiv să credem că se neagă reciproc.

În felul acesta, așa numitul dualism se dovedește a fi lipsit de consistență.

Natura unică și indivizibilă, exprimată în două forme deosebite: materială și ideală; viața socială unică și indivizibilă, exprimată în două forme deosebite: materială și ideală — iată cum trebuie să privim dezvoltarea naturii și a vieții sociale.

Așa se prezintă monismul teoriei materialiste.

În acelaș timp, teoria materialistă neagă și idealismul.

Părerea că latura ideală, sau, în genere, conștiința, ar precede în dezvoltarea sa latura materială, este greșită. În vremea când nu apăruseră încă ființele vii, exista deja așa numita natură exterioară, „neînsuflețită“. Prima ființă vie n'a fost înzestrată cu niciun fel de conștiință, ci numai cu însușirea excitabilității și cu primii germeni de sensibilitate. Pe urmă, treptat, s'a dezvoltat la ființe facultatea simțirii, transformându-se cu încetul în conștiință, corespunzător dezvoltării structurii organismului lor și a sistemului lor nervos. Dacă maimuța ar fi umblat tot timpul în patru labe, dacă ea nu și-ar fi desdoit spinarea, urmașul ei — omul — nu

ar fi putut folosi liber plămânii și coardele sale vocale și deci nu ar fi putut folosi graiul, ceeace ar fi fost o piedică esențială în calea dezvoltării conștiinței sale. Sau: dacă maimuța nu s'ar fi ridicat pe picioarele dinapoi, urmașul ei — omul — ar fi fost nevoit să umble întotdeauna în patru labe, să privească în jos și să-și culeagă de acolo impresiile; el n'ar fi avut putința să privească în sus și în jurul său și, prin urmare, n'ar fi avut putința să dea creierului său mai multe impresii decât are patrupedul. Toate acestea ar fi fost o piedică esențială în calea dezvoltării conștiinței omenești.

Reiese că pentru dezvoltarea conștiinței este nevoie de o anumită structură a organismului și de o anumită dezvoltare a sistemului său nervos.

Reiese că dezvoltării laturii ideale, dezvoltării conștiinței, îi precede dezvoltarea laturii materiale, a condițiilor exterioare: întâi se schimbă condițiile exterioare, întâi se schimbă latura materială, iar pe urmă, potrivit acesteia, se schimbă conștiința, latura ideală.

Astfel, istoria dezvoltării naturii contrazice radical așa numitul idealism.

Acelaș lucru trebuie spus și despre istoria dezvoltării societății umane.

Istoria arată că dacă în epoci diferite oamenii s'au pătruns de idei și dorințe diferite, aceasta s'a întâmplat din cauză că în epoci diferite oamenii au luptat în mod diferit împotriva naturii pentru satisfacerea nevoilor lor și, în felul acesta, raporturile lor economice s'au constituit în mod diferit. A fost un timp când oamenii au luptat în comun împotriva naturii, pe baze comuniste primitive; atunci și proprietatea lor era comunistă și deaceia ei aproape că nu făceau deosebire

între „al meu“ și „al tău“, conștiința lor era comunistă. A venit timpul când în producție a pătruns deosebirea dintre „al meu“ și „al tău“; atunci și proprietatea a căpătat un caracter privat, individualist, și de aceea conștiința oamenilor s'a pătruns de simțul proprietății private. Vine timpul, timpul de astăzi, când producția capătă din nou un caracter social, prin urmare și proprietatea va căpăta în curând un caracter social, și tocmai de aceea conștiința oamenilor se pătrunde treptat de socialism.

Un exemplu simplu. Să ne închipuim un cismar care a avut un mic atelier, însă, neputând înfrunța concurența pe care i-o făceau marii patroni, a închis atelierul și, să spunem, s'a angajat la fabrica de încălțăminte a lui Adelhanov din Tiflis. El însă s'a angajat la fabrica lui Adelhanov nu pentru a deveni un muncitor salariat permanent, ci cu scopul de a strânge ceva bani și a-și face un mic capital pentru a-și redeschide atelierul. După cum se poate vedea, situația acestui cismar este deja proletară, dar conștiința lui mai este încă neproletară, ea e complet mic-burgheză. Cu alte cuvinte, situația mic-burgheză a acestui cismar a dispărut deja, nu mai există, dar conștiința lui mic-burgheză nu a dispărut încă, ea a rămas în urma situației lui reale.

E limpede că și aici, în viața socială, se schimbă întâi condițiile exterioare, se schimbă întâi situația oamenilor și pe urmă, potrivit cu aceasta, se schimbă și conștiința lor.

Dar să ne întoarcem la cismarul nostru. După cum știm, el își propune să strângă bani și apoi să-și deschidă un atelier propriu. Cismarul proletarizat mun-

cește și-și dă seama că e foarte greu să aduni bani, deoarece câștigul deabia ajunge pentru trai. În afară de aceasta, el observă că nici deschiderea unui atelier propriu nu-i chiar atât de ademenitoare: chiria localului, capriciile clienților, lipsa de bani, concurența marilor patroni și alte necazuri de soiul acesta — iată câte griji îl frământă pe meșterul privat. În acelaș timp proletarul este oarecum la adăpost de asemenea griji: pe el nu-l supără nici clientul, nici chiria localului, el vine dimineața la fabrică, o părăsește seara „liniștit“, iar Sâmbătă, tot așa de liniștit, își pune în buzunar „leafa“. Aici se frâng pentru întâia oară aripile visurilor mic-burgheze ale cismarului nostru, aici i se nasc pentru întâia oară în suflet năzuințe proletare.

Timpul trece și cismarul nostru constată că banii nu-i ajung nici pentru cele mai stricte nevoi și că este absolut necesar să i se urce salariul. În acelaș timp el observă că tovarășii săi vorbesc între ei despre niște uniuni și greve. Acum își dă seama cismarul nostru că pentru îmbunătățirea situației sale trebuie să lupte împotriva patronilor, iar nu să-și deschidă un atelier propriu. El aderă la uniune, ia parte la mișcarea grevistă și în curând ajunge să-și însușească ideile socialiste...

Astfel, schimbarea situației materiale a cismarului a fost urmată în cele din urmă de schimbarea conștiinței sale: întâi s'a schimbat situația lui materială, iar pe urmă, după câtăva vreme, potrivit cu ea s'a schimbat și conștiința lui.

Acelaș lucru se poate spune și despre clase și societate în genere.

Și în viața socială se schimbă mai întâi condițiile exterioare, se schimbă mai întâi condițiile materiale, iar pe urmă, potrivit cu ele se schimbă gândirea oamenilor, moravurile lor, obiceiurile și concepția lor asupra lumii.

Deaceea Marx spune:

„Nu conștiința oamenilor le determină existența, ci, dimpotrivă, existența lor socială le determină conștiința“ *.

Dacă latura materială, condițiile exterioare, existența și alte fenomene asemănătoare le numim conținut, atunci latura ideală, conștiința și alte fenomene asemănătoare le putem numi formă. De aici își trage obârșia vestita teză materialistă: în procesul dezvoltării conținutul precede formei, forma rămâne în urma conținutului.

Și cum, după părerea lui Marx, dezvoltarea economică constituie „baza materială“ a vieții sociale, conținutul ei, iar dezvoltarea juridico-politică și religio-filosofică constituie „forma ideologică“ a acestui conținut, „suprastructura“ lui. Marx face următoarea deducție: „Odată cu schimbarea produsă în baza economică, se prefăce, mai repede sau mai încet, toată uriașa suprastructură“ **.

Desigur, aceasta nu înseamnă nicidecum că, după părerea lui Marx, ar fi posibil conținutul fără formă, după cum i s'a năzărit lui Ș. G. (vezi „Nobati“ Nr. 1, „Critica monismului“). Conținutul fără formă nu este posibil dar forma, oricare ar fi ea, din cauză că rămâne

* Vezi Karl Marx, Scrieri alese, vol. I, ed. P.C.R. 1945, pag. 422. — Nota Red.

** Ibid., pag. 423.

în urma conținutului său, nu corespunde niciodată pe deplin acestui conținut, și astfel noul conținut este „nevoit” să îmbrace provizoriu forma veche, ceea ce duce la un conflict între ele. În prezent, de exemplu, forma de apropiere a produselor, având un caracter privat, nu corespunde conținutului social al producției și tocmai acesta e terenul pe care se produce „conflictul” social actual.

Pe de altă parte, ideea după care conștiința este o formă a existenței nu înseamnă nicidecum că conștiința ar fi, prin caracterul ei, însăși materia. În felul acesta au gândit numai materialistii vulgari (de exemplu, Büchner și Moleschott), ale căror teorii sunt în contradicție radicală cu materialismul lui Marx și pe care Engels i-a ridicolizat pe bună dreptate în cartea sa „Ludwig Feuerbach”. Potrivit materialismului lui Marx, conștiința și existența, ideea și materia sunt două forme diferite ale unuia și aceluiaș fenomen, care sunt desemnate cu numele generic de natură sau societate. Deci ele nici nu se neagă una pe alta *, dar în acelaș timp nici nu reprezintă unul și acelaș fenomen. Numai că în dezvoltarea naturii și a societății, — conștiinței, adică celor ce se petrec în mintea noastră, îi precede schimbarea materială corespunzătoare — adică cele ce se petrec înafara noastră. Unei schimbări materiale îi urmează, mai devreme sau mai târziu, în mod inevitabil, o schimbare ideală corespunzătoare.

* Aceasta nu contrazice deloc ideea după care între formă și conținut există un conflict. Acest conflict nu există între conținut și formă, în general, ci între forma veche și conținutul nou, care caută o nouă formă și năzuește spre ea.

Foarte bine, ni se va răspunde, poate că în ceea ce privește istoria naturii și a societății asta e just. Dar în ce fel iau naștere în prezent în mintea noastră diferitele reprezentări și idei? Există oare în realitate așa numitele condiții exterioare, sau noi avem numai reprezentările acestor condiții exterioare? Și dacă există condițiile exterioare, în ce măsură este posibilă perceperea și cunoașterea lor?

În această privință teoria materialistă afirmă că reprezentările noastre, „eul” nostru, există numai în măsura în care există condițiile exterioare care provoacă impresii în „eul” nostru. Acela care, fără a chibzui, susține că în afară de reprezentările noastre nu există nimic, neagă astfel orice condiții exterioare, deci și existența celorlalți oameni, admitând numai existența propriului său „eu”; acest lucru e absurd și în totală contradicție cu bazele științei.

Este evident că condițiile exterioare există într-adevăr, că ele au existat înaintea noastră și vor exista după noi, iar perceperea și cunoașterea lor va fi cu atât mai ușoară, cu cât ele vor acționa mai des și mai puternic asupra conștiinței noastre.

În ceea ce privește faptul de a ști în ce fel iau naștere, în prezent, în mintea noastră diferitele reprezentări și idei, trebuie să observăm că aici se repetă pe scurt acelaș proces care se desfășoară în istoria naturii și a societății. Și în acest caz, obiectul aflat înafara noastră exista înainte ca noi să ne fi făcut reprezentarea acestui obiect; și în acest caz, reprezentarea noastră, forma, rămâne în urma obiectului, a conținutului ei. Dacă privesc un copac și îl văd, aceasta înseamnă numai că încă înainte de a se forma în mintea mea reprezen-

tarea copacului, exista copacul însuși, care a produs în mine reprezentarea respectivă...

Acesta este pe scurt conținutul teoriei materialiste a lui Marx.

Nu este greu de înțeles ce însemnătate are teoria materialistă în activitatea practică a oamenilor.

Dacă întâi se schimbă condițiile economice și pe urmă, corespunzător acestora, se schimbă conștiința oamenilor, este limpede că explicarea cutărui sau cutărui ideal trebuie căutată nu în creierul oamenilor, nu în imaginația lor, ci în dezvoltarea condițiilor lor economice. Numai un ideal făurit în baza studiului condițiilor economice este bun și acceptabil. Toate ideile care nu țin seama de condițiile economice și care nu se bazează pe dezvoltarea acestora nu sunt nici bune, nici acceptabile.

Aceasta este prima concluzie practică a teoriei materialiste.

Dacă conștiința oamenilor, moravurile și obiceiurile lor sunt determinate de condiții exterioare, dacă conținutul economic este acela care face ca formele juridice și politice să fie improprii, este limpede că trebuie să contribuim la o radicală reorganizare a raporturilor economice, pentru ca odată cu ele să se schimbe radical moravurile și obiceiurile poporului, precum și rânduelile sale politice.

Iată ce spune Karl Marx despre aceasta:

„Nu este nevoie de o prea mare agerime a minții pentru a vedea legătura care există între teoria materialistă... și socialism. Dacă omul își scoate toate cunoștințele, senzațiile etc. din lumea simțurilor..., atunci lumea înconjurătoare trebuie construită astfel

încât omul să cunoască din ea tot ce este cu adevărat omenesc și să se deprindă a-și forma în cadrul ei însușiri omenești... Dacă omul nu este liber din punct de vedere materialist, adică dacă el este liber nu prin aceea că se ferește de un lucru sau altul — ceea ce reprezintă o forță negativă —, ci prin aceea că își manifestă adevărata sa personalitate — ceea ce reprezintă o forță pozitivă —, atunci nu trebuiesc pedepsite infracțiunile unor persoane, ci trebuiesc nimicite izvoarele antisociale ale infracțiunii... Dacă caracterul omului este format de împrejurări, trebuie să facem deci ca aceste împrejurări să fie omenești" (vezi „Ludwig Feuerbach“, suplimentul „K. Marx despre materialismul francez al secolului al XVIII-lea“) ⁸⁸.

Aceasta e a doua concluzie practică a teoriei materialiste.

Cum privesc anarhiștii teoria materialistă a lui Marx și Engels?

În timp ce metoda dialectică își trage origina dela Hegel, teoria materialistă este dezvoltarea materialismului lui Feuerbach. Aceasta o știu foarte bine anarhiștii și ei încearcă să folosească cusurile lui Hegel și Feuerbach pentru a pune gri materialismul dialectic al lui Marx și Engels. Cu privire la Hegel și metoda dialectică noi am mai arătat că aceste șiretlicuri ale anarhiștilor nu pot dovedi nimic altceva decât propria lor ignoranță. Acelaș lucru se poate spune și despre atacurile pe care le-au îndreptat împotriva lui Feuerbach și a teoriei materialiste.

Iată-i, de exemplu, pe anarhiști afirmându-ne cu mare emfază că „Feuerbach a fost panteist...“, că el „l-a făcut pe om dumnezeu...“ (vezi „Nobati“ Nr. 7. D. Delendi), că, „după părerea lui Feuerbach, omul este ce mănâncă...“, că de aici Marx ar fi tras următoarea concluzie: „Prin urmare, ceea ce-i principal și primordial este situația economică...“ (vezi „Nobati“ Nr. 6. Ș. G.).

Este adevărat că nimeni nu se mai îndoiește de panteismul lui Feuerbach, de faptul că el l-a făcut pe om dumnezeu și de alte greșeli asemănătoare ale lui. Dimpotrivă, Marx și Engels au fost primii care au scos la iveală greșelile lui Feuerbach. Dar anarhiștii socotesc totuși necesar „să demaște“ din nou greșeli gata demascate. Dece? Probabil pentru că, ocărîndu-l pe Feuerbach, ei vor să ponegrească în mod indirect teoria materialistă a lui Marx și Engels. Dacă vom privi chestiunea fără părtinire, alături de idei greșite vom găsi desigur la Feuerbach și idei juste, așa cum s'a întâmplat în istorie cu mulți învățați. Dar anarhiștii continuă totuși „să demaște“...

Declarăm din nou că prin asemenea șiretlicuri ei nu pot dovedi nimic altceva decât propria lor ignoranță.

Este interesant că (după cum vom vedea mai jos) anarhiștilor le-a trecut prin minte să critice teoria materialistă din auzite, fără a fi luat cunoștință de ea. Din această cauză se contrazic deseori unul pe altul și se desmint unul pe altul, ceea ce, desigur, pune pe „criticii“ noștri într'o situație ridicolă. Dacă l-am asculta pe domnul Cerchezișvili, de exemplu, atunci ar rezulta că Marx și Engels aveau aversiune pentru materialis-

mul monist, că materialismul lor era vulgar, și nu monist:

„Marea știință a naturaliștilor, cu sistemul ei evoluționist, cu transformismul și materialismul ei monist, pentru care Engels are o aversiune atât de mare..., evita dialectica“ etc. (vezi „Nobati“ Nr. 4. V. Cerchezișvili).

Reiese că materialismul naturalist-științific, pe care-l aprobă Cerchezișvili și pentru care avea „aversiune“ Engels, era un materialism monist și, prin urmare, merită aprobarea, iar materialismul lui Marx și Engels nu este monist și, bine înțeles, nu merită să fie admis.

Un alt anarhist afirmă că materialismul lui Marx și Engels este monist și că deaceea merită să fie respins.

„Concepția istorică a lui Marx este un atavism al lui Hegel. Materialismul monist al obiectivismului absolut, în general, și monismul economic al lui Marx, în special, nu pot exista în natură și sunt greșite în teorie... Materialismul monist este un dualism prost camuflat și reprezintă un compromis între metafizică și știință...” (vezi „Nobati“ Nr. 6. Ș. G.).

Reiese că materialismul monist nu este acceptabil, că Marx și Engels nu au aversiune pentru el, ci, dimpotrivă, că ei înșiși sunt materialişti monişti și, prin urmare, materialismul monist trebuie respins.

Unul trage într-o parte, altul în cealaltă ! Încearcă de descâlcește cine spune adevărul: primul sau al doilea ! Încă nu s'au înțeles ei între ei asupra calităților și cusurilor materialismului lui Marx; încă n'au înțeles ei înșiși dacă acest materialism este monist sau nu; încă nu s'au descurcat ei înșiși dacă e mai accep-

tabil materialismul vulgar sau cel monist, și au și început să ne asurzească cu lăudăroșenia lor: au distrus, cică, marxismul !

Da, da, dacă și de aci înainte domnii anarhiști își vor răsturna reciproc cu atâta zel părerile, atunci nici vorbă că viitorul va fi al anarhiștilor...

Nu e mai puțin ridicol faptul că unii anarhiști „celebri“ n'au ajuns încă, cu toată „celebritatea“ lor, să cunoască diferitele curente în știință. După cum se vede, ei nu știu că în știință există mai multe feluri de materialism și că între ele există deosebiri mari: există, de exemplu, materialismul vulgar, care neagă însemnătatea laturii ideale și influența acesteia asupra laturii materiale; dar există și așa numitul materialism monist — teoria materialistă a lui Marx — care cercetează din punct de vedere științific corelația dintre latura ideală și cea materială. Anarhiștii însă fac confuzie între aceste diferite feluri de materialism, nu văd nici deosebirile cele mai evidente dintre ele, dar în acelaș timp declară cu emfază: noi facem să renască știința !

Iată-l, de exemplu, pe P. Cropotchin, declarând cu suficiență în lucrările sale „filosofice“ că anarhismul comunist se bazează pe „filosofia materialistă modernă“, dar nu explică totuși nici măcar cu un cuvânt pe care anume „filosofie materialistă“ se bazează anarhismul comunist: pe cea vulgară, pe cea monistă sau pe vreo alta. El nu știe, se vede, că între diferitele curente materialiste există o radicală contradicție; el nu înțelege că a face confuzie între aceste curente înseamnă nu „a face să renască știința“, ci a dovedi o ignoranță crasă (vezi Cropotchin: „Știință și anarhism“, precum și „Anarhia și filosofia ei“).

Acelaş lucru se poate spune şi despre discipolii georgieni ai lui Cropotchin. Ascultaţi:

„După părerea lui Engels, precum şi după cea a lui Kautsky, Marx a adus omenirii un mare serviciu prin aceea că el...“ a descoperit, printre altele, „concepţia materialistă. Oare aceasta este adevărat? Nu credem, deoarece ştim... că toţi istoricii, savanţii şi filosofii care împărtăşesc părerea că mecanismul social este pus în mişcare de condiţii geografice, climato-telurice, cosmice, antropologice şi biologice, — toţi aceştia sunt materialişti“ (vezi „Nobati“ Nr. 2).

Reiese că între „materialismul“ lui Aristotel şi cel al lui Holbach sau între „materialismul“ lui Marx şi cel al lui Moleschott nu este nicio deosebire ! Halal de aşa critică ! Şi iată că oameni care posedă asemenea cunoştinţe şi-au pus în gând să reînnoiască ştiinţa ! Nu în zadar se spune: „Vai de lume dacă se apucă cismarul să facă plăcinte !...“

Mai departe. „Celebrii“ noştri anarhişti au auzit pe undeva că materialismul lui Marx este „teoria stomacului“ şi ne aduc imputări nouă, marxiştilor:

„După părerea lui Feuerbach, omul este ce mănâncă. Această formulă a avut o influenţă magică asupra lui Marx şi Engels“, ceea ce l-a făcut pe Marx să tragă concluzia că „lucrul principal şi primordial este situaţia economică, raporturile de producţie...“ Apoi anarhiştii ne povăţuesc pe un ton filosofic: „A spune că singurul mijloc pentru acest scop (viaţa socială) este alimentarea şi producţia economică, ar fi o greşală... Dacă din punct de vedere monist ideologia ar fi determinată mai ales de mâncare şi de situaţia econo-

mică, atunci unii mîncăcioși ar fi genii" (vezi „Nobati” Nr. 6. Ș. G.).

Iată, deci, ce ușor poate fi desmințit materialismul lui Marx și Engels. E deajuns să auzi dela o studentă oarecare bârfeli de mahala la adresa lui Marx și Engels, e deajuns să repeți cu emfază filosofică aceste bârfeli de mahala în paginile unui oarecare „Nobati”, pentru a câștiga dintr’odată faima de „critic” al marxismului !

Dar spuneți-mi, domnilor: unde, când, pe care planetă și care Marx a afirmat că „alimentarea determină ideologia”? Dăce n’ați adus nicio singură frază, niciun singur cuvânt din operele lui Marx pentru a confirma declarația voastră? Este adevărat că Marx a afirmat că situația economică a oamenilor determină conștiința lor, ideologia lor, dar cine v’a spus că mîncarea și situația economică sunt unul și același lucru? E posibil să nu știți că un fenomen fiziologic, cum este bunăoară alimentarea, se deosebește radical de un fenomen sociologic, cum este, de exemplu, situația economică a oamenilor? Confuzia între aceste două fenomene deosebite ar putea fi iertată, să zicem, unei studente, dar cum se face că dumneavoastră, „cei care distrugeți social-democrația”, „cei care faceți să renască știința”, repetați cu atîta nepăsare greșala unor studenți?

Și cum ar putea alimentarea să determine ideologia socială? Ia reflectați puțin asupra propriilor voastre cuvinte: mîncatul, forma mîncatului nu se schimbă; și în vechime, ca și acum, oamenii mîncau, mestecau și mistuiau hrana, pe când ideologia se schimbă necontenit. Antică, feudală, burgheză, proletară — iată, prin-

tre altele, formele ideologiei. Este oare logic ca ceea ce nu se schimbă să determine ceea ce se schimbă continuu?

Să mergem mai departe. După părerea anarhiștilor, materialismul lui Marx „este același paralelism...”. Sau încă: „Materialismul monist este un dualism și un compromis prost mascat între metafizică și știință...”. „Marx alunecă înspre dualism, pentru că înfățișează raporturile de producție ca ceva material, iar năzuințele și voința oamenilor ca iluzie și utopie, care, deși există, sunt lipsite de însemnătate” (vezi „Nobati” Nr. 6. Ș. G.).

În primul rând, materialismul monist al lui Marx nu are nimic comun cu un paralelism absurd. Din punctul de vedere al acestui materialism, latura materială, conținutul, precede neapărat laturii ideale, forme. Paralelismul însă neagă această concepție și declară categoric că nici latura materială, nici cea ideală nu se preced una pe alta, că amândouă aceste laturi se dezvoltă împreună, paralel.

În al doilea rând, chiar dacă într'adevăr „Marx înfățișează raporturile de producție ca ceva material, iar năzuințele și voința oamenilor ca iluzie și utopie, lipsite de însemnătate” — înseamnă aceasta că Marx este dualist? După cum se știe, dualistul atribue o egală însemnătate atât laturii ideale, cât și celei materiale, socotindu-le două principii opuse. Dar dacă, după spusurile voastre, Marx pune mai presus latura materială și, dimpotrivă, nu dă importanță laturii ideale, pe care o socotește „utopie”, de unde ați mai pescuit atunci, domnilor „critici”, dualismul lui Marx?

În al treilea rând, ce legătură poate fi între mo-

nismul materialist și dualism, din moment ce știe și un copil că monismul pornește dela un singur principiu, cel al naturii sau al existenței, care are o formă materială și una ideală, pe când dualismul pornește dela două principii: cel material și cel ideal, care, potrivit dualismului, se neagă unul pe altul.

În al patrulea rând, când oare Marx „a înfățișat năzuințele și voința oamenilor ca utopie și iluzie”? E adevărat că Marx a explicat „năzuințele și voința oamenilor” prin desvoltarea economică, iar atunci când năzuințele unor oameni de cabinet nu corespundeau situației economice, el le numea utopice. Dar înseamnă oare aceasta că, după părerea lui Marx, năzuințele omenești sunt în genere utopice? Necesită oare și aceasta explicații? N'ați citit cuvintele lui Marx: „Omenirea nu-și pune decât sarcini pe care le poate rezolva” (vezi prefața la „Contribuțiuni la critica economiei politice”) *, ceeace, cu alte cuvinte, înseamnă că omenirea nu urmărește scopuri utopice. Este limpede că „criticul” nostru sau nu înțelege ceeace spune, sau denaturează faptele în mod intenționat.

În al cincilea rând, cine v'a spus că, după părerea lui Marx și Engels, „năzuințele și voința oamenilor sunt lipsite de însemnătate”? Dece nu arătați în ce loc vorbesc ei despre acest lucru? Oare în „Optsprezece Brumar al lui Ludovic Bonaparte”, în „Luptele de clasă în Franța”, în „Războiul civil din Franța” și în alte broșuri Marx nu vorbește despre însemnătatea „năzuințelor și a voinței”? Dacă nu dădea însemnătate „năzuințelor și voinței”, dece s'a străduit atunci Marx

* Vezi Karl Marx, Scrieri alese, vol. I, ed. P.C.R. 1945, pag. 423. — Nota Red.

să formeze în spirit socialist „voința și năzuințele” proletrarilor, de ce a făcut propagandă în rândurile lor? Sau despre ce vorbește Engels în renumitele sale articole din anii 1891—94, dacă nu despre „însemnătatea voinței și a năzuințelor”? Este adevărat că, după părerea lui Marx, „voința și năzuințele” oamenilor își trag conținutul din situația economică, dar înseamnă oare aceasta că ele, la rândul lor, nu exercită nicio influență asupra dezvoltării raporturilor economice? Le este oare atât de greu anarhiștilor să înțeleagă o idee atât de simplă?

Încă o „acuză” adusă de domnii anarhiști: „nu se poate concepe forma fără conținut...”, deaceia nu se poate spune că „forma vine după conținut (rămâne în urma conținutului. K.) ...ele «coexistă»... În caz contrar, monismul este o absurditate” (vezi „Nobati” Nr. 1. Ș.G.).

Iarăși s'a încurcat nițeluș „savantul” nostru. Că este de neconceput conținutul fără formă, aceasta este just. Dar tot atât de adevărat este și faptul că forma existentă nu corespunde niciodată în întregime conținutului existent: prima rămâne în urma celui de al doilea, conținutul nou e îmbrăcat totdeauna, într'o anumită măsură, într'o formă veche, iar ca urmare, între forma veche și conținutul nou există totdeauna un conflict. Tocmai pe acest teren se produc revoluții și prin aceasta se exprimă, între altele, spiritul revoluționar al materialismului lui Marx. „Celebrii” anarhiști însă n'au înțeles acest lucru, fapt de care sunt vinovați ei înșiși și nicidecum teoria materialistă.

Acestea sunt concepțiile anarhiștilor cu privire la teoria materialistă a lui Marx și Engels, dacă, în general, ele pot fi numite concepții.

III

SOCIALISMUL PROLETAR

Ne-am inițiat acum în învățătura teoretică a lui Marx : ne-am inițiat în metoda sa, deasemenea și în teoria sa.

Ce concluzii practice trebuie să tragem din această învățătură ?

Ce legătură este între materialismul dialectic și socialismul proletar ?

Metoda dialectică spune că numai acea clasă care se dezvoltă zi cu zi, care merge totdeauna înainte și care luptă neîncetat pentru un viitor mai bun, poate fi progresistă până la capăt, numai ea poate să sfărme jugul robiei. Vedem că singura clasă care se dezvoltă neîncetat, care merge totdeauna înainte și luptă pentru viitor, este proletariatul orășenesc și sătesc. Prin urmare, noi trebuie să slujim proletariatului și să ne punem în el toate speranțele.

Aceasta este prima concluzie practică trasă din învățătura teoretică a lui Marx.

Este însă o deosebire între felurile de a sluji. Proletariatul îl „slujește” și Bernstein, atunci când îi propovăduiește să uite de socialism. Proletariatul îl „slujește” și Căroțchin, atunci când îi propune „socialismul” obștiilor, fărămițat și lipsit de o largă bază industrială. Proletariatul îl slujește și Karl Marx, atunci când îl chiamă la socialismul proletar, care se sprijină pe baza largă a marii industrii moderne.

Cum trebuie să procedăm pentru ca munca noastră să fie de folos proletariatului ? În ce fel trebuie să slujim proletariatului ?

Teoria materialistă spune că un ideal poate să aducă proletariatului foloase reale numai dacă acest ideal nu vine în contradicție cu dezvoltarea economică a țării, dacă el corespunde pe deplin cerințelor acestei dezvoltări. Dezvoltarea economică a orânduirii capitaliste arată că producția modernă capătă un caracter social, că acest caracter social al producției neagă cu desăvârșire proprietatea capitalistă existentă, și, prin urmare, sarcina noastră principală este de a contribui la răsturnarea proprietății capitaliste și la instaurarea proprietății socialiste. Iar aceasta înseamnă că doctrina lui Bernstein, care propovăduiește ca socialismul să fie uitat, contrazice în mod radical cerințele dezvoltării economice, că ea va aduce proletariatului un rău.

Dezvoltarea economică a orânduirii capitaliste arată mai departe că producția modernă se lărgeste pe zi ce trece, că nu încapă în cadrul diferitelor orașe și gubernii, că frânge neîncetat acest cadru, cuprinzând teritoriul statului întreg; prin urmare, noi trebuie să salutăm lărgirea producției și să admitem că baza viitorului socialism nu vor fi diferitele orașe și obști, ci tot teritoriul indivizibil al statului întreg, care, desigur, în viitor se va lărgi tot mai mult. Iar aceasta înseamnă că doctrina lui Cropotchin, care mărginește viitorul socialism la cadrul diferitelor orașe și obști, este în contradicție cu interesele unei foarte largi dezvoltări a producției, că ea va aduce proletariatului un rău.

Luptând pentru o largă viață socialistă ca țință principală — iată cum trebuie să slujim proletariatului.

Aceasta este a doua concluzie practică trasă din învățătura teoretică a lui Marx.

Este limpede că socialismul proletar este o concluzie directă trasă din materialismul dialectic.

Ce este socialismul proletar ?

Orânduirea actuală este capitalistă. Aceasta înseamnă că lumea este împărțită în două lagăre opuse, și anume : un lagăr constituit de un pumn de capitaliști, și un lagăr pe care îl constituie majoritatea, proletarii. Proletarii muncesc zi și noapte, și totuși continuă să rămână săraci. Capitaliștii nu muncesc, și totuși sunt bogați. Și acest lucru se întâmplă nu fiindcă proletarii n'ar avea destulă minte, iar capitaliștii ar fi geniali, ci pentru că capitaliștii își însușesc rodul muncii proletarilor, pentru că capitaliștii exploatează pe proletari.

Dece rodul muncii proletarilor și-l însușesc capitaliștii și nu chiar proletarii ? Dece capitaliștii exploatează pe proletari și nu proletarii pe capitaliști ?

Fiindcă orânduirea capitalistă se bazează pe producția de mărfuri : în această orânduire totul ia formă de marfă, peste tot domnește principiul cumpărării-vânzării. În această orânduire puteți cumpăra nu numai obiecte de consum, nu numai produse alimentare, ci și forța de muncă a oamenilor, sângele lor, conștiința lor. Capitaliștii știu toate acestea și cumpără forța de muncă a proletarilor, îi angajează. Și aceasta înseamnă că capitaliștii ajung să fie stăpânii forței de muncă pe care au cumpărat-o. Proletarii însă pierd dreptul la această forță de muncă pe care au vândut-o. Cu alte cuvinte, ceea ce produce această forță de muncă nu mai aparține proletarilor, ci aparține capitaliștilor, și intră în buzunarul lor. E posibil ca forța de muncă pe care ați vândut-o să producă într-o zi marfă în va-

loare de 100 ruble, dar aceasta nu vă privește și nu vă aparține, aceasta îi privește numai pe capitaliști și le aparține lor, — voi trebuie să primiți numai salariul zilnic, care poate că va fi îndestulător pentru satisfacerea trebuințelor voastre stricte, dacă, bine înțeles, veți trăi cu economie. Pe scurt : capitaliștii cumpără forța de muncă a proletarilor, ei angajează pe proletari, și tocmai deaceia capitaliștii își însușesc rodul muncii proletarilor, tocmai deaceia capitaliștii îi exploatează pe proletari și nu proletarii pe capitaliști.

Dar de ce tocmai capitaliștii cumpără forța de muncă a proletarilor ? De ce proletarii sunt angajați de capitaliști și nu capitaliștii de proletari ?

Pentru că principala bază a orânduirii capitaliste este proprietatea privată asupra uneltelor și mijloacelor de producție. Pentru că fabricile, uzinele, solul și subsolul, pădurile, căile ferate, mașinile și alte mijloace de producție au devenit proprietate privată a unui pumn de capitaliști. Pentru că proletarii n'au nimic din toate acestea. Iată de ce capitaliștii angajează proletari ca să pună în lucru fabricile și uzinele: pentru că, în caz contrariu, uneltele și mijloacele lor de producție nu ar da niciun profit. Iată de ce proletarii își vând capitaliștilor forța de muncă ; fiindcă, în caz contrar, ei ar muri de foame.

Toate acestea pun în lumină caracterul general al producției capitaliste. În primul rând, este dela sine înțeles că producția capitalistă nu poate fi ceva unitar și organizat: ea este pretutindeni fărâmițată în întreprinderi private ale diferiților capitaliști. În al doilea rând, este deasemenea limpede că obiectivul direct al acestei producții fărâmițate nu este satisfacerea trebu-

ințelor populației, ci producția de mărfuri pentru vânzare, cu scopul de a mări profitul capitaliștilor. Însă, dat fiind că orice capitalist năzuește să-și mărească profitul, fiecare din ei se străduiește să producă o cantitate cât mai mare de mărfuri, din care cauză piața devine repede supraîncărcată, prețurile scad și începe o criză generală.

Astfel crizele, șomajul, întreruperile în producție, anarhia producției și alte fenomene de acest fel sunt rezultatul direct al lipsei de organizare în producția capitalistă modernă.

Și dacă această orânduire socială neorganizată nu este încă dărâmată, dacă ea mai rezistă încă cu tărie atacurilor proletariatului, aceasta se explică, în primul rând, prin faptul că ea este apărată de statul capitalist, de guvernul capitalist.

Aceasta este baza societății capitaliste moderne.

* * *

Nu încapе îndoială că societatea viitoare va fi organizată pe cu totul altă bază.

Societatea viitoare este societatea socialistă. Aceasta înseamnă, în primul rând, că în ea nu vor fi niciun fel de clase: nu vor fi nici capitaliști, nici proletari și deci nu va fi nici exploatare. Acolo vor fi numai oameni ai muncii lucrând în colectiv.

Societatea viitoare este societatea socialistă. Aceasta înseamnă deasemenea că în ea, odată cu exploatarea, vor fi desființate și producția de mărfuri, și vânzarea-cumpărarea; deaceia în această societate nu va fi loc pentru cumpărători și vânzători ai forței de mun-

că, pentru cei ce angajează și cei ce se angajează, ci vor fi numai oameni ai muncii — liberi.

Societatea viitoare este societatea socialistă. Aceasta înseamnă, în sfârșit, că în ea, odată cu munca salariată, va fi desființată și orice fel de proprietate privată asupra uneltelor și mijloacelor de producție; în această societate nu vor fi nici săraci-proletari, nici bogați-capitaliști, ci numai oameni ai muncii, care vor stăpâni în colectiv întreg solul cu subsolul lui, toate pădurile, toate fabricile și uzinele, toate căile ferate etc.

După cum vedeți, ținta principală a producției viitoare este satisfacerea directă a trebuințelor societății, iar nu producția de mărfuri pentru vânzare, urmărind mărirea profitului capitaliștilor. În această societate nu va fi loc pentru producția de mărfuri, pentru lupta în vederea profitului etc.

Este, deasemenea, limpede că producția viitoare va fi organizată în mod socialist, că ea va fi o producție foarte dezvoltată, care va ține seamă de trebuințele societății și va da exact atât cât va fi necesar societății. În societatea viitoare nu va fi loc nici pentru producție fărâmițată, nici pentru concurență, nici pentru crize și șomaj.

Acolo unde nu sunt clase, acolo unde nu sunt bogați și săraci, acolo nu este nevoie nici de stat și nici de putere politică, putere care să asuprească pe cei săraci și să apere pe cei bogați. Deci în societatea socialistă nu va fi nevoie de o putere politică.

Deaceea Karl Marx a spus încă în 1846 :

„Clasa muncitoare va înlocui, în cursul dezvoltării ei, vechea societate burgheză cu o asociație care va desființa clasele și antagonismul dintre ele, iar puterea po-

litică propriu zisă nu va mai exista..." (vezi „Mizeria filosofiei“) ⁸⁹.

Deaceea, în 1884, Engels spunea :

„Statul nu a existat deci dintotdeauna. Au existat societăți care au scos-o la capăt și fără el, societăți care n'aveau nicio idee despre stat și despre puterea de stat. Pe o anumită treaptă a dezvoltării economice, care era în mod necesar legată cu împărțirea societății în clase, statul a devenit... o necesitate. Acum ne apropiem cu pași repezi de acea treaptă de dezvoltare a producției, pe care existența acestor clase nu numai că încetează de a fi o necesitate, ci devine o adevărată piedică în calea producției. Clasele vor dispărea tot așa de inevitabil cum au luat ființă în trecut. Odată cu ele va dispărea în mod inevitabil și statul. Societatea, care va organiza în chip nou producția pe baza asocierii libere și egale a producătorilor, va trimite întreaga mașină de stat acolo unde-i va fi atunci locul : la muzeul de antichități, alături de roata de tors și toporul de bronz" (vezi „Originea familiei, a proprietății private și a statului“) ⁹⁰.

În același timp, este dela sine înțeles că, pentru conducerea treburilor generale, alături de birourile locale, unde se vor aduna diferite informații, societatea socialistă va avea nevoie de un birou central de statistică, care va trebui să adune informații despre trebuințele întregii societăți și apoi, pe baza acestor informații, să repartizeze diversele munci între oamenii muncii. Va fi deasemenea nevoie de conferințe și mai ales de congrese, ale căror hotărâri vor fi, în mod necondiționat, obligatorii până la congresul următor, pentru tovarășii rămași în minoritate.

Este evident, în sfârșit, că în viitoarea societate so-

cialistă munca liberă și tovarășească trebuie să atragă după sine o satisfacere tot atât de tovarășească și deplină a tuturor trebuințelor. Iar acest lucru înseamnă că dacă societatea viitoare va cere dela fiecare membru al ei exact atâta muncă cât e în stare el să dea, la rândul ei ea va trebui să pună la dispoziția fiecăruia atâtea produse câte îi sunt necesare. Dela fiecare după capacitățile sale, fiecăruia după nevoile sale! — iată baza pe care trebuie creată viitoarea orânduire colectivistă. Se înțelege că pe prima treaptă a socialismului, când în noua viață se vor încadra elemente încă neobișnuite cu munca, forțele de producție nu vor fi nici ele îndeajuns de dezvoltate și va mai dăinui încă munca „neagră” și „albă”, încât va fi foarte greu de înlăptuit principiul „fiecăruia după nevoile sale”, din care cauză, societatea va fi nevoită să păstreze temporar o altă cale — o cale de mijloc. Dar este deasemenea limpede că atunci când societatea viitoare va fi intrat în albia sa, când rămășițele capitalismului vor fi fost distruse din rădăcină, singurul principiu corespunzător societății socialiste va fi principiul enunțat mai sus.

Deaceea, în 1875, Marx a spus:

„Intr’o fază mai înaintată a societății comuniste (adică socialiste), după ce va fi dispărut sclavia subordonării indivizilor față de diviziunea muncii și odată cu ea opoziția dintre munca intelectuală și munca fizică; când munca nu va fi numai un mijloc de întreținere, ci va fi devenit ea însăși nevoia de căpetenie a vieții; când odată cu dezvoltarea complexă a individului vor fi sporit și forțele de producție... atunci abia strâmtul orizont juridic burghez va putea fi depășit cu totul, iar societatea va putea înscrie pe stindardele ei: „Dela fiecare

după capacitățile sale, fiecăruia după nevoile sale!" (vezi „Critica programului dela Gotha“) ⁹¹.

Aceasta este, în linii generale, imaginea viitoarei societăți socialiste, după teoria lui Marx.

Toate acestea sunt bune. Dar se poate oare concepe înlăptuirea socialismului? Se poate oare presupune că omul va ști să desrădăcineze din el „năravurile“ sale „sălbaticе“?

Sau : dacă fiecare va primi după nevoile sale, se poate oare presupune că nivelul forțelor de producție ale societății socialiste va fi destul de ridicat pentru aceasta ?

Societatea socialistă presupune forțe de producție îndeajuns de dezvoltate, precum și o conștiință socialistă, o cultură socialistă a oamenilor. Proprietatea capitalistă de astăzi este o piedică în calea dezvoltării forțelor de producție moderne ; dacă avem însă în vedere faptul că în societatea viitoare această proprietate nu va mai exista, atunci e dela sine înțeles că forțele de producție se vor înzeci. Nu trebuie să uităm, deasemenea, nici faptul că în societatea viitoare sute de mii dintre paraziții de astăzi, precum și cei ce n'au de lucru se vor apuca de treabă, complectând rândurile celor ce muncesc, fapt care va da un puternic imbold dezvoltării forțelor de producție. În ceea ce privește „sălbaticele“ simțuri și concepții ale oamenilor, acestea nu sunt chiar atât de veșnice cum cred unii : a fost o epocă, epoca comunismului primitiv, când omul nu admitea proprietatea privată; pe urmă a venit o epocă, epoca producției individualiste, când proprietatea privată a pus stăpânire pe simțimintele și rațiunea oamenilor ; se apropie o nouă epocă, epoca producției so-

cialiste, și nu va fi de mirare dacă simțimintele și rațiunea oamenilor vor fi pătrunse de năzuințe socialiste. Oare existența nu determină „simțimintele” și concepțiile oamenilor ?

Dar cum se poate dovedi că instaurarea orânduirii socialiste este inevitabilă ? Trebuie oare să urmeze în mod inevitabil socialismul după dezvoltarea capitalismului modern ? Sau, exprimat altfel: de unde știm că socialismul proletar al lui Marx nu este doar un vis frumos, o fantezie ? Cum se poate dovedi acest lucru în mod științific ?

Istoria ne arată că forma proprietății depinde direct de forma producției, din care cauză odată cu schimbarea formei de producție se schimbă inevitabil, mai devreme sau mai târziu și forma proprietății. A fost un timp când proprietatea avea caracter comunist, când pădurile și câmpurile prin care rătăceau oamenii primitivi aparțineau tuturor și nu unor persoane determinate. Dece exista pe atunci proprietatea comunistă ? Pentru că producția era comunistă, munca era comună, colectivă : toți munceau în comun și nu se puteau lipsi unul de altul. Pe urmă, a venit alt timp, epoca producției mic-burgheze, când proprietatea a căpătat un caracter individual (privat), când tot ce este necesar omului (cu excepția, desigur, a aerului, a luminii soarelui etc.) a fost recunoscut drept proprietate privată. Dece s'a produs o asemenea schimbare ? Pentru că producția a devenit individuală, pentru că fiecare a început să lucreze pentru sine, retras în ungherul său. În sfârșit, a venit un timp, epoca marii producții capitaliste, când sute și mii de muncitori se adună sub acelaș acoperământ, în aceeași fabrică, fă-

când o muncă comună. Aici nu veți vedea vechea muncă pe care o făcea izolat fiecare individ aparte, când fiecare își vedea de ale lui ; aici fiecare muncitor și toți muncitorii din fiecare atelier sunt strâns legați prin muncă atât cu tovarășii din atelierul lor, cât și cu cei din celelalte ateliere. Este deajuns ca un singur atelier să înceteze lucrul, pentru ca muncitorii din întreaga fabrică să rămână fără lucru. După cum vedeți, procesul producției, munca, a și dobândit un caracter social, a și căpătat o nuanță socialistă. Și acest lucru se petrece nu numai în diferite fabrici, dar și în ramuri întregi de producție și între ramuri de producție : este deajuns ca muncitorii dela căile ferate să declare grevă, pentru ca producția să se găsească într-o situație grea; este deajuns ca extragerea petrolului și a cărbunelui să se oprească, pentru ca după câțeva vreme să se închidă fabrici și uzine întregi. Este limpede că procesul de producție a luat aici un caracter social, colectiv. Și deoarece caracterului social al producției nu-i corespunde caracterul privat al modului de apropiere al acesteia, deoarece munca colectivă de astăzi trebuie să ducă în mod inevitabil la proprietatea colectivă, este dela sine înțeles că orânduirea socialistă va urma capitalismului tot atât de inevitabil cum ziua urmează nopții.

Astfel, istoria demonstrează că socialismul proletar al lui Marx este inevitabil.

* * *

Istoria ne arată că acea clasă sau acel grup social care are rolul principal în producția socială și care ține în mâinile sale funcțiunile principale ale produc-

ției, trebuie să devină cu vremea, în mod inevitabil, stăpânul acestei producții. A fost un timp, epoca matriarhatului, când femeile erau socotite stăpânele producției. Prin ce se explică aceasta? Prin faptul că în producția din acea vreme, în agricultura primitivă, femeile aveau rolul principal în producție, îndeplineau funcțiunile principale, în timp ce bărbații rătăceau prin păduri în căutarea vânatului. A venit un timp, epoca patriarhatului, când bărbații au căpătat rolul precum-pănitor în producție. Dece s'a produs această schimbare? Pentru că în producția din acea vreme — gospodăria bazată pe creșterea vitelor, în care principalele unelte de producție erau lancea, arcanul, arcu și săgeata — rolul principal îl aveau bărbații... A venit un timp, epoca marii producții capitaliste, când proletarii încep să aibă rolul principal în producție, când toate funcțiunile principale în producție trec în mâinile lor, când fără ei producția nu poate exista nicio zi (să ne amintim grevele generale), când capitaliștii nu numai că nu sunt necesari producției, dar sunt chiar o piedică în calea ei. Și ce înseamnă aceasta? Aceasta înseamnă că ori va trebui să dispară cu totul orice viață socială, ori proletariatul, mai devreme sau mai târziu, dar inevitabil, va trebui să devină stăpânul producției moderne, singurul ei proprietar, proprietarul ei socialist.

Crizele industriale din zilele noastre, care cântă prohodul proprietății capitaliste și pun în mod categoric problema : ori capitalism, ori socialism, fac ca această concluzie să fie cu totul evidentă, desvăluie în mod izbitor parazitismul capitaliștilor și arată că victoria socialismului este inevitabilă.

Iată deci în ce fel mai demonstrează istoria că socialismul proletar al lui Marx este inevitabil.

Socialismul proletar nu se bazează pe sentimentalism, pe „dreptate“ abstractă sau dragoste pentru proletariat, ci pe principiile științifice arătate mai sus.

Iată de ce socialismul proletar se mai numește și „socialism științific“.

Încă în 1877 Engels spunea :

„Dacă pentru răsturnarea, care e iminentă, a actualului mod de repartiție a produselor muncii... nu am avea altă certitudine decât conștiința că acest mod de repartiție este injust și că justiția trebuie totuși să triumfe odată și odată, poziția noastră n'ar fi prea strălucită și am putea să așteptăm mult și bine...“ În acest caz, lucrul cel mai important este că „atât forțele de producție create de modul de producție capitalist modern, cât și sistemul de repartiție a bunurilor creat de el, au intrat într'o contradicție flagrantă cu însuși acest mod de producție, și anume în așa măsură încât trebuie să se producă o transformare a modului de producție și de repartiție, care să înlăture toate diferențele de clasă, dispariția întregii societăți moderne fiind altfel inevitabilă. Pe acest fapt palpabil și material... iar nu pe ideile despre justiție și injustiție ale cutărui savant prăfuit, se întemeiază siguranța socialismului modern că va ajunge la victorie“ (vezi „Anti-Dühring“) ⁹².

Aceasta, desigur, nu înseamnă că dacă se descompune capitalismul, se poate instaura socialismul în orice moment, atunci când dorim noi. Așa gândesc numai anarhiștii și alți ideologi mic-burghezi. Idealul socialist nu este idealul tuturor claselor. Numai proleta-

riatul are acest ideal și nu toate clasele sunt direct interesate să înlăptuiască acest ideal, ci numai proletariatul. Și aceasta înseamnă că atâta timp cât proletariatul formează o mică parte a societății, instaurarea orânduirii socialiste nu e posibilă. Dispariția vechii forme de producție, concentrarea mai mare a producției capitaliste și proletarizarea majorității societății — iată care sunt condițiile necesare pentru înlăptuirea socialismului. Dar aceasta nu este încă deajuns. Se poate ca majoritatea societății să fie proletarizată, și totuși socialismul să nu poată fi încă înlăptuit. Și aceasta, pentru că spre a înlăptui socialismul e nevoie, în afară de toate cele arătate, ca proletariatul să aibă o conștiință de clasă, să fie unit, să știe să-și conducă propriile lui treburi. Ca să poată dobândi toate acestea este nevoie, pe de altă parte, de așa numitele libertăți politice, adică de libertatea cuvântului, a presei, a grevei și a asocierii, într'un cuvânt: libertatea de a duce lupta de clasă. Însă libertățile politice nu sunt asigurate peste tot la fel. Deaceea, proletariatului nu-i sunt indiferente condițiile în care va trebui să ducă lupta: în condiții absolutist-iobăgiste (Rusia), monarho-constituționale (Germania), în condițiile unei republici a marii burghezii (Franța) sau în condiții democratice-republicane (pe care le cere social-democrația rusă). Libertățile politice sunt asigurate cel mai bine și mai deplin în republica democratică, bine înțeles în măsura în care, în genere, pot fi asigurate în regimul capitalist. Deaceea toți adepții socialismului proletar caută să obțină neapărat instituirea republicii democratice, care e cea mai bună „punte” spre socialism.

Iată de ce, în condițiile actuale, programul mar-

xist se împarte în două părți : programul maximal, al cărui țel este socialismul, și programul minimal, al cărui țel este să croiască drumul spre socialism prin republica democratică.

* * *

Cum trebuie să acționeze proletariatul, pe care drum trebuie să apuce, pentru a-și înlăptui în mod conștient programul, pentru a răsturna capitalismul și a construi socialismul ?

Răspunsul este limpede : proletariatul nu va putea realiza socialismul pe calea împăcării cu burghezia, el trebuie să pășească neapărat pe calea luptei, care trebuie să fie luptă de clasă, lupta întregului proletariat împotriva întregii burghezii. Ori burghezia cu capitalismul ei, ori proletariatul cu socialismul său ! Iată care trebuie să fie baza acțiunilor proletariatului, a luptei sale de clasă.

Dar lupta de clasă a proletariatului ia forme variate. Luptă de clasă este, de exemplu, greva, fie că e parțială, fie că e generală. Luptă de clasă este, fără îndoială, boicotul, sabotajul. Luptă de clasă sunt, de asemenea, manifestațiile, demonstrațiile, participarea în organele reprezentative etc., indiferent dacă e vorba de parlamente sau de organe de administrație locală. Toate acestea sunt forme diverse ale uneia și aceleiași lupte de clasă. Nu vom lămuri aici care din aceste forme de luptă are mai mare însemnătate pentru proletariat în lupta lui de clasă ; vom menționa numai că, la timpul potrivit și la locul potrivit, proletariatul are nevoie, fără îndoială, de fiecare din ele pentru că sunt mijloace necesare dezvoltării conștiinței de sine și a spiritului de or-

ganizare. Iar conștiința de sine și spiritul de organizare îi sunt necesare proletariatului ca aerul. Dar trebuie, de asemenea, să observăm că pentru proletariat toate aceste forme de luptă sunt numai mijloace pregătitoare și că nici una din aceste forme, luată aparte, nu reprezintă mijlocul hotărîtor prin care proletariatul poate distruge capitalismul. Capitalismul nu poate fi distrus numai prin grevă generală : greva generală poate să pregătească numai unele condiții pentru distrugerea capitalismului. Este de neconceput ca proletariatul să poată răsturna capitalismul numai prin participarea sa în parlament : cu ajutorul parlamentarismului pot fi pregătite numai unele condiții pentru răsturnarea capitalismului.

Care este deci mijlocul hotărîtor prin care proletariatul va răsturna orînduirea capitalistă ?

Acest mijloc este revoluția socialistă.

Grevele, boicotul, parlamentarismul, manifestațiile, demonstrațiile — toate aceste forme de luptă sunt bune ca mijloace care pregătesc și organizează proletaria-tul. Dar niciunul din aceste mijloace nu este în stare să desființeze inegalitatea care există astăzi. E necesar ca toate aceste mijloace să fie concentrate într'unul singur, principal și hotărîtor, e necesar ca proletariatul să se ridice și să pornească atacul hotărîtor împotriva burgheziei, pentru a distruge capitalismul din temelii. Și acest mijloc principal și hotărîtor este tocmai revoluția socialistă.

Nu trebuie să privim revoluția socialistă ca o lovitură neașteptată și de scurtă durată; ea este lupta îndelungată a maselor proletare care înfrîng burghezia și pun mîna pe pozițiile ei. Și dat fiind că victoria pro-

letariatului va însemna în acelaș timp dominația asupra burgheziei învinse, dat fiind că în ciocnirea dintre clase înfrângerea unei clase înseamnă dominația celeilalte, prima treaptă a revoluției socialiste va fi dominația politică a proletariatului asupra burgheziei.

Dictatura socialistă a proletariatului, cucerirea puterii de către proletariat — iată cu ce trebuie să înceapă revoluția socialistă.

Și aceasta înseamnă că atâta timp cât burghezia n'a fost definitiv învinsă, atâta timp cât nu i-a fost confiscată averea, proletariatul trebuie să aibă neapărat la dispoziția sa o forță armată, trebuie să aibă neapărat o „gardă proletară“ proprie, cu ajutorul căreia să respingă atacurile contrarevoluționare ale burgheziei în agonie, întocmai cum a făcut proletariatul parizian în timpul Comunei.

Iar dictatura socialistă a proletariatului este necesară pentru ca proletariatul să poată, cu ajutorul ei, expropria burghezia și confisca dela întreaga burghezie pământul, pădurile, fabricile și uzinele, mașinile, căile ferate etc.

Exproprierea burgheziei — iată la ce trebuie să ducă revoluția socialistă.

Acesta este mijlocul principal și hotărîtor prin care proletariatul va răsturna actuala orînduire capitalistă.

Deaceea, încă în 1847, Karl Marx spunea :

„...Primul pas în revoluția muncitorească este ridicarea proletariatului la rangul de clasă stăpînitoare... Proletariatul va folosi domnia lui politică pentru a smulge burgheziei, pas cu pas, întreg capitalul, pentru a centraliza toate uneltele de producție în mâinile... pro-

letariatului organizat ca clasă stăpânitoare..." (vezi „Manifestul Comunist") *.

Iată ce cale trebuie să urmeze proletariatul, dacă vrea să înlăptuiască socialismul.

Din acest principiu general decurg și celelalte concepții de ordin tactic. Grevele, boicotul, demonstrațiile, parlamentarismul au însemnătate numai în măsura în care contribuie la organizarea proletariatului, la consolidarea și lărgirea organizațiilor sale pentru înlăptuirea revoluției socialiste.

* * *

Prin urmare, pentru înlăptuirea socialismului este nevoie de revoluția socialistă, iar aceasta trebuie să înceapă cu dictatura proletariatului, ceea ce înseamnă că proletariatul trebuie să ia în mâinile sale puterea politică, și cu ajutorul ei să exproprieze burghezia.

Dar, pentru toate acestea, proletariatul trebuie să fie organizat și strâns unit, trebuie să se creeze organizații proletare puternice care să se desvolte neconținut.

Ce forme trebuie să ia organizațiile proletariatului?

Organizațiile de masă cele mai răspândite sunt sindicatele și cooperativele muncitorești (mai ales cooperativele de producție și de consum). Țelul sindicatelor este lupta (în primul rând) împotriva capitalului industrial, pentru îmbunătățirea situației muncitorilor în cadrul capitalismului modern. Țelul cooperativelor este lupta (în primul rând) împotriva capitalului comercial, pentru a lărgi consumul muncitorilor prin reducerea

* Vezi și Marx-Engels: „Manifestul Partidului Comunist“, ed. P.C.R. 1947, pag. 50. — Nota Red.

prețurilor la obiectele de primă necesitate, bine înțeles în cadrul aceluiaș capitalism. Atât sindicatele cât și cooperativele sunt, fără îndoială, necesare proletariatului ca mijloace de organizare a masei proletare. Deaceea, din punctul de vedere al socialismului proletar al lui Marx și Engels, proletariatul trebuie să adopte amândouă aceste forme de organizare, să le desvolte și să le consolideze — desigur, în măsura în care o îngăduie condițiile politice existente.

Dar necesitatea de organizare a proletariatului luptător nu poate fi satisfăcută numai prin sindicate și cooperative. Și aceasta, din cauză că organizațiile mai sus amintite nu pot depăși cadrul capitalismului, scopul lor fiind îmbunătățirea situației muncitorilor în cadrul capitalismului. Muncitorii însă vor să se elibereze pe deplin de robia capitalistă, ei vor să sfarme acest cadru și nu numai să se învâртеască în loc în cadrul capitalismului. Prin urmare, mai este nevoie de o organizație care să strângă în jurul ei elementele conștiente ale muncitorilor de toate profesiile, să transforme proletariatul în clasă conștientă, dându-i drept țință supremă distrugerea rânduelilor capitaliste, pregătirea revoluției socialiste.

O astfel de organizație este partidul social-democrat al proletariatului.

Acest partid trebuie să fie un partid de clasă, cu desăvârșire independent de celelalte partide — și aceasta pentru că el este partidul clasei proletarilor, a cărei eliberare nu poate fi realizată decât prin propriile lor forțe.

Acest partid trebuie să fie un partid revoluționar — și aceasta pentru că eliberarea muncitorilor este posi-

bilă numai pe cale revoluționară, cu ajutorul revoluției socialiste.

Acest partid trebuie să fie un partid internaționalist; porțile partidului trebuie să fie deschise oricărui proletar conștient — și aceasta pentru că eliberarea muncitorilor nu este o problemă națională, ci una socială, de însemnătate egală pentru proletarul georgian cât și pentru proletarul rus și proletarii celorlalte națiuni.

Din aceasta se vede limpede că cu cât proletarii diferitelor națiuni se vor uni mai strâns, cu cât barierele naționale ridicate între ei vor fi mai temeinic distruse, cu atât va fi mai puternic partidul proletariatului, cu atât mai ușor îi va fi proletariatului să se organizeze într-o clasă unică și indivizibilă.

Deaceia e necesar ca, în măsura posibilităților, să se introducă în organizațiile proletariatului principiul centralismului, în opoziție cu fărâmițarea federalistă, indiferent dacă aceste organizații sunt partidul, sindicatele sau cooperativele.

Este deasemenea limpede că toate aceste organizații trebuiesc constituite pe bază democratică, bine înțeles în măsura în care nu intervin pledici de ordin politic sau de altă natură.

Care trebuie să fie relațiile dintre partid, pe de o parte, și cooperative și sindicate, pe de altă parte? Acestea din urmă trebuie să fie organizații de partid sau fără partid? Rezolvarea acestei probleme depinde de locul și condițiile în care trebuie să lupte proletariatul. În orice caz, este neîndoielnic faptul că atât sindicatele cât și cooperativele se dezvoltă cu atât mai deplin, cu cât sunt în relații de mai strânsă prietenie cu partidul

socialist al proletariatului. Și aceasta, din cauză că, dacă nu se situează aproape de un partid socialist puternic, amândouă aceste organizații economice încep deseori să decadă, dau uitării interesele de clasă generale în favoarea intereselor profesionale înguste și, ca atare, fac un mare rău proletariatului. Deaceea, trebuie ca în toate cazurile să fie asigurată influența ideologică și politică a partidului asupra sindicatelor și cooperativelor. Numai cu această condiție, organizațiile mai sus amintite vor deveni școala socialistă care organizează într-o clasă conștientă proletariatul fărâmițat în grupuri diferite.

Acestea sunt, în linii generale, trăsăturile caracteristice ale socialismului proletar al lui Marx și Engels.

Cum privesc anarhiștii socialismul proletar?

Înainte de toate, trebuie să știm că socialismul proletar nu este numai o doctrină filosofică; este doctrina maselor proletare, steagul lor; este respectat și în fața lui „se înclină” proletarii din toată lumea. Prin urmare, Marx și Engels nu sunt pur și simplu întemeietorii unei „școli” filosofice oarecare — ei sunt conducătorii vii ai mișcării proletare vii, care crește și se întărește pe zi ce trece. Cel ce luptă împotriva acestei doctrine, cel ce vrea s'o „răstoarne”, trebuie să ia bine aminte la toate acestea, ca să nu-și frângă zadarnic gâtul într-o luptă inegală. Și aceasta o știu prea bine domnii anarhiști. Deaceea, în lupta pe care o duc împotriva lui Marx și Engels, ei recurg la o armă cu totul neobișnuită, la o armă nouă în felul ei.

Care este această armă nouă? Este oare vorba de

un nou studiu al producției capitaliste? Este oare vorba de o răsturnare a „Capitalului” lui Marx? Nicidecum! Sau poate că ei, înarmându-se cu „sapte noi” și cu metoda „inductivă”, răstoarnă „în mod științific” „evanghelia” social-democrației — „Manifestul Comunist” al lui Marx și Engels? Nici această! Atunci care este acest mijloc neobișnuit?

Este acuzarea de „plagiat literar” adusă lui Marx și Engels! N’o să credeți! Ni se arată că Marx și Engels n’ar avea nimic propriu, că socialismul științific este o născocire, și aceasta din cauză că „Manifestul Comunist” al lui Marx și Engels este, dela un capăt la celălalt, „furat” din „Manifestul” lui Victor Considérant. Este desigur foarte ridicol, dar „incomparabilul conducător” al anarhiștilor, V. Cerchezișvili, ne istorisește această poveste distractivă cu atâta tupeu, iar un parecare Pierre Ramus, acest „apostol” ușuratec al lui Cerchezișvili, și anarhiștii noștri autohtoni repetă cu atâta râvnă această „descoperire”, încât merită să ne oprim, măcar pe scurt, asupra acestei „povești”.

Ascultați-l pe Cerchezișvili:

„Toată partea teoretică a «Manifestului Comunist», și anume primul și al doilea capitol..., sunt luate din V. Considérant. Prin urmare, «Manifestul» lui Marx și Engels — această biblie a democrației revoluționare legale — este numai o parafrază neîndemânatecă a «Manifestului» lui V. Considérant. Marx și Engels și-au însușit nu numai conținutul «Manifestului» lui Considérant, dar... au împrumutat chiar diferite titluri” (vezi culegerea de articole a lui Cerchezișvili, Ramus și Labriola, editate în limba germană sub titlul: „Origina «Manifestului Comunist»”, pag. 10).

Acelaş lucru îl repetă un alt anarhist, P. Ramus :
„Se poate spune hotărît că opera lor principală (a lui Marx şi Engels) («Manifestul Comunist») este pur şi simplu un furt (plagiat), un furt neruşinat, însă ei nu l-au transcris cuvânt cu cuvânt, aşa cum procedează hoţii obişnuiţi, ci au furat numai ideile şi teoriile...” (ibid. pag. 4).

Acelaş lucru îl repetă şi anarhiştii noştri în „No-bati”, „Muşa”⁹³, „Hma”⁹⁴ etc.

Reiese astfel că socialismul ştiinţific, împreună cu bazele lui teoretice, a fost „furat” din „Manifestul” lui Considérant.

Există oare vreun temei pentru o asemenea afirmaţie ?

Cine este V. Considérant ?

Cine este Karl Marx ?

V. Considérant, care a murit în 1893, a fost elevul utopistului Fourier şi a rămas un utopist incorrigibil, care vedea „salvarea Franţei” în împăcarea dintre clase.

Karl Marx, care a murit în 1883, a fost materialist, duşmanul utopiştilor ; el vedea cheazăşia eliberării omenirii în dezvoltarea forţelor de producţie şi în lupta dintre clase.

Ce au ei comun ?

Baza teoretică a socialismului ştiinţific este teoria materialistă a lui Marx şi Engels. Din punctul de vedere al acestei teorii, dezvoltarea vieţii sociale este determinată în întregime de dezvoltarea forţelor de producţie. Dacă după orânduirea moşierească-feudală a urmat orânduirea burgheză, „de vină” a fost faptul că dezvoltarea forţelor de producţie a făcut inevitabilă a-

parașia orânduirii burgheze. Sau : dacă după orânduirea burgheză modernă va urma în mod inevitabil orânduirea socialistă, aceasta va fi din cauză că așa cere dezvoltarea forțelor de producție moderne. De aici decurge necesitatea istorică a distrugerii capitalismului și a instaurării socialismului. De aici mai izvorăște principiul marxist potrivit căruia idealurile trebuie să ni le căutăm în istoria dezvoltării forțelor de producție și nu în mințile oamenilor.

Aceasta este baza teoretică a „Manifestului Comunist” al lui Marx și Engels (vezi „Manifestul Comunist”, cap. I, II) *.

Spune „Manifestul democratic” al lui V. Considérant ceva asemănător ? Se situează Considérant pe punctul de vedere materialist ?

Noi afirmăm că nici Cerchezișvili, nici Ramus și nici „nobatiștii” noștri nu vor găsi în „Manifestul democratic” al lui Considérant nicio declarație, niciun cuvânt care să confirme că V. Considérant ar fi fost un materialist și că ar fi considerat că evoluția vieții sociale se bazează pe dezvoltarea forțelor de producție. Dimpotrivă, știm foarte bine că V. Considérant este cunoscut în istoria socialismului ca idealist-utopist (vezi Paul Louis: „Istoria socialismului în Franța”).

Atunci ce-i îndeamnă oare pe acești „critici” caraghioși să toarne la palavre, de ce se apucă să critice pe Marx și pe Engels, dacă nu sunt în stare nici măcar să deosebească idealismul de materialism ? Numai pentru a face lumea să râdă ?...

Baza tactică a socialismului științific este teoria

* Vezi și Marx-Engels: „Manifestul Partidului Comunist”, ed. P.C.R. 1947, pag. 29—51. — Nota Red.

luptei de clasă intransigente, care este cea mai bună armă în mâinile proletariatului. Lupta de clasă a proletariatului este arma cu care va cuceri puterea politică și va expropria apoi burghezia pentru a instaura socialismul.

Aceasta este baza tactică a socialismului științific, expusă în „Manifestul” lui Marx și Engels.

Se spune oare ceva asemănător în „Manifestul democratic” al lui Considérant? Recunoaște Considérant că lupta de clasă este cea mai bună armă în mâinile proletariatului?

După cum se vede din articolele lui Cerchezișvili și Ramus (vezi culegerea amintită mai sus), „Manifestul” lui Considérant nu pomeneste niciun cuvânt despre aceasta; „Manifestul” nu vorbește de lupta de clasă decât ca de o tristă realitate. Cât despre lupta de clasă ca mijloc de distrugere a capitalismului, iată ce spune Considérant în „Manifestul” său:

„Capitalul, munca și talentele — iată cele trei elemente fundamentale ale producției, cele trei izvoare ale bogăției, cele trei roțițe ale mecanismului industrial... Cele trei clase care le reprezintă au „interese comune”; sarcina lor este de a sili mașinile să lucreze pentru capitaliști și pentru popor... Înaintea lor... este un mare țel: unirea tuturor claselor în unitatea națiunii...” (vezi broșura lui K. Kautsky: „Manifestul Comunist — un plagiat”, pag. 14, unde este reprodus acest pasaj din „Manifestul” lui Considérant).

Toate clasele, uniți-vă! — iată lozinca proclamată de V. Considérant în al său „Manifest democratic”.

Ce are comun această tactică a împăcării claselor cu tactica luptei de clasă intransigente a lui Marx și

Engels, care îndeamnă hotărît : Proletari din toate țările, uniți-vă împotriva tuturor claselor antiproletare ?

Desigur că nu au nimic comun !

Ce sunt deci bazaconiile pe care le îndrugă acești domni Cerchezișvili și acei care le țin cu atâta ușurință isonul ? Cred cumva că suntem morți ? Iși închipue că nu-i vom demasca, că nu vom arăta adevărata lor față ?

Mai prezintă, în sfârșit, interes încă o împrejurare. V. Considérant a trăit până în anul 1893. În 1843 el și-a publicat „Manifestul democratic”. La sfârșitul anului 1847 Marx și Engels au scris „Manifestul Comunist”. De atunci, „Manifestul” lui Marx și Engels a fost reeditat în nenumărate rânduri în toate limbile europene. Toată lumea știe că prin „Manifestul” lor Marx și Engels au creat o epocă. Cu toate acestea, nicăleri și niciodată, nici Considérant și nici prietenii lui n’au declarat, atâta timp cât Marx și Engels au fost în viață, că aceștia au furat „socialismul” din „Manifestul” lui Considérant. Nu ți se pare ciudat, cititorule ?

Ce-i face atunci pe acești parveniți „inductivi”..., pe acești — să ne fie cu iertăciune — „savanți”, să îndruga verzi și uscate ? În numele cui vorbesc ei ? Nu cumva cunosc ei mai bine „Manifestul” lui Considérant decât el însuși ? Sau presupun, poate, că V. Considérant și adepții lui n’au citit „Manifestul Comunist” ?

Dar ajunge... Ajunge, deoarece anarhiștii înșiși nu acordă atenție serioasă campaniei donquijotești a lui Ramus-Cerchezișvili : sfârșitul jalnic al acestei campanii ridicole este prea evident ca să-i mai acordăm multă atenție...

Să trecem la critica de fond.

* * *

Anarhiștii sunt stăpâniți de o boală : le place foarte mult „să critice“ partidele adversarilor lor, dar nu-și dau osteneala să cunoască câtuși de puțin aceste partide. Am putut vedea că anarhiștii au procedat întotdeauna așa atunci când „au criticat“ metoda dialectică și teoria materialistă a social-democrațiilor (vezi cap. I și II). Ei procedează la fel atunci când se ocupă de teoria socialismului științific al social-democrațiilor.

Să luăm fie și următorul fapt. Cine nu știe că între socialiștii-revoluționari și social-democrați există divergențe de ordin principial ? Cine nu știe că primii neagă marxismul, teoria materialistă a marxismului, metoda lui dialectică, programul lui, lupta de clasă — în timp ce social-democrații se sprijină în întregime pe marxism ? Cui a auzit măcar în treacăt despre polemica dintre „Revoluționnaia Rossia“ * (organul socialiștilor-revoluționari) și „Iskra“ (organul social-democrațiilor), trebuie să-i apară ca ceva dela sine înțeles această deosebire principială. Dar ce veți spune de „criticii“ care nu văd această deosebire și care țipă că și socialiștii-revoluționari și social-democrații sunt marxiști ? Astfel, de exemplu, anarhiștii spun că „Revoluționnaia Rossia“ și „Iskra“ sunt amândouă organe marxiste (vezi culegerea anarhiștilor „Pâine și libertate“, pag. 202).

Așa „cunosc“ anarhiștii principiile social-democrației !

După toate acestea, se înțelege dela sine cât de temeinică este „critica științifică“ a anarhiștilor...

Să analizăm și această „critică“.

* „Rusia revoluționară“. — Nota Red.

„Acuzația” principală pe care o aduc anarhiștii social-democraților este că nu sunt adevărați socialiști: voi nu sunteți socialiști, voi sunteți dușmanii socialismului, repetă ei întruna.

Iată ce scrie Cropotchin despre aceasta :

„...Noi ajungem la alte concluzii decât majoritatea economiștilor... școalei social-democrate... Noi... ajungem la comunismul liber, pe când majoritatea socialiștilor (subînțelege și social-democrații. — Autorul) ajung la capitalismul de stat și la colectivism (vezi Cropotchin: „Știința modernă și anarhismul”, pag. 74—75).

În ce constă dar, „capitalismul de stat” și „colectivismul” social-democraților?

Iată ce scrie Cropotchin despre aceasta :

„Socialiștii germani spun că toate bogățiile acumulate trebuie să fie concentrate în mâinile statului, care le va pune la dispoziția asociațiilor muncitorești, va organiza producția și schimbul și va supraveghea viața și activitatea societății” (vezi Cropotchin: „Cuvântările unui răzvrătit”, pag. 64).

Și mai departe :

„În proiectele lor... colectiviztii fac... o dublă greșală. Ei vor să distrugă orânduirea capitalistă și, în acelaș timp, păstrează două instituții care constituie temelia acestei orânduiri: cărmuirea reprezentativă și munca salariată” (vezi „Cucerirea pâinii”, pag. 148)... „După cum se știe, colectivismul... menține... munca salariată. Numai că... un guvern reprezentativ... ia locul patronului...” Reprezentanții acestui guvern „își rezervă dreptul de a folosi în interesul tuturor plusvaloarea căpătată din producție. În afară de aceasta, în acest sistem se stabilește o deosebire... între munca muncitorului și

munca omului instruit : munca salahorului, după părerea colectivistului, este o muncă simplă, pe când meseriaşul, inginerul, savantul etc. se ocupă cu ceea ce Marx numeşte muncă complicată şi au dreptul la un salariu mai mare" (ibid. pag. 52). Prin urmare, muncitorii vor primi produsele ce le sunt necesare nu după nevoile lor, ci „proporţional cu serviciile aduse de ei societăţii" (ibid., pag. 157).

Anarhiştii georgieni repetă acelaş lucru, însă cu mai multă aroganţă. Dintre ei se evidenţiază în mod special prin uşurinţa sa d-l Băton. El scrie :

„Ce este colectivismul social-democraţilor ? Colectivismul, sau, mai exact, capitalismul de stat, se întemeiază pe următorul principiu : fiecare trebuie să muncească atât cât vrea sau atât cât va fixa statul, primind drept retribuire valoarea muncii sale în marfă..." Inseamnă că aici „este nevoie de o adunare legislativă... este nevoie (deasemenea) şi de o putere executivă, adică miniştri, feluriţi administratori, jandarmi şi agenţi secreţi, probabil şi armată, dacă vor fi prea mulţi nemulţumiţi" (vezi „Nobati" Nr. 5, pag. 68—69).

Aceasta este prima „acuză" pe care domnii anarhişti o aduc social-democraţiei.

* *

*

Aşa dar, din raţionamentele anarhiştilor rezultă că:

1. După părerea social-democraţilor, societatea socialistă nu ar fi posibilă fără guvern, care, ca patron principal, va angaja pe muncitori şi va avea neapărat „miniştri... jandarmi, agenţi secreţi". 2. În societatea socialistă, după părerea social-democraţilor, nu va fi

desființată divizarea în muncă „neagră” și „albă” ; acolo va fi respins principiul : „fiecăruia după nevoile sale”, și va fi admis un alt principiu : „fiecăruia după meritele sale”.

Pe aceste două puncte se bazează „acuzăția” pe care anarhiștii o aduc social-democrației.

Are oare această „acuzăție” pe care o ridică domnii anarhiști vreo bază oarecare ?

Noi afirmăm : tot ceea ce spun anarhiștii în cazul de față este sau rezultatul unei deficiențe de gândire, sau o bârfeală nedemnă.

Iată faptele.

Karl Marx a spus încă în 1846 : „Clasa muncitoare va înlocui în cursul dezvoltării ei vechea societate burgheză cu o asociație care va desființa clasele și antagonismul dintre ele, iar puterea politică proprie zisă nu va mai exista... (vezi „Mizeria filosofiei”) *.

După un an, Marx și Engels au exprimat aceeași idee în „Manifestul Comunist” („Manifestul Comunist”, cap. II) **.

În 1877 Engels scria : „Primul act prin care statul se manifestă ca adevăratul reprezentant al societății întregi — luarea în stăpânire a mijloacelor de producție în numele societății — este, în același timp, și ultimul său act independent ca stat. Intervenția unei puteri de stat în relațiile sociale devine, rând pe rând, de prisos în toate domeniile și adoarme apoi dela sine... Statul

* Vezi și Karl Marx: „Mizeria filosofiei”, ed. P.C.R. 1947, pag. 151. — Nota Red.

** Vezi și Marx-Engels: „Manifestul Partidului Comunist”, ed. P.C.R. 1947, pag. 42—51. — Nota Red.

nu este „desființat”: el dispare treptat“ („Anti-Dühring“) *.

În 1884 tot Engels scria : „Statul nu a existat deci dintotdeauna. Au existat societăți care au scos-o la capăt și fără el, societăți care n'aveau nicio idee despre stat... Pe o anumită treaptă a dezvoltării economice, care era în mod necesar legată cu împărțirea societății în clase, statul a devenit... o necesitate. Acum ne apropiem cu pași repezi de acea treaptă de dezvoltare a producției, pe care existența acestor clase nu numai că încetează de a fi o necesitate, ci devine o adevărată piedică în calea producției. Clasele vor dispare tot așa de inevitabil cum au luat ființă în trecut. Odată cu ele va dispare în mod inevitabil și statul. Societatea, care va organiza în chip nou producția pe baza asocierii libere și egale a producătorilor, va trimite întregă mașină de stat acolo unde-i va fi atunci locul : la muzeul de antichități, alături de roata de tors și toporul de bronz“ (vezi „Origina familiei, a proprietății private și a statului“) **.

Engels repetă același lucru în 1891 (vezi Introducere la „Războiul civil din Franța“) ***.

Precum vedeți, după părerea social-democraților, societatea socialistă este o societate în care nu va fi loc pentru așa numitul stat, pentru puterea politică cu miniștrii ei, guvernatorii, jandarmii, polițiștii și soldații ei. Ultima etapă a existenței statului va fi perioada

* Vezi și F. Engels: „Domnul Eugen Dühring revoluționează știința (Anti-Dühring)“, ed. P.C.R. 1946, pag. 416.—Nota Red.

** Vezi și F. Engels: „Origina familiei, a proprietății private și a statului“, ed. a II-a P.C.R. 1948, pag. 188. — Nota Red.

*** Vezi și Karl Marx: „Războiul civil din Franța“, ed. P.M.R. 1948, pag. 30. — Nota Red.

revoluției socialiste, când proletariatul va pune mâna pe puterea de stat, creându-și un guvern propriu (dictatura) pentru desființarea definitivă a burgheziei. Dar când burghezia va fi desființată, când vor fi desființate clasele, când socialismul va fi consolidat, atunci nu va fi nevoie de nicio putere politică și așa numitul stat va trece în domeniul istoriei.

După cum vedeți, „acuzăția” amintită a anarhiștilor este o calomnie lipsită de orice temei.

În ceea ce privește al doilea punct al „acuzăției”, Karl Marx spune următoarele :

„Într-o fază mai înaintată a societății comuniste (adică socialiste), după ce va fi dispărut sclavia subordonării indivizilor față de diviziunea muncii și odată cu ea opoziția dintre munca intelectuală și munca fizică ; când munca... va fi devenit ea însăși nevoia vitală de competență ; când odată cu dezvoltarea completă a individului vor fi sporit și forțele de producție... atunci abia strâmtul orizont juridic burghez va putea fi depășit cu totul, iar societatea va putea înscrie pe stindardele ei : «Dela fiecare după capacitățile sale, fiecăruia după nevoile sale !»” („Critica programului dela Gotha”) *.

Precum vedeți, după concepția lui Marx, faza superioară a societății comuniste (adică socialiste) este o orânduire în care împărțirea în muncă „neagră” și „albă” și contrastul dintre munca intelectuală și cea fizică sunt pe deplin înlăturate, munca este egalizată, și în societate domnește adevăratul principiu comu-

* Vezi Karl Marx: „Critica programului dela Gotha”, ed. P.M.R. 1948, pag. 33. — Nota Red.

nist : Dela fiecare după capacitățile sale, fiecăruia după nevoile sale. Aici nu este loc pentru munca salariată.

Este limpede că și această „acuzație” este lipsită de orice temei.

Una din două : sau domnii anarhiști nici n’au văzut măcar lucrările menționate ale lui Marx și Engels și fac „critică” din auzite, sau ei cunosc lucrările amintite ale lui Marx și Engels, dar mint cu bună știință.

Iată soarta primei „acuzații”.

* * *

A doua „acuzație” a anarhiștilor e constituită de faptul că ei neagă caracterul revoluționar al social-democrației. Voi nu sunteți revoluționari, voi negați revoluția violentă, vreți să instaurați socialismul numai cu ajutorul buletinelor de vot — ne spun domnii anarhiști.

Ascultați :

„...Social-democraților... le place să declame pe tema «revoluției», a «luptei revoluționare», a «luptei cu arma în mână»... Dar dacă, din naivitate, le veți cere arme, ei vă vor înmâna în mod solemn un bilețel pentru a vota în alegeri...” Ei susțin că „singura tactică potrivită, demnă de revoluționari, este parlamentarismul pașnic și legal cu jurământ de credință adus capitalismului, puterii constituite și întregii orânduiri burgheze” (vezi culegerea „Pâine și libertate”, pag. 21, 22-23).

Acelaș lucru îl spun anarhiștii georgieni, bine înțeles, cu și mai mare tupeu. Luați-l, să zicem, pe Băton, care scrie :

„Întreaga social-democrație... declară fățiș că lupta cu ajutorul puștii și al armelor este o metodă bur-

gheză de revoluție și că numai cu ajutorul buletinelor de vot, numai cu ajutorul alegerilor generale, partidele pot să ia puterea și apoi, prin majoritatea parlamentară și legislație, să transforme societatea" (vezi „Cucerirea puterii de stat”, pag. 3—4).

Astfel vorbesc domnii anarhiști despre marxiști.

Are această „acuză” vreun temei?

Noi declarăm că anarhiștii dau și în acest caz dovadă de ignoranță și de pasiune pentru bârfeală.

Iată faptele.

Karl Marx și Friedrich Engels au scris încă la sfârșitul anului 1847 :

„Comuniștii refuză cu dispreț să-și ascundă concepțiile și intențiile. Ei declară fățiș că scopurile lor pot fi atinse numai prin doborîrea violentă a întregii alcătuirii sociale de până acum. Să tremure clasele stăpînitoare în fața Revoluției Comuniste. Proletarii n’au de pierdut în această revoluție decât lanțurile. Ei au o lume de câștigat. „Proletari din toate țările, uniți-vă !” (vezi „Manifestul Partidului Comunist” *. În unele ediții legale în traducere rusă sunt sărite câteva cuvinte).

În 1850, în așteptarea unei noi răscoale care urma să aibă loc în Germania, Karl Marx scria tovarășilor germani din acea vreme :

„Ei nu trebuie să predea, sub niciun motiv, armele și munițiile... ; muncitorii trebuie... să se organizeze într-o gardă proletară independentă, cu comandant și stat-major...” Și acest lucru „trebuie să-l aibă în vede-

* Vezi Marx-Engels: „Manifestul Partidului Comunist”, ed. P. C. R. 1947, pag. 64. — Nota Red.

re în timpul insurecției și după insurecția iminentă“ (vezi „Procesul din Colonia“. Apelul lui Marx către comuniști) ⁹⁵.

În anii 1851—52 Karl Marx și Friedrich Engels scriau : „...Din moment ce insurecția a fost începută, trebuie să se acționeze cu cea mai mare hotărîre, trecînd la ofensivă. Defensiva este moartea oricărei insurecții armate... Adversarul trebuie luat prin surprindere atît timp cît trupele lui sunt încă risipite ; trebuie să se obțină zilnic succese noi, fie chiar cît de mici... ; inamicul trebuie silit să se retragă înainte ca el să-și fi putut concentra trupele împotriva ta. Într'un cuvînt, acționează după spusele celui mai mare dintre maeștrii tacticii revoluționare cunoscuți pînă acum, după spusele lui Danton : îndrăsneală, îndrăsneală și iar îndrăsneală“ („Revoluția și contrarevoluția în Germania“).

Credem că nu este vorba aici doar de „buletine de vot“.

În sfîrșit, amintiți-vă istoria Comunei din Paris, amintiți-vă cît de pașnic a acționat Comuna cînd, mulțumindu-se cu victoria câștigată la Paris, a renunțat să atace Versailles-ul, acest cuib al contrarevoluției. Cum credeți : ce-a spus Marx atunci ? I-a chemat pe parizieni la alegeri ? A aprobat indolența muncitorilor parizieni (întreg Parisul era în mâinile muncitorilor), a aprobat atitudinea lor mărinimoasă față de versaillezii învinși ? Ascultați-l pe Marx :

„Ce elasticitate, ce inițiativă istorică, ce spirit de jertfă au acești parizieni ! După o înfometare... de șase luni... ei se răscoală, sub domnia baionetelor prusiene... Istoria nu cunoaște un exemplu asemănător de eroism.

Dacă vor fi învinși, faptul nu se va datora decât „blân-deții” lor. Ar fi trebuit să pornească imediat spre Versailles, după ce mai întâi Vinoy și pe urmă partea reac-tionară a Gărzii Naționale din Paris bătuseră în retra-gere din proprie inițiativă. Momentul prielnic a fost pierdut din cauza unor scrupule de conștiință. N’au vrut să înceapă războiul civil, ca și cum stârpitura mons-truoasă de Thiers nu l-ar fi început demult prin încer-carea sa de a desarma Parisul!” („Scriori către Ku-gelmann”) ⁹⁶.

Astfel au gândit și au acționat Karl Marx și Frie-drich Engels.

Astfel gândesc și acționează social-democrații.

Anarhiștii însă repetă întruna: pe Marx și En-gels, precum și pe adepții lor nu-i interesează decât bu-letinele de vot; ei nu admit acțiuni revoluționare vio-lente!

După cum vedeți, această „acuzație” este dease-menea o calomnie care desvăluie ignoranța anarhiști-lor în materie de marxism.

Aceasta este soarta celei de a doua „acuzații”.

* * *

Al treilea „cap de acuzație” al anarhiștilor conține negarea caracterului popular al social-democrației, pre-zentarea social-democrațiilor drept birocrați și afirma-ția că planul social-democrat al dictaturii proletariatu-lui înseamnă pleirea revoluției, adăugând că, întrucât social-democrații sunt pentru o astfel de dictatură, ei vor în realitate să instaureze nu dictatura proletaria-tului, ci propria lor dictatură asupra proletariatului.

Ascultați-l pe domnul Cropotchin :

„Noi, anarhiștii, am pronunțat o sentință definitivă de condamnare a dictaturii... Noi știm că orice dictatură, oricât de cinstite i-ar fi intențiile, duce la pieirea revoluției. Noi știm... că ideea de dictatură nu este altceva decât produsul dăunător al fetișismului statului, care... s'a străduit întotdeauna să eternizeze robia“ (vezi Cropotchin: „Cuvântările unui răzvrătit“, pag. 131). Social-democrații nu admit numai dictatura revoluționară, dar ei sunt „adeptii dictaturii asupra proletariatului... Muncitorii îi interesează în măsura în care sunt o armată disciplinată în mâinile lor... Social-democrația tinde să pună mâna, cu ajutorul proletariatului, pe mașina de stat“ (vezi „Pâine și libertate“, pag. 62, 63).

Acelaș lucru îl afirmă și anarhiștii georgieni :

„Este imposibil să existe o adevărată dictatură a proletariatului, dat fiind că adeptii dictaturii sunt adepti ai existenței statului, iar dictatura lor nu va fi o activitate liberă a întregului proletariat, ci înscăunarea în fruntea societății a aceleiași puteri reprezentative care există și astăzi“ (vezi Băton : „Cucerirea puterii de stat“, pag. 45). Social-democrații sunt adeptii dictaturii nu pentru ca să contribuie la eliberarea proletariatului, ci pentru ca... „să stabilească prin dominația lor o nouă robie“ (vezi „Nobati“ Nr. 1, pag. 5. Băton).

Aceasta este a treia „acuză“ a domnilor anarhiști.

Nu este nevoie de multă osteneală pentru a demasca această nouă calomnie a anarhiștilor, care urmărește să înșele pe cititor.

Nu ne vom ocupa aici cu analiza concepției cu

totul greșite a lui Cropotchin, după care orice dictatură înseamnă pieirea revoluției. Despre aceasta vom vorbi mai târziu, când vom analiza tactica anarhiștilor. Acum vrem să ne ocupăm numai de „acuzăția” în sine. Încă la sfârșitul anului 1847 Karl Marx și Friedrich Engels spuneau că, pentru instaurarea socialismului, proletariatul trebuie să cucerească dictatura politică, pentru ca, prin această dictatură, să respingă atacurile contrarevoluționare ale burgheziei și să-i ia mijloacele de producție; că dictatura aceasta nu trebuie să fie dictatura câtorva persoane, ci a întregului proletariat ca clasă :

„Proletariatul va folosi domnia lui politică pentru a smulge burgheziei, pas cu pas, întreg capitalul, pentru a centraliza toate uneltele de producție în mâinile... proletariatului organizat ca clasă stăpânitoare...” (vezi „Manifestul Comunist”) *.

Aceasta înseamnă că dictatura proletariatului va fi dictatura întregii clase a proletariatului asupra burgheziei, și nu dominația câtorva persoane asupra proletariatului.

Aceeași idee ei o repetă apoi în aproape toate operele lor, ca, de exemplu, în „Optsprezece Brumar al lui Ludovic Bonaparte”, în „Luptele de clasă în Franța”, în „Războiul civil din Franța”, în „Revoluția și contrarevoluția în Germania”, în „Anti-Dühring” și în alte lucrări ale lor.

Dar nu numai atât. Pentru a ne putea da seama cum au înțeles Marx și Engels dictatura proletariatului

* Vezi și Marx-Engels: „Manifestul Partidului Comunist”, ed. P.C.R. 1947, pag. 50. — Nota Red.

lui ; pentru a ne putea da seama în ce măsură au socotit ei că poate fi înlăptuită această dictatură, pentru toate acestea, este foarte interesant să cunoaștem atitudinea lor față de Comuna din Paris. Dictatura proletariatului întâmpină obiecții nu numai din partea anarhiștilor, dar și din partea mic-burghezilor dela orașe, printre care se numără fel de fel de măcelari și cârciumari, din partea tuturor acelor pe care Marx și Engels îi numeau filistini. Iată ce spune Engels despre dictatura proletariatului atunci când se adresează unor asemenea filistini :

„In timpul din urmă filistinul german este cuprins din nou de o spaimă salutară la cuvintele : dictatura proletariatului. Ei bine, domnilor, vreți să știți cum arată această dictatură ? Priviți Comuna din Paris. Aceasta a fost dictatura proletariatului“ (vezi „Războiul civil din Franța“. Introducerea lui Engels) ⁹⁷.

După cum vedeți, Engels își închipue dictatura proletariatului sub forma Comunei din Paris.

Este limpede că oricine vrea să afle cum își închipue marxistii dictatura proletariatului trebuie să cunoască Comuna din Paris. Ne referim și noi la Comuna din Paris. Dacă va reieși că într'adevăr Comuna din Paris a fost dictatura anumitor persoane asupra proletariatului, atunci jos marxismul ! Jos dictatura proletariatului ! Dacă vom vedea însă că într'adevăr Comuna din Paris a fost dictatura proletariatului asupra burgheziei, atunci... vom râde din toată inima de clevețitorii anarhiști cărora, în lupta pe care o duc împotriva marxistilor, nu le mai rămâne altceva de făcut decât să născocească aceste calomnii.

Istoria Comunei din Paris are două perioade : pri-

ma perioadă, când la Paris treburile erau conduse de vestitul „Comitet Central“, și a doua, când, după ce înputernicirea „Comitetului Central“ a încetat, conducerea treburilor a fost predată Comunei, care tocmai fusese aleasă. Ce era „Comitetul Central“, din cine era el alcătuit? Avem în față „Istoria populară a Comunei din Paris“ a lui Arthur Arnould care, după spusele acestuia, răspunde pe scurt la această întrebare. Lupta abia începuse, când vreo 300.000 de muncitori parizieni s'au organizat în companii și batalioane și și-au ales delegați din mijlocul lor. În felul acesta a fost constituit „Comitetul Central“.

„Toți acești cetățeni (membri ai «Comitetului Central»), aleși la alegerile parțiale pe companii sau batalioane, din care făceau parte — spune Arnould —, erau cunoscuți numai de grupurile neînsemnate ai căror delegați erau. Cine sunt acești oameni, ce fel de oameni sunt ei și ce vor să facă?” Era „un guvern anonim, alcătuit aproape exclusiv din simpli muncitori și mici slujbași, din ale căror nume trei sferturi nu erau cunoscute dincolo de strada sau biroul lor... Tradiția fusese călcată. În lume se petrecuse ceva neașteptat. Acolo nu se afla niciun membru al claselor dominante. Izbucnise revoluția, care nu era reprezentată nici de avocat, nici de deputat, nici de ziarist, nici de general. În locul lor era minerul dela Creusot, legătorul de cărți, bucătarul etc.” (vezi „Istoria populară a Comunei din Paris“, pag. 107).

Arthur Arnould urmează :

„Noi” — declarară membrii „Comitetului Central” — „suntem organele necunoscute, arma supusă în mâinile poporului care este atacat... Noi... suntem slujitorii

voinței poporului, noi suntem aici pentru a fi ecoul lui, pentru a-l duce la triumf. Poporul vrea Comuna și noi vom rămâne pentru a proceda la alegerea Comunei. Nici mai mult, nici mai puțin. Acești dictatori nici nu s'au ridicat mai sus și nici n'au coborât mai jos decât mulțimea. Se simțea că ei trăesc împreună cu ea, în sânul ei, prin ea, că se sfătuiesc cu ea în fiecare clipă, că ascultă și transmit tot ceea ce aud, străduindu-se numai ca, într-o formă concisă..., să transmită părerea a trei sute de mii de oameni" (ibid., pag. 109).

Așa s'a comportat Comuna din Paris în prima perioadă a existenței sale.

Așa apare Comuna din Paris.

Așa apare dictatura proletariatului.

Să trecem acum la perioada a doua a Comunei, când în locul „Comitetului Central“ a acționat Comuna. Vorbind despre aceste două perioade, care au durat două luni, Arnould exclamă plin de entuziasm că aceasta a fost adevărata dictatură a poporului. Ascultați :

„Mărețul spectacol pe care l-a prezentat acest popor timp de două luni ne dă forța și speranța... de a privi viitorul drept în față. În cursul acestor două luni a ființat în Paris o adevărată dictatură, dictatura cea mai deplină și incontestabilă, nu a unui singur om, ci a întregului popor — care a fost singurul stăpân pe situație... Această dictatură a durat mai mult de două luni fără întrerupere, dela 18 Martie până la 22 Mai (1871)...“ Prin ea singură, „...Comuna a fost numai o putere morală, neavând altă forță materială decât simpatia... tuturor cetățenilor, poporul era stăpânitorul, singurul stăpânitor, care și-a creat singur poliția și magistratura...“ (ibid., pag. 242, 244).

Astfel este caracterizată Comuna din Paris de către unul din membrii ei, Arthur Arnould, care a luat parte activă la luptele corp la corp pe care le-a purtat Comuna.

În acelaș fel este caracterizată Comuna din Paris de un alt membru al ei, care a luat parte tot atât de activă la luptele Comunei, Lissagaray (vezi cartea: „Istoria Comunei din Paris“).

Poporul ca „singurul stăpânitor“, „dictatură nu a unui singur om, ci a întregului popor“ — iată ce a fost Comuna din Paris.

„Priviți la Comuna din Paris. Aceasta a fost dictatura proletariatului“ — a exclamat Engels, adresându-se filistinilor.

Iată deci ce este dictatura proletariatului în concepția lui Marx și Engels.

Precum vedeți, domnii anarhiști cunosc tot atât de bine dictatura proletariatului, Comuna din Paris și marxismul, pe care le „critică“ întruna, pe cât d-ta, cititorule, și cu mine cunoaștem limba chineză.

Este limpede că dictatura este de două feluri. Există o dictatură a minorității, a unui grup mic, dictatura Trepov-ilor și Ignatiev-ilor, îndreptată împotriva poporului. În fruntea unei asemenea dictaturi se află de obicei o camarilă care ia hotărâri secrete, strângând lațul în jurul grumazului majorității poporului.

Marxiștii sunt dușmanii unei astfel de dictaturi și luptă împotriva ei cu mult mai multă dârzenie și abnegație decât anarhiștii noștri gălăgioși.

Există și altfel de dictatură, dictatura majorității proletare, dictatura maselor, îndreptată împotriva burgheziei, împotriva minorității. În fruntea acestei dicta-

turi se află masa; aici nu este loc nici pentru camarilă, nici pentru hotărîri secrete, aici totul se face pe față, în stradă, la meeting-uri, și aceasta pentru că este dictatura străzii, a masei, dictatura îndreptată împotriva tuturor asupritorilor.

Iată dictatura pe care o susțin marxiștii „cu amândouă mâinile”, — și aceasta pentru că o astfel de dictatură este mărețul început al marii revoluții socialiste.

Domnii anarhiști au făcut confuzie între aceste două dictaturi, care se neagă reciproc, și de aceea au apărut într-o postură ridicolă: ei luptă nu împotriva marxismului, ci împotriva propriei lor închipuiri; ei luptă nu împotriva lui Marx și Engels, ci împotriva morilor de vânt, cum a făcut, pe vremea lui, Don Quijote, fie-i țărâna ușoară...

Aceasta este soarta celei de a treia „acuzății”.

(Continuarea urmează) *

*Ziarele „Ahali Droeba” („Timpuri noi”)
Nr. 5, 6, 7 și 8; 11, 18, 25 Decembrie 1906
și 1 Ianuarie 1907;
„Civeni Thovreba” („Viața noastră”)
Nr. 3, 5, 8 și 9; 21, 23, 27 și 28
Februarie 1907;
„Dro” („Timpul”) Nr. 21, 22, 23 și 26;
4, 5, 6 și 10 Aprilie 1907.
Semnat: K o . .*

* Continuarea nu a fost publicată, deoarece pe la mijlocul anului 1907 tovarășul Stalin a fost detașat de Comitetul Central al partidului pentru munca de partid la Bacu, unde a fost arestat după câteva luni, iar notițele pentru ultimele capitole ale lucrării „Anarhism sau socialism?” s’au pierdut cu prilejul unei perchițiții. — Nota Red. Moscova.

ANEXĂ

ANARHISM SAU SOCIALISM?

MATERIALISMUL DIALECTIC

I

Noi nu facem parte din acea categorie de oameni care, la auzul cuvântului „anarhism“, întorc capul cu dispreț și, dând din mână, spun: „Ne miră, zău, că mai aveți chef să vă ocupați de el; nici nu merită măcar să vorbim de el!“. Noi socotim că o asemenea „critică“ ieftină este și nedemnă, și inutilă.

Noi nu facem parte nici din acea categorie de oameni care se consolează cu gândul că anarhiștii „nu au de partea lor masa și că deaceea nu ar fi chiar atât de primejdioși“. Miezul chestiunii nu este de a ști cu cine este astăzi „masa“ mai mult sau mai puțin numeroasă, ci miezul chestiunii îl constituie esența doctrinei însăși. Dacă „doctrina“ anarhiștilor exprimă adevărul, se înțelege dela sine că ea își va croi cu siguranță drum și va strânge masele în jurul ei. Dacă ea este, însă, lipsită de consistență și este clădită pe o temelie falsă, atunci nu va dăinui mult și va rămâne suspendată în aer. Trebuie deci să dovedim lipsa de consistență a anarhismului.

Noi vedem în anarhiști adevărați dușmani ai marxismului. Prin aceasta recunoaștem implicit că împotriva unor adevărați dușmani trebuie dusă și o adevărată luptă. Deaceea trebuie să analizăm „doctrina“ anarhistă dela un capăt la altul și s'o cântărim bine din toate punctele de vedere.

Dar paralel cu criticarea anarhismului trebuie să lămurim și propria noastră poziție, expunând astfel, în linii generale, doctrina lui Marx și Engels. Aceasta este cu atât mai necesar, cu cât unii anarhiști răspândesc o idee falsă asupra marxismului, producând confuzie în mințile cititorilor.

Așa dar, să începem.

În lume totul se mișcă . . . Viața se schimbă, forțele de producție cresc, vechile raporturi se năruie . . . Perpetuă mișcare și perpetuă distrugere-creare aceasta este esența vieții.

K. Marx

(vezi „Mizeria filosofiei“)

Marxismul nu este numai teoria socialismului, ci o concepție integrală asupra lumii, un sistem filosofic din care decurge în mod logic socialismul proletar al lui Marx. Acest sistem filosofic se numește materialism dialectic. Este limpede că a face o expunere a marxismului înseamnă a expune și materialismul dialectic.

Dece se numește acest sistem materialism dialectic?

Pentru că metoda lui este dialectică, iar teoria lui este materialistă.

Ce este metoda dialectică?

Ce este teoria materialistă?

Se spune că viața este într-o stare de neîntreruptă creștere și dezvoltare. Și aceasta este adevărat: viața socială nu poate fi privită ca ceva imuabil și încrămenit; ea nu se oprește niciodată la un anumit nivel — ea se află într-o mișcare perpetuă, într'un proces perpetuu de distrugere și creare. Nu degeaba spunea Marx că perpetua mișcare și perpetua distrugere-creare sunt esența vieții. Deaceia în viață există totdeauna ceva nou și ceva vechiu, ceva care se dezvoltă și ceva care moare, revoluție și reacțiune; în viață, neapărat, în permanență ceva moare și în același timp, neapărat, în permanență ceva se naște...

Metoda dialectică susține că viața trebuie privită așa cum este ea în realitate. Viața se află în neîntreruptă mișcare; prin urmare, viața trebuie privită în mișcare, în procesul de distrugere și creare. Încotro merge viața, ce moare și ce se naște în viață, ce se distruge și ce se creează — iată problemele care trebuie să ne preocupe în primul rând.

Aceasta este prima concluzie a metodei dialectice.

În viață, ceea ce se naște și crește zi de zi este de neînviș, este cu neputință a-l opri mersul înainte, victoria lui este inevitabilă. Cu alte cuvinte, dacă proletariatul, de exemplu, se naște și crește zi de zi, oricât de slab și de puțin numeros ar fi el astăzi,

până la urmă tot va învinge. Și dimpotrivă, tot ceea ce moare și se îndreaptă spre mormânt va fi inevitabil înfrânt; cu alte cuvinte, dacă burgheziei, de exemplu, îi fuge pământul de sub picioare și dacă ea merge îndărăt zi de zi, oricât de puternică și de numeroasă ar fi astăzi, până la urmă tot va fi înfrântă și va coborî în mormânt. Aci își are origina renumita teză dialectică: tot ce există cu adevărat, adică tot ce crește zi de zi, este rațional.

Aceasta este a doua concluzie a metodei dialectice.

În deceniul al nouălea al secolului al XIX-lea s'a iscat o mare controversă printre intelectualii revoluționari ruși. Narodnicii afirmă că țărănimea săracă este forța principală care poate să-și asume sarcina „eliberării Rusiei”. Dece? — îi întrebau marxistii. Pentru că — răspundeau ei — țărănimea este mai numeroasă și în același timp mai săracă decât toate celelalte pături ale societății ruse. Marxistii răspundeau: este adevărat că țărănimea alcătuiește acum majoritatea și că ea este foarte săracă, dar oare despre aceasta este vorba? Țărănimea formează de mult majoritatea, dar ea n'a luat până acum nicio inițiativă în lupta pentru „libertate”, fără ajutorul proletariatului. Și dece? Pentru că țărănimea ca pătură se descompune pe zi ce trece, împărțindu-se în proletariat și burghezie, pe când proletariatul ca clasă crește și se întărește pe zi ce trece. Iar sărăcia nu are, în acest caz, o însemnătate hotărâtoare: „golanii” sunt mai săraci decât țărani, dar nimeni nu va spune că ei și-ar putea lua sarcina „eliberării Rusiei”. Important este să știm cine crește și cine îmbătrânește în viață. Și, dat fiind că proletariatul este singura clasă care crește și se întărește continuu, datoria noastră este să ne alăturăm lui, recunoscându-l ca forță principală a revoluției ruse — așa răspundeau marxistii. După cum vedeți, marxistii priveau problema în mod dialectic, pe când narodnicii raționau în mod metafizic, deoarece ei priveau fenomenele vieții ca „imuabile, incremenite, date odată pentru totdeauna” (vezi F. Engels: „Filosofie, economie politică, socialism”).

Astfel privește metoda dialectică mișcarea vieții.

Dar există mișcare și mișcare. Mișcare socială a fost în „zilele din Decembrie”, când proletariatul, îndreptându-și spinarea încovoiată, a atacat depozitele de arme, pornind la luptă împotriva reacțiunii. Dar și mișcarea din anii precedenți, când proletariatul

se mărginea, în condițiunile desvoltării „pașnice“, la greve răzlețe și la crearea de mici syndicate, trebuie denumită mișcare socială. Este limpede că mișcarea are forme diferite. Și iată, metoda dialectică susține că mișcarea are o formă cu caracter dublu: evolutiv și revoluționar. Mișcarea este evolutivă atunci când elementele progresiste își duc în mod spontan activitatea zilnică, făcând schimbări neînsemnate, cantitative, în vechile rândueți. Mișcarea este revoluționară atunci când aceleași elemente se unesc, se pătrund de o idee unică și se avântă împotriva lagărului vrăjmaș, cu scopul de a distruge din rădăcini vechea orânduire, cu trăsăturile ei calitative, și pentru a instaura o nouă orânduire. Evoluția pregătește revoluția, creându-i terenul, iar revoluția încununează evoluția, contribuind la activitatea ei mai departe.

Asemenea procese au loc și în viața naturii. Istoria științei arată că metoda dialectică este o metodă cu adevărat științifică: începând cu astronomia și terminând cu sociologia, se confirmă pretutindeni ideea că în lume nu există nimic veșnic, că totul se schimbă, totul se desvoltă. În consecință, în natură trebuie să privim totul din punctul de vedere al mișcării, al desvoltării. Și aceasta înseamnă că întreaga știință contemporană este pătrunsă de spiritul dialecticii.

Cât privește formele pe care le îmbracă mișcarea, cât privește faptul că, potrivit dialecticii, schimbările mici, cantitative, duc în cele din urmă la schimbări mari, calitative, este cert că această lege acționează în aceeași măsură și în istoria naturii. „Sistemul periodic al elementelor“ al lui Mendeleiev arată limpede ce mare însemnătate are în istoria naturii nașterea schimbărilor calitative din cele cantitative. În biologie același lucru îl dovedește teoria neolamarckiană, căreia îi cedează locul neodarwinismul.

Nu relevăm alte fapte, pe care F. Engels le-a lămurit destul de complet în lucrarea sa „Anti-Dühring“.

* * *

Așa dar, cunoaștem acum metoda dialectică. Noi știm că, potrivit acestei metode, lumea se află în perpetuă mișcare, într'un proces continuu de distrugere și creare, și că, prin urmare, fiecare fenomen, atât din natură cât și din societate, trebuie să fie privit în mișcare, în procesul de distrugere și creare, și nu ca ceva în-

cremenit și imobil. Mai știm, deasemenea, că însăși această mișcare are o formă cu caracter dublu: evolutiv și revoluționar...

Cum privesc deci anarhiștii noștri metoda dialectică?

Se știe că cel care a creat metoda dialectică a fost Hegel. Marx numai a purificat și a îmbunătățit această metodă. Anarhiștii cunosc și ei acest fapt; ei știu, deasemenea, că Hegel era conservator și, folosindu-se de acest „prilej”, îl ocărăsc, cât îi ține gura, îl împroașcă cu noroi ca pe un „reacționar” și partizan al „restaurației”, demonstrând cu sârg că „Hegel este... filosoful restaurației... că preamărește constituționalismul birocratic. În forma lui absolută, că ideea generală a filosofiei istoriei lui Hegel este subordonată și slujește orientării filosofice a epocii restaurației”, etc. etc. (vezi „Nobati” Nr. 6, articolul lui V. Cerchezișvili). Ce-i drept, în această chestiune nu-i contrazice nimeni; dimpotrivă, oricine va conveni că Hegel n'a fost un revoluționar, că a fost partizanul monarhiei, dar anarhiștii „demonstrează” totuși și socotesc că trebuie „să demonstreze” la infinit că Hegel este partizanul „restaurației”. Pentru ce? Probabil pentru a-l discredita în felul acesta pe Hegel și a sugera cititorului ideea că un „reacționar” ca Hegel nu poate avea decât o metodă „respingătoare” și neștiințifică. Dacă lucrurile stau într'adevăr așa, dacă domnii anarhiști speră să poată combate în felul acesta metoda dialectică, atunci trebuie să spun că în felul acesta ei nu vor dovedi altceva decât propria lor neputință. Pascal și Leibnitz n'au fost revoluționari, dar metoda matematică descoperită de ei este recunoscută astăzi ca o metodă științifică; Mayer și Helmholtz n'au fost revoluționari, dar știința pune bază pe descoperirile lor în domeniul fizicii; nici Lamarck și nici Darwin n'au fost revoluționari, dar metoda lor evoluționistă a pus pe picioare biologia... Da, pe această cale domnii anarhiști nu vor dovedi altceva decât propria lor neputință.

Să mergem mai departe. După părerea anarhiștilor „dialectica este metafizică” (vezi „Nobati” Nr. 9. Ș. G.), și deoarece ei vor să descătușeze știința de metafizică, filosofia de teologie (vezi „Nobati” Nr. 3. Ș. G.), resping și metoda dialectică.

Halal anarhiști! Sau cum s'ar spune: „Vede paiul din ochiul altuia și nu vede bârna din ochiul lui”. Dialectica s'a maturizat în lupta pe care a dus-o împotriva metafizicii, în această luptă

și-a dobândit faima; or, după părerea anarhiștilor „dialectica este metafizică!” „Părintele” anarhiștilor, Proudhon, credea că în lume există o „dreptate imuabilă”, dată odată pentru totdeauna (vezi „Anarhismul” de Eltzbacher, pag. 64-68, ediția din străinătate), fapt pentru care Proudhon a fost denumit metafizician. Marx a luptat împotriva lui Proudhon cu ajutorul metodei dialectice și a demonstrat că, din moment ce în lume totul se schimbă, trebuie să se schimbe și „dreptatea” și, prin urmare, „dreptatea imuabilă” este o halucinație metafizică (vezi „Mizeria filosofiei” de Marx). Discipolii georgieni ai metafizicianului Proudhon scriu și „demonstrează” că „dialectica este metafizică” că metafizica admite „incognoscibilul” și „lucrul în sine”, și în cele din urmă devine teologie lipsită de conținut. În opoziție cu Proudhon și Spencer, Engels a luptat, cu ajutorul metodei dialectice, atât împotriva metafizicii cât și împotriva teologiei (vezi „Ludwig Feuerbach” și „Anti-Dühring” de Engels). El a dovedit ridicola lor lipsă de conținut. Anarhiștii noștri însă „demonstrează” că Proudhon și Spencer sunt savanți, iar Marx și Engels sunt metafizicieni. Una din două: sau domnii anarhiști se înșală pe ei înșiși, sau nu știu ce este metafizica. În orice caz, metoda dialectică nu are aici nicio vină.

Ce acuzație mai aduc domnii anarhiști metodei dialectice? Ei afirmă că metoda dialectică este un „artificiu”, o „metodă sofistică”, un „salt mortal al logicii și al gândirii” (vezi „Nobati”, Nr. 8. Ș. G.), „cu ajutorul căreia se poate demonstra tot atât de ușor și adevărul și minciuna” (vezi „Nobati” Nr. 4. C. Cerchezișvili).

La prima vedere ar putea să pară că învinuirea adusă de anarhiști este justă. Ascultați ce spune Engels despre adeptul metodei metafizice: „...Modul lui de a vorbi este — «da, da, nu, nu; tot ce e în plus este dela necuratul». Pentru el un lucru sau există, sau nu există: un lucru nu poate să fie el însuși și în acelaș timp și altceva. Pozitivul și negativul se exclud în mod absolut...” (vezi „Anti-Dühring”, Introducere). Cum se poate una ca asta? — se aprinde anarhistul. Este oare cu puțință ca unul și acelaș obiect să fie în acelaș timp și bun și rău? Asta nu este decât un „sofism”, un „joc de cuvinte”, asta înseamnă numai că „vreți să dovediți, cu aceeași ușurință, adevărul și minciuna!...”

Dar să căutăm a pătrunde mai adânc lucrurile. Astăzi noi

cerem republică democratică; republica democratică însă consolidează proprietatea burgheză; se poate oare spune că republica democratică este bună oriunde și oricând? Nu, nu putem! Dece? Pentru că republica democratică este bună numai „astăzi“, când desființăm proprietatea feudală, dar „mâine“, când vom porni la desființarea proprietății burgheze și la instaurarea celei socialiste, republica democratică nu va mai fi bună, ci, dimpotrivă, ea se va transforma în cătușe, pe care le vom sfărâma, asvârlindu-le cât colo; și, dat fiind că viața este în perpetuă mișcare, dat fiind că nu se poate separa trecutul de prezent, dat fiind că noi luptăm în acelaș timp și împotriva feudalilor, și împotriva burgheziei, afirmăm: atâta timp cât republica democratică desființează proprietatea feudală este bună și o apărăm; dar de îndată ce consolidează proprietatea burgheză nu este bună, și deaceia o criticăm. Rezultă că republica democratică este „bună“ și în acelaș timp „nu este bună“, și astfel, la întrebarea pusă se poate răspunde și „da“, și „nu“. Engels a avut în vedere tocmai asemenea fapte atunci când, prin cuvintele de mai sus, a dovedit justetea metodei dialectice. Anarhiștii n'au înțeles însă aceasta și au luat-o drept „sofism“! Desigur, anarhiștii sunt liberi să observe sau nu aceste fapte, ei pot chiar să nu observe nisipul pe plajă; este dreptul lor. Dar ce au toate acestea de-a-face cu metoda dialectică, metodă care, spre deosebire de anarhiști, privește viața nu cu ochii închiși, simte cum bate pulsul vieții și spune direct: din moment ce viața se schimbă și se află în mișcare, orice fenomen al vieții are două tendințe: pozitivă și negativă; pe cea dintâi trebuie s'o apărăm, iar pe cea de a doua s'o respingem. Surprinzători oameni sunt anarhiștii; vorbesc întruna despre „dreptate“, iar cu metoda dialectică sunt extrem de nedrepți!

Să mergem mai departe. După părerea anarhiștilor noștri „desvoltarea dialectică este o desvoltare catastrofală, prin mijlocirea căreia întâi se distruge cu totul trecutul și apoi complet separat se șatornicește viitorul... Cataclismele lui Cuvier erau provocate de cauze necunoscute, pe când catastrofele lui Marx și Engels sunt provocate de dialectică“ (vezi „Nobati“ Nr. 8. Ș. G.). Și în altă parte acelaș autor scrie că „marxismul se sprijină pe darwinism și are față de el o atitudine necritică“ (vezi „Nobati“ Nr. 6).

Gândește-te serios, cititorule!

Cuvier neagă evoluționismul lui Darwin, el admite numai cataclisme, iar cataclismul este o explozie neașteptată, „provocată de cauze necunoscute“. Anarhiștii afirmă că marxiștii sunt de partea lui Cuvier și, prin urmare, resping darwinismul.

Darwin neagă cataclismele lui Cuvier, el recunoaște evoluția treptată. Și iată-i pe aceiași anarhiști spunând că „marxismul se sprijină pe darwinism și are față de el o atitudine necritică“, prin urmare marxiștii nu sunt adepții cataclismelor lui Cuvier.

Iată ce înseamnă anarhie! Sau, cum s'ar spune: și-au dat singuri la cap! Este limpede că Ș. G. din numărul opt al ziarului „Nobati“ a uitat ceea ce afirmase Ș. G. din numărul șase. Care din el are deci dreptate: numărul șase sau numărul opt? Sau mint amândoi?

Să ne adresăm faptelor. Marx spune: „Pe o anumită treaptă a dezvoltării lor, forțele de producție materiale ale societății vin în contradicție cu raporturile de producție existente, sau — în termeni juridici — cu raporturile de proprietate... Atunci se deschide o epocă de revoluție socială“. Dar „nicio formațiune socială nu piere cât timp nu s'au dezvoltat toate forțele de producție pentru care ea este destul de largă...“ (vezi K. Marx: „Contribuțiuni la critica economiei politice“, prefață). Aplicând această idee a lui Marx la viața socială contemporană, rezultă că între forțele de producție contemporane, care au un caracter social, și forma de apropiere a produselor, care are un caracter privat, există un conflict radical, care trebuie să fie rezolvat de revoluția socialistă (vezi F. Engels: „Anti-Dühring“, secțiunea a III-a, cap. 2). Puteți vedea că, după părerea lui Marx și Engels, „revoluția“ („catastrofa“) nu este provocată de „cauzele necunoscute“ ale lui Cuvier, ci de cauzele bine determinate ale vieții sociale, denumite „dezvoltarea forțelor de producție“. Puteți vedea că, după părerea lui Marx și Engels, revoluția se produce numai atunci când forțele de producție se vor fi maturizat îndeajuns, iar nu pe neașteptate, după cum credea Cuvier. Este limpede că între cataclismele lui Cuvier și metoda dialectică nu este nimic comun. Pe de altă parte, darwinismul neagă nu numai cataclismele lui Cuvier, dar și revoluția concepută în mod dialectic, în vreme ce, din punctul de vedere al metodei dialectice, evoluția și revoluția, schimbările cantitative-

și cele calitative, sunt două forme necesare ale uneia și aceleiași mișcări. Este limpede că nu se poate spune deloc că „marxismul... nu are atitudine critică față de darwinism“. Reiese că „Nobati“ minte în ambele cazuri, atât în numărul șase cât și în numărul opt.

Și iată, acești „critici“ mincinoși ne plictisesc și repetă într'una: vrei, nu vrei, dar minciuna noastră e mai bună decât adevărul vostru! Ei își închipue, probabil, că unui anarhist i se iartă totul.

Domnii anarhiști nu pot lerta încă un lucru metodei dialectice: „Dialectica... nu dă posibilitatea nici să ieși sau să sari din tine, nici să sari peste tine însuși“ (vezi „Nobati“ Nr. 8. Ș. G.). Da, domnilor anarhiști, acesta este adevărul pur; de data aceasta, onorabililor, aveți perfectă dreptate: metoda dialectică nu dă o asemenea posibilitate. Dar de ce nu o dă? Pentru că „a sări din tine și a sări peste tine însuși“ este ocupația caprelor sălbatice; metoda dialectică însă este creată pentru oameni. Iată în ce constă secretul!...

În linii generale, acestea sunt concepțiile anarhiștilor noștri asupra metodei dialectice.

Este limpede că anarhiștii nu au înțeles metoda dialectică a lui Marx și Engels; ei au născocit o dialectică proprie, și tocmai pe aceasta o combat cu atâta înverșunare.

Privind la acest spectacol, nouă nu ne mai rămâne decât să râdem, căci trebuie să râzi atunci când vezi că un om se războiește cu propria sa închipuire, spulberă propriile sale născociri și în același timp te asigură cu înfocare, că dă lovituri zdrobitoare adversarului.

II

„Nu conștiința oamenilor le determină existența, ci, dimpotrivă, existența lor socială le determină conștiința.“

K. Marx

Ce este teoria materialistă?

Totul în lume se schimbă, totul în lume se mișcă, dar cum se produce această schimbare și sub ce formă se înfăptuește această mișcare — iată întrebarea. Știm, de exemplu, că pământul a fost odată o masă de foc incandescentă, că apoi s'a răcit treptat; după aceea a apărut regnul animal. Desvoltarea regnului animal a dus

la apariția unei anumite specii de maimuță, din care după aceea s'a născut omul. Dar cum s'a produs această dezvoltare? Unii afirmă că ideea universală a precedat natura și dezvoltarea ei, constituind apoi temelia dezvoltării acesteia, încât dezvoltarea fenomenelor naturii este forma seacă a dezvoltării ideilor. Acești oameni au fost denumiți idealiști; pe urmă, ei s'au împărțit în câteva curente. Alții afirmă că în lume există, dela începutul ei, două forțe opuse una alteia — ideea și materia —, că potrivit cu aceasta fenomenele se împart în două categorii: ideale și materiale. Între ele se dă o luptă permanentă. Reiese, așa dar, că dezvoltarea fenomenelor naturii este o luptă permanentă între fenomenele ideale și cele materiale. Cei care susțin aceasta se numesc dualiști; la fel ca și idealiștii, ei se împart în curente diferite.

Teoria materialistă a lui Marx neagă cu desăvârșire atât dualismul cât și idealismul. Există desigur, în lume, fenomene ideale și fenomene materiale, dar aceasta nu înseamnă nicidecum că ele se neagă unele pe altele. Dimpotrivă, latura ideală și cea materială sunt două forme deosebite ale unuia și aceluiaș fenomen; ele există împreună și se dezvoltă împreună, între ele fiind o legătură strânsă. Prin urmare, nu avem niciun motiv să credem că se neagă reciproc. În felul acesta așa numitul dualism se năruie din temelii. Natura unică și indivizibilă, exprimată în două forme deosebite: materială și ideală — iată cum trebuie să privim dezvoltarea naturii. Viața unică și indivizibilă, exprimată în două forme deosebite: ideală și materială — iată cum trebuie să privim dezvoltarea vieții.

Așa se prezintă monismul teoriei materialiste a lui Marx.

În acelaș timp, Marx neagă și idealismul. Părerea că ideea, sau, în genere, latura spirituală, ar precede în dezvoltarea sa natura și, în genere, latura materială, este greșită. În vremea când nu apăruseră încă ființele vii, exista deja așa numita natură exterioară, „neînsuflețită“. Prima ființă vie — protoplasma — n'a fost înzestrată cu niciun fel de conștiință (idee); ea avea numai însușirea excitabilității și primii germeni de sensibilitate. Pe urmă s'a dezvoltat treptat la ființe facultatea simțirii, transformându-se cu încetul în conștiință, potrivit dezvoltării sistemului lor nervos. Dacă maimuța nu și-ar fi desdoit spinărea, dacă ar fi umblat tot timpul în patru labe, urmașul ei—omul—nu ar fi putut folosi liber

plămânii și coardele sale vocale și deci nu ar fi putut folosi graiul, ceea ce ar fi fost o predică esențială în calea dezvoltării conștiinței sale. Sau: dacă maimuța nu s'ar fi ridicat pe picioarele dinapoi, urmașul ei — omul — ar fi fost nevoit să privească întotdeauna în jos și să-și culeagă de acolo impresiile; el n'ar fi avut putința să privească în sus și în jurul său și, prin urmare, n'ar fi avut putința să dea creierului său mai mult material (impresii) decât are maimuța; astfel, aceasta ar fi fost o predică esențială în calea dezvoltării conștiinței omenești. Reiese că pentru dezvoltarea laturii spirituale este nevoie de o structură corespunzătoare a organismului și de o anumită dezvoltare a sistemului său nervos. Reiese că dezvoltarea laturii spirituale, dezvoltării ideilor, îi precede dezvoltarea laturii materiale, dezvoltarea existenței. Este limpede că întâi se schimbă condițiile exterioare, întâi se schimbă materia, iar pe urmă, potrivit acesteia, se schimbă conștiința și alte fenomene spirituale; dezvoltarea laturii ideale rămâne în urma dezvoltării condițiilor materiale. Dacă numim conținut latura materială, condițiile exterioare, existența etc., atunci latura ideală, conștiința și alte asemenea fenomene trebuie să le denumim formă. De aici își trage obârșia vestita teză materialistă, și anume: în procesul dezvoltării, conținutul precede formei, forma rămâne în urma conținutului.

Acelaș lucru trebuie spus și despre viața socială. Și aici, dezvoltarea materială precede dezvoltării ideale; și aici forma rămâne în urma conținutului său. Nici nu se pomenea de socialism științific când capitalismul exista deja și se ducea o intensă luptă de clasă; nicăieri nu apăruse încă ideea socialistă, dar procesul de producție căpătase deja un caracter social.

Deaceea Marx spune: „Nu conștiința oamenilor determină existența lor, ci, dimpotrivă, existența lor socială le determină conștiința” (vezi K. Marx: „Contribuțiuni la critica economiei politice”). După părerea lui Marx, dezvoltarea economică constituie baza materială a vieții sociale, conținutul ei, iar dezvoltarea juridico-politică și religios-filosofică constituie „forma ideologică” a acestui conținut, „suprastructura” lui; deaceea Marx spune: „Odată cu schimbarea produsă în baza economică, se preface, mai încet sau mai repede, toată uriașa suprastructură” (ibidem).

Chiar și în viața socială, la început se schimbă condițiile exterioare, materiale, și apoi gândirea oamenilor, concepția lor asupra lumii. Desvoltarea conținutului precede apariției și desvoltării formei. Desigur, aceasta nu înseamnă nicidecum că, după părerea lui Marx, ar fi posibil conținutul fără formă, după cum i s'a năzărit lui Ș. G. (vezi „Nobati” Nr. 1, „Critica monismului”). Conținutul fără formă nu este posibil, iar forma, oricare ar fi ea, din cauză că rămâne în urma conținutului nu corespunde niciodată pe deplin acestui conținut și astfel noul conținut este deseori „nevoit” să îmbrace provizoriu forma veche, ceea ce duce la un conflict între ele. În prezent, de exemplu, forma de apropiere a produselor, având un caracter privat, nu corespunde conținutului social al producției, și tocmai acesta este tărâmul pe care se produce „conflictul” social actual. Pe de altă parte, concepția după care ideea este forma existenței nu înseamnă nicidecum că prin natura ei conștiința ar fi însăși materia. În felul acesta au gândit numai materialiștii vulgari (de exemplu, Büchner și Moleschott), ale căror teorii sunt în contradicție radicală cu materialismul lui Marx și pe care Engels i-a ridiculizat pe bună dreptate în cartea sa „Ludwig Feuerbach”. Potrivit materialismului lui Marx, conștiința și existența, spiritul și materia sunt două forme diferite ale unuia și aceluiaș fenomen, care sunt desemnate cu numele generic de natură; prin urmare, ele nici nu se neagă una pe alta *, dar în acelaș timp nici nu reprezintă unul și acelaș fenomen. Numai că în desvoltarea naturii și a societății, conștiinței, adică celor ce se petrec în mintea noastră, îi preced schimbări materiale corespunzătoare — adică cele ce se petrec înafara noastră. Unei schimbări materiale îi urmează, mai devreme sau mai târziu, în mod inevitabil o schimbare ideală corespunzătoare; deaceia și spunem că schimbarea ideală este forma care corespunde schimbării materiale.

Acesta este, în linii generale, monismul materialismului dialectic al lui Marx și Engels.

* Aceasta nu contrazice deloc ideea după care între formă și conținut există un conflict. Acest conflict nu există între conținut și formă în general, ci între forma veche și conținutul nou, care caută o nouă formă și năzuește spre ea.

Bine, ne vor obiecta unii, toate acestea sunt juste în ceea ce privește istoria naturii și a societății. Dar în ce fel iau naștere în prezent în mintea noastră diferitele reprezentări și idei despre unele obiecte? Și există oare în realitate așa numitele condiții exterioare, sau noi avem numai reprezentările acestor condiții exterioare? Și dacă există condițiile exterioare, în ce măsură este posibilă perceperea și cunoașterea lor?

În această privință noi afirmăm că reprezentările noastre, „eul” nostru, există numai în măsura în care există condițiile exterioare care provoacă impresii în „eul” nostru. Aceia care, fără a chibzui, susțin că în afară de reprezentările noastre nu există nimic, vor fi siliți să nege astfel orice condiții exterioare și deci și existența celorlalți oameni în afară de propriul „eu”; acest lucru este în totală contradicție cu principiile de bază ale științei și ale practicii vieții. Da, condițiile exterioare există într’adevăr; ele au existat înainte noastră și vor exista după noi; perceperea și cunoașterea lor va fi cu atât mai rapidă și mai ușoară, cu cât ele vor acționa mai des și mai puternic asupra conștiinței noastre. În ceea ce privește faptul de a ști în ce fel iau naștere în prezent în mintea noastră diferitele reprezentări și idei asupra diferitelor obiecte, trebuie să observăm că aici se repetă pe scurt același proces care se desfășoară în istoria naturii și a societății. Și în acest caz obiectul aflat înafara noastră exista înainte ca noi să ne fi reprezentat acest obiect; și în acest caz reprezentarea noastră, forma, rămâne în urma obiectului, a conținutului ei etc. Dacă privesc un copac și îl văd, aceasta înseamnă numai că încă înainte de a se forma în mintea mea reprezentarea copacului, exista copacul însuși, care a produs în mine reprezentarea respectivă.

Nu este greu de înțeles ce înseamnă are materialismul monist al lui Marx și Engels în activitatea practică a oamenilor. Dacă concepția noastră asupra lumii, moravurile și obiceiurile noastre sunt determinate de condiții exterioare, dacă conținutul economic este acela care face ca formele juridice și politice să fie improprii, este limpede că trebuie să contribuim la o radicală reorganizare a raporturilor economice, pentru ca odată cu ele să se schimbe radical moravurile și obiceiurile poporului, precum și orânduirea politică a țării.

Iată ce spune Karl Marx despre aceasta:

„Nu este nevoie de o prea mare agerime a minții pentru a vedea legătura care există între teoria materialistă... și socialism. Dacă omul își scoate toate cunoștințele, senzațiile etc. din lumea simțurilor... atunci lumea înconjurătoare trebuie construită astfel, încât omul să cunoască din ea tot ce este cu adevărat omenesc și să se deprindă a-și forma în cadrul ei însușiri omenești... Dacă omul nu este liber din punct de vedere materialist, adică dacă el este liber nu prin aceea că se ferește de un lucru sau altul — ceea ce reprezintă o forță negativă —, ci prin aceea că își manifestă adevărata personalitate — ceea ce reprezintă o forță pozitivă —, atunci nu trebuiesc pedepsite infracțiunile unor persoane, ci trebuiesc nimicite izvoarele antisociale ale infracțiunii... Dacă caracterul omului este format de împrejurări, trebuie să facem deci ca aceste împrejurări să fie omenești“ (vezi „Ludwig Feuerbach“, suplimentul „K. Marx despre materialismul francez al secolului al XVIII-lea“).

Aceasta este legătura dintre materialism și activitatea practică a oamenilor.

* * *

Cum privesc anarhiștii materialismul monist al lui Marx și Engels?

În timp ce dialectica lui Marx își trage origina dela Hegel, materialismul său este dezvoltarea materialismului lui Feuerbach. Aceasta o știu foarte bine anarhiștii și încearcă, folosind cursurile lui Hegel și Feuerbach să ponegrească materialismul dialectic al lui Marx și Engels. Cu privire la Hegel noi am mai arătat că aceste șiretlicuri ale anarhiștilor nu pot dovedi nimic altceva decât propria lor incapacitate de a polemiza. Acelaș lucru se poate spune și privitor la Feuerbach.

Iată-l de exemplu, accentuând cu tărie că „Feuerbach a fost panteist...“, că el „l-a făcut pe om dumnezeu...“ (vezi „Nobati“ Nr. 7. D. Delendi), că, „după părerea lui Feuerbach, omul este ceea ce mănâncă...“, că de aici Marx ar fi tras următoarea concluzie: „Prin urmare, ceea ce-l mai principal și primordial este situația economică“ etc. (vezi „Nobati“ Nr. 6. Ș. G.). Este adevărat că

nimeni nu se mai îndoieste de panteismul lui Feuerbach, de faptul că el l-a făcut pe om dumnezeu și de alte greșeli asemănătoare ale lui; dimpotrivă, Marx și Engels au fost primii care au scos la iveală greșelile lui Feuerbach, dar anarhiștii socotesc totuși necesar „să demaște” din nou greșelile lui Feuerbach gata demascate. Dece? Probabil pentru că, ocărându-l pe Feuerbach, ei vor să ponegrească oarecum și materialismul pe care Marx l-a împrumutat dela Feuerbach, dezvoltându-l apoi științificește. Oare Feuerbach nu putea să aibă, pe lângă ideile greșite, și altele juste? Noi afirmăm că prin asemenea șiretlicuri anarhiștii nu vor sdruncina câtuși de puțin materialismul monist și că vor dovedi astfel numai propria lor neputință.

În tabăra anarhiștilor există divergențe în părerile asupra materialismului lui Marx. Dacă îl ascultăm pe d-l Cerchezișvili, vedem că Marx și Engels au aversiune pentru materialismul monist; după părerea lui, materialismul lor este vulgar, și nu monist: „Marea știință a naturaliștilor, cu sistemul ei evoluționist, cu transformismul și materialismul ei monist, pentru care Engels are o aversiune atât de mare..., evita dialectica” etc. (vezi „Nobati” Nr. 4. V. Cerchezișvili). Reiese că materialismul naturalist-științific, care-i place lui Cerchezișvili și pentru care avea aversiune Engels, era un materialism monist. Un alt anarhist însă ne spune că materialismul lui Marx și Engels este monist și de aceea merită să fie respins. „Concepția istorică a lui Marx este un atavism al lui Hegel. Materialismul monist al obiectivismului absolut, în general, și monismul economic al lui Marx, în special, nu pot exista în natură și sunt greșite în teorie... Materialismul monist este un dualism prost camuflat și reprezintă un compromis între metafizică și știință...” (vezi „Nobati” Nr. 6. Ș. G.). Reiese că materialismul monist nu este acceptabil, deoarece Marx și Engels nu numai că nu aveau aversiune pentru el, ci, dimpotrivă, ei înșiși erau materialişti monişti și, prin urmare, materialismul monist trebuie respins.

Iată ce anarhie! Ei singuri nu s'au lămurit încă asupra esenței materialismului lui Marx, ei înșiși n'au înțeles dacă acest materialism este monist sau nu; încă nu s'au înțeles între ei asupra meritelor și neajunsurilor lui și au început să ne asurzească cu laudăroșenia lor: cică noi criticăm și facem una cu

pământul materialismul lui Marx. Numai din aceasta, și tot se vede cât temei se poate pune pe „critica” lor.

Să mergem mai departe. După cum se vede, unii anarhiști nici nu știu că în știință există mai multe feluri de materialism și că între ele sunt deosebiri mari: există, de exemplu, materialismul vulgar (în științele naturale și în istorie), care neagă însemnătatea laturii ideale și influența acesteia asupra laturii materiale; dar există și așa numitul materialism monist, care cercetează din punct de vedere științific corelația dintre latura ideală și cea materială. Unii anarhiști fac confuzie între acestea și, în acelaș timp, declară cu emfază: vreți, nu vreți, noi criticăm serios materialismul lui Marx și Engels! Ascultați: „După părerea lui Engels, precum și după cea a lui Kautsky, Marx a adus omenirii un mare serviciu prin aceea că el...”, a descoperit printre altele „concepția materialistă”. „Oare este aceasta adevărat? Nu credem, deoarece știm... că toți istoricii, savanții și filosofil care împărtășesc părerea că mecanismul social este pus în mișcare de condiții geografice, climatico-telurice, cosmice, antropologice și biologice, — toți aceștia sunt materialişti” (vezi „Nobati” Nr. 2: Ș.G.). Încearcă de vorbește cu el! Reiese că între „materialismul” lui Aristotel și cel al lui Montesquieu, între „materialismul” lui Marx și cel al lui Saint-Simon nu este nicio deosebire. Și aceasta înseamnă să-l înțelegi pe adversar și să-l critici serios!...

Unii anarhiști au auzit pe undeva că materialismul lui Marx este „teoria stomacului” și s’au apucat să popularizeze această „idee”, probabil pentru că hârtia nu este prețuită prea scump în redacția lui „Nobati”, ceea ce face ca această operațiune s’o coste puțin. Ascultați: „După părerea lui Feuerbach, omul este ce mănâncă. Această formulă a avut o influență magică asupra lui Marx și Engels”, — și iată că, după părerea anarhiștilor, Marx a dedus de aici că „lucrul principal și primordial este situația economică, sunt raporturile de producție...” Mai departe anarhiștii ne povățuesc pe un ton filosofic: „A spune că singurul mijloc pentru acest scop (viața socială) este mănecarea și producția economică, ar fi o greșală... Dacă din punct de vedere monist Ideologia ar fi determinată mai ales de mănecare și de existența economică, atunci unii mănecăcioși ar fi genii” (vezi „Nobati” Nr. 6. Ș. G.). Iată, deci, ce ușor poate fi criticat materialismul lui

Marx: e de ajuns să auzi dela o studentă oarecare bârfeli de mahala la adresa lui Marx și Engels, e de ajuns să repeți cu emfază filosofică aceste bârfeli de mahala în paginile unui oarecare „Nobati”, pentru a câștiga dintr’odată faima de „critic”. Dar spuneți-mi, totuși, domnilor: unde, când, în care țară și care Marx a afirmat că „alimentarea determină ideologia?” Dece n’ați adus nicio singură frază, niciun singur cuvânt din operele lui Marx pentru a confirma acuzația voastră? Oare existența economică și alimentarea sunt unul și același lucru? Confuzia între aceste două noțiuni cu totul deosebite ar putea fi lertată, să zicem, unei studente, dar cum se face că dumneavoastră, „cei care distrugeți social-democrația”, „cei care faceți să renască știința”, să repetați cu atâta nepăsare greșala unei studente? Și cum ar putea alimentarea să determine ideologia socială? Ia reflectați puțin asupra propriilor voastre cuvinte: mâncatul, forma mâncatului nu se schimbă; și în vechime, ca și acum, oamenii mâncau, mestecau și mistuiau hrana, pe când forma ideologiei se schimbă și se dezvoltă neconținut. Antică, feudală, burgheză, proletară — iată, printre altele, formele ideologiei. Se poate oare ca ceeace în genere nu se schimbă, să determine ceeace se schimbă continuu? Ideologia este determinată de existența economică — e adevărat că Marx afirmă acest lucru și e și ușor de înțeles, dar oare mâncatul și existența economică este unul și același lucru? Dece vi s’a năzărit să puneți pe seama lui Marx propria voastră nechipăzuință?...

Să mergem mai departe. După părerea anarhiștilor noștri, materialismul lui Marx „este același paralelism...”; sau încă: „materialismul monist este un dualism și un compromis prost mascat între metafizică și știință...” „Marx alunecă înspre dualism, pentru că înfățișează raporturile de producție ca ceva material, iar năzuințele și voința oamenilor ca iluzie și utopie, care, deși există, sunt lipsite de însemnătate” (vezi „Nobati” Nr. 6. Ș. G.). În primul rând, materialismul monist al lui Marx nu are nimic comun cu un paralelism absurd. În timp ce, din punctul de vedere al materialismului, latura materială, conținutul, precede neapărat laturii ideale, formei, paralelismul neagă această concepție și declară categoric că nici latura materială, nici cea ideală nu se preced una pe alta, că amândouă se dezvoltă împreună, pa-

raiei. În al doilea rând, ce au comun monismul lui Marx și dualismul, când știm foarte bine (trebuie s'o știți și d-v., domnilor anarhiști, dacă citiți literatura marxistă) că primul pornește de la un singur principiu, cel al naturii, care are o formă materială și una ideală, pe când dualismul pornește de la două principii: cel material și cel ideal, care, potrivit dualismului, se neagă unul pe altul? În al treilea rând, cine a spus că „năzuințele și voința oamenilor sunt lipsite de însemnătate”? Dece nu arătați în ce loc vorbește Marx despre aceasta? Oare în „Optsprezece Brumar al lui Ludovic Bonaparte”, în „Luptele de clasă în Franța”, în „Războiul civil din Franța” și în alte broșuri Marx nu vorbește despre însemnătatea „năzuințelor și a voinței”? Dacă nu dădea însemnătate „năzuințelor și voinței”, dece s'a străduit atunci Marx să formeze în spirit socialist „voința și năzuințele” proletarilor, dece a făcut propagandă în rândurile lor. Sau despre ce vorbește Engels, în renumitele sale articole din anii 1891-94, dacă nu despre „însemnătatea năzuințelor și a voinței”? Năzuințele omenești și voința își trag conținutul din existența economică, dar aceasta nu înseamnă deloc că ele nu exercită vreo influență asupra dezvoltării raporturilor economice. Le este oare atât de greu anarhiștilor noștri să mistue această idee simplă? Da, da, nu se spune în zadar că una este pasiunea pentru critică, iar alta — critica însăși!...

Încă o acuzație adusă de domnii anarhiști: „Nu se poate concepe forma fără conținut...”, deaceia nu se poate spune că „forma rămâne în urma conținutului... ele «coexistă»... În caz contrar, monismul este o absurditate” (vezi „Nobati” Nr. 1. Ș. G.). S'au încurcat nițel domnii anarhiști. Conținutul este de neconceput fără formă, dar forma existentă nu corespunde niciodată în întregime conținutului existent; conținutul nou e îmbrăcat totdeauna, într'o anumită măsură, într'o formă veche; ca urmare, între forma veche și conținutul nou există totdeauna un conflict. Tocmai pe acest teren se produc revoluții și prin aceasta se exprimă, între altele, spiritul revoluționar al materialismului lui Marx. Anarhiștii însă n'au înțeles acest lucru și repetă cu încăpățănare că nu există conținut fără formă...

Acestea sunt concepțiile anarhiștilor asupra materialismului. Ne vom mărgini la cele spuse. Și așa este destul de limpede fap-

tul că anarhiștii au inventat un Marx al lor, atribuindu-i „materialismul” inventat de ei, luptând apoi împotriva lui. Dar adevăratul Marx și adevăratul materialism nu poate fi atins de nicio săgeată...

Care este legătura dintre materialismul dialectic și socialismul proletar?

Ziarul „Ahali Thovreba”

(„Viața Nouă”) Nr. 2, 4, 7 și 16;

21, 24, 28 Ianie și 9 Iulie 1906.

Semnat: K o b a.

ADNOTĂRI

- ¹ „Brdzola“ („Lupta“) — primul ziar ilegal georgian al organizației social-democrate din Tiflis, al grupului ei leninist-iscrist. I. V. Stalin a fost cel care a inițiat fondarea ziarului „Brdzola“. Apariția ziarului „Brdzola“ a fost rezultatul luptei pe care minoritatea revoluționară a primei organizații social-democrate georgiene „Mesame-dasi“ (I. V. Stalin, V. Z. Chețhoveli, A. G. Tuluihidze) a dus-o, începând din anul 1898, împotriva majorității ei oportuniste (Jordania și alții), în chestiunea creării unei prese revoluționare marxiste ilegale. „Brdzola“ se tipărea la Bacu într-o tipografie clandestină, organizată din însărcinarea aripei revoluționare a organizației social-democrate din Tiflis de V. Z. Chețhoveli, unul din cei mai apropiați tovarăși de luptă ai lui I. V. Stalin. Tot lui i-a fost încredințată munca practică pentru scoaterea ziarului. Articolele de îndrumare din „Brdzola“ care tratau chestiunile de program și tactică ale partidului revoluționar marxist sunt scrise de I. V. Stalin. Din ziarul „Brdzola“ au apărut patru numere: Nr. 1 în Septembrie 1901, Nr. 2-3 în Noembrie—Decembrie 1901 și Nr. 4 în Decembrie 1902. „Brdzola“ — cel mai bun ziar marxist din Rusia, după „Iskra“ — a susținut necesitatea legăturii indisolubile dintre lupta revoluționară a proletariatului din Transcaucazia și lupta revoluționară a clasei muncitoare din întreaga Rusie. Apărând bazele teoretice ale marxismului revoluționar, „Brdzola“, la fel ca și „Iskra“ leninistă, propaga necesitatea trecerii organizațiilor social-democrate la agitația politică în mase, la lupta politică împotriva absolutismului, susținând ideea leninistă a hegemoniei proletariatului în revoluția burghezo-democratică. Luptând împotriva „economistilor“, „Brdzola“ a argumentat necesitatea creării unui partid revoluționar unic al clasei muncitoare, a demascând burghezia liberală, pe naționaliștii și oportuniștii de toate culorile.

- „Iskra” leninistă a relevat apariția Nr. 1 a ziarului „Brdzola” ca un eveniment de mare însemnătate. — Pag. 3.
- 2 „Rabociaia Mâsi” („Gândirea muncitorească”) — ziar care promova în mod fățiș concepțiile oportuniste ale „economistilor”; a apărut din Octombrie 1897 până în Decembrie 1902. În total 16 numere. — Pag. 17.
- 3 Legea din 2 Iunie 1897 stabilea că ziua de muncă pentru muncitorii din întreprinderile industriale și din atelierele de cale ferată este de 11½ ore; în același timp s’a micșorat prin lege numărul zilelor de sărbătoare pentru muncitori. — Pag. 17.
- 4 Este vorba de „Regulamentul provizoriu pentru satisfacerea serviciului militar de către studenții din universități”, aprobat de guvern la 29 Iulie 1899. Pe baza acestui regulament, studenții care participau la acțiuni colective împotriva regimului polițist din universități, erau excluși și înrolați ca soldați simpli în armata țaristă pe termen de unul până la trei ani. — Pag. 24.
- 5 „Sacartvelo” („Georgia”) — ziar al grupului naționaliștilor georgieni din străinătate, care deveni nucleul partidului burghezo-naționalist al social-federaliștilor; a apărut la Paris, în limbile georgiană și franceză, din 1903 până în 1905.
În partidul federaliștilor georgieni (partidul s’a constituit în Aprilie 1904 la Geneva) au intrat, în afară de grupul „Sacartvelo”: anarhiști, socialiști-revoluționari și național-democrați. Principala revendicare a federaliștilor era autonomia națională a Georgiei în cadrul statului burghezo-moșieresc rus. În perioada reacțiunii, ei deveniră adversari fățiși al revoluției. — Pag. 34.
- 6 „Organizația muncitorească social-democrată armeană” a fost creată de elementele național-federaliste armene curând după congresul al 11-lea al P.M.S.D.R. V. I. Lenin a scos în evidență strânsa legătură dintre această organizație și Bund. „Este o creatură a Bundului și nimic mai mult, o organizație născocită anume ca să alimenteze bundismul caucazian. ...Tovarășii din Caucaz sunt toți împotriva acestei bande de literați desorganizatori” — scria V. I. Lenin, adresându-se membrilor Comitetului Central, la 7 Septembrie (stil nou) 1905 (vezi „Culegeri din Lenin”, V, pag. 493). — Pag. 37.
- 7 Bundul (Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia) — organizație oportunistă mic-burgheză e-

vrelască. A fost întemeiat în Octombrie 1897 la congresul din Vilna. Bundul și-a desfășurat activitatea în special printre meseriașii evrei. Aderând la P. M. S. D. R., la congresul I din 1898, „ca organizație autonomă, fiind independentă numai în chestiunile ce privesc în special proletariatul evreu”, Bundul s'a manifestat ca un purtător al naționalismului și al separatismului în mișcarea muncitorească din Rusia. Poziția burghezo-naționalistă a Bundului a fost supusă unei critici aspre din partea „Iscrei” leniniste. Iscriștii din Caucaz îl susținură în totul pe V. I. Lenin în lupta pe care a dus-o împotriva Bundului. — Pag. 39.

- 8 Este vorba de comitetele de partid care, la primul congres al organizațiilor muncitorești social-democrate din Caucaz, ținut la Tiflis în Martie 1903, se uniră în Uniunea caucaziană a P. M. S. D. R. La congres au fost reprezentate organizațiile din Tiflis, Bacu, Batum, Cutais, Guria etc. Congresul a aprobat linia politică a „Iscrei” leniniste, luându-și drept călăuză proiectul de program al ziarelor „Iskra” și „Zaria”, a elaborat și aprobat statutul special al Uniunii. Primul congres al Uniunii caucaziene a pus temeliile organizării pe baze internaționaliste a organizațiilor social-democrate din Caucaz. Congresul a creat un organ conducător de partid: Comitetul unional caucazian al P. M. S. D. R., în care a fost ales, în lipsă, I. V. Stalin, care se afla atunci în închisoarea din Batum. După ce evadează din locul de detențiune și se înapoiază la Tiflis, la începutul anului 1904, I. V. Stalin la conducerea Comitetului unional caucazian al P. M. S. D. R. — Pag. 39.

- 9 Cele două scrisori din Cutais ale lui I. V. Stalin s'au găsit în corespondența lui V. I. Lenin și N. C. Crupșcaia cu organizațiile bolșevice din Rusia. Aceste scrisori au fost scrise de I. V. Stalin în timpul șederii sale la Cutais, în Septembrie—Octombrie 1904, și adresate tovarășului său de muncă revoluționară în Transcaucazia, M. Davitașvili, care locuia pe atunci la Leipzig (Germania) și făcea parte din grupul bolșevicilor din Leipzig. D. Sulișvili, alt membru al grupului bolșevicilor din Leipzig, scria, în amintirile sale, despre aceste scrisori: „primeam dela tovarășul Stalin scrisori în care vorbea cu însuflețire despre Lenin. Scrisorile le primea tovarășul M. Davitașvili. În aceste scrisori, tovarășul Stalin este plin de admirație pentru Lenin, pentru tactica lui fermă, cu adevărat marxistă, pentru felul cum rezolvă problemele organizatorice ale partidului etc. Într'una din scrisori, tovarășul Stalin îl numea pe Lenin «vultur de munte» și își exprima admirația pentru lupta lui neîmpăcată împotriva menșevicilor. Noi am transmis aceste scrisori lui Lenin și am primit,

curând după aceea, răspunsul lui în care-l numește pe Stalin «colhidian înflăcărat» (vezi L. Beria: „Contribuțiuni la istoria organizațiilor bolșevice din Transcaucazia”, ed. a 6-a, pag. 89). Scrisorile originale în limba georgiană n'au fost găsite. — Pag. 55.

10 Este vorba de „Iskra” nouă, menșevică. După congresul al II-lea al P.M.S.D.R., menșevicii, punând stăpânire pe „Iskra” cu ajutorul lui Plehanov, au folosit-o pentru a lupta împotriva lui V. I. Lenin și a bolșevicilor. Ei începură să propage în mod fățiș în paginile ei concepțiile lor oportuniste. „Iskra” menșevică a apărut până în luna Octombrie 1905. — Pag. 55.

11 În toamna anului 1904, după acapararea de către menșevici a redacției „Iscrei”, V. D. Bonci-Bruevici, însărcinat fiind de V. I. Lenin, organizează o editură specială, a cărei menire era să publice „literatură de partid, consacrată în special apărării poziției principiale a majorității congresului al II-lea al partidului”. Consiliul partidului și Comitetul Central, fiind în acea epocă în mâinile menșevicilor, împiedică pe toate căile tipărirea și răspândirea literaturii bolșevice. În legătură cu aceasta, conferința comitetelor bolșevice caucaziene, care s'a ținut în Noembrie 1904, adoptă, „Privitor la literatura majorității”, următoarea rezoluție: „Conferința cere C. C. să procure comitetelor partidului literatura grupului Bonci-Bruevici și a lui Lenin, odată cu cealaltă literatură de partid, în care se lămuresc divergențele ivite în sânul partidului”. La sfârșitul lui Decembrie 1904, activitatea editorială a fost trecută ziarului „Vperiod”, organizat de V. I. Lenin. — Pag. 55.

12 „Declarația celor 22” este un apel „Către partid” scris de V. I. Lenin. Apelul a fost adoptat la consfătuirea bolșevicilor, care s'a ținut sub conducerea lui Lenin, în August 1904, în Elveția. În afară de apelul „Către partid”, broșura „Către partid”, amintită în scrisoarea lui I. V. Stalin, cuprinde rezoluțiile comitetelor din Riga și Moscova, precum și ale grupului bolșevicilor din Geneva care aderaseră la hotărârile consfătuirii celor 22 bolșevici. Apelul „Către partid” deveni pentru bolșevici programul de luptă pentru convocarea congresului al III-lea. Majoritatea comitetelor P. M. S. D. R. își exprimă solidaritatea cu hotărârile consfătuirii bolșevice. În Septembrie 1904, Comitetul unional caucazian, cel din Tiflis și cel din Imeretia-Mingrelia aderară la „Declarația celor 22” și începură propaganda pentru convocarea neîntârziată a congresului al III-lea al partidului. — Pag. 55.

- 13 Articolul lui V. I. Lenin „Un pas înainte, doi pași înapoi“, scris în Septembrie 1904. Articolul era un răspuns la foiletonul Rozei Luxemburg „Problemele organizatorice ale social-democrației ruse“, publicat în Nr. 69 al „Iscrei“ și în Nr. 42, 43 ale ziarului „Neue Zeit“, precum și la scrisoarea lui K. Kautsky, publicată în Nr. 66 al „Iscrei“. Lenin destinase răspunsul său pentru „Neue Zeit“, dar redacția, care simpatiza cu menșevicii, refuză să-l publice. — Pag. 55.
- 14 „Procese-verbale ale celui de al 2-lea congres ordinar al Ligii social-democrației revoluționare ruse din străinătate“, au fost publicate de Ligă în 1904, la Geneva. — Pag. 55.
- 15 Cartea lui V. I. Lenin „Un pas înainte, doi pași înapoi“ a fost scrisă în lunile Februarie—Mai și publicată la 6 (19) Mai 1904 (vezi Opere, vol. VI, pag. 155—336 [vezi și V. I. Lenin, Opere alese în două volume, vol. I, partea întâia, ed. P. C. R. 1947, pag. 392—628. — Nota Red.]). — Pag. 55.
- 16 Este vorba de cartea lui V. I. Lenin „Ce-i de făcut?“ (vezi Opere, vol. IV, pag. 359—508). — Pag. 56.
- 17 Consiliul de partid, după statutul adoptat de congresul al II-lea al P. M. S. D. R., era instanța supremă a partidului. Consiliul de partid era alcătuit din cinci membri: doi din partea C. C., doi din partea Organului Central, iar cel de al cincilea membru al Consiliului era ales de congres. Sarcina principală a Consiliului era coordonarea și unirea activității C. C. cu Organul Central. Curând după congresul al II-lea al P.M.S.D.R., menșevicii obținură precumpănire în Consiliul de partid, transformându-l în centrul fracțiunii lor. Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. desființă policentralismul din partid, creând un singur centru de partid, Comitetul Central, și împărțindu-l în două părți: una cu sediul în Rusia și alta în străinătate. După statutul adoptat la congresul al III-lea, redactorul Organului Central era numit de C. C. dintre membrii C. C. — Pag. 61.
- 18 Broșura lui V. I. Lenin „Scrisoare către un tovarăș, în legătură cu sarcinile noastre organizatorice“, cu o prefață și o postfață a autorului, a apărut în 1904, la Geneva, sub îngrijirea C. C. al P.M.S.D.R. (vezi Opere, vol. V, pag. 179—192). — Pag. 61.
- 19 Costrov; An — pseudonime ale lui N. Jordania. — Pag. 61.
- 26 — I. V. Stalin, vol. 1

- 20 „Cvali” („Brazda”) — revistă săptămânală în limba georgiană, organ de orientare liberalo-naționalistă. În perioada anilor 1893—1897 și-a pus paginile la dispoziția literaților începători din „Mesame-dasi”. La sfârșitul anului 1897, revista trecu în mâinile majorității din „Mesame-dasi” (N. Jordania și alții) și deveni purtătorul de cuvânt al „marxismului legal”. După apariția în sânul P. M. S. D. R. a fracțiunilor bolșevică și menșevică, „Cvali” deveni organul menșevicilor georgieni. Ziarul a fost suspendat de guvern în 1904. — Pag. 62.
- 21 „Proletariatis Brdzola” („Lupta proletariatului”) — ziar ilegal georgian, organul Uniunii caucaziene a P. M. S. D. R.; a apărut din Aprilie—Mai 1903 până în Octombrie 1905; după apariția celui de al 12-lea număr a fost suspendat. În anul 1904, la întoarcerea din deportare, I. V. Stalin a luat conducerea redacției ziarului. Din redacție mai făceau parte A. G. Tuluchidze, S. G. Șaumian și alții. Articolele de îndrumare publicate în acest ziar erau scrise de I. V. Stalin. „Proletariatis Brdzola” era succesoarea ziarului „Brdzola”. Primul congres al Uniunii caucaziene a P. M. S. D. R. hotărî să unească ziarul „Brdzola” cu ziarul social-democrat armean „Proletariatul” într-un organ comun, publicat în trei limbi: georgiană („Proletariatis Brdzola”), armeană („Proletariati Criv”) și rusă („Borba Proletariata”). Conținutul ziarului, în toate cele trei limbi, era identic. Ordinea numerelor era păstrată după cea a ediției precedente, în fiecare din aceste limbi. După „Vperiod” și „Proletarul”, „Proletariatis Brdzola” era cel mai mare ziar bolșevic ilegal care apăra cu consecvență bazele ideologice, organizatorice și tactice ale partidului marxist. Redacția ziarului „Proletariatis Brdzola” întreținea legături strânse cu V. I. Lenin și cu centrul bolșevic din străinătate. Când, în Decembrie 1904, apărut comunicarea cu privire la apariția ziarului „Vperiod”, Comitetul unional caucazian întemeie o grupare literară pentru sprijinirea acestui ziar. Răspunzând la invitația Comitetului unional de a colabora la ziarul „Proletariatis Brdzola”, V. I. Lenin în scrisoarea din 20 Decembrie (stil nou) 1904 scria: „Dragi tovarăși! Am primit scrisoarea voastră cu privire la «Lupta Proletariatului». Voi căuta să scriu și voi transmite rugămintea voastră și tovarășilor din redacție” (vezi „Culegeri din Lenin”, XV, pag. 267). „Proletariatis Brdzola” reproducea în mod sistematic în paginile sale articole și materiale din „Iskra” leninistă și apoi din „Vperiod” și „Proletarul”. În ziar se publicau articole ale lui V. I. Lenin. În „Proletarul” se publicau deseori recenzii și aprecieri favorabile despre „Proletariatis Brdzola”; deasemenea se reproduceau din aceasta din urmă articole și corespondențe. În Nr. 12 al „Proletarului” se relevă apariția Nr. 1 din „Lupta Proletariatului”

În limba rusă. Notița se termină prin următoarele cuvinte: „Va trebui să mai revenim asupra conținutului acestui ziar interesant. Salutăm călduros lărgirea activității editoriale a Uniunii caucaziene și-i urăm reușită în restabilirea spiritului partinic în Caucaz”. — Pag. 62.

22 Este vorba de articolul lui I. V. Stalin „Cum înțelege social-democrația problema națională?” (vezi volumul de față pag. 32). — Pag. 62.

23 „Înaltul edict imperial” al țarului Nicolae al II-lea din 12 Decembrie 1904 a fost publicat, împreună cu un comunicat special al guvernului, în ziarele din 14 Decembrie 1904. Paralel cu promisiunea câtorva „reforme” cu caracter secundar, edictul sublinia invariabilitatea puterii absolutiste și cuprindea amenințări nu numai la adresa muncitorilor și țăranilor revoluționari, dar și la adresa liberalilor care au îndrăsnit să prezinte guvernului timide revendicări cu caracter constituțional. După expresia lui V. I. Lenin, decretul lui Nicolae al II-lea era „de-a dreptul o palmă dată liberalilor”. — Pag. 78.

24 „Proiectul de constituție” a fost elaborat de un grup de membri ai „Uniunii de eliberare” liberală, în Octombrie 1904, și a apărut în ediție aparte sub denumirea „Legea fundamentală a imperiului rus. Proiect de constituție rusă”, Moscova 1904. — Pag. 79.

25 Broșura lui I. V. Stalin „Pe scurt despre divergențele din partid” a fost scrisă la sfârșitul lunii Aprilie 1905. Era un răspuns la articolele lui N. Jordania „Majoritate sau minoritate?”, apărut în „Social-Democratul”, „Ce este partidul?”, apărut în „Mogzauri” etc. Centrul bolșevic din străinătate află curând despre apariția broșurii lui I. V. Stalin „Pe scurt despre divergențele din partid”. În scrisoarea din 18 Iulie 1905 pe care N. C. Crupșcaia o adresa Comitetului unional caucazian al P. M. S. D. R., ea ruga să se trimită broșura în străinătate. Broșura „Pe scurt despre divergențele din partid” fu larg răspândită în organizațiile bolșevice din Transcaucazia; această broșură informa pe muncitorii înaintați asupra divergențelor din partid și asupra poziției lui V. I. Lenin și a bolșevicilor. Broșura s'a imprimat în tipografia clandestină (din Avlabar) a Uniunii caucaziene a P. M. S. D. R., în luna Mai 1905, în limba georgiană, iar în luna Iunie în limbile rusă și armeană, în câte 1.500—2.000 de exemplare pentru fiecare limbă. — Pag. 91.

- 26 „Iskra“ — primul ziar marxist ilegal pe întreaga Rusie, fondat în anul 1900 de V. I. Lenin. Primul număr al „Iscrei“ leniniste a apărut la 11 (24) Decembrie 1900, la Leipzig, numerele următoare au apărut la München, apoi, începând din luna Aprilie a anului 1902, la Londra, și din primăvara anului 1903 la Geneva. Într'un număr de orașe din Rusia (Petersburg, Moscova etc.) s'au creat grupuri și comitete ale P. M. S. D. R., de orientare leninist-iscristă. În Transcaucazia, ideile „Iscrei“ erau susținute de ziarul ilegal „Brdzola“ („Lupta“) — organ al social-democrației revoluționare din Georgia. (Despre însemnătatea și rolul „Iscrei“ vezi „Cursul scurt de istorie a P. C. (b) al U.R.S.S.“, ediția a III-a, ed. P.M.R. 1948, pag. 44—57. — Nota Red.). — Pag. 92.
- 27 „Soșial-Democrat“ („Social-Democratul“) — ziar ilegal al menșevicilor caucazieni: a apărut în limba georgiană, la Tiflis, din Aprilie până în Noembrie 1905. Ziarul era condus de N. Jordania. Primul număr al „Social-Democratului“ a apărut ca „organ al comitetului din Tiflis al P. M. S. D. R.“; mai târziu ziarul adoptă denumirea de „organ al organizațiilor muncitorești social-democrate caucaziene“. — Pag. 94.
- 28 „Rabocce Delo“ („Cauza muncitorească“) — organ cu apariție neregulată al Uniunii social-democraților ruși din străinătate (al „economistilor“). Revista a apărut la Geneva din 1899 până în 1902. — Pag. 94.
- 29 Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. IV, pag. 56. — Pag. 95.
- 30 Starover — pseudonimul lui A. N. Potresov. — Pag. 96.
- 31 Vezi Karl Marx, Opere alese în două volume, vol. I, 1941, pag. 150. — Pag. 101.
- 32 „Die Neue Zeit“ („Timpuri noi“) — revistă a social-democrației germane; a apărut la Stuttgart din 1883 până în 1923. — Pag. 102.
- 33 „Mogzauri“ („Călătorul“) — revistă istorico-arheologică și geografico-etnografică; a apărut la Tiflis din 1901 până în Noembrie 1905. Din Ianuarie 1905 „Mogzauri“ devine publicația săptămânală literară și politică a social-democraților georgieni, apărând sub îngrijirea lui F. Maharadze. În „Mogzauri“, alături de articole scrise de bolșevici, se publicau și articole scrise de menșevici. — Pag. 106.

- 34 Programul din Hainfeld a fost adoptat la congresul constitutiv al social-democrației austriace, care s'a ținut în anul 1888, la Hainfeld. În partea sa principială, acest program cuprindea o serie de teze care exprimau în mod just mersul dezvoltării sociale și sarcinile proletariatului și ale partidului proletar. Ulterior, la congresul din Viena, care avu loc în 1901, programul din Hainfeld a fost înlocuit cu unul nou, care conținea principii revizioniste. — Pag. 115.
- 35 Vezi Karl Marx, Opere alese în două volume, vol. II, 1941, pag. 278—279 (vezi și Karl Marx: „Optsprezece Brumar al lui Ludovic Bonaparte”, ed. P.C.R. 1947, pag. 39. — Nota Red.). — Pag. 120.
- 36 „Zaria” („Zorile”) — revistă teoretică a social-democrației din Rusia; fondată de V. I. Lenin, ea apărea, odată cu ziarul „Iskra”, sub aceeași îngrijire. Revista a apărut la Stuttgart din Aprilie 1901 până în August 1902. — Pag. 124.
- 37 Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. VI, pag. 150. — Pag. 128.
- 38 „Dnevnic Soțial-Democrata” („Jurnalul Social-Democratului”) — revistă cu apariție neregulată, editată de G. V. Plehanov la Geneva, din Martie 1905 până în Aprilie 1912. Au apărut 16 numere. În 1916 a mai apărut un număr al revistei. — Pag. 128.
- 39 Gnciachiști — membri ai partidului mic-burghez armean „Gnciac”. Partidul a luat ființă în 1887 la Geneva, din inițiativa studenților armeni. În Transcaucazia, partidul „Gnciac”, luându-și denumirea de partid social-democrat armean, desfășură o politică scizionistă în mișcarea muncitorească. După revoluția din 1905—1907, partidul „Gnciac” se transformă într-o grupare naționalistă reacționară. — Pag. 138.
- 40 Vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor și plenarelor C. C. al P. C. (b) al U. R. S. S.”, partea întâia, ed. a 6-a, 1940, pag. 45. — Pag. 139.
- 41 În Nr. 11 al ziarului „Proletariatis Brdzola” („Lupta Proletariatului”) s'a publicat numai prima parte a articolului lui I. V. Stalin „Guvernul revoluționar provizoriu și social-democrația”. După cum se constată din schița în manuscris, întocmită de I. V. Stalin, a planului numerelor (Nr. 12, 13, 14) din „Proletariatis Brdzola”, și care s'a păstrat în arhivă, partea a doua a articolului trebuia să apară în Nr. 13 al ziarului. Dat fiind

că apariția ziarului „Proletariatis Brdzola” a fost suspendată odată cu Nr. 12, a doua parte a articolului n'a mai fost publicată. Această parte a articolului s'a păstrat în dosarele direcției jandarmeriei numai sub formă de manuscris a traducerii în limba rusă. Manuscrisul în limba georgiană nu a fost găsit. — Pag. 142.

42 Congresul din Amsterdam al Internaționalei a II-a a avut loc în luna August 1904. — Pag. 146.

43 K. Marx și F. Engels: „Apelul Comitetului Central către Uniunea Comuniștilor” (vezi Karl Marx, Opere alese în două volume, vol. II, 1941, pag. 131, 132). — Pag. 147.

44 Este vorba de lucrarea lui V. I. Lenin „Despre guvernul revoluționar provizoriu”, în care este citat articolul lui F. Engels „Bacuniștii la lucru” (vezi V. I. Lenin, Opere, vol. VII, pag. 325, 326, 328). — Pag. 151.

45 Este vorba de proiectul de lege pentru instituirea Dumei consultative de stat și legea pentru alegerile în Dumă, elaborate de comisia de sub președinția lui Bulăghin, ministrul afacerilor interne. Proiectul de lege și legea electorală au fost publicate împreună cu manifestul țarului la 6 (19) August 1905. Bolșevicii declarară boicotarea activă a Dumei lui Bulăghin. Această Dumă nici n'a apucat să se întrunească, fiind măturată de forța revoluției. — Pag. 160.

46 Articolul lui I. V. Stalin „Răspuns «Social-Democratului»”, publicat în Nr. 11 al ziarului „Proletariatis Brdzola”, a avut un puternic ecou în centrul bolșevic din străinătate. Rezumând conținutul esențial al articolului lui I. V. Stalin, V. I. Lenin scria în „Proletarul”: „În articolul intitulat: «Răspuns „Social-Democratului»”, relevăm modul strălucit de a pune renumita problemă a «introducerii conștiinței din afară». Autorul împarte această problemă în patru părți de sine stătătoare:

1. Problema filosofică a raportului dintre conștiință și existență: existența determină conștiința. Potrivit cu existența a două clase se formează și două conștiințe: burgheză și socialistă. Situației proletariatului îi corespunde conștiința socialistă.

2. «Cine poate și cine făurește această conștiință socialistă (socialismul științific)?»

«Conștiința socialistă modernă nu poate lua naștere decât pe baza unor profunde cunoștințe științifice» (Kautsky), adică

elaborarea ei «este opera unui mic număr de intelectuali social-democrați, care dispun și de timpul, și de posibilitățile necesare».

3. Cum pătrunde această conștiință în proletariat? «Aici intervine social-democrația (și nu numai intelectuali social-democrați), care introduce conștiința socialistă în mișcarea muncitorească.»

4. Ce găsește social-democrația în sânul proletariatului, atunci când propovăduiește în rândurile sale socialismul? O atracție instinctivă către socialism. «Odată cu proletariatul ia naștere în mod necesar tendința socialistă, atât la proletari cât și la cei care-și însușesc punctul de vedere al proletariatului; așa se explică nașterea atracției socialiste» (Kautsky).

Menșevicul trage de aici o concluzie ridicolă: «De aici rezultă clar că socialismul nu se introduce dinafară în sânul proletariatului, ci, dimpotrivă, pornește dela proletariat și pătrunde în cugetul acelor care își însușesc concepțiile proletariatului!» (vezi „Proletarul” Nr. 22 din 11 (24) Octombrie 1905, rubrica „Viața de partid”, pag. 6). — Pag. 164.

47 „Răspuns Comitetului unional” a fost publicat sub formă de anexă la Nr. 3 al „Social-Democratului” din 1 Iulie 1905. Autorul „Răspunsului” era leaderul menșevicilor georgieni, N. Jordania, ale cărui concepții fuseseră supuse de I. V. Stalin unei critici necruțătoare în broșura „Pe scurt despre divergențele din partid” și în alte lucrări. — Pag. 164.

48 Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. V., pag. 187. — Pag. 173.

49 „Moskovskie Vedomosti” („Buletinul Moscovei”) — ziar care începe să apară în 1756; exprima interesele cercurilor celor mai reacționare ale nobililor feudali și ale clerului. Din 1905 a devenit organul sutelor negre. A fost suspendat în 1917, după revoluția din Octombrie. — Pag. 177.

50 „Russkie Vedomosti” („Buletinul Rus”) — ziar editat la Moscova, începând din 1863, de către profesorii liberali ai universității din Moscova și fruntașii zemstvelor; ziarul exprima interesele moșierilor liberali și ale burgheziei. Din 1905 deveni organ al cadeților de dreapta. — Pag. 179.

51 „Proletarii” („Proletarul”) — revistă săptămânală ilegală bolșevică, Organul Central al P. M. S. D. R., creat prin decizia congresului al III-lea al partidului; a fost editat la Geneva dela 14 (27) Mai până la 12 (25) Noembrie 1905. Au apărut

26 numere. Redactor responsabil al revistei era V. I. Lenin. „Proletarul” a continuat linia vechii „Iscre”, leniniste, fiind succesorul ziarului bolșevic „Vperiod”. Apariția „Proletarului” a fost întreruptă odată cu plecarea lui V. I. Lenin la Petersburg. — Pag. 180.

- 52 Partidul constituțional-democrat (k.—d., cadeții) — principalul partid al burgheziei liberalo-monarhice; s'a constituit în Octombrie 1905. Sub masca unui democratism fals și denuindându-se partidul „libertății populare”, cadeții căutau să atragă țărănimea de partea lor. Ei tindeau să păstreze țarismul sub forma monarhiei constituționale. Ulterior, cadeții se transformară în partidul burgheziei imperialiste. După victoria Revoluției Socialiste din Octombrie, cadeții organizează comploturi contrarevoluționare și răscoale împotriva Republicii Sovietice. — Pag. 183.

- 53 „Cavcazschii Rabocii Listoc” („Foaia Muncitorească Caucaziană”) — primul cotidian bolșevic legal din Caucaz; a apărut la Tiflis dela 20 Noembrie până la 14 Decembrie 1905 în limba rusă. Ziarul era condus de I. V. Stalin și de S. G. Șaumian. La conferința a IV-a a Uniunii caucaziene a P. M. S. D. R., „Foaia Muncitorească Caucaziană” a fost recunoscută ca organ oficial al Uniunii caucaziene. Au apărut 17 numere. Ultimele două numere ale ziarului au apărut sub denumirea de „Elisavetpolschi Vestnic” („Vestitorul din Elisavetpol”). — Pag. 199.

- 54 În Decembrie 1905, orașele letone Tuksum, Talsen, Rujen, Friedrichstadt și altele au fost ocupate de detașamente înarmate de muncitori, argați și țărani răsculați. Incepu războiul de partizani împotriva trupelor țariste. În Ianuarie 1906, răscoalele din Letonia au fost înăbușite de expedițiile de pedepsire comandate de generalii țariști Orlov, Sologub și alții. — Pag. 206.

- 55 Articolul lui I. V. Stalin intitulat „Duma de stat și tactica social-democrației” a fost publicat la 8 Martie 1906 în ziarul „Gantiadi” („Zorile”) — organ cotidian al Comitetului unificat din Tiflis al P. M. S. D. R. — care a apărut dela 5 până la 10 Martie 1906. Articolul era expresia oficială a punctului de vedere al bolșevicilor în problemele tactice privitoare la Dumă. În numărul precedent al ziarului „Gantiadi” fusese publicat un articol intitulat „Alegerile în Duma de stat și tactica noastră”, semnat H. și care exprima punctul de vedere al menșevicilor în această problemă. Articolul lui I. V. Stalin era însoțit de următoarea notiță din partea redacției: „În numărul

de ieri am publicat un articol care exprima părerea unei părți din tovarășii noștri în ceea ce privește participarea la Duma de stat. Astăzi, potrivit promisiunii date, publicăm un al doilea articol, care exprimă punctul de vedere principal în această problemă a celeilalte părți a tovarășilor noștri. După cum va observa cititorul, aceste articole se deosebesc din punct de vedere principal: autorul primului articol este în favoarea participării la alegerile pentru Dumă, iar autorul celui de al doilea articol este împotriva acestei participări. Atât primul cât și al doilea punct de vedere nu exprimă numai păreri personale. Ele exprimă principiile tactice ale celor două curente care există în partid. Astfel stau lucrurile nu numai la noi, ci în întreaga Rusie". — Pag. 210.

- 56 „*Revolluționnala Rossia*” („*Rusia Revoluționară*”) — organ al socialiștilor-revoluționari, a apărut dela sfârșitul anului 1900 până în 1905; la început a fost editat de „*Uniunea socialiștilor-revoluționari*”, iar începând din Ianuarie 1902 deveni organul central al partidului socialiștilor-revoluționari.—Pag. 228.
- 57 „*Novala Jizni*” („*Viața Nouă*”) — primul ziar bolșevic legal; a apărut la Petersburg dela 27 Octombrie până la 3 Decembrie 1905. De îndată ce V. I. Lenin sosi din emigrație, „*Novala Jizni*” începu să apară sub conducerea lui directă. M. Gorchî colaborează activ la ziar. La al 27-lea număr, „*Novaia Jizni*” fu suspendată de autorități. Nr. 28, cel din urmă, al ziarului apărură ilegal. — Pag. 231.
- 58 „*Nacialo*” („*Inceputul*”) — cotidian legal al menșevicilor; a apărut la Petersburg dela 13 Noembrie până la 2 Decembrie 1905. — Pag. 231.
- 59 „*Tnobilis Purțeli*” („*Foaia Știrilor*”) — cotidian georgian; a apărut la Tiflis din 1896 până în 1906. Dela sfârșitul anului 1900, ziarul a fost purtătorul de cuvânt al naționaliștilor georgieni; din 1904 devine organul social-federaliștilor georgieni.—Pag. 232.
- 60 „*Elva*” („*Fulgerul*”) — cotidian georgian, organ al Comitetului unificat din Tiflis al P. M. S. D. R.; a început să apară după suspendarea ziarului „*Gantiadi*”. Primul număr al ziarului „*Elva*” a apărut la 2 Martie, iar ultimul la 15 Aprilie 1906. Din partea bolșevicilor, articolele de îndrumare ale ziarului erau scrise de I. V. Stalin. Au apărut în total 27 numere. — Pag. 234.
- 61 Congresul al IV-lea („*de unificare*”) al P.M.S.D.R. s'a ținut la 10—25 Aprilie (23 Aprilie—8 Mai) 1906 la Stockholm. La con-

gres au participat reprezentanții partidelor social-democrate naționale din Polonia, Lituania, Letonia și ai Bundului. Multe organizații bolșevice au fost zdrobite de guvern după insurecția armată din Decembrie 1905 și nu au putut să trimită delegați. La congres, majoritatea, deși neînsemnată, era a menșevicilor. Precumpănirea menșevicilor la congres a determinat și caracterul hotărîrilor congresului într'un număr de probleme. I. V. Stalin era delegat la congres din partea organizației bolșevicilor din Tiflis sub pseudonimul Ivanovici; el luă cuvântul la discuțiile asupra proiectului programului agrar, asupra aprecierii situației politice și asupra Dumei de stat. În afară de aceasta, I. V. Stalin a făcut la congres câteva declarații bazate pe fapte, în care au demascat tactica oportunistă a menșevicilor din Transcaucazia în chestiunea Dumei de stat, a acordului cu Bundul etc. — Pag. 240.

62 John — pseudonimul lui P. P. Maslov. — Pag. 240.

63 N. H. — Noe Homerichi — menșevic. — Pag. 245.

64 „Simartle“ („Adevărul“) — cotidian politico-literar al menșevicilor georgieni; a apărut la Tiflis în 1906. — Pag. 245.

65 În acea perioadă, K. Kautsky și J. Guesde nu trecuseră încă în lagărul oportuniștilor. Sub influența revoluției ruse din 1905—1907, care a avut o extrem de mare influență asupra mișcării revoluționare internaționale și, îndeosebi, asupra clasei muncitoare din Germania, K. Kautsky a luat atitudine într-o serie de probleme, tratându-le în spiritul social-democrației revoluționare. — Pag. 245.

66 „Ahali Thovreba“ („Viața Nouă“) — cotidian bolșevic; a apărut la Tiflis dela 20 iunie până la 14 iulie 1906. Conducătorul ziarului era I. V. Stalin. Colaboratorii permanenți ai ziarului „Ahali Thovreba“ erau M. Davitașvili, G. Telia, G. Chicodze și alții. Au apărut în total 20 numere. — Pag. 246.

67 Este citat articolul lui V. I. Lenin „Situația actuală a Rusiei și tactica partidului muncitoresc“ (vezi Opere, vol. IX, pag. 26). Articolul a fost publicat în „Partinâe Izvestia“ („Buletinul Partidului“) — organ al C. C. unificat al P. M. S. D. R. „Buletinul Partidului“ a apărut ilegal la Petersburg în ajunul congresului al IV-lea („de unificare“) al partidului. Au văzut lumina tiparului două numere: Nr. 1 din 7 Februarie și Nr. 2 din 20 Martie 1906. — Pag. 247.

- 68 K. Marx și F. Engels: „Revoluția și contrarevoluția în Germania” (vezi Karl Marx, Opere alese în două volume, vol. II, 1941, pag. 110—111). — Pag. 248.
- 69 Vezi K. Marx și F. Engels, Opere, vol. XV, 1935, pag. 118—119. — Pag. 249.
- 70 „Severnala Zemlia” („Pământul nordic”) — cotidian bolșevic legal; a apărut la Petersburg dela 23 la 28 Iunie 1906. — Pag. 251.
- 71 „Rossia” („Rusia”) — cotidian cu caracter polițist, ultrareacționar; a apărut din Noembrie 1905 până în Aprilie 1914. Organ al ministerului de interne. — Pag. 251.
- 72 În Iunie și Iulie 1906, ministrul de interne P. A. Stolâpin a trimis instrucțiuni autorităților locale, în care cerea reprimarea armată nemiloasă a mișcării revoluționare a muncitorilor și țăranilor; precum și a organizațiilor revoluționare. — Pag. 252.
- 73 Trepov D. — guvernator general al Petersburgului, care a condus acțiunea de înăbușire a revoluției din 1905. — Pag. 252.
- 74 Lucrarea lui I. V. Stalin „Momentul actual și congresul de unificare al partidului muncitoresc” apărută în 1906 la Tiflis, în limba georgiană, în editura „Proletariatul”. La broșură s’au anexat trei proiecte de rezoluții ale bolșevicilor dela congresul al IV-lea („de unificare”): 1. „Momentul actual al revoluției democratice” (vezi V. I. Lenin, Opere, vol. IX, pag. 39—41); 2. „Sarcinile de clasă ale proletariatului în momentul actual al revoluției democratice” (vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor și plenarelor C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S.”, partea întâia, ed. a 6-a, 1940, pag. 65); 3. „Insurecția armată” (vezi V. I. Lenin, Opere, vol. IX, pag. 41—42), apoi un proiect de rezoluție asupra Dumei de stat, propus la congres de V. I. Lenin, în numele bolșevicilor (vezi V. I. Lenin, Opere, vol. IX, pag. 159—160). În afară de aceasta, la broșură s’a mai anexat și rezoluția congresului asupra insurecției armate, precum și proiectul de rezoluție al menșevicilor „Despre momentul actual al revoluției și sarcinile proletariatului”. — Pag. 254.
- 75 „Partidul reformelor democratice” — partid al burgheziei liberalo-monarhice; s’a constituit în 1906, în timpul alegerilor pentru Duma I-a de stat. — Pag. 265.

- 76 Octombriștii, sau „Uniunea dela 17 Octombrie“, — partid contrarevoluționar al marii burghezii comercialo-industriale și al marilor moșieri; s'a constituit în Noembrie 1905. Octombriștii au susținut în totul regimul stolăpinist, politica internă și externă a țarismului. — Pag. 265.
- 77 Trudovicii, sau „grupul muncii“, — grupare de democrați mic-burghezi; s'a constituit în Aprilie 1906, din deputații țărani ai Dumei I-a de stat. Trudovicii revendică desființarea tuturor îngrădirilor de stare socială și naționale, democratizarea instituțiilor administrative de zemstvă și orășenești, acordarea dreptului de vot universal în alegerile pentru Duma de stat și, înainte de toate, soluționarea problemei agrare. — Pag. 267.
- 78 „Nașa Jizni“ („Viața noastră“) — ziar liberalo-burghez; a apărut la Petersburg, cu întreruperi, din Noembrie 1904 până în Decembrie 1906. — Pag. 270.
- 79 „Ahali Droeba“ („Timpuri Noi“) — ziar sindical legal; a apărut săptămânal, la Tiflis, în limba georgiană, dela 14 Noembrie 1906 până la 8 Ianuarie 1907. Ziarul era condus de I. V. Stalin, M. Thacaia și M. Davitașvili; a fost suspendat din ordinul guvernatorului din Tiflis. — Pag. 290.
- 80 Comisia senatorului Șidlovschi a fost instituită prin decretul țarului din 29 Ianuarie 1905, chipurile, „pentru a lămuri cât mai grabnic cauzele nemulțumirii muncitorilor din orașul Petersburg și împrejurimile lui“. Se presupunea că în comisie vor intra și delegați ai muncitorilor. Bolșevicii priveau această manevră a țarismului ca o încercare de a abate pe muncitori dela lupta revoluționară și propuseră să se folosească alegerile pentru comisie cu scopul de a înainta guvernului țarist revendicări cu caracter politic. După ce guvernul respinse cererile, delegații muncitorilor refuzară să aleagă pe reprezentanții lor în comisie și chemară pe muncitorii din Petersburg la grevă. Chiar în ziua următoare începură greve politice de masă. La 20 Februarie 1905, guvernul țarist a fost nevoit să disolve comisia Șidlovschi. — Pag. 292.
- 81 Comisia de sub președinția ministrului de finanțe V. N. Cocovțev a fost instituită în Februarie 1905. Această comisie, ca și comisia Șidlovschi, a fost creată pentru cercetarea problemei muncitorești, însă de data aceasta fără participarea muncitorilor. Comisia ființă până în vara anului 1905. — Pag. 292.

- 82 Legea din 4 Martie 1906 privitoare la sindicate acorda dreptul de existență legală asociațiilor și sindicatelor, cu condiția ca statutele lor să fie înregistrate de guvern. Cu toate îngrădirile nenumărate ale activității sindicatelor și cu toate că se stabilise răspunderea penală pentru călcarea legii, muncitorii folosiră pe larg drepturile acordate pentru crearea de organizații profesionale proletare. În perioada dintre anii 1905—1907 încep, pentru prima oară în Rusia, să se formeze sindicate de masă, care duc luptă economică și politică sub conducerea social-democrației revoluționare. — Pag. 292.
- 83 După publicarea manifestului țarist din 17 Octombrie 1905, președintele consiliului de miniștri, S. I. Witte, și ministrul de interne, P. N. Durnovo, printr'un număr de circulări și telegrame adresate guvernatorilor și prefecților, cer, fără a ține seama de „libertățile” proclamate oficial, să împrăștiie prin forță armată meeting-urile și adunările, să suprimе ziarele și să ia măsuri energice împotriva sindicatelor, iar pe linie administrativă să deporteze toate persoanele bănuite de activitate revoluționară etc. — Pag. 293.
- 84 La sfârșitul anului 1905 și la începutul anului 1906, grupul anarhiștilor din Georgia, în fruntea căruia se aflau: discipolul lui Cropotchin, renumitul anarhist B. Cerchezișvili, și adepții lui, Mihaco Tereteli (Báton), Șalva Goghelia (Ș. G.) și alții, a dus o campanie înverșunată împotriva social-democrațiilor. Grupul menționat scolea la Tiflis ziarele „Nobati”, „Mușă” și altele. Anarhiștii nu aveau niciun sprijin în proletariat; au obținut însă unele succese printre elementele deklasate și mic-burgheze. I. V. Stalin a publicat o serie de articole împotriva anarhiștilor, având ca titlu general: „Anarhism sau socialism?”. Primele patru articole au apărut în ziarul „Ahali Țhovreba”, în Iunie-Iulie 1906. Publicarea celorlalte articole a fost întreruptă, deoarece autoritățile suspendaseră ziarul. Articolele publicate în „Ahali Țhovreba” au fost retipărite, în Decembrie 1906 și 1 Ianuarie 1907, în ziarul „Ahali Droeba”, însă cu unele modificări. Odată cu publicarea acestor articole redacția ziarului a dat următoarea notiță: „De curând, sindicatul funcționarilor ni s'a adresat cu propunerea de a publica articole despre anarhism, socialism și alte chestiuni asemănătoare (vezi «Ahali Droeba» Nr. 3). Și alți tovarăși și-au exprimat această dorință. Satisfacem cu plăcere aceste dorințe și publicăm articolele. În ceea ce privește articolele în sine, socotim necesar să amintim că o parte din ele au mai fost publicate în presa georgiană (din cauze independente de voința autorului, articolele n'au fost terminate). Cu toate acestea, am socotit necesar să publicăm în întregime toate arti-

celele și am propus autorului să le refacă într-o limbă accesibilă tuturor, ceea ce dânsul a făcut cu plăcere." Astfel s'au ivit două variante ale primelor patru părți ale lucrării „Anarhism sau socialism?”. Urmarea acestei lucrări s'a publicat în ziarele „Civeni Thovreba”, în Februarie 1907, și „Dro”, în Aprilie 1907. Prima variantă a articolelor „Anarhism sau socialism?”, publicată în „Ahali Thovreba”, este dată în anexa la volumul de față.

„Civeni Thovreba” („Viața noastră”) — cotidian bolșevic; a apărut legal la Tiflis cu începere dela 18 Februarie 1907. Ziarul era condus de I. V. Stalin. Au apărut 13 numere. La 6 Martie 1907 ziarul a fost suspendat „pentru tendințe extreme”.

„Dro” („Timpul”) — cotidian bolșevic; a apărut la Tiflis după suspendarea ziarului „Civeni Thovreba”, între 11 Martie și 15 Aprilie 1907. Ziarul a fost condus de I. V. Stalin. Din redacția ziarului mai făceau parte M. Tacaia și M. Davitașvili. Au apărut 31 numere. — Pag. 299.

85 „Nobatî” („Chemarea”) — ziar săptămânal al anarhiștilor georgieni; a apărut la Tiflis în 1906. — Pag. 307.

86 Vezi Karl Marx, Opere alese în două volume, vol. I, 1941, pag. 387 (vezi și F. Engels: „Ludwig Feuerbach și sfârșitul filosofiei clasice germane”, ed. P.C.R. 1945, pag. 9. — Nota Red.). — Pag. 309.

87 Vezi Karl Marx, Opere alese în două volume, vol. I, 1941, pag. 327—328 (vezi și Karl Marx: „Scrieri alese, vol. I, ed. P.C.R. 1945, pag. 422, 423. — Nota Red.). — Pag. 314.

88 K. Marx și F. Engels: „Sfânta familie”, capitolul „Bătălia critică împotriva materialismului francez” (vezi Opere, vol. III, 1930, pag. 160). — Pag. 326.

89 Vezi K. Marx: „Mizeria filosofiei”, 1941, pag. 148 (vezi și Karl Marx: „Mizeria filosofiei”, ed. P.C.R. 1947, pag. 151. — Nota Red.). — Pag. 341.

90 Vezi K. Marx și F. Engels, Opere, vol. XVI, partea întâia, 1937, pag. 149 (vezi și F. Engels: „Origina familiei, a proprietății private și a statului”, ediția a II-a, ed. P.C.R. 1948, pag. 188. — Nota Red.). — Pag. 341.

- 91 Vezi K. Marx, Opere alese în două volume, vol. II, 1941, vezi pag. 153 (vezi și Karl Marx: „Critica programului dela Gotha”, ed. P.M.R. 1948, pag. 33. — Nota Red.). — Pag. 343.
- 92 Vezi F. Engels: „Anti-Dühring”, 1938, pag. 128, 129 (vezi și F. Engels: „Domnul Eugen Dühring revoluționează știința” (Anti-Dühring), ed. P.C.R. 1946, pag. 241, 242—243. — Nota Red.). — Pag. 347.
- 93 „Mușă” („Muncitorul”) — cotidian al anarhiștilor georgieni; a apărut la Tiflis în 1906. — Pag. 357.
- 94 „Hma” („Vocea”) — cotidian al anarhiștilor georgieni; a apărut la Tiflis în 1906. — Pag. 357.
- 95 Karl Marx: „Procesul din Colonia al comuniștilor”, ed. „Molot”, Petersburg 1906, pag. 113 (IX. Supliment, Apelul Comitetului Central adresat Uniunii, Martie 1850) (vezi Karl Marx, Opere alese în două volume, vol. II, 1941, pag. 133, 134). — Pag. 369.
- 96 Vezi Karl Marx, Opere alese în două volume, vol. II, 1941, pag. 427 (vezi și Karl Marx: „Scrisori către Kugelmann”, ed. P.C.R. 1947, pag. 124—125. — Nota Red.). — Pag. 370.
- 97 Se citează după broșura K. Marx: „Războiul civil din Franța”. Cu o prefață de F. Engels. Tradus din limba germană, sub îngrijirea lui N. Lenin, 1905 (vezi Karl Marx, Opere alese în două volume, vol. II, 1941, pag. 368 [vezi și Karl Marx: „Războiul civil din Franța”, ed. P.M.R. 1948, pag. 30—31. — Nota Red.]). — Pag. 373.

CRONICA BIOGRAFICĂ

(1879—1906)

1879

9 (21) Decembrie În oraşul Gori (Georgia) s'a născut Iosif Vissarionovici Djugaşvili (Stalin).

1888

Septembrie I. V. Stalin intră în şcoala confesională de patru clase din Gori.

1894

Iunie I. V. Stalin absolvă, printre primii, şcoala din Gori.

2 Septembrie I. V. Stalin intră în clasa întâia a seminarului teologic din Tiflis.

1895

I. V. Stalin stabileşte legături cu grupurile ilegale ale marxiştilor-revoluţionari ruşi deportaţi în Transcaucazia de guvernul ţarist.

1896—1898

În seminarul teologic din Tiflis, I. V. Stalin conduce cercuri marxiste ale tineretului studios, studiază „Capitalul”, „Manifestul Partidului Comunist” și alte lucrări ale lui K. Marx și F. Engels, citește primele lucrări ale lui V. I. Lenin.

1898**Ianuarie**

I. V. Stalin începe să conducă un cerc muncitoresc marxist din Atelierele centrale de cale ferată din Tiflis.

August

I. V. Stalin intră în organizația social-democrație georgiană „Mesame-dasi”. I. V. Stalin, V. Z. Cheșhoveli și A. G. Țuluchidze alcătuiesc nucleul minorității revoluționare marxiste din „Mesame-dasi”.

I. V. Stalin alcătuiește programul de studii în cercurile muncitorești marxiste.

I. V. Stalin, V. Z. Cheșhoveli și A. G. Țuluchidze ridică problema necesității de a se crea o presă revoluționară marxistă ilegală, și în legătură cu aceasta se ivesc divergențe acute în sânul organizației „Mesame-dasi”, între minoritatea ei revoluționară și majoritatea oportunistă.

1899**29 Mai**

I. V. Stalin este exclus din seminarul teologic din Tiflis pentru propagarea marxismului.

28 Decembrie I. V. Stalin începe să lucreze la observatorul astronomic din Tiflis.

1900

23 Aprilie I. V. Stalin ține o cuvântare la o reunune muncitorească organizată cu prilejul sărbătoririi zilei de 1 Mai în împrejurimile Tiflisului, în apropierea Lacului Sărat.

Vara I. V. Stalin face legătură cu renumitul adept al „Iscrei” leniniste V. C. Curnatovschi, sosit la Tiflis pentru muncă de partid.

August I. V. Stalin conduce o grevă de masă în Atelierele centrale de cale ferată din Tiflis.

1898—1900

Sub conducerea lui I. V. Stalin, V. Z. Chețhovel și A. G. Țuluchidze, se alcătuește și se formează grupul central conducător al organizației social-democrate din Tiflis a P.M.S.D.R., care înfăptuește trecerea dela propaganda în cercuri la agitația politică în mase. Grupul organizează tipărirea de manifeste și răspândirea lor printre muncitori, creează cercuri social-democrate ilegale și conduce grevele și lupta politică a proletariatului din Tiflis.

1901

21 Martie Percheziție la locuința lui I. V. Stalin din clădirea observatorului astronomic din Tiflis.

28 Martie I. V. Stalin părăsește munca din observatorul astronomic și trece în ilegalitate.

- 22 Aprilie** I. V. Stalin conduce demonstrația muncitorească de 1 Mai în centrul Tiflisului, la Bazarul soldaților.
- Septembrie** Apare la Bacu Nr. 1 al ziarului ilegal „Brdzola“, creat din inițiativa lui I. V. Stalin, organ al aripiei revoluționare a marxiștilor georgieni, în care este publicat articolul-program al lui I. V. Stalin: „Din partea redacției“.
- 11 Noiembrie** I. V. Stalin este ales în cel dintâi comitet de orientare leninist-iscristă al P.M.S.D.R. din Tiflis.
- Sfârșitul lui Noiembrie** Comitetul din Tiflis trimite pe I. V. Stalin la Batum, pentru a crea acolo o organizație social-democrată.
- Decembrie** Apar numerele 2—3 ale ziarului „Brdzola“, în care este publicat articolul lui I. V. Stalin „Partidul social-democrat din Rusia și sarcinile lui imediate“.
- I. V. Stalin stabilește legături cu muncitorii înaintați din Batum și organizează cercuri social-democrate în uzinele Rotschild, Mantășev, Sideridis și altele.
- 31 Decembrie** Sub pretextul serbării revellonului, I. V. Stalin organizează o conferință clandestină a reprezentanților cercurilor social-democrate. Conferința alege un grup conducător în frunte cu I. V. Stalin, care a avut de fapt rolul de Comitet de orientare leninist-iscristă al P.M.S.D.R. din Batum.

1902

- Ianuarie** I. V. Stalin organizează la Batum o tipografie clandestină; scrie manifeste, organizează tipărirea și răspândirea proclamațiilor.

- 31 Ianuarie —
17 Februarie** I. V. Stalin organizează o grevă la uzina Mantasev, care se termină cu victoria muncitorilor.
- 27 Februarie—
Inceputul lui
Martie** I. V. Stalin îndrumă activitatea comitetului de grevă dela uzina Rotschild.
- 8 Martie** I. V. Stalin conduce manifestația muncitorilor greviști, care cer eliberarea celor 32 greviști arestați.
- 9 Martie** I. V. Stalin organizează și conduce grandioasa demonstrație politică a muncitorilor întreprinderilor din Batum, cu participarea a peste 6.000 de persoane, cerând eliberarea celor 300 de muncitori manifestanți arestați de poliție la 8 Martie. În fața cazărnilor de detențiune preventivă, unde erau ținuți muncitorii arestați, armata trage în manifestanți, omorînd 15 muncitori și rănind 54. Au fost arestați aproape 500 de demonstranți. În aceeași noapte, I. V. Stalin scrie o proclamație privitoare la împușcarea demonstranților.
- 12 Martie** I. V. Stalin conduce demonstrația muncitorească organizată de el cu prilejul înmormântării victimelor masacrului dela 9 Martie.
- 5 Aprilie** Arestarea lui I. V. Stalin la consfătuirea grupului conducător de partid din Batum.
- 6 Aprilie** I. V. Stalin este întemnițat în închisoarea din Batum.
- Aprilie 1902—
19 Aprilie 1903** Aflându-se în închisoarea din Batum, I. V. Stalin organizează și întreține legătura cu organizația social-democrată din Batum, îi dirijează activitatea, scrie manifeste și duce muncă politică printre deținuți.

1903

- Martie** La primul congres al organizațiilor muncitorești social-democrate caucaziene, se creează Uniunea caucaziană a P.M.S.D.R. — I. V. Stalin, care era în închisoarea din Batum, este ales în lipsă în Comitetul unional caucazian, constituit la congres.
- 19 Aprilie** I. V. Stalin este transferat dela închisoarea din Batum în cea din Cutais, unde face legătură cu deșinușii politici și propagă printre ei ideile leninist-iscriste.
- Toamna** I. V. Stalin este transferat în închisoarea din Batum, de unde este deportat sub escortă în Siberia orientală.
- 27 Noembrie** I. V. Stalin sosește în localitatea de deportare, satul Novaia Uda, județul Balagan, gubernia Irkutsc.
- Decembrie** I. V. Stalin, aflându-se în Siberia, primește o scrisoare dela V. I. Lenin.

1904

- 5 Ianuarie** Evadarea lui I. V. Stalin din deportare.
- Februarie** I. V. Stalin sosește la Tiflis, unde conduce activitatea Comitetului unional caucazian al P.M.S.D.R.
- I. V. Stalin scrie documentul-program „Credo”, consacrat divergențelor din partid și sarcinilor organizatorice ale partidului.

- Iunie** I. V. Stalin sosește la Bacu, unde, însărcinat fiind de Comitetul unional caucazian, dizolvă comitetul menșevic, constituind un altul, bolșevic.
- Vara** I. V. Stalin vizitează cele mai importante regiuni ale Transcaucaziei, unde la cuvântul la discuții împotriva menșevicilor, federaliștilor, anarhiștilor etc.
- In Cutais, I. V. Stalin creează Comitetul bolșevic din Imeretia-Mingrelia.
- 1 Septembrie** In Nr. 7 din „Proletariatis Brdzola” este publicat articolul lui I. V. Stalin „Cum înțelege social-democrația problema națională?”.
- Septembrie—Octombrie** In legătură cu divergențele din partid, I. V. Stalin, fiind la Cutais, scrie bolșevicilor georgieni din străinătate scrisori în care dezvoltă ideile leniniste despre îmbinarea socialismului cu mișcarea muncitorească.
- Noembrie** I. V. Stalin sosește la Bacu și conduce lupta pentru convocarea congresului al III-lea al partidului.
- 13—31 Decembrie** I. V. Stalin conduce greva generală a muncitorilor din Bacu.

1905

- 1 Ianuarie** In Nr. 8 al ziarului „Proletariatis Brdzola” se publică articolul lui I. V. Stalin „Clasa proletarilor și partidul proletarilor”.
- 8 Ianuarie** In legătură cu înfrângerea țarismului în Extremul Orient, apare apelul scris de I. V. Stalin

- „Muncitori din Caucaz, a sosit vremea răzburării !”.
- Inceputul lui Februarie** Din inițiativa lui I. V. Stalin, Comitetul unional caucazian dizolvă comitetul menșevic din Tiflis, care declarase că se retrage din Uniunea caucaziană a P.M.S.D.R., și creează la Tiflis un nou comitet, bolșevic.
- 13 Februarie** În legătură cu ciocnirea sângeroasă dela Bacu, dintre Tătari și Armeni, provocată de poliție, I. V. Stalin scrie manifestul „Trăiască Irăția internațională !”.
- 15 Februarie** În legătură cu demonstrația de protest a multei mii de oameni, care s'a desfășurat cu succes la Tiflis, împotriva încercării poliției de a provoca și la Tiflis ciocniri sângeroase între naționalități, I. V. Stalin scrie manifestul „Către cetățeni. Trăiască steagul roșu !”.
- Aprilie** I. V. Stalin ia cuvântul la Batum, la discuția publică în contradictoriu împotriva leaderilor menșevici N. Ramișvili, R. Arsenidze și alții.
- Mai** Apare broșura lui I. V. Stalin „Pe scurt despre divergențele din partid”.
- 12 Iunie** I. V. Stalin ține o cuvântare la înmormântarea lui A. G. Tuluchidze, în care dezvoltă programul de luptă al muncitorilor și țăranilor împotriva absolutismului și supune unei critici nimicitoare tactica menșevicilor.
- 15 Iulie** În Nr. 10 al ziarului „Proletariatul Brdzola” se publică articolul lui I. V. Stalin „Insurecția armată și tactica noastră”.

- 18 Iulie** In scrisoarea adresată Comitetului unional caucazian, N. C. Crupscaia roagă să i se trimită broșura lui I. V. Stalin „Pe scurt despre divergențele din partid” și să i se trimită regulat ziarul „Lupta proletariatului”.
- Iulie** La o discuție publică în contradictoriu din Clatur, la care au participat 2.000 de persoane, I. V. Stalin la cuvântul împotriva anarhiștilor, federaliștilor și socialiștilor-revoluționari.
- 15 August** In Nr. 11 al ziarului „Proletariatîs Brdzola” se publică articolele lui I. V. Stalin „Guvernul revoluționar provizoriu și social-democrația” și „Răspuns «Social-Democratului»”.
- 15 Octombrie** In Nr. 12 al ziarului „Proletariatîs Brdzola” se publică articolele lui I. V. Stalin „Reacțiunea se înțește” și „Burghezia ne întinde o cursă”.
- 18 Octombrie** I. V. Stalin la cuvântul la meetingul muncitoresc din Nadzaladevi (regiunea Tiflis), în legătură cu manifestul țarist din 17 Octombrie.
- Octombrie** In legătură cu greva politică generală din întreaga Rusie, I. V. Stalin scrie manifestele „Cetățeni!” și „Către toți muncitorii”.
- 20 Noembrie** Apare Nr. 1 al ziarului „Cavcazschii Rabocli Listoc”, al cărui articol de fond, intitulat: „Tiflis, 20 Noembrie 1905”, este scris de I. V. Stalin.
- Sfârșitul lui Noembrie** I. V. Stalin conduce lucrările celei de a IV-a conferințe bolșevice a Uniunii caucaziene a P.M.S.D.R.

12—17 Decembrie I. V. Stalin participă la lucrările primei conferințe dela Tammerfors a bolșevicilor din întreaga Rusie, în calitate de delegat al Uniunii caucazlene a P.M.S.D.R. La conferință, I. V. Stalin face cunoștință cu V. I. Len'in.

1906

**Inceputul lui
ianuarie**

Apare broșura lui I. V. Stalin „Două bătălii”.

8 Martie

Se publică articolul lui I. V. Stalin „Duma de stat și tactica social-democrației”, în Nr. 3 al ziarului „Gantiađi”.

17—29 Martie

În numerele 5, 9, 10, 14 ale ziarului „Elva” se publică articolele lui I. V. Stalin „Problema agrară” și „Cu privire la problema agrară”.

**Sfârșitul lui
Martie**

I. V. Stalin este ales delegat la congresul al IV-lea („de unificare”) al P.M.S.D.R., din partea organizației din Tiflis.

10—25 Aprilie

I. V. Stalin participă la lucrările congresului al IV-lea („de unificare”) al P.M.S.D.R. care s'a ținut la Stockholm; ia cuvântul împotriva menșevicilor, argumentând și susținând tactica bolșevică în revoluție.

20 Iunie

Apare Nr. 1 al ziarului „Ahali Țhovreba”, condus de I. V. Stalin.

**21 Iunie—
9 Iulie**

În numerele 2, 4, 7, și 16 ale ziarului bolșevic „Ahali Țhovreba” se publică seria de articole ale lui I. V. Stalin „Anarhism sau socialism?”

- Iunie—Noembrie** I. V. Stalin conduce organizarea primelor sindicate la Tiflis (al muncitorilor tipografi, al funcționarilor comerciali etc.).
- 13 Iulie** In Nr. 19 al ziarului „Ahali Țhovreba” se publică articolul lui I. V. Stalin „Marx și Engels despre insurecție”.
- 14 Iulie** In Nr. 20 al ziarului „Ahali Țhovreba” se publică articolul lui I. V. Stalin „Contrarevoluția internațională”.
- Iulie—August** Apare broșura lui I. V. Stalin „Momentul actual și congresul de unificare al partidului muncitoresc”.
- Septembrie** I. V. Stalin participă la lucrările congresului regional al organizațiilor caucaziene ale P.M.S.D.R.
- 14 Noembrie** Apare Nr. 1 al ziarului „Ahali Droeba”, condus de I. V. Stalin, în care se publică articolul lui I. V. Stalin „Lupta de clasă”.
- 4 Decembrie** In Nr. 4 al ziarului „Ahali Droeba” se publică articolul lui I. V. Stalin „«Legislația muncii» și lupta proletariatului”.
- 11 Decembrie** In Nr. 5 al ziarului „Ahali Droeba” se retipărește seria de articole ale lui I. V. Stalin „Anarhism sau socialism?”.
- 18 Decembrie
1906—10 Aprilie
1907** In ziarele bolșevice „Ahali Droeba”, „Cliveni Țhovreba” și „Dro”, se continuă publicarea seriei de articole ale lui I. V. Stalin „Anarhism sau socialism?”.

CUPRINSUL

	Pag.
<i>Prefață</i>	V
<i>Prefață la volumul întâi</i>	IX
<i>Prefața autorului la volumul întâi</i>	XI

1901 — 1907

DIN PARTEA REDACTIEI	3
PARTIDUL SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA ȘI SARCINILE LUI IMEDIATE	11
CUM ÎNȚELEGЕ SOCIAL-DEMOCRATIA PROBLEMA NAȚIONALĂ?	32
SCRISOARE DIN GUTAIS	55
SCRISOARE DIN GUTAIS (<i>De acelaș towardș</i>)	59
CLASA PROLETARIILOR ȘI PARTIDUL PROLETARIILOR (<i>Cu pri- vire la primul punct al statutului Partidului</i>)	63
MUNCITORI DIN CAUCAZ. A SOSIT VREMEA RĂZBUNĂRII! . .	76
TRĂIASCĂ FRĂȚIA INTERNAȚIONALĂ!	83
CAȚRE CETĂȚENI. TRĂIASCĂ STEAGUL ROȘU!	86
PE SCURT DESPRE DIVERGENTELE DIN PARTID	91
INSURECTIA ARMATĂ ȘI TACTICA NOASTRĂ.	134
GUVERNUL REVOLUȚIONAR PROVIZORIU ȘI SOCIAL-DEMOCRATIA	142
RĂSPUNS „SOCIAL-DEMOCRATULUI”	164
REAȚIUNEA SE ÎNTETESTE	177

	Pag.
BURGHEZIA NE INTINDE O CURSĂ	183
OETĂTENI!	189
CA TRE TOTI MUNCITORII	193
TIFLIS, 30 NOEMBRIE 1905	197
DOUĂ BĂTĂLI (Cu prilejul zilei de 9 Ianuarie).	200
DUMA DE STAT ȘI TACTICA SOCIAL-DEMOCRATIEI	210
PROBLEMA AGRARĂ	218
CU PRIVIRE LA PROBLEMA AGRARĂ.	234
DESPRE REVIZUIREA PROGRAMULUI AGRAR (Cuvântare ținută la a șaptea ședință a congresului al IV-lea al P.M.S.D.R. din 13 (26) Aprilie 1906).	240
DESPRE MOMENTUL ACTUAL (Cuvântare ținută la a cincisprezecea ședință a congresului al IV-lea al P.M.S.D.R. din 17 (30) Aprilie 1906).	243
MARX ȘI ENGELS DESPRE INSURECȚIE	245
CONTRAREVOLUTIA INTERNAȚIONALĂ	251
MOMENTUL ACTUAL ȘI CONGRESUL DE UNIFICARE AL PARTI- DULUI MUNCITORESCU	254
LUPTA DE CLASĂ	282
„LEGISLAȚIA MUNCII” ȘI LUPTA PROLETARIATULUI (Cu privire la cele două legi din 15 Noembrie)	291
ANARHISM SAU SOCIALISM?	299
I Metoda dialectică	302
II Teoria materialistă	316
III Socialismul proletar	335
<i>Anexă</i>	378
Anarhism sau socialism?	—
Materialismul dialectic	—
<i>Adnotări</i>	397
<i>Cronica biografică (1879—1906)</i>	416

ATELIERELE GRAFICE Nr. 1
ALE EDITURII P. M. R.
Decembrie 1948

